

Riksdagens protokoll 2002/03:40

Torsdagen den 19 december

Kl. 09.00 – 17.58
19.00 – 20.28

---

1 § Val av förste vice talman

Anf. 1 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Jag vill på den moderata riksdagsgruppens vägnar föreslå Per Westerberg.

Kammaren valde med acklamation *Per Westerberg* till riksdagens förste vice talman från och med den 1 januari 2003.

2 § Val av tre riksrevisorer

Anf. 2 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Riksdagen ska i dag fatta det tredje av höstens beslut om inrättande av en oberoende riksrevision under riksdagen. Beslutet söker sina paralleller så långt tillbaka i tiden som till grundlagsfästningen av det i dag världskända svenska JO-ämbetet i samband med 1809 års författning.

De beslut riksdagen har fattat om Riksrevisionen under den gångna hösten har baserats på det som, tillsammans med den nödvändiga och konfliktfyllda debatten om olika synsätt på vårt lands framtid, utgör kärnan i det svenska parlamentariska arbetet, nämligen förmåga att uppnå en kompromiss när en sådan bedöms som angelägen.

Kompromissen har inneburit att samtliga partier kunnat ställa sig bakom inrättandet av Riksrevisionen. Jag vågar mig dessutom på gissningen att med perspektiv ska det inte uteslutas att kompromissen på sina egna meriter är bättre kvalitativt än de ingående delarna som utgör själva kompromissens kärna.

I dag ska riksdagen fatta beslut om det som ska ge den nya myndigheten liv, om de tre personer som gemensamt ska leda Riksrevisionens arbete. Detta beslut är ingen kompromiss. Ett samlat utskott har funnit tre personer bäst lämpade att fylla de krav på integritet, oväld och kvalitet som riksdagen har anledning att ställa på de tre revisorer som nu ska iklädas ett av landets viktigaste ämbeten.

Fru talman! På ett enhälligt konstitutionsutskotts vägnar ber jag att få föreslå till val av tre riksrevisorer följande:

att riksdagen för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val har genomförts under tredje året därefter väljer Kjell Larsson,

att riksdagen för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val har genomförts under femte året därefter väljer Lennart Grufberg och
att riksdagen för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val har genomförts under sjunde året därefter väljer Eva Lindström samt
att riksdagen väljer Lennart Grufberg att svara för myndighetens administrativa ledning.

En promemoria med föreslagna namn hade delats ut till kammarens ledamöter. Promemorian hade följande lydelse:

Till riksdagens kammare

Konstitutionsutskottet har berett frågan om val av tre riksrevisorer.
Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt
att riksdagen för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val har genomförts under tredje året därefter väljer Kjell Larsson,
att riksdagen för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val har genomförts under femte året därefter väljer Lennart Grufberg och
att riksdagen för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val har genomförts under sjunde året därefter väljer Eva Lindström samt
att riksdagen väljer Lennart Grufberg att svara för myndighetens administrativa ledning.

Stockholm den 10 december 2002

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att riksdagen

för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val genomförts *under tredje året därefter* väljer Kjell Larsson till riksrevisor,
för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val genomförts *under femte året därefter* väljer Lennart Grufberg till riksrevisor,
för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val genomförts *under sjunde året därefter* väljer Eva Lindström till riksrevisor,
väljer Lennart Grufberg att svara för myndighetens administrativa ledning.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och valde därmed

för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val genomförts under tredje året därefter till

riksrevisor

Kjell Larsson

för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val genomförts under femte året därefter till

riksrevisor

Lennart Grufberg

*för tiden från den 1 juli 2003 till dess nytt val genomförts under sjunde året därefter till
riksrevisor
Eva Lindström*

Prot. 2002/03:40
19 december

*att svara för myndighetens administrativa ledning
Lennart Grufberg*

3 § Utökning av antalet extra suppleanter i vissa utskott

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter från och med den 1 januari 2003 skulle utökas enligt följande:

från 23 till 24 i finansutskottet
från 21 till 23 i näringsutskottet

Kammaren medgav dessa utökningar.

4 § Val av extra suppleanter i vissa utskott

Företogs val av extra suppleanter i finansutskottet och näringsutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

*suppleant i finansutskottet
Anne-Marie Pålsson (m)*

*suppleanter i näringsutskottet
Ola Sundell (m)
Per Westerberg (m)*

5 § Nya riksdagsledamöter, m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från Valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamöter och ersättare för riksdagsledamöter

Till Valprovsningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att

dels Stefan Hagfeldt (m), Norrköping, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 januari 2003 sedan Per Unckel (m) avsagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot,

dels Magdalena Andersson (m), Jönköping, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 januari 2003 sedan Anders Björck (m) avsagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot.

Från Valmyndigheten har också inkommit protokoll angående utseende av ersättare.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat bevisen för de nya ledamöterna och protokollen angående ersättare och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 19 kap. 11 § vallagen.

Stockholm den 18 december 2002

Staffan Magnusson/

Kerstin Siverby

6 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott

Tredje vice talmannen meddelade att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält

Stefan Hagfeldt som ledamot i näringsutskottet efter Ola Sundell och som suppleant i socialutskottet efter Catharina Elmsäter-Svärd och

Magdalena Andersson som suppleant i socialförsäkringsutskottet, socialutskottet och bostadsutskottet efter Björn Hamilton.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamot i näringsutskottet

Stefan Hagfeldt (m)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Magdalena Andersson (m)

suppleanter i socialutskottet

Magdalena Andersson (m)

Stefan Hagfeldt (m)

suppleant i bostadsutskottet

Magdalena Andersson (m)

7 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade att *Inger Lundberg* (s) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 20 december varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för Ameer Sachet.

8 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 december.

Tredje vice talmannen meddelade att statistiska uppgifter om riksdagsarbetet delats ut till kammarens ledamöter.

Statistiken hade fogats som bilaga till detta protokoll.

10 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskottet:

2002/03:FPM30 Förstärkt samarbete angående förlust av rättigheter till justitieutskottet

11 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 2002/03:FiU2–FiU5
Konstitutionsutskottets betänkande 2002/03:KU14

**12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 december
AU1 Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad**

Punkt 1 (Allmän inriktning av politiken m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (c, m, fp, kd)

Votering:

170 för utskottet

140 för res. 1

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 25 v, 15 mp

För res. 1: 49 m, 43 fp, 29 kd, 19 c

Frånvarande: 14 s, 6 m, 5 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 2 mp

Punkt 2 (EMU och arbetsmarknaden)

1. utskottet
2. res. 2 (v)

Votering:

272 för utskottet

25 för res. 2

14 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 49 m, 43 fp, 29 kd, 19 c, 1 mp

För res. 2: 25 v

Avstod: 14 mp

Frånvarande: 13 s, 6 m, 5 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 2 mp

Gustav Fridolin (mp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Lönebidragsfrågor)

1. utskottet

2. res. 3 (fp)

3. res. 5 (c)

Förberedande votering:

43 för res. 3

19 för res. 5

249 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

215 för utskottet

44 för res. 3

52 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 44 m, 25 v, 15 mp

För res. 3: 1 m, 43 fp

Avstod: 4 m, 29 kd, 19 c

Frånvarande: 13 s, 6 m, 5 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 2 mp

Cecilia Magnusson (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 4 (Arbetskraftsbehov i trädgårdsnäringen)

1. utskottet

2. res. 6 (kd)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkterna 5–9

Kammaren biföll utskottets förslag.

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (kd)

4. res. 3 (c)

Förberedande votering 1:

29 för res. 2

19 för res. 3

263 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

49 för res. 1

29 för res. 2

233 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

212 för utskottet

49 för res. 1

50 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 41 fp, 25 v, 15 mp

För res. 1: 49 m

Avstod: 2 fp, 29 kd, 19 c

Frånvarande: 13 s, 6 m, 5 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 2 mp

Punkt 5 (Kompetenssparande)

1. utskottet

2. res. 7 (c, m, fp, kd)

Votering:

170 för utskottet

141 för res. 7

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 25 v, 15 mp

För res. 7: 1 s, 49 m, 43 fp, 29 kd, 19 c

Frånvarande: 13 s, 6 m, 5 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning vid vissa andelsbyten m.m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 2002/03:SkU5 Utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning vid vissa andelsbyten m.m. (prop. 2002/03:15).

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 3 ANNE-MARIE PÅLSSON (m):

Fru talman! I dag ska kammaren fatta beslut om en viktig fråga, nämligen frågan om hur småföretagare ska beskattas. Det handlar inte om beskattning i allmänna termer utan om hur beskattningen ska ske när en strukturaffär har inträffat.

Frågan är viktig. Den innehåller en rad principiella överväganden med långtgående räckvidd. Därför är det synd att bänkarna, som så ofta är fallet här i kammaren, gapar tomma. Det är tråkigt att inte fler representanter för det statsbärande partiet är här för att höra hur effekterna av den politik som man fattar beslut om påverkar näringsverksamhet och enskilda näringsidkare.

Frågan är också komplicerad, för den innehåller en rad teknikaliteter på skatterättens område. Skulle man fördjupa sig i dessa skulle debatten bli oändligt komplicerad och dessutom ganska tråkig. Samtidigt är det ganska nödvändigt att man förstår sig på de här teknikaliteterna för att också förstå frågans särskilda art och betydelse. Jag ska ändå försöka undvika den typen av resonemang och i stället gå in på de principiella förutsättningarna för just den här typen av beskattning.

Låt mig inledningsvis peka på de tre olika komplex och regelsystem som har givit upphov till den här problematiken. Det första sammanhänger med den generella beskattningen av småföretag. På grund av den minst sagt ogenerösa hållning som Socialdemokraterna har gentemot småföretag har vi fått en skattestruktur för småföretag som innebär att merparten av de inkomster som uppstår ska beskattas som inkomst av tjänst, det vill säga ganska högt – eller mycket högt.

Detta är egendomligt eftersom enskild näringsverksamhet i sig ger upphov till en rad risker som inte en anställd person är utsatt för. För det första är det så att en enskild näringsidkare också är ägare till sitt företag. Därmed riskerar man det kapital man har satt in i sitt företag. För de flesta handlar det om ett aktiekapitel på 100 000 kronor, vilket är ett mycket stort belopp för den största delen av svenska folket.

Därtill är en näringsidkare i många avseenden också en borgenär, det vill säga en långivare, eftersom en enskild näringsidkare regelmässigt måste ingå personlig borgen för de skulder som ges till företaget. Därmed ansvarar ju också näringsidkaren för det kapital som lånas ut till företaget. Skulle företaget gå omkull kommer näringsidkaren att bli ensam betalningsansvarig för dessa skulder – inte alltid men i många fall. Effekterna av detta har vi sett många exempel på, till och med tragiska sådana.

Dessutom kan man påpeka att de kunskaper, alltså det humankapital, som en enskild näringsidkare bygger upp har en särskild avkastning i företaget men inte en lika stor avkastning i någon annans näringsverksamhet i något annat företag.

Men för dessa risker som en enskild näringsidkare tar på sig tillåter inte skattesystemet som det ser ut i dag näringsidkaren en riskkompensation. Det är egendomligt, för i nästan alla andra sammanhang tycker man att en riskpremie är en självklarhet. Det finns en uppsjö av vetenskapliga studier där man försöker beräkna riskpremien, och man har kommit fram till ungefär 10 % extra avkastning på årsbasis. Men detta gäller alltså inte den kategori yrkesutövare som kanske tar den största risken av alla.

Dessutom är det intressant att påpeka att den lagbestämda fördelning mellan vad som ska betraktas som inkomst av tjänst och inkomst av kapital som gäller för enskilda näringsidkare, och som finns upptecknad i de så kallade 3:12-reglerna, inte gäller för de publika aktiebolagen. Där får man själv bestämma hur inkomsterna ska fördelas mellan inkomst av kapital och inkomst av tjänst. Möjligen kan man säga att också facket bidrar till denna fördelning, för när facket inte åstadkommer stora lönepåslag kommer en större andel överskott att gå till inkomst av kapital.

Det är också intressant och värt att notera att den enskilda näringsidkaren inte heller omfattas av transfereringssystemen på ett lika generöst sätt som en anställd. Reglerna är komplicerade. Beräkningsgrunderna är komplicerade. Många näringsidkare känner nog till svårigheterna att få den typen av transfereringar som man hade förväntat sig att kunna få och som man tycker hade varit motiverat utifrån näringsverksamheten om det nu skulle inträffa att sjukdom, arbetslöshet eller något liknande uppstår.

Det andra regelsystemet som griper in, och som har särskild bäring i det här fallet, hänger samman med likviditetsprincipen, eller rättare sagt det faktum att vi inte har en likviditetsprincip i svensk beskattning. Man utgår inte från att det ska finnas pengar att betala skatt med. Snarare resonerar det statsbärande partiet så att pengar *borde* finnas. Och finns det inte får man väl försöka ”rekrytera” pengarna på något annat sätt. Man kan ta lån eller man kan sälja tillgångar.

Det tredje regelsystemet hänger samman med möjligheterna till kvittning. Kvittning tillåts inom samma inkomstslag. Underskott i inkomstslaget kapital kan alltså kvittas mot överskott i inkomstslaget kapital. Däremot kan man inte kvitta underskott i kapital mot överskott i inkomst av tjänst, inte som regel.

Man kan säga att i pomperipossafallet har alla dessa regelkomplex sammanfallit på ett olyckligt sätt. I förenklade termer kan man försöka beskriva det på följande sätt: En näringsidkare säljer sitt företag, och för denna försäljning erhåller han dels en kontantpeng, dels andelar i det köpande företaget. Genom avtalskonstruktionen har säljaren blivit förhindrad att sälja andelar i det nya företaget innan en viss tid har förflutit. Sedan går ett eller två år. Karenstiden har löpt ut, och andelarna ska säljas. Det fatala har då inträffat att andelarna inte har något värde.

Nu inträffar det egendomliga att näringsidkaren som sålde sitt företag, och nu ska sälja de andelar han fick i betalning, inte får någonting betalt för detta då det inte finns någonting att hämta. Ändå ska skatt erläggas. Skatt ska alltså erläggas utan att det finns någon inkomst. Detta

*Utvidgning av reglerna
om framskjuten
beskattning vid vissa
andelsbyten m.m.*

hänger samman med att de underskott som inträffat i inkomst av kapital inte får kvittas mot inkomst av tjänst.

Detta har för väldigt många människor blivit en skuldfälla. Man går ur det hela med en negativ behållning, och i värsta fall med många miljoner i skuld, vilket man då ska försöka klara av.

Problemet uppmärksammades först av de moderata riksdagsledamöterna Catharina Hagen och Carl Erik Hedlund, vilket tyvärr kommit bort i debatten. Men utan stöd från regeringens stödpartier kunde man från det borgerliga blockets sida inte åstadkomma så mycket.

En vändning kom när Vänsterns man i skatteutskottet, Per Rosengren, ställde sig bakom den borgerliga kritiken. Som en följd av de gemensamma ansträngningarna gav riksdagen i våras regeringen till känna att regeringen skulle återkomma med ett förslag till förändringar för att kunna lösa detta problem.

Nu vore det fel att påstå att regeringen gav prioritet åt den här frågan. Snarare försökte regeringen att på alla sätt förhala den. När det efter valet stod klart för regeringen att det fortfarande fanns en majoritet för en förändring kom slutligen, efter påstötningar från skatteutskottet, ett förslag till förändringar från regeringens sida. Det förslaget ska vi nu ta ställning till.

Jag vill också säga att det var trevligt att man äntligen tog ett steg framåt. Vi moderater tycker dock inte att det steget är tillräckligt stort. Vi tycker inte att det framlagda förslaget är tillräckligt heltäckande. Därför föreslår vi vissa förändringar.

Vi menar att den här typen av förändringar även ska gälla om kontantinsatsen vid överlåtelse är större än 10 %. Anledningen till att vi tycker så är enkel. Det handlar förstas om att de regelvidrigheter som den svenska skattestrukturen på det här området ger upphov till inte är mindre om kontantinsatsen är 15 % eller 20 %. Den är precis lika elakartad.

Jag skulle vilja säga att detta strider mot EU:s fusionsdirektiv. Det är möjligt att det inte helt är i korrelation med fusionsdirektivet, men å andra sidan vore det intressant att se om man i EU tillämpar, eller avstår från att tillämpa, en likviditetsprincip på det sättet som vi gör i Sverige.

Spelar det som nu står i betänkandetexten någon roll, nämligen att förändringen bara ska gälla aktier och andelar? Ja, vi moderater tycker att det spelar roll. Vi vill gärna utvidga förslaget till att även gälla andra typer av värdepapper än aktier och andelar. Det ska också gälla sådant som optioner och konvertibler. Strukturen på problemet är ju inte mindre för att andra värdepapper är inbegripna i försäljningen.

Spelar det någon roll att en utvidgning, såsom vi moderater föreslår, har en budgetpåverkan som överstiger de 283 miljoner kronor som regeringen har räknat på? Svaret är av flera skäl nej. För det första är budgetpåverkan osäker. För det andra är det – även om summan uppgår till 1 miljard – felräkningspengar i förhållande till en budget på mer än 1 000 miljarder kronor. Och i varje budget bör det finnas ett utrymme för felräkningar och inkomstförändringar i en allmänt sett osäker kalkyl.

Det kan dessutom vara en poäng att påpeka att när det gäller SJ, som behöver ett kapitaltillskott på 1 000 miljoner kronor, har näringsministern hittills inte avvisat detta behov med argumentet att det skulle överskrida budgetramarna.

Det finns också skäl att nämna att regeringen i dagarna har kommit med en promemoria där det sägs att man vill underlätta byggandet av studentbostäder. Detta skulle uppgå till närmare 5 miljarder kronor. Det gör man trots att det har en långt större påverkan på budgeten än vad en utvidgning av de förändringar som gäller pomperipossa skulle ha.

Nej, oviljan att utvidga detta är ytterligare ett utslag av den socialdemokratiska regeringens ovilja mot och ytterst negativa syn på småföretagsamhet. Man vill inte, mer än vad nöden kräver, komma med några eftergifter. Därför vill vi uppdra åt regeringen att omedelbart komma med förändringar på den här punkten. Man ska inte utreda frågan ytterligare, för i så fall riskerar vi bara att hamna i en ny långbänk.

Vi moderater bifaller förslaget i regeringens proposition när det gäller punkt 1 i betänkandet. Samtidigt står vi bakom reservation 1 under punkt 2 i betänkandet. Jag yrkar därför bifall till denna reservation.

Anf. 4 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! All skattepolitik bör som utgångspunkt ha skattebetalarnas förmåga att bidra till det gemensamma. Det är från liberal utgångspunkt det alldeles grundläggande för all beskattning. Den som har ska bidra, den som inget har slipper. Detta kallas i dagligt tal skatt efter bärkraft. Den ideologi som finns bakom ett sådant tänkesätt har rent av sitt ursprung i Den heliga skrift.

I vårt land har vi liberaler med glädje kunnat notera att Socialdemokraterna slutit upp bakom denna mycket liberala grundtanke. Vi har emellertid nödgats notera att den enskilde skattebetalarens betalningsförmåga kommit att tillmätas allt mindre betydelse. Den rent fiskala synen på skatternas indrivande har givits ökad vikt, samtidigt som den politiska maktens främsta företrädare valt att inte bara blinka med såväl höger som vänster öga för att slippa se avarter av typen skattefusk växa fram, utan intensivt blunda med båda ögonen för att slippa se vad alla som vill se ser.

Men det finns också ljuspunkter. Förslaget om utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning vid vissa andelsbyten är en sådan, om än otillräcklig, ljuspunkt. Om man underlåter att ge sig in på alla de lagstiftningsmässiga teknikaliteter som det här innehåller handlar det i grunden om att vi inte ska fortsätta att beskatta luft, alltså vinster som inte finns.

Vi välkomnar detta. Det är bra för tilltron till skattesystemet att enskilda nu kan se fram emot att slippa betala skatt för vinster som de i praktiken inte haft. Att det inte handlar om småpengar för den enskilde visas av att självaste finansutskottet funnit skäl att skriva ned statens intäkter med hela 283 miljoner kronor som en engångsåtgärd. 283 miljoner kronor är mycket pengar. Det handlar dessutom om en bestående effekt på 9 miljoner kronor. Annorlunda uttryckt har staten tidigare krävt betalning av just så mycket, 283 miljoner kronor, på vinster som aldrig funnits.

Om man bortser från bokföringsfrågan från statens sida handlar det om att återbetala pengar som staten egentligen aldrig haft rätt att ta ut av ett antal medborgare. Den verkliga effekten för staten, för oss alla, är noll. Det handlar bara om skilda bokföringsår.

I denna del är det lätt att tillstyrka regeringens förslag. Men som Anne-Marie Pålsson var inne på är det en otillräcklig syn på frågan. Fi-

*Utvidgning av reglerna
om framskjuten
beskattning vid vissa
andelsbyten m.m.*

nansministern tycks dock ha våndats när han lade fram förslaget och skickade det till Lagrådet. Det har vi kunnat läsa i Dagens Nyheter. Att finansministern inte längre vill beskatta luft ser jag uteslutande som en förbättring av skattesystemet, som ett inslag av ökad rättvisa i skattesystemet.

Så långt kommen kan man likväl inte undgå att notera den vånda som dessa skatterättsliga förbättringar – ja, rentav rättviseökningar – åstadkommer hos främst Vänsterpartiet. Jag tänker då särskilt på den förre ledamoten i skatteutskottet Per Rosengren.

Herr Rosengren i Mariestad har under de senaste åren kommit att framstå som den svenska vänsterns särskilde rättvisekämpe, tillväxtförespråkare, skattesänkare och pådrivare framför andra. I denna fråga har också herr Rosengren från Vänsterpartiet på ett förtjänstfullt sätt drivit både skatteutskottet, socialdemokrater och självaste finansministern framför sig.

Hyllningsartiklarna har inte låtit vänta på sig. När herr Rosengren slagit i skatteutskottets dörr har det smällt så högt att det snart nog återspeglats på Dagens Nyheter's olika sidor i nyhetsartiklar och på andra sätt. Skatteutskottets högt värderade ordförande får väl uppskatta att ingen annan i skatteutskottet varit i närheten av så uppskattande artiklar som har kommit Vänsterpartiets företrädare i skatteutskottet till del.

Fru talman! Men det har, sanna mina ord, varit mycket skrik för lite ull, som bonden sade när han klippte grisen. När skatteutskottet härförleden slutbehandlade samma fråga, som föranledde ett tidigare vredesutbrott när vi behandlade pomperipossaskatten vid andelsbyten, fungerade herr Rosengren som regeringspartiets dörrmatta. Han lade sig platt och fogligt till rätta så att regeringen skulle få igenom sina försenade och för enskilda skattebetalare helt otillräckliga förslag.

I sin egen motion föreslår herr Rosengren minsann att riksdagen skulle begära av regeringen att den utreder om personer kommer att behandlas olika i förhållande till dem som faller inom ramen för de andelsbyten för vilka regeringen nu har föreslagit en lagändring och en utvidgning. Det är klara ord.

Hur låter det nu? Jo, jag ska läsa ett citat direkt ur betänkandet: ”det krav på viss ytterligare utredning om beskattningen i samband med andelsbyten som ställs i en av motionerna anses av utskottet till viss del tillgodosett genom vad utskottet anför om bl.a. att regeringen bör analysera tillämpningen av andelsbytesreglerna och återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka konsekvenser detta bör föranleda för det skatterättsliga andelsbytessystemet”.

Man förstår att H C Andersens saga om kejsarens nya kläder varit förebild för detta. Det bidde först en väst och en byxa, och sedan blev det en vante, och sedan blev det en tumme och till slut bidde det ingenting.

Den här frågan kanske inte rör så många skattebetalare. Men också det fåtal skattebetalare som berörs har rätt till rättvisa och att slippa bli beskattade för vinster de inte har haft.

Oppositionspartierna har föreslagit – i vetskap om att Finansdepartementet har utvecklat en utsökt förmåga att arbeta långsamt med denna typ av frågor som berör enskilda människor – att skatteutskottet skulle komplettera lagen för att också de som genom kontantbegränsningsregeln nu inte omfattas av lagstiftningen skulle få ökad rättvisa.

Detta har skatteutskottets majoritet funnit att skatteutskottet inte kan klara av, och vi får finna oss i att bli behandlade på det sättet. Det är bara att konstatera att den rättvisa som var tänkt är begränsad till sin karaktär.

Fru talman! Jag har ändå uppfattat att herr Rosengren i Mariestad menat vad han har sagt. Om han gör det kan han omöjligen vara nöjd med skatteutskottets skrivning att det inte bidde någonting alls. Det bidde en önskan om en analys.

Det är viktigt hur man röstar. Vi såg det i går. I två voteringar kunde vi notera att det var reservationer som vann i kammaren. Det var ett annat parti som beslutade sig för att inte vara fullt så följsamt som man ibland kan föreställa sig. Det är bra för demokratin.

I den reservation som nu föreligger tillfredsställs på ett bättre sätt de önskemål som herr Rosengren själv har stått bakom än i den majoritets-skrivning som nu finns. Oppositionen, de fyra samverkande partierna i den här frågan, har alltså delvis yrkat bifall till herr Rosengrens motion.

Jag tror inte att Per Rosengren har ändrat åsikt. Jag tror faktiskt att han bara har ändrat votum. Jag tror att det är stolarna borta i Finansdepartementet som är orsaken.

Anf. 5 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till vår reservation under punkt 2. I övrigt står vi bakom betänkandet.

Som vi har hört handlar det om pomperipossaskatten. Naturligtvis är det många i kammaren och i Sverige som hade hoppats att vi inte skulle behöva uppleva pomperipossaskatten igen. Vi vet att med detta menas beskattning över 100 % och att det har sin upprinnelse i Astrid Lindgrens upptäckt år 1976 att hon med sociala avgifter, inkomstskatt och förmögenhetsskatt etcetera betalade 102 % i skatt på sin inkomst eller sin vinst.

Många har hoppats att Sveriges politiker skulle ha dragit lärdom av Astrids erfarenheter och sett till att något sådant aldrig mer skulle kunna inträffa. Men icke så. Kanske har, ur den aspekten, alltför många socialdemokratiska politiker bytts ut sedan år 1976.

Som vi har hört och som vi vet har under de senaste åren ett antal företagare å det förfärligaste beskattats med långt över 100 % av vinsten. När man blickar tillbaka på vad som hände år 1999–2000 var det inte helt ovanligt att regeringsledamöter uppträdde tillsammans med samma företagare som nu drabbas på det här sättet.

Detta har stått klart för alla under flera års tid. Trots det har regeringen hårdnackat vägrat att göra något åt det. Alla här vet att oppositionen, även med Vänstern, har fått tvinga regeringen framför sig och baxat ärendet fram i skatteutskottet och i riksdagen. Först efter en sådan kamp har regeringen vikit sig.

Fru talman! Det är egentligen självklart och pinsamt att behöva säga att man inte kan regera ett land på det sättet, och det borde regeringen veta. Oppositionen får tvinga regeringen att inte beskatta medborgare och deras vinst på över 100 %.

Visst borde det ha räckt att man hade uppmärksammat regeringen på missförhållandena när de uppstod. Det borde ha räckt för att regeringen skulle ha reagerat och reagerat. Men förbluffande nog ville regeringen behålla pomperipossabeskattningen i Sverige.

I vår fyrpartimotion har vi liksom Per Rosengren identifierat en rad fall där företagare beskattats till över 100 % utöver det som nu rätteligen åtgärdas i betänkandet.

Visst borde det vara naturligt för regeringspartiet och dess stödpartier att anta en utvidgning som gäller alla. Men tvärtom så väljer nu Socialdemokraterna och stödpartierna med Per Rosengren i spetsen att skjuta på ett sådant beslut. Uppenbarligen anser man att statsfinanserna går före. För att understryka detta producerade Finansdepartementet en promemoria under skatteutskottets behandling av motionerna och ärendet som uppgav att våra förslag skulle kosta så mycket som mellan 900 miljoner och 6,6 miljarder kronor.

Men, fru talman, promemorian visar tydligt – alltför tydligt – hur regeringen egentligen ser på sitt ansvar. Först och främst finns det inget som tyder på att det lägsta av de två belopp som nämnts ens skulle vara i närheten av den verkliga kostnaden. Så har jag, fru talman, uppfattat att också Per Rosengren har uttalat sig i massmedierna. Den är säkert betydligt lägre. Men om det nu vore så att mellan 900 miljoner och 6,6 miljarder kronor borde ha betalats in eller redan har betalats in i så kallad pomperipossaskatt så är ju det snarare oerhört allvarligt i sig. Jag tror knappast att regeringspartiet och stödpartierna egentligen tror mer på den här promemorian än vad vi gör. Och då kan man börja spekulera. Vill regeringen ha något att skylla på för att slippa gå den borgerliga oppositionen till mötes? Eller vill man kanske till och med skrämna Vänstern för att ha ett budgetargument, ett starkt argument, för att Vänstern ska lägga sig?

Bortsett från det så borde det inte gå att skylla på statsfinanser när man talar om att människor ska ”slippa” beskattas med över 100 %. Här har vi ett tydligt exempel på regeringens, och nu också riksdagsmajoritetens, amoraliska sätt att se på frågan. När jag säger amoralisk så menar jag att det egentligen inte finns någon moral. Varför? Jo, därför att man inte frågar vad som är rätt i sig, utan man ger antingen sken av – eller så är det faktiskt så – att enbart se på de statsfinansiella effekterna. Det kan ju låta ansvarsfullt, men om man bara ser på konsekvenser och inte på vad som är rätt i sig så är inte det moral. Skulle man kalla det för någon form av moral så är det konsekvensetik, och utilitarism i Sveriges riksdag.

Vi har tidigare hört om de grundläggande skatterättsliga principerna om skatt efter bärkraft och likviditetsprincipen. Detta är skatterättsliga principer, och det är etiska principer. Det är alltså inte skatterätt, men det är skatterättsliga principer som ska ligga bakom och styra skatterätten. Det är etik inom skatterättens område, och när man inte följer detta så är det inte längre etik. Verkligheten avmoraliseras.

Man måste ändå säga att ett litet, svagt hopp inges av betänkandet. Betänkandet har ju kommit fram, ärendet har behandlats och det ska bli en lagstiftning som rättar till en hel del. Det talas också om en uppföljning, fru talman. Utskottet skriver att man förutsätter att regeringen särskilt uppmärksammar de frågor som motionerna har väckt. Regeringen ska återkomma med en konsekvensanalys av förslagen i motionerna. Frågan blir då hur länge regeringen och riksdagsmajoriteten med stödpartier avser låta denna skamfläck i svensk skattepolitik få finnas kvar. Det går inte att som ministern komma med en axelryckning och kommentarer

om att de pomperipossabeskattade borde ha känt till detta, att de får skylla sig själva, att det är så marknadsekonomin fungerar och så vidare.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har nu en tung bevisbörda på sina axlar när det gäller att förklara dels varför människor har fått beskattas så här, dels varför en del fortfarande ska få beskattas med över 100 %.

Som vi har hört har nu regeringens stödparti Vänsterpartiet låtit berömma sig i massmedierna för att man bekämpar till exempel pomperipossabeskattningen. Fru talman! Per Rosengren har framställts som hjälte. Jag missunnar honom inte det, för jag tror att han har gjort en hjältemodig insats i ett sällskap som inte är det bästa. Det goda sällskapet i det här fallet, en borgerlig enighet, finns faktiskt. Det är klart att det inte har samma nyhetsvärde, men dag efter dag, vecka efter vecka och månad efter månad så har vi väntat på Rosengren och Vänsterpartiet. Jag vill bara säga att det inte går att jonglera med så diametralt olika åsikter i medierna och i riksdagens kammare. Är Per Rosengren för eller emot – vän eller fiende till pomperipossabeskattningen? Det kan han visa i dag genom hur han och hans parti röstar.

Anf. 6 ROGER KARLSSON (c):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationen under punkt 2.

Skattepolitiken hör till de starkaste påverkansfaktorerna när det gäller hur en ekonomi fungerar. Det har vi hävdat länge, och det bekräftas nu också av P-O Edins skattebasutredning.

För en modern välfärdsstat med behov av ett relativt högt skatteuttag är det därför av stor vikt att man utformar skattesystemen så att de främjar arbete, företagande och tillväxt. För att främja företagande, och göra så att även små företag ska ges villkor så att de kan växa, har givetvis nivån på skatterna betydelse. Men för små företag är det framför allt viktigt att reglerna är enkla och lätta och förstå.

Fru talman! Det ärende vi debatterar i dag och ska besluta om senare i dag gäller utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning vid vissa andelsbyten med mera. Det grundar sig i de regler som styr hur fåmansföretag beskattas – de så kallade 3:12-reglerna. Så här inför jul ska man ju visa välvilja, men inte med den största välvilja i världen kan man påstå att 3:12-reglerna är enkla. Därmed hindrar de tillväxt i små företag.

Enkelt uttryckt kan man säga att 3:12-reglerna handlar om hur de som äger ett fåmansföretag ska beskattas. Det gäller vad som ska beskattas som inkomst av tjänst och vad som ska beskattas som inkomst av kapital. Dessa regler griper även in vid beskattning av andelsbyten. Reglerna är utformade på ett sådant olyckligt sätt att man ibland tvingas betala skatt även om man har fått en förlust. Orsaken kan vara att en fåmansföretagare kanske har sålt sitt företag och fått betalt i aktier i det köpande företaget. Sedan kan han eller hon ha haft försäljningsförbud för aktierna under några år, och så kanske det företag som köpte går i konkurs under tiden. Det inträffade många sådana händelser under den stora IT-boomens uppgång och nedgång. Därför är det bra att vi i dag kan debattera och fatta beslut om att undanröja de värsta effekterna i de så kallade pomperipossafallen.

Prot. 2002/03:40
19 december

*Utvidgning av reglerna
om framskjuten
beskattning vid vissa
andelsbyten m.m.*

Fru talman! Det är inte regeringens eget påhitt att lägga fram en sådan här proposition som gör att vi kan debattera detta i riksdagen. Det är en majoritet i skatteutskottet som har drivit regeringen framför sig.

Tyvärr undanröjer man inte alla pomperipossaeffekter. Om man fått betalt i andra värdepapper än aktier eller delvis fått betalt i kontanter som överskrider 10 % av det nominella värdet av de aktier man också har fått får man inte någon hjälp av regeringens förslag. Man har därmed inte haft rätt till uppskov enligt de gamla reglerna, och då kan man inte få rätt till en retroaktiv tillämpning av de regler vi beslutar om nu.

Precis som Per Rosengren tycker vi fyra borgerliga partier att pomperipossaeffekterna även för de andelsbyten som skett med andra värdepapper än akter eller delvis i kontanter borde undanröjas. Både vi och Per Rosengren har väckt motioner om det. Skillnaden är att vi också har fullföljt vår motion i betänkandet. Vi tänker rösta för vår motion och delvis för Per Rosengrens motion.

För mig handlar det delvis om grundläggande principer i skattesystemet. Man ska inte beskatta luft. Man kan inte beskatta en förlust. Men det handlar också om grundläggande principer för hur man bedriver politik. Om jag säger någonting en dag gäller det också nästa dag. Om jag väcker en motion i riksdagen betyder det någonting. Jag vill yrka bifall till min motion och fortsätta att driva den. Det tycker jag är grundläggande principer för att det ska vara roligt att hålla på med politik. Därför tycker jag att det är lite synd att Vänsterpartiet och Per Rosengren inte följer upp sin motion utan tänker rösta ned den i dag.

Avslutningsvis vill jag ställa mig bakom regeringens första steg men också yrka bifall till reservationen under punkt 2 så att vi tar steget fullt ut och undanröjer alla pomperipossaeffekter.

Anf. 7 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Först vill jag göra några kommentarer till det som redan har sagts.

Anne-Marie Pålsson ansåg att vi skulle fatta viktiga beslut i kammaren i dag. I motsats till Anne-Marie Pålsson anser jag att riksdagens kammare fattar viktiga beslut varje dag.

Min andra kommentar gäller att Anne-Marie Pålsson beklagade att det var så få företrädare för det statsbärande partiet närvarande. Det kanske säger en del om Anne-Marie Pålssons självbild vad gäller det egna partiet att hon utnämner Socialdemokraterna till det statsbärande partiet. Men jag förstår att Anne-Marie Pålsson inte räknar Inger Nordlander, Fredrik Olovsson, Ulla Wester, Catharina Bråkenhielm, Pelle Svensson eller mig. Vi är faktiskt företrädare för det parti som Anne-Marie Pålsson kallar det statsbärande, alltså Socialdemokraterna. I all ödmjukhet, Anne-Marie Pålsson, är våra respektive mandat precis lika mycket värda som Anne-Marie Pålssons mandat.

Låt mig, herr talman, ge några kommentarer till.

Jag tycker att Gunnar Andrén och Anne-Marie Pålsson ska gå och fika eller något så att ni kan snacka om några saker tillsammans. Anne-Marie Pålsson tycker att 1 miljard är felräkningspengar. Gunnar Andrén säger att 283 miljoner är väldigt mycket pengar. Ni kan väl försöka resonera om det, eftersom ni har en gemensam reservation. Det blir lite lättare att veta vad ni menar då.

Därefter, herr talman, ska jag gå över till det jag hade tänkt säga.

I våras beslutade riksdagen – inte, Roger Karlsson, med majoritet utan på förslag av ett enigt skatteutskott – att ge regeringen i uppdrag att återkomma med ett lagförslag med retroaktiv verkan som skulle eliminera de effekter som uppstår i vissa förlustsituationer vid andelsbyten. Ett enigt skatteutskott pekade på att det var bristande samspel mellan skatte-reglerna vid andelsbyten å ena sidan och de regler som gäller för beskattning av kvalificerade andelar å den andra. Det är det sistnämnda som brukar kallas 3:12-reglerna.

Nu har riksdagen fått en proposition som innehåller exakt det som riksdagen begärde i våras. Roger Karlsson satt inte i riksdagen då, men Centerpartiet hade en företrädare i skatteutskottet och ett antal företrädare i kammaren som begärde precis detta. Det finns som alla vet inga avvikande meningar vad gäller propositionens förslag. Därför borde vi i skatteutskottet ha kunnat göra vad vi brukar kalla en kort skrivning, och sedan kunde ärendet ha varit ett klubbärende, som det heter med vårt konstiga sätt att uttrycka oss.

Men, som man brukar säga, aptiten växer medan man äter. Under beredningsarbetet i utskottet har det kommit fram nya krav motionsvägen. Naturligtvis har utskottet också på olika sätt blivit uppmärksammat på vissa saker. Ibland brukar detta kallas lobbying. Lägg märke till att jag inte alls menar något illa med det. Vi socialdemokrater är beredda att lyssna på alla. Vi gör dock själva våra bedömningar, i det här fallet i den socialdemokratiska gruppen i skatteutskottet och i vår riksdagsgrupp.

Jag ska återkomma till de krav som framförts motionsvägen, men innan dess vill jag ta upp något annat.

Under de senaste 120–125 åren har Sverige och Sveriges ekonomi drabbats av fyra stora fallissemang. Det första var i slutet av 1800-talet, ungefär 1880–1890. Då var det järnvägsobligationerna som luften gick ur. Det andra var ungefär 50 år senare, nämligen börskraschen i början av 30-talet. Sedan tog det 60 år innan fastighetskrisen slog till i början av 90-talet. Som tur var blev det aldrig den förödande bankkris som den kunde ha lett till. Men sedan tog det bara tio år, och då hade vi IT-bubblan.

Frågan är: Varför lär vi oss aldrig? Även om vi inte som förr i tiden för över erfarenheterna från generation till generation muntligt borde vi väl kunna läsa och dra slutsatser. Är det en trend att sådana här fallissemang nu ska komma vart tionde år? Jag vet inte, men spåren förskräcker.

Skälet till att jag talar om detta i det här sammanhanget är helt enkelt att det var IT-bubblan som ledde till det som vi nu diskuterar.

Innan jag fortsätter vill jag säga till Anne-Marie Pålsson att Britta Rådström, socialdemokrat i skatteutskottet, också sitter i kammaren. Jag tror därmed i all ödmjukhet att vi är ungefär dubbelt så många här som Moderaterna.

Den 28 mars 2000 besökte skatteutskottet två IT-företag och ett så kallat riskkapitalföretag här i Stockholm. Alla låg runt Stureplan. På ett av företagen, som förresten då hade ett börsvärde på 40 miljarder, frågade vi: Vad är det ni egentligen gör? Svaren var något svävande. Det var ord som kuvös, cellbildning, webbplatser och hemsidor. När vi tittade oss omkring såg vi att där satt många huvudsakligen unga män och kvinnor, säkert mycket kvalificerade, en del med kepsen bakfram och Coca-

Cola-burken på datorbordet. De gjorde säkert ett jättebra jobb, men vi fick aldrig reda på *vad* de gjorde. Det var inga bra svar.

Sedan gick det ungefär en månad, och sedan sprack bubblan. Det räckte inte att vara ”på nätet” som så många trodde och en del väldigt framgångsrikt drev i medierna och på annat sätt.

Jag tror att det var en kombination av framtidstro och masshysteri. Kanske den fruktade millenniebuggen spelade roll. Men dessutom var det naturligtvis så att en del tjänade oerhört mycket pengar på att prata upp kurserna på olika sätt.

Ett exempel på ett sådant enskilt fall är investmentbolaget Bure. Man sålde i början av år 2000 IT-aktier för 1,2 miljarder kronor. Reavinsten var 1,1 miljarder. Så var det. En del sålde inte i tid. Och en del sålde på annat sätt än Bure kunde göra. Det var den gamla vanliga visan, småspararna kom in för sent och gick ut för sent, kanske beroende på att experterna – ja, ni vet de där experterna som alltid råder oss – rådde småspararna att ha is i magen.

Vi ska komma ihåg att de förslag vi nu diskuterar inte syftar till att rädda småspararnas surt förvärvade slantar. De är borta. Det är någon annan som har tjänat på dem. Ärendet handlar i huvudsak om dem som är verksamma i branschen. Inte desto mindre föreslår skatteutskottet enhälligt att de här förändringarna ska göras.

Det jag sorterade in under rubriken mycket vill ha mer finns i reservationen i betänkandet. De borgerliga vill i huvudsak ha två saker. Den kontantbegränsningsregel på 10 % som finns vill man slopa. Dessutom vill man att konvertibla skuldebrev och teckningsoptioner som man har fått som ersättning ska jämföras med aktier.

Vi är principiellt avvisande till slopandet av kontantbegränsningsregeln av några skäl. Men det kan hända att man måste göra någonting. Skälen är helt enkelt att vi tycker att de argument som dåvarande statsrådet hade 1992, nämligen att vederlaget vid byte av aktier och andelar förutom nyemitterade aktier borde utgöras av kontanter motsvarande högst 10 %, fortfarande är rimliga. Så sade föredragande statsrådet. Och, Per Landgren, det var en proposition, alltså ett regeringsbeslut, på tal om etik. Bakom denna proposition, som jag nyss läste ur, stod Per Landgrens nuvarande partiordförande.

Vårt andra skäl till att vi är tveksamma till slopandet av kontantbegränsningsregeln är att vi eftersträvar gemensamma regler inom EU, inte alltid gemensamma nivåer men gemensamma regler. Nu råkar det vara så att 12 av de 15 länderna helt klart har en kontantbegränsningsregel på 10 %. Det hävdade också dåvarande föredragande statsrådet, och vi tycker faktiskt att det är rimligt. Vi kan ha olika skattenivåer, men strävan ska vara att man ska ha samma regler. Annars blir det osund konkurrens av det skälet mellan olika länder inom EU. Det är vårt andra skäl.

Skälet till att vi är tveksamma till konvertibla skuldebrev och teckningsoptioner är att det är så svårt att prissätta dem. Man vet egentligen inte vad de är värda. Detta argument har jag faktiskt också lånat med instämmande från dåvarande föredragande statsråd.

Dessutom tycker vi inte att man får vara så slarvig som reservanterna är när det gäller beräkningen av sina förslag. De påstår i varje fall i den motion som är underlag för reservationen att kostnaderna närmast är försumbara. Det är klart att om man som Anne-Marie Pålsson tycker att 1

miljard är felräkningspengar kanske de är försumbara. Men jag har noterat att Kristdemokraternas riksdagskansli har räknat på detta, och de har kommit fram till ungefär 260 miljoner. Det kan hända att det ska göras, Per Landgren, men vi måste veta vad vi gör. Vi måste veta vad det kostar.

Dessutom tycker jag, Per Landgren, att det är direkt oförskämt att anklaga oväldiga tjänstemän på Finansdepartementet för att de medvetet räknar fel för att tillfredsställa den majoritet som finns i skatteutskottet eller vad det kan vara. Det är direkt oförskämt. Jag skulle uppskatta om Per Landgren i varje fall försöker modifiera det.

Mycket kan sägas om de här beräkningarna, men försumbara är de i varje fall inte, åtminstone inte enligt min mening. Såvitt jag förstår inte heller enligt Gunnar Andréns mening.

Icke desto mindre är fusionsdirektivet – det direktiv som man alltid hänvisar till – föremål för översyn inom EU. Det är självklart att regeringen medverkar i det arbetet. Utskottet förutsätter dessutom att regeringen särskilt uppmärksammar de rättsutslag som getts i de här sammanhangen. De är inte så hemska enkla att tyda, för de är i vissa avseenden motsägelsefulla. Vi från majoriteten kommer noga att följa arbetet inom ramen för det samarbete – lägg märke till *samarbete* – som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på den reservation som finns i detta betänkande.

Anf. 8 PER LANDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag har inte sagt att tjänstemännen på Finansdepartementet har räknat fel. Jag kom med några spekulationer när man presenterade siffrorna. De säger själva att man inte kan räkna på detta. Det är uppskattningar som man gör. Om man inte kan räkna och syssla med absoluta tal blir det heller inte felräkningar, möjligtvis feluppskattningar. Men det får vi reda på senare.

Oavsett vem som tyckte vad 1992 vill jag, herr talman, fråga skatteutskottets ordförande om han står bakom de skatterättsliga principer som ändå finns, alltså de etiska principer som ligger bakom skatterätten, till exempel skatt efter bärkraft och likviditetsprincipen. Är detta skatterättsliga principer som herr Kjörnsberg står bakom? Det går att svara ganska enkelt på det.

Anf. 9 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Jag förutsätter att talmannen accepterar att jag svarar på mitt sätt och inte på det av Per Landgren begärda sättet.

När den situationen förelåg som var upphov till detta hade säljarna faktiskt två alternativ. De kunde ha sagt: Vi vill ha mer betalt kontant och mindre i aktier, konvertibler, teckningsoptioner eller vad det kunde vara. Då skulle man ha använt de pengarna för att betala den skatt som affären ledde till. Det kanske hade bidragit till att IT-bubblan inte hade blivit riktigt så stor. Jag tror att det här sättet bidrog till att blåsa upp bubblan. Man hade faktiskt valet, Per Landgren.

Av skäl som i vissa avseenden är mycket goda får vi gå in i efterhand och rätta till det här. Men, Per Landgren, det är inte småspararna som har förlorat miljard efter miljard. Det är inte deras problem vi rättar till. Det

gäller dem som var på marknaden, de som hade möjligheten att välja. De fick troligen mycket, mycket mer betalt därför att de inte tog ut så mycket i kontanter utan tog det i form av aktier i det uppköpande företaget. Det var nog skälet.

Man måste faktiskt bära med sig att det valet fanns vid det aktuella tillfället. Men jag förstår att den hysteri som fanns i denna del av marknaden bidrog till att det blev så här. Det kanske inte var så hemskt enkelt. I backspegeln är det lätt för mig och andra att peka på att valet fanns. Icke desto mindre, objektivt fanns det.

Anf. 10 PER LANDGREN (kd) replik:

Herr talman! Ja, det var en hysteri som delar av regeringen själv drogs med i och solade sig i glansen av. Man kan också säga att den här hysterin kanske lett till att det inte har hänt så mycket för småföretagarna vad gäller Simplexutredningen och sådana åtgärder.

Men lägg märke till, herr talman, att den fråga jag ställde var om ordföranden i skatteutskottet står bakom fundamentala skatterättsliga principer om skatt efter bärkraft och likviditetsprincipen. Jag säger naturligtvis inte att Arne Kjörnsberg måste svara ja eller nej, även om det går att göra det. Det var det jag bad om. Jag kan ställa om frågan om han står bakom detta och få en sådan här kaskad, dimridå eller vad man ska kalla det.

Man kan också fråga om Arne Kjörnsberg menar att nuvarande lagförslag täcker in alla anställda, alltså småsparare i viss mening, och företagare som utsatts för pomperipossa. Är han nöjd med det nu liggande lagförslaget? Det är enkla frågor. Självklart svarar Arne Kjörnsberg hur han vill. Det hör både riksdagen och de som sitter vid TV-apparaterna. Det kommer även ut till allmänheten. Det är inte speciellt svåra frågor.

Anf. 11 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Jag är nöjd med propositionen, Per Landgren. Det är tydligen Per Landgren också eftersom det är ett enigt utskott som står bakom propositionen. Det är inte alls svårt för mig att säga att jag är nöjd med den. Men lägg märke till att vi har skrivit i betänkandet – skälen är noga motiverade – att vi förutsätter och utgår från att regeringen kommer att följa frågorna, och så pekar vi på varför. Det är bearbetning av fusionsdirektivet, och det är de olika rättsutslagen. Det finns goda skäl. Jag förstår inte vilka öppna dörrar Per Landgren slår in.

Herr talman! Eftersom det strax är jul vill jag instämma i ett av Per Landgrens påståenden. Det var någon eller några i den dåvarande regeringen som drogs med i hysterin, liksom så många andra. Skatteutskottet fick, som jag nyss redovisade, inte några bra svar den 28 mars 2000 när utskottet besökte företagen. Jag påstår inte att inte alla ledamöter i skatteutskottet inte drogs med i hysterin – det kanske var så – men i den delen tycker jag att Per Landgren har rätt.

Anf. 12 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Arne Kjörnsberg förlåter mig för att jag inte vill delta i debatten om hur många ledamöter Socialdemokraterna har här i kammaren. Jag gläds åt varje ledamot som är här. Jag är mycket mer bekymrad över att det är så få som finns på pressläktaren. De skriver ofta därifrån.

Anf. 13 TALMANNEN:

Gunnar Andrén! Arne Kjörnsberg hörde inte vad du sade. Kan du ta om vad du hade att säga? Varsågod!

Anf. 14 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Arne Kjörnsberg förlåter mig om jag underlåter att delta i debatten om hur många som är i kammaren. Jag tycker att det är glädjande med varje ledamot som finns i kammaren. Jag är mycket mer bekymrad över att det är så glest besatt på pressläktaren, som herr Kjörnsberg kan se. Det är ett stort bekymmer eftersom det här är viktiga frågor. Jag instämmer också i att vi här fattar många viktiga beslut för medborgarna.

Herr Arne Kjörnsberg hade en kommentar till huruvida 1 miljard eller 283 miljoner är mycket pengar. Det beror på sammanhanget. Jag menar för min del att varje krona som vi tar ut för det gemensamma är mycket pengar. Vi ska vara noggranna med hur vi hanterar varje skattekrona, oavsett om det är i riksdagen, kommuner eller landsting. Däremot påstod man, som jag hörde det, om herr Arne Kjörnsberg hörde rätt, att 1 miljard var lite i förhållande till annat. Å andra sidan kan 100 kr vara mycket.

Herr Kjörnsberg säger att propositionen innehåller exakt vad utskottet begärde i våras. Det är möjligt att man kan tycka så, men det är också väldigt hård kritik mot herr Rosengrens motioner. Herr Rosengren uppfattade uppenbarligen inte att det var så. Nu kom visserligen propositionen senare än herr Rosengrens motioner.

Herr Kjörnsberg för fram en intressant synpunkt i samband med att han beskriver de olika kriserna. Han noterar att vi har haft olika kriser. Vi kan gå tillbaka till 1930-talets kris där Stockholmsskolan, bestående av Gunnar Myrdal och herr Ohlin, gjorde betydande insatser. Jag får återkomma i nästa replik.

Anf. 15 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Vi är helt överens, Gunnar Andrén. Varje krona ska hanteras med den största respekt och det största ansvaret. Jag tycker bara att det var så konstigt att av två undertecknare av samma reservation tyckte en att 268 miljoner var mycket pengar och den andra att 1 miljard var felräkningspengar. Det var det jag tyckte var konstigt.

Per Rosengrens motioner får Gunnar Andrén debattera med Per Rosengren. Det vore oförsynt om jag hade några synpunkter på Per Rosengrens motioner i det sammanhanget.

För att reda ut vad som hände som har lett till detta ska jag be att få citera ur en artikel skriven av styrelseordföranden i Hydra Invest AB, Bernt-Åke Sandberg. Han säger att vi visst måste ha ett system som gör att man inte beskattar förluster. Sedan talar han om hur IT-bubblan blåstes upp. Han säger följande, och det är en liten historia:

”Många av de affärer som genomfördes kan beskrivas av följande historia. En man som skulle sälja sin hund begärde 200.000 kronor för den. Den tilltänkte köparen sade att du måste vara galen. Det finns ingen som kommer att betala 200.000 för din hund. Efter en tid träffades de igen och mannen fick frågan om hur det gått. Det var inga problem att

*Utvidgning av reglerna
om framskjuten
beskattning vid vissa
andelsbyten m.m.*

sälja hunden för 200.000 svarade mannen. Jag fick 2 katter i byte som var värda 100.000 kronor per styck.”

Ja, det speglar ungefär vad som händer i branschen.

Anf. 16 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Som en kommentar till frågan om de historiska kriserna är det ingen fråga om vår sida som har gjort socialdemokratin ensidigt ansvarig för IT-krisen. Det var andra omständigheter.

Jag tycker att när herr Arne Kjörnsberg i andra sammanhang brukar tillvita 1991–1994 års regering det fulla ansvaret för fastighets- och bankkrisen, bör man ha samma nyanserade sätt som vi har haft när det gäller IT-krisen och socialdemokratins ansvar.

Anf. 17 ROGER KARLSSON (c) replik:

Herr talman! Arne Kjörnsberg anför att regeringens förslag till hundra procent tillfredsställer den beställning som skatteutskottet och riksdagen gjorde i våras. Det är helt sant. Det tillfredsställer att bara uppskovsgrundande andelsbyten ska ges en retroaktiv verkan.

Likafullt undanröjer inte regeringens och utskottsmajoritetens förslag alla pomperipossaeffekter. Kontentan är att regeringen gör inte mer än vad man säger till regeringen att göra.

Mot den bakgrunden vill jag fråga Arne Kjörnsberg vad utskottsmajoritetens förutsättning att regeringen analyserar rättsutvecklingen och därefter återkommer till riksdagen är värd, om regeringen inte gör mer än vad utskottet säger till regeringen att göra.

Anf. 18 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill först säga för att undvika alla missförstånd: Jag svarade inte på Gunnar Andréns sista inlägg, och det var inte för att vara oartig. Jag tycker att det är skandalöst att de tekniska systemen i kammaren är sådana att när man står här i talarstolen hör man inte vad vissa av riksdagens ledamöter säger. Det var därför jag inte svarade. Det var inte av oartighet, Gunnar. Jag vill ha det sagt.

Jag vet att jag nu bröt mot en regel, herr talman. Jag har replik på Roger Karlsson, men det var viktigt för mig att få säga det.

Jag tycker att jag har gjort en klar redovisning. Roger Karlsson har varit med och kontrollerat betänkandet. Jag har understrukt att vi utgår från att det blir så. Dessutom sade jag att inom ramen för det samarbete som Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna har kommer vi att följa upp frågan. Jag vet inte om Roger Karlsson tror mig eller inte, men det samarbetet är förtroendefullt, precis som samarbetet var mellan Centerpartiet och Socialdemokraterna på den tiden det begav sig. Vi hade respekt för varandra. Har vi sagt någonting står vi för det. Det kommer vi att göra även i den delen.

Jag tycker inte att man så där rakt av kan tumma på kontantbegränsningsregeln av de skäl som jag tidigare har framfört, det vill säga att vi ska eftersträva samma regler inom EU. Vi brukar i övrigt kritisera andra länder för att de försöker använda regler som leder till osund skattekonkurrens. Därför ska man vara försiktig.

Anf. 19 ROGER KARLSSON (c) replik:

Herr talman! Problemet kvarstår, att regeringen uppenbarligen inte verkar göra mer än vad skatteutskottet i den här frågan ger regeringen i uppdrag att göra. Det är till intet förpliktande att Arne Kjörnsberg säger att "har vi sagt någonting står vi för det", eftersom han i det här fallet inte vill säga någonting till regeringen.

Ni vill inte ge regeringen det här uppdraget, utan ni förutsätter att man kommer tillbaka till riksdagen. Det är inte tillfredsställande för dem som har drabbats av förluster vid andra andelsbyten än de som vi kan ta beslut om i dag.

Anf. 20 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tillåter mig att tolka detta så att Roger Karlsson tycker att man ska slopa kontantbegränsningsregeln och att man ska jämställa teckningsoptioner och konvertibla skuldebrev med aktier. Jag delar inte den uppfattningen. Det är inte så enkelt. Man måste fundera på detta och ta hänsyn till internationella överenskommelser som vi har. Det är inte så enkelt.

Jag har faktiskt andra möjligheter att kommunicera med regeringen än via tillkännagivanden i riksdagen – detta sagt i största förtroende till Roger Karlsson.

Anf. 21 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag blir så full i skratt när jag hör skatteutskottets ordförande berätta dessa roliga historier. Jag har också hört historien om hunden och katterna tidigare, och den är lika rolig den här gången som första gången jag hörde den.

Det var inte därför jag begärde replik, herr talman, utan det var för att jag först i all ödmjukhet vill tillstå att jag hade trott att de här kammarmötena var öppna även för andra än skatteutskottets ledamöter. Från till exempel min egen riksdagsgrupp var det flera som var här och lyssnade utan att de sitter i skatteutskottet. Jag tycker nog att det även från socialdemokratiskt håll borde finnas en och annan ledamot som vill följa de här diskussionerna, framför allt när det rör de här viktiga principiella frågorna.

Att säga att miljarder är felräkningspengar kan låta ganska oseriöst, och man kan raljera om det. Precis som flera andra har sagt här tidigare är 1 miljard mycket pengar, men 1 miljard i förhållande till något annat kanske inte är så mycket pengar. Vi kan jämföra 1 miljard med min egen budget.

Min inkomst här är 43 000 kr. 43 kr utgör samma förhållande till min inkomst på 43 000 kr som 1 miljard till statens budget på 1 200 miljarder. Nog tycker jag att 43 kr är felräkningspengar i förhållande till min inkomst. Jag kan till och med tappa det utan att jag märker det.

Vi har här en diskussion om olika typer av finansiella instrument. Ja, herr talman, det är svårt med finansiella instrument. Jag undervisar studenter i Lund om detta, och det är väldigt komplicerat men inte svårare än att man kan lära sig.

En sak vet vi, och det är att den finansiella marknaden har utvecklats oerhört snabbt sedan 1992. Nya instrument har tillkommit, och framför allt har man lärt sig att räkna med de här finansiella instrumenten på ett

sätt som man inte kunde tidigare. Det vi lär ut till studenterna är att teckningsoptioner, konvertibler, skuldebrev, aktier och liknande tillhör samma familj, och de kan i många avseenden uppfattas på samma sätt.

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till skatteutskottets ordförande: Anser skatteutskottets ordförande att man ska betala skatt på en inkomst på 0 kr?

Anf. 22 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Nej, det tycker jag inte att man ska göra. Men Anne-Marie Pålsson hoppar över ett led, nämligen att man hade valet.

Jag sade i mitt inledningsanförande att kollisionen mellan de regler som gäller för andelsbyten och de så kallade 3:12-reglerna innebär ett problem. Det är därför regeringen har lagt fram denna proposition – den som Anne-Marie Pålssons partivänner var med och begärde i våras.

Anne-Marie Pålsson satt inte i skatteutskottet då, men då får hon läsa på. Det framgår av riksdagens protokoll från det aktuella tillfället och av det betänkande som skatteutskottet avlämnade då.

Det var faktiskt detta som riksdagen begärde, och då får man det. Men sedan har det tillkommit omständigheter av olika slag, som jag också berörde. Då säger vi att vi får titta på det, men vi får inte vara så sorglösa.

Tack för lektionen om 43 000 kr och 43 kr. Nu förstår jag varför det var så 1994 när Sverige skulle betala ut 1 kr, att Sverige hade 60 öre och fick gå någonstans och låna 40 öre. De hade väl räknat på samma sätt som Anne-Marie Pålsson tydligen lär studenterna i Lund. Då går det inte särskilt bra, för att uttrycka det försiktigt, herr talman.

Anf. 23 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Man kunde ha gjort någonting annat när man mottog dessa andelar vid försäljningen. Man kunde ha sålt dem omedelbart. Man kunde ha skrivit in detta i kontraktet. Visst kunde man ha gjort det.

Låt mig då berätta en historia från verkliga livet. En moder berättade hurusom hon hade köpt aktier i Framfab till sin son för 20 kr, eller om det var 2 kr styck. Dessa aktier rusade sedan upp och blev värda en förmögenhet. Hon var mycket nöjd för sin sons räkning. Något år senare träffade jag henne på nytt, och jag frågade: Hur gick det? Sålde du dina aktier i Framfab? Nej, sade hon. Det hade hon inte gjort, och hon var väldigt bedrövad och tyckte att det var otur.

Herr talman! Ska man tillämpa samma principer för denna kvinna? Hon hade ju chansen att sälja aktierna när de stod i 100 kr eller 120 kr. Ska man tvinga fram en beskattning därför att hon hade möjligheten att sälja aktierna? En sådan princip kan väl i rimlighetens namn inte tillåtas verka. Vad som måste gälla är att man betalar skatt när transaktionen genomförs och pengarna mottas.

Anf. 24 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Herr talman! Jag har ju sagt att kollisionen mellan andelsbyteslagen och 3:12-reglerna leder till problem. Det är därför vi har den här propositionen på bordet.

Dessutom har jag sagt att de rättsutslag som har kommit, den översyn av fusionsdirektivet som pågår och vissa andra saker gör att vi utgår från att regeringen kommer att titta också på det.

Det var ju så att den som sålde sitt företag och fick betalt i aktier – och kanske en del kontanter – inte fick sälja dessa. Jag måste tillåta mig att säga att det nog var försäljningsförbudet, eller vad vi ska kalla det, på ett, två eller tre år som gjorde att priset på det företag som köptes upp också drevs upp. Det bidrog troligen också till den här bubblan. Det var många samverkande orsaker.

Jag vill påminna om, utan att raljera för mycket, att det inte var jag som berättade historien, utan jag bara citerade styrelseordföranden i Hydria Invest AB, Bermt-Åke Sandberg. Jag bara påminde om den historien. Den är faktiskt lite tankeväckande för det som hände i den här branschen. Låt oss försöka hjälpas åt att föra det vidare. Vad händer om tio år?

Anf. 25 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag tänkte att jag skulle inleda med att bara ge en kort skiss av bakgrunden till detta. Sedan tänker jag inte diskutera historia så mycket, utan snarare framtid och konsekvenser av den lagstiftning vi har.

Det var hösten 2001 som vi började arbeta med denna fråga. Jag samarbetade ganska mycket med framför allt två moderata riksdagsledamöter, Catharina Hagen och Carl Erik Hedlund, i denna fråga.

Vi insåg alla tre ganska tidigt vad det här handlade om. Övriga borgerliga partier var fullkomligt passiva i frågan. Det är bara att konstatera. Det står i reservationen bland annat att det fanns en massa förslag när det gäller 3:12-reglerna. Det fanns inte ett enda förslag från den borgerliga kanten. Det fanns inte ett förslag mer än att man skulle ta bort, ta bort, ta bort, trots att det finns en oerhört stor majoritet runtom om att vi måste ha klyvningsregler, eller 3:12-regler, eftersom vi faktiskt har en inkomstskatt som på marginalen ligger på 55–56 %, och vi har en kapitalskatt på 30 %.

För att inte omvandla inkomster måste vi ha någon form av klyvningsregler. Jag tror egentligen att alla är eniga om det. Det tog väldigt lång tid innan de borgerliga också insåg detta. Efter det att Vänsterpartiet hade formulerat någon form av strategi när det gäller 3:12-reglerna vaknade de borgerliga och hakade på. Innan dess fanns det inte ett enda förslag. Om det fanns, så visa det för mig! Jag har inte sett det, och jag har ändå försökt gå igenom handlingar historiskt.

Under våren fortsatte vi att tröska detta och diskutera med Finansdepartementet. Beredningsarbetet tog väldigt lång tid. Jag vill inte stå här och diskutera varför det tog tid. Det kan man ha olika versioner och tolkningar av, men det tog tid. Till slut fick vi i alla fall ett betänkande i skatteutskottet, där man gav regeringen i uppdrag att återkomma, och man skulle göra det under augusti månad. Och, som har sagts här, det som blev levererat till slut är precis det som vi ville ha. Redan under våren diskuterade vi med Finansdepartementet de andra utestående frågorna, men vi insåg att det omöjligt skulle gå att få in i arbetet med de rena andelsbytesaffärerna, där det fanns uppskov. Detta var vi eniga om, både jag, Catharina Hagen och Carl Erik Hedlund. Vi insåg att om vi skulle lösa problematiken – och nu kallar jag de här uppskovsfallen för

*Utvidgning av reglerna
om framskjuten
beskattning vid vissa
andelsbyten m.m.*

de rena pomperipossafallen – kunde vi inte också få med de andra delarna, det vill säga kontantbegränsningsregeln, konvertiblerna och teckningsoptionerna, utan det skulle vi bli tvingade att skjuta på.

Sedan kom det ingenting i augusti. Sedan var det utsatt att det skulle komma en proposition till den 8 oktober. Det kom ingen då heller. Då försökte jag få till ett sammanträde i skatteutskottet på torsdagen därefter, det vill säga den 10:e. Det blev inte så. Jag ville då ha ett utskottsinitiativ med lagstiftning, eftersom vi hade lagtext och allting i stort sett klart. Det låg färdigt i en låda. Det var färdigt i mitten av augusti. Inte en bokstav ändrades i det i förhållande till det som nu ligger.

Det intressanta är att de borgerliga i finansutskottet då tar ett utskottsinitiativ, och vi i Vänsterpartiet säger att vi inte har ändrat uppfattning. Då kommer det ett besked om att man lägger fram en proposition. Samtidigt har Bosse Ringholm en debattartikel i Dagens Nyheter där han indirekt säger att man egentligen inte skulle ha velat lägga fram detta. Det är det som jag tyckte var lite allvarligt i den situationen.

Därefter ska jag inte ägna mig åt historia när det gäller beskrivningar av hur det har gått till. Däremot kanske jag ska ta upp 3:12-reglerna och varför de är nödvändiga. Jag har varit inne på det. Det är alltså nödvändigt att ha klyvningsregler.

Arne Kjörnsberg säger att vi måste ha internationellt likartade regler. Det kan jag hålla med om, men problemet är att utrikes lägger man oftast kapitalinkomstbeskattning, för dem som har det, ovanför tjänsteinkomsten. Man har inte samma system. Den problematiken uppstår inte, på grund av att man har andra regler. Konsekvensen av det som Arne Kjörnsberg säger är egentligen att vi ska ta bort 3:12-reglerna. Man skulle kunna tolka det på det sättet, för vi är ganska unika i Sverige när det gäller detta. Jag förstår att det inte är så Arne Kjörnsberg menar, men drar man ut resonemanget skulle man kunna tolka det åt det hållet, för då får vi ett kongruent system med stora delar av Europa när det gäller kontantbegränsningsregeln.

Den principiella frågan, eller utgångspunkten, är ju också: Varför gjordes sådana här affärer. Sådana här affärer har alltid gjorts och kommer även att göras i framtiden. Det finns företag som blir uppköpta av företag som inte har några likvida medel. Hur ska man då fixa de här för landet många gånger nödvändiga strukturaffärerna?

Strålkastarna har nu riktats mot just IT-bubblan, men i denna IT-bubbla finns det också helt vanliga företag, gammaldags verkstadsföretag, som faktiskt också har drabbats av exakt samma sak. Det finns ett företag i Hässleholm till exempel. Situationen har varit densamma. Man har använt sig av den här möjligheten att lösa strukturproblem.

Det är klart att om vi ska fortsätta att utveckla svenskt näringsliv och genomföra strukturförändringar måste den här möjligheten finnas, men då är det också oerhört viktigt att alla vet att man inte kommer att beskattas för förluster. Här tycker jag att man många gånger gör kopplingar som är väldigt olyckliga, och det är när man jämför med den vanliga småspararen som har förlorat pengar. De har förlorat sina pengar, men det har också de här drabbade – pomperipossafallen – gjort. Skillnaden är faktiskt att den ena kategorin också får betala skatt på en del av förlusten, och det är det som ska undanröjas.

Ett skattesystem som beskattar förluster på det sättet är inte ett system som håller i längden. Det kan få spridningseffekter som innebär att det blir problem.

Sedan blandar man också ihop saker. Man blandar in Astrid Lindgrens pomperipossasaga och pomperipossaaffär och säger att hon hade 102 % skatt. Då har man inte läst på historien, för hon hade inte det. På den tiden fick man inte schablonavdrag för egenavgifterna, och därför gick det upp, men året efter fick man avdrag för det. Någon gång fick man en väldigt låg beskattning. Det var detta som ledde till att man införde schablonavdrag för egenavgifterna, så i verkligheten var hennes skatt inte så hög, och det har hon väl själv också i efterhand konstaterat när hon insåg detta. Däremot var det en fullkomligt absurd marginalsatt vi hade på den tiden. Den var inte särskilt lyckad. Det insåg man också. Det var därför man genomförde en skattereform. När vi hade marginalskatter på 85 % var det i ett skattesystem som var på väg att erodera totalt.

Anne-Marie Pålsson var uppe och pratade om enskilda näringsidkare. Jag tror att man ska vara oerhört försiktig med att använda begreppet ”enskild” när man diskuterar pomperipossafallen och de här andelsbytesaffärerna. Det har ingenting med enskild näringsverksamhet och enskild firma att göra. Detta kan lätt leda dithän att man missuppfattar det. Så använd inte begreppet ”enskild näringsidkare”, för det här är andelsbyten, och det handlar enbart om aktiebolag.

Hur ska man, om man nu ska gå in och ändra på 3:12-regler eller ta bort dem, göra med just enskilda firmor och handelsbolag när det gäller räntefördelning, expansionsmedelsavsättning och så vidare? Det var någon som sade att 3:12-reglerna är det svåraste och mest extrema regelsystem vi har inom skatterna. Så är det ju inte. Handelsbolagsdelägaren har ett betydligt större problem med sin deklaration på grund av bland annat de regler som infördes, som de borgerliga stod bakom, om expansionsmedelsavsättningar, räntefördelningar och så vidare. Ambitionen var ju att man skulle behandla enskilda firmor och handelsbolag precis likadant som aktiebolag med samma beskattningsregler. Det är ju ett feltänk redan från början.

Den ena företagsformen väljer man för att den är lite enklare. Då tar man också konsekvenserna, och beskattningen blir lite annorlunda. Väljer man ett aktiebolag har man en massa kostnader som man inte har som enskild firma och handelsbolag när det gäller revision och så vidare.

Sedan tänker jag inte ge mig in i diskussionen så mycket om vem som har gjort vad i de här frågorna.

När jag lyssnar på Gunnar Andrén blir jag lite road eller ganska mycket road. Jag blev uppringd av en reporter som gjorde mig uppmärksam på ett pressmeddelande som Folkpartiet, Gunnar Andrén och Anna Grönlund, hade gått ut med. Reportern sade: Vill du få dig ett gott skratt? Gå då in på Folkpartiets hemsida och läs deras pressmeddelande.

Jag ska läsa upp det. Den första delen kan man begripa. Den andra delen är fullkomligt obegriplig. Där står det nämligen att Folkpartiet ska göra någonting, men det står inte vad man ska göra. Det dunkelt skrivna är det dunkelt tänkta. Gunnar Andrén sade ungefär samma sak i talarstolen.

*Utvidgning av reglerna
om framskjuten
beskattning vid vissa
andelsbyten m.m.*

”Med en smäll i dörren lämnade vänsterpartiets Per Rosengren i vrede skatteutskottets första möte efter valet. Men när skatteutskottet i tisdags slutbehandlade samma fråga som föranledde vredesutbrottet – pomperipossaskatten vid andelsbyten – fungerade Rosengren som regeringspartiets dörrmatta.”

Det var just detta agerande som gjorde att denna proposition kom på riksdagens bord. Om inte Gunnar Andrén och Anna Grönlund har förstått det tycker jag synd om Gunnar Andrén och Anna Grönlund. När till och med journalister uppmanar mig att läsa det för att få mig ett gott skratt måste Gunnar Andrén inse hur patetisk han är.

Nu kommer vi till det intressanta, och det är just att det dunkelt skrivna är det dunkelt tänkta. Jag begär inte att kammarens ledamöter ska förstå det som jag läser, eftersom det är fullkomligt obegripligt. Jag ska ändå läsa det för att visa på hur man absolut inte ska utforma ett pressmeddelande. Lyssna nu!

”I massmedierna har Per Rosengren agerat som den store kritikern av Pomperipossaeffekterna.”

Sedan kommer det en fullkomligt obetalbar mening: ”Oppositionspartierna har föreslagit – i vetskap om att finansdepartementet har utvecklat en utsökt förmåga att arbeta långsamt med denna typ av frågor som berör enskilda människor som beskattats för vinster de i praktiken inte har haft – att skatteutskottet skulle komplettera lagen för att också de som genom den kontantbegränsningsregel som finns nu inte omfattas av lagstiftningen.”

Vad har man föreslagit? Det som har föreslagits finns över huvud taget inte nämnt. Denna mening borde gå till historien.

Vad hade jag anmält?

Anf. 26 TALMANNEN:

Den anmälda talartiden var tio minuter. Nu har det gått 13 minuter.

Anf. 27 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! En gång hade jag anmält åtta minuter. Då började Christer Eirefelt knacka efter 17 minuter. Då hade jag fördubblat tiden. Men jag är snart klar.

Jag vill säga en sak till när det gäller Gunnar Andrén. Han kan inte ens hålla reda på sagorna. Han blandar ihop *Kejsarens nya kläder* med *Tödde och Mödde*. Det handlade ju om att kejsaren var helt naken från början, precis som Gunnar Andrén och Anna Grönlund i pressmeddelandet. Det innehåller ingenting, precis som kejsaren som inte hade någonting på sig. *Tödde och Mödde* var någonting helt annat.

Jag får tydligen stanna här även om jag hade mycket mer att säga. Jag yrkar bifall till propositionen.

Jag ska bara säga en sak till innan jag avslutar. Det gäller reservationen, där det står att man vill att regeringen ska se över frågan. Det finns en hemställan om det. Men precis samma sak står i betänkandetexten: ”Utskottet förutsätter att regeringen analyserar den rättsutveckling som har skett sedan de nya reglerna antogs och därefter återkommer till riksdagen med en redovisning av vilka konsekvenser detta bör föranleda för det skatterättsliga andelsbytessystemet.” Där står också: ”Det finns också anledning att följa upp om praxis i svenska domstolar tyder på att nuva-

rande regler leder till icke avsedda effekter eller att det finns tillämpningsproblem som bör föranleda lagändringar.”

Jag vill också påpeka att reservationen inte på något sätt tar upp fullt bifall till den borgerliga motionen, där det står att riksdagen ska avgöra. Ni yrkar egentligen bifall till min motion. Men jag anser mig vara nöjd med den skrivning som finns om att vi kommer att ta hand om det.

Anf. 28 PER LANDGREN (kd) replik:

Herr talman! Rosengren och oppositionen – den övriga oppositionen – är överens om att föreliggande förslag inte fångar in alla anställda och företagare som utsatts för pomperipossa. Det finns fortfarande ett antal företagare och anställda som, om ingenting händer, tvingas att skatta för uttraderade värden, för värdelösa papper.

Vad i majoritetens formuleringar i betänkandet garanterar en fortsatt god uppföljning? Vi har hört att Rosengren inte är nöjd med hanteringen av ärendet hittills. Det har ju formligen baxats fram. Vi fick en historik och behöver kanske inte ägna oss mer åt det.

Vad garanterar utskottets formulering om att utskottet förutsätter att regeringen särskilt uppmärksammar och att regeringen därefter ska återkomma till riksdagen? Det finns inget datum. Vad garanterar detta? Det vill jag gärna höra. Rosengren sade ju att han skulle tala om framtiden.

Jag har också en mer moralfilosofisk fråga. Är det fel i sig att beskatta uttraderade värden, eller är det fel, som jag tyckte Rosengren sade, att beskatta uttraderade värden för att det kan få skadliga spridningseffekter? Det är en viktig fråga.

Anf. 29 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag tar den sista frågan först. Det är självklart att det är fel att beskatta förluster. Det är fullkomligt klart. Det har jag sagt i en mängd sammanhang.

Till problemen med konvertibler och teckningsoptioner kommer problemet med personaloptioner. Ett av de mer kända fallen är inte en person som har drabbats av 3:12-reglerna utan en som har drabbats av bara kapitalbeskattning. Man måste vara noggrann i analysen. Det var fullkomligt omöjligt att låta skatteutskottet, det vill säga riksdagen, lagstifta. Det behövs en hel del arbete.

Jag kan inte ge några som helst garantier. Detta är en politisk process. Jag kunde inte göra det när vi började med pomperipossadiskussionen heller. Däremot har jag kanske visat att jag gör precis vad jag kan. Det kommer att finnas en hel del gränsdragningsproblem. Det gäller kontantbegränsningsregeln, men det finns en hel del enkla fall i det avseendet. Det gäller framför allt de andra värdepappren och instrumenten. Det finns stora problem med avgränsningar, till exempel i fråga om personaloptioner. Det är oerhört svårt att fastställa värdet. Det går egentligen inte.

Jag tror att det är betydligt lättare när det gäller konvertibler. Vi står inför ett problem. Detta måste analyseras och utredas. Det kommer man att göra. Det står faktiskt utifrån den rättstillämpning som har skett att olika människor inte ska beskattas på olika sätt. Det är precis den problematik som har uppstått med anledning av regeringsrättsdomen från i mars.

Prot. 2002/03:40
19 december

*Utvidgning av reglerna
om framskjuten
beskattning vid vissa
andelsbyten m.m.*

Anf. 30 PER LANDGREN (kd) replik:

Herr talman! Vi har fått ett tydligt besked. Jag tvivlar inte på det, men jag vill gärna ha det till protokollet att Rosengren står bakom de skatterättsliga principerna om skatt efter bärkraft och likviditetsprincipen. Jag tvivlar inte på det, men jag vill ha det fastlagt. Då har det sagts att det är fel i sig att beskatta uttraderade värden. Man skulle då kunna tillämpa samma princip så att det är fel att beskatta fiktiva värden och fiktiva inkomster, etcetera. Jag tycker att det vore mycket bra om vi tillsammans kunde driva igenom en tillämpning i Sveriges riksdag av vedertagna skatterättsliga principer. Det känns väldigt positivt.

Anf. 31 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Så är det naturligtvis. Men det finns fall där vi fortfarande av rent principiella och praktiska skäl inte kan återgå till en viss tidpunkt. I förmögenhetsbeskattningen till exempel fastställs värdet vid ett visst datum, det vill säga den 31 december. Då får man betala förmögenhetsskatt på det. Sedan sjunker värdet ganska radikalt på dem.

Enligt Per Landgrens resonemang ska man kanske gå tillbaka och på något sätt sänka det värde som har satts vid den tidigare värderingen. Jag tror inte att det är rätt väg att gå.

Det finns alltså fall då framför allt likviditetsprincipen inte i alla lägen är helt tillämplig. Däremot när det gäller skatt efter bärkraft är det oerhört viktigt att den finns där.

Som jag sade tidigare ska förluster under inga omständigheter beskattas.

Anf. 32 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Vi har från Per Rosengren fått höra att skälet till att man inte vill utvidga dessa lättnader i beskattning till att även gälla till exempel konvertibla skuldebrev beror på att det är så svårt att värdera dem. På vilka grunder är det svårt? Värdet är ju noll. Det är lika mycket noll för dessa konvertibla skuldebrev som det var för aktier. Per Rosengren kanske menar att det är svårt att värdera konvertibla skuldebrev vid den tidpunkt då överlåtelsen sker. Men det är inte alls svårt. Det kan mina studenter i Lund göra, så det kanske även Per Rosengren skulle lära sig.

Argumentet håller inte. Det är inte svårt att värdera dessa tillgångar. Det finns teknik för att göra det. Det måste alltså finnas någonting annat som gör att man inte vill utvidga lättnaden till att även gälla andra tillgångar än aktieandelar.

Litar verkligen Per Rosengren på regeringens goda vilja att utreda detta i positiv anda, i synnerhet mot bakgrund av det som Bosse Ringholm själv lär ha skrivit i artikeln, att man har kommit med detta förslag mer eller mindre med kniven mot strupen. Tror Per Rosengren att regeringens inställning på denna punkt kommer att ändras? Kommer man att vara lika motvillig framöver som man har varit tidigare?

Anf. 33 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Under den nuvarande mandatperioden har vi ett fördjupat samarbete, vilket innebär att vi faktiskt samarbetar i ett mycket tidigare sked. Det blir alltså mycket lättare att vara med. Vi arbetar även på departementet där vi får in ett antal tjänstemän som kommer att arbeta

med just dessa frågor. Jag är full av tillförsikt när det gäller att vi ska kunna lösa denna problematik.

Sedan handlar det inte bara om värderingen. Det problemet tror jag säkert att man skulle kunna lösa. När det gäller personaloptioner tror jag att det blir betydligt svårare. Men när det gäller konvertibler kanske det går. Men vilken typ av instrument ska man ha med, och hur ska det se ut? Ska personaloptioner vara med? Jag har fått in en hel del, för att säga det lite försiktigt, exempel via e-post som gäller dessa frågor, och jag har träffat på en mängd fall. Och alla är inte så lätta att rakt upp och ned ta ställning till. Detta är mer komplicerat och betydligt mer komplicerat än att vi skulle låta riksdagen gå in och lagstifta direkt. Till och med kansli-personalen på skatteutskottet var mycket tveksam till förslaget. Jag är tacksam för att de borgerliga partierna inte fortsatte att stressa och pressa fram den åsikten. Det hade inte varit bra. Detta är värt en beredning som alla andra frågor. Detta är en mycket komplicerad fråga.

Anf. 34 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Är inte detta ett utmärkt tillfälle att plädera för att riksdagen och dess utskott utrustas med större finansiella och personella resurser, så att vi i riksdagen kan åstadkomma mer och inte i varje sammanhang tvingas att remittera frågorna till regeringen?

Anf. 35 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag anser att vi har en beredande instans, och det är regeringen som lägger fram sina propositioner. Där finns hela den biten. Sedan har vi ett oerhört kompetent kansli, inte minst på skattesidan. Men detta handlar om ett arbete som tar väldigt lång tid. Man ska vara medveten om att det är två tre personer som kommer att avsättas för att jobba med bara dessa frågor under ett antal månader för att reda ut detta.

När det gäller den här lagstiftningen och det som har varit har det tagit tid. Först ska det upprättas en promemoria. Den promemorian var ganska ingående, och man diskuterade olika fall. Jag tror att det var A–D, fyra olika möjliga vägar att gå. Sedan valde man den som var mest praktisk. Det var kanske inte den som man hade tänkt sig från början, utan man kom under arbetets gång fram till att för att göra detta så enkelt som möjligt valde man den. Det visar hur viktigt det är att inte bara direkt fastna för det första som dyker upp. Finansdepartementet har gjort ett oerhört gediget arbete här för att plocka fram den modell som vi i dag har, det vill säga att man ser igenom den första delen av affären, och sedan går man på den andra.

Jag är oerhört imponerad av det sätt på vilket arbetet har bedrivits. Och jag har i efterhand insett att denna typ av arbete tar tid om man ska få fram ett fullödigt och bra underlag till oss i riksdagen.

Om vi, som hävdas, skulle plocka in mer folk i riksdagens kanslier för att bedriva denna typ av arbete tror jag att det skulle bli ett sammelsurium och ett mischmasch. Jag tror att det är bra att vi har en operativ enhet, och det är regeringen. Sedan sköter vi det arbete som vi ska sköta här i riksdagen.

Prot. 2002/03:40
19 december

*Utvidgning av reglerna
om framskjuten
beskattning vid vissa
andelsbyten m.m.*

Anf. 36 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag får medge att när det gäller att vara historieberättare står jag mig väldigt slätt jämfört med Per Rosengren. Jag medger gärna att jag tog fel på detta med H C Andersen och vem som var mest naken.

Låt mig ändå säga att jag tycker att det är väldigt bra att Per Rosengren har engagerat sig i denna fråga. Jag tycker att man ska gå så långt som jag försökte göra i anförandet och säga att utan Per Rosengrens engagerade aktiviteter i våras och så vidare i denna fråga hade vi inte stått där vi står i dag. Och det tror jag att många skattebetalare är glada över.

Men, Per Rosengren, vad vi nu ser är en Per Rosengren som har gjort stopp någonstans. Jag hör här att Per Rosengren inte har ändrat åsikt, bara votum. Det står i betänkandet att kravet på viss ytterligare utredning och så vidare anses till viss del tillgodosett.

Då måste man fråga: Vilken del? Vi står ju i stort sett bakom den motion som Per Rosengren har skrivit om dessa frågor men som han nu avstyrker. Samtidigt hör vi att Per Rosengren inte har ändrat åsikt. Han har bara ändrat votum.

Slutligen en helt annan sak. Jag tycker att det är jättebra att Per Rosengren är mot höga marginalskatter. Socialdemokraterna och Folkpartiet kom för ett tiotal år sedan överens om att vi måste få ned dem. Då kommer jag ihåg att det var ett annat parti som står Per Rosengren nära som var väldigt mot att man skulle sänka marginalskatterna på det sätt som då gjordes. Jag tycker fortfarande att vi ska kämpa för ännu lägre marginalskatter.

Anf. 37 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Min uppfattning har alltid varit att när man närmar sig 85 % marginalskatt är man inne i ett samhälle som inte kan fungera. Vi var i det läget också inne i ett samhälle där det lönade sig att låna pengar och absolut inte lönade sig att spara. Vi var också inne i ett samhälle på den tiden som hade en inflation som inte var särskilt rolig.

Jag ska säga en sak till Gunnar Andrén. Tro inte att ursprungstexten i betänkandet är densamma som den som ligger på riksdagens bord. Sedan kan Gunnar Andrén försöka tänka efter vad det innebär.

Det är intressant när Gunnar Andrén säger att Per Rosengren inte står bakom sin motion och att den är bara delvis tillgodosedd. Det är minst lika intressant att konstatera att de borgerliga partierna inte står bakom sin motion utan att de står bakom min motion. Det är en motion som jag delvis har fått tillgodosedd. Det är väl jättebra. Skillnaden mellan det som skrivs i reservationen och det som skrivs i betänkandetexten är bara att ni vill ha ett tillkännagivande till regeringen om detta, medan vi anser att det som står i er hemställan står i betänkandetexten. Jag är alltså nöjd med den skrivning som står i betänkandet. Men Gunnar Andrén är inte nöjd med det som står i betänkandet i förhållande till min motion. Men han har inte yrkat bifall till den gemensamma borgerliga motionen där det står att riksdagen ska besluta. Jag tackar för förtroendet och stödet för min motion, och jag ska försöka förvalta det i enlighet med vad som står i betänkandetexten.

Anf. 38 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Rent tekniskt kunde vi inte yrka bifall till motionen, som herr Rosengren när han vid några tillfällen var närvarande i skatteutskottet lade märke till. Men det är en annan sak.

Jag anser att vi kan glädjas åt att vi tydligen tycker på samma sätt. Herr Rosengren borde vara väldigt glad över det stöd som han har fått för sin motion. Det tycker jag skulle vara mycket bra.

Men vi måste väl ändå kunna vara överens om att det är ett perverst skattesystem när man, som hitintills varit fallet, tvingas betala skatt på fiktiva vinster. Vi har också haft andra perversa saker i skattesystemet men det viktiga nu är – det tycker jag att vi kan säga till alla som inte är här – att detta groteska förhållande undanröjs i och med den här propositionen. Det tycker jag att man ska ta fasta på som någonting bra.

Anf. 39 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jo, det är väldigt lätt att i efterhand konstatera att det här regelsystemet får icke önskvärda effekter – för att nu inte använda ordet ”perverst”. Så är det naturligtvis men jag vill erinra om att det var en enig riksdag som stod bakom denna lagstiftning. Ingen i denna kammare, ingen som var med här då beslutet fattades, insåg detta problem. Med facit i hand är det alltid lätt att kalla det ena systemet efter det andra vid just det ord som Gunnar Andrén nämner.

Samtidigt tycker jag att man, då ingen uppmärksammat detta, kanske inte ska använda sådana ord. I stället kan man väl säga så här: Det är tråkigt att vi inte insåg detta då. Det är tråkigt att vi inte kunde tänka oss – det borde vi faktiskt ha gjort – att konjunkturen inom vissa sektorer skulle svikta på det här sättet. Vi gjorde ju lagändringen just därför att vi visste att strukturaffärer gick till på nämnda sätt. Men ingen kunde alltså förutse komplikationen med kvittningsförbud och att man, när det faller så drastiskt som det gör, inte kan kvitta förluster mot vinster. Man blir då tvungen att betala för en vinst trots den förlusten.

Inte heller var vi som politiker – inom branschen, inom verksamheten, var man dock säkert medveten om problemet – fullt medvetna om att sådana här aktier många gånger under en viss tid är belagda med säljförbud eftersom det är kompetensen hos de enskilda människorna som man är intresserad av – man köper alltså en kompetens – och då måste de garanteras att vara med och fortsätta att bygga på detta. Därför har man säljförbud i upp till två–tre år.

Kanske kommer man i framtiden att vara mer försiktig när man går in i den här typen av affärer och avtal; det är mycket möjligt. Alla kan väl, utifrån vad som sagts här förut, vara eniga om att detta nog hjälpte till med att blåsa upp värdena på de här företagen; det är nog tämligen klart.

Anf. 40 ROGER KARLSSON (c) replik:

Herr talman! Först vill jag ge Per Rosengren en eloge för att han har bidragit till att vi i dag har att debattera detta betänkande, som vi på eftermiddagen ska fatta beslut om. Per Rosengren har otvivelaktigt spelat en stor roll i det här arbetet i riksdagen.

Jag håller med Per Rosengren om att man inte under några omständigheter ska beskatta en förlust. Men då är frågan varför Per Rosengren inte vill ge regeringen ett tydligt uppdrag om att återkomma och elimi-

nera också de pomperipossaeffekter vid andelsbyten som finns kvar efter det att vi i dag har fattat beslut. I stället nöjer sig Per Rosengren och utskottsmajoriteten med att förutsätta att regeringen analyserar rättsutvecklingen och därefter återkommer till riksdagen.

Jag minns en gammal historia om en man som hade odlat potatis och som hade fått missväxt. Han undrade om han kunde "förutsätta potatis". Men det går inte. Likaså tror jag att det inte går att förutsätta att regeringen i det här fallet ska göra någonting, för de har inte den egna viljan, utan man måste ge ett tydligt uppdrag. Precis som man inte kan "förutsätta potatis" för att undvika missväxt tror jag att vi, om det inte blir ett tydligt uppdrag till regeringen, riskerar att få en missväxt bland småföretagen.

Anf. 41 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Hela handläggningen av detta ärende är ett enda bevis. Plötsligt har de borgerliga ett vansinnigt stort förtroende för ett tillkännagivande från riksdagen. Borde ni inte efter den debatt som varit vara lite tveksamma till vad ett tillkännagivande egentligen är värt? Kanske är det en typ av annat agerande som *ytterligare* krävs för att det ska bli någonting.

När det gäller den här affären hade vi ju ett tillkännagivande. Ändå var man inte beredd att komma med någonting. Nu har vi kanske någonting som är mer värt, nämligen ett fördjupat samarbete. Således kan vi ta upp frågan i departementet och driva den där, och vi kan diskutera oss fram till lösningar. Jag tror att det är betydligt mer värt än ett tillkännagivande.

Det tillkännagivande som fanns, Roger Karlsson, skulle ha varit värt vatten om vi i Vänsterpartiet inte hade agerat som vi gjorde i samband med behandlingen i skatteutskottet och finansutskottet.

Anf. 42 ROGER KARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att ett tillkännagivande från riksdagen har betydelse. Vi har nu fått tillbaka det som skatteutskottet och riksdagen i våras efterfrågade. Problemet är snarare om Per Rosengren har sitt parti med sig i den här frågan. Uppenbarligen har man i budgetförhandlingarna mellan Vänsterpartiet och regeringen inte drivit den här frågan – jag har fått underhandssignaler om detta. Det är viktigt att hålla kvar frågan i riksdagen och att ge ett tydligt uppdrag till regeringen om det nu är så att det hänger på bara en person och på den personens agerande.

Anf. 43 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag ska tolka det som att jag ensam har drivit pomperipossafrågan utan att ha haft mitt parti bakom mig. Det hela blir lite patetiskt när man hör er. Jag förstår inte vad ni håller på med.

Är ni så stukade, och har ni ett sådant behov av upprättelse därför att medierna inte har skrivit att det är synd om er och därför att ljuset i den här frågan har riktats mot Vänsterpartiet? Ja, jag tycker synd om er om ni skulle behöva använda den typen av argumentation. Ta nu inte i för mycket! Ni kan ju sitta där så att säga med halsen full till våren då vi kanske lägger fram ett sådant här förslag.

Det tillkännagivande som vi hade skulle kanske, som sagt, inte ha varit värt så mycket till exempel om jag inte hade agerat i skatteutskottet och om inte Johan Lönnroth i finansutskottet hade sagt: Vi stöder Per Rosengren fullt ut i denna fråga.

Vänsterpartiet är ett parti som ser till rättvisan, som tycker att rättvisa är väldigt viktigt. En del i detta är att förluster inte ska beskattas. Det tycker jag att vi med all önskvärd tydlighet har visat i denna pomperi-possadebatt. Låt vara att en mängd andra tekniska problem återstår att lösa – en del är det lättare att lösa, och andra är lite svårare att lösa – men vi ska se över detta. Nu när vi får eget folk på Finansdepartementet kan vi börja diskutera de här frågorna. Jag säger ungefär som Arne Kjörnsberg: Vi har faktiskt möjlighet att prata med regeringen på ett lite anorlunda sätt. Men, som Arne Kjörnsberg också säger, detta säger jag bara i förtroende här i kammaren så att ingen annan hör något.

*Utvidgning av reglerna
om framskjuten
beskattning vid vissa
andelsbyten m.m.*

Anf. 44 BARBRO FELTZING (mp):

Herr talman! Jag kan kompensera för Per Rosengrens långa anförande genom att så här i slutet av debatten vara lite mer kortfattad.

Skatteutskottets behandling av frågan om utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning är kanske en julklapp till de företag som nu får en lättnad genom att reglerna med regeringens proposition får en lite ändrad betydelse.

Jag tycker att det är bra att det sker en förändring så att även onoterade och kvalificerade andelar kommer att innefattas i andelsbyteslagen.

Man ska inte behöva betala skatt på obefintlig vinst så att pomperi-possaeffekter uppstår. Företagen hindras då genom ekonomiska svårigheter att fungera i fortsättningen.

Vi behöver faktiskt våra företag, såväl små som stora. Det finns dock, som vi här hört, de som ramlar mellan stolarna. Det gäller dem som kanske inte har haft smarta rådgivare då det har visat sig att det går att komma runt reglerna om en kontantbegränsning.

Kontantbegränsningsregeln, som säger att högst 10 % av andelarnas nominella värde får utgöras av kontanta medel, gör att uppskov inte tillåts när kontandelen överstiger den gränsen.

Herr talman! Den här regeln har funnits i många år men skattelagstiftningen är snårig. Naturligtvis har också jag upptäckt det. De som i IT-bubblans spår inte uppmärksammade fallgropen utan tog emot och skattade för en större del kontanta medel råkar nu väldigt illa ut.

Andelarna fick inte försälgas på några år. Under tiden föll värdet på andelarna drastiskt. IT-bubblan sprack, vilket jag menade var väntat, men kvar fanns andelar som bara var värda en struntsomma i förhållande till ursprungsvärdet. Man kan visserligen, som görs från vissa håll, påstå att den som gick på detta får skylla sig själv men det tycker inte jag.

När personen i fråga ska skatta för miljontals kronor på en utebliven vinst uppstår stora svårigheter. Skatten på kontandelen är betald, men för resten finns det inget underlag. Det är orimligt att begära skatt på obefintliga medel, och det sätter naturligtvis skattemoraleen ur spel.

Därför är jag glad att skatteutskottet skriver att man förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen efter utredning om konsekvenserna av andelsbytessystemet och även ser på konsekvenserna av regeringsrättens dom den 12 mars. Särskilt bra är det att man då ska ta upp frågan om

att sinsemellan likartade bytesaffärer leder till oacceptabla olikheter vid beskattningen – detta på grund av, som vi hört, Vänsterpartiets motion. Jag förutsätter att regeringen i budgetförhandlingarna kommer att ta itu med detta. Jag är verkligen angelägen om att orättvisorna rättas till.

Härmed, herr talman, yrkar jag bifall till skatteutskottets förslag och samtidigt önskar jag alla i skatteutskottet en verkligt vilsam julhelg och välkomnar min före detta partikamrat till skatteutskottet.

Anf. 45 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag måste säga en sak som jag glömde. Det jag nu säger gör jag för att det inte ska råda något som helst missförstånd. Jag kommer inte att delta i voteringen i dag, nej. Jag kan höra de borgerliga säga: Han vågar inte vara med därför att han inte tycker så. Men jag ska motta en minnesgåva från kommunen med anledning av att jag har jobbat i 25 år, och jag är inbjuden till min gamla arbetsplats. Eftersom jag ska säga upp mig från det jobbet är det sista gången jag deltar i en julfest tillsammans med dem. Det sker samtidigt en utdelning av en minnesgåva som sagt för att jag jobbat i 25 år i kommunen. Jag sade faktiskt redan i tisdags att jag inte kommer därför att jag måste vara med på voteringen. Men då är det andra som har övertalat mig och menat att en votering inte är så viktig. Jag hörde någon här fråga hur Rosengren ska rösta i voteringen. Om jag hade varit här hade jag naturligtvis fullt ut röstat enligt förslaget i betänkandet. Men ibland måste man prioritera det sociala och umgås med före detta arbetskamrater.

Samtidigt vill jag, det glömde jag också, passa på och tacka skatteutskottets samtliga ledamöter, även om jag inte varit närvarande så där jättemycket, för det samarbete som varit i inte minst denna fråga.

Anf. 46 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! För att hela sanningen ska fram om varför Per Rosengren inte kan delta i den votering som följer: Han ska, förutom att motta förtjänstmedaljen för 25 års arbete, avtacka en mig närstående person som är en arbetskamrat till Per Rosengren och som också avtackas i dag, nämligen min syster. Så jag tycker att det är helt okej att Per Rosengren inte deltar i voteringen.

Anf. 47 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Det ville jag inte säga, utan jag ville ge skatteutskottets ordförande en möjlighet att säga det. Solveig Williamsson, Arne Kjörnsbergs syster, slutar som studierektor på komvux i Mariestad. Det är en av anledningarna till att jag faktiskt har valt att åka dit. Vi har samarbetat mycket under åren. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2002/03:SoU1
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2002/03:1 delvis).

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Anf. 48 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Vi ska gå från finansierings- och skattefrågor till att debattera socialutskottets betänkande 1 som behandlar budgeten för utgiftsområde 9 och ett antal motioner inom området.

Jag kan inte påstå att detta är den bästa av alla budgetar, visst finns det brister i den, men den tillför en resursförstärkning inom prioriterade områden. Så tillförs till exempel tandvården och sjukvården mer resurser enligt tidigare beslut. Vi gör en del nyfinansieringar, till exempel i rättscenter i Jämtland, Rikskvinnocentrum får ett ökat statligt anslag, och så vidare. Det är en hyfsad budget, som också sätter riktlinjer för framtiden, till exempel att vårdens kvalitet och tillgänglighet ska förbättras. För att stärka det arbetet finns bland annat de så kallade tillgänglighetsmiljarderna.

Det är också viktigt att framhålla att det här är en budget för utgiftsområdet som inte finansieras genom nedskärningar i andra för välfärden viktiga områden, detta sagt med tanke på att det finns partier som finansierar sina satsningar på området genom att försämrade i bland annat sjukförsäkringssystemen och villkoren för de arbetslösa.

För Vänsterpartiet har det varit viktigt både i framtagandet av budgetpropositionen och i behandlingen i utskottet att se till att satsningarna på att stärka välfärden inom detta område inte ska betalas med försämrade villkor för sjuka eller arbetslösa.

Betänkandet innehåller fortsatta satsningar på tandvården med 300 miljoner. Vänsterpartiet menar att detta är en satsning som bör utökas under kommande år. Vi är också överens med regeringen och Miljöpartiet om att införandet av ett högkostnadsskydd i tandvården för alla har en hög prioritet och att ett första steg bör kunna tas under mandatperioden om det finns ekonomiska förutsättningar. Vi har ett 121-punktsprogram med riktlinjer för framtiden, och där finns tandvården med.

Betänkandet innehåller också ett förslag om att en nationell vårdgaranti ska införas. För Vänsterpartiet är det viktigt att understryka att detta kräver ytterligare resurser till sjukvården så att en vårdgaranti inte suddar ut prioriteringsordningen. Enligt vissa bedömningar skulle det krävas så mycket som 20 miljarder ytterligare om man ska klara av att både införa en vårdgaranti och samtidigt värna prioriteringsordningen. Nu finns det en gemensam syn mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om att en vårdgaranti kräver ytterligare resurser och att prioriteringsordningen inte får sättas ur spel.

I betänkandet redovisas att regeringen ska ta upp samtal med Landstingsförbundet om detta, och i den så kallade Dagmaröverenskommelsen redovisas också att samtal pågår om en utvidgad vårdgaranti för behandling och att en sådan kan träda i kraft tidigast 2004.

För Vänsterpartiet är det viktigt att prioriteringsordningen kan behållas även inom ramen för en vårdgaranti. Vi menar att det inte kan vara rimligt att en cancersjuk ska behöva vänta tre månader på behandling därför att resurserna förskjuts för att klara av behandlingen av mindre, inte lika allvarliga, åkommor inom tre månader. Hur mycket mer resurser som krävs för att säkra prioriteringsordningen är i dag oklart, och därför är det viktigt att avvakta de nu pågående samtalen med Landstingsförbundet.

Vi från Vänsterpartiets sida menar att sjukvården ska vara offentligt finansierad, offentligt styrd och i huvudsak bedrivs i offentlig regi. Våra gemensamma pengar, skattepengarna, ska gå till sjukvård och omsorg och inte till vinster i privata företag.

Vi menar att privatiseringar på sikt påverkar prioriteringar inom sjukvården. Vinstintresset tillåts påverka avgörandet om vilken vård patienten ska ha. Dessutom kommer resurser till förebyggande och långsiktiga åtgärder i skymundan. Det blir också svårt att upprätthålla kostnadskontrollen. Alla erfarenheter visar att privata vårdssystem, där sjukvården säljs på en marknad, inte klarar det. I Sverige kan vi konstatera att i de landsting som privatiserat mest under den gångna perioden – det borgerligt styrda Stockholms läns landsting och det likaledes borgerligt styrda Region Skåne är två exempel – har privatiseringen kanske varit en bidragande orsak till att man har släppt kostnadskontrollen och att man i dag har gigantiska underskott.

I det betänkande som vi nu debatterar tillförs ytterligare 186 miljoner, och det görs utifrån en motion från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Pengarna tillförs för att säkra viktiga områden inom Dagmaröverenskommelsen. Det handlar bland annat om patientens ställning, information om organdonation, nationellt kvalitetsregister, producentobunden läkemedelsinformation med mera. För Vänsterpartiet har det varit viktigt att säkra dessa medel, och det är bra att utskottet står bakom motionen. Här finns också medel för att stärka Socialstyrelsens tillsyn över vården av och omsorgen om äldre. Det är inga stora summor, men det är ändå viktiga medel.

När jag är ute i verksamheter ser jag massor av god omsorg men också att äldre inte alltid får det bemötande eller den omsorg som riksdagen faktiskt har beslutat om. Det finns ett glapp mellan de politiska besluten och verkligheten. Ska vi komma till rätta med det, räcker det inte med nya lagar eller nya ambitiösa målsättningar. Det handlar om att fortsätta att tillföra resurser till kommuner och landsting, helt självklart, men också om att öka tillsynen. Här har Socialstyrelsen en viktig roll, och förhoppningsvis har man fått förbättrade förutsättningar att ha denna viktiga roll i och med detta betänkande.

Herr talman! I dagarna rapporteras att antalet bostadslösa och antalet hemlösa ökat och är förfärligt stort. Enbart i Malmö är ungefär 800 barn bostadslösa, varav ungefär 70 dessutom är hemlösa. I budgeten finns medel avsatta för att Socialstyrelsen ska kunna arbeta med frågan, men vi menar att det inte räcker.

Vi har ett antal år motionerat om att rätten till bostad ska skrivas in i socialtjänstlagen. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet är i det så kallade 121-punktsprogrammet överens om att det krävs aktiva

insatser för att säkra allas rätt till bostad. Tyvärr är socialutskottet inte överens med Vänsterpartiet och vill inte stödja vår motion i frågan.

Vi menar att det krävs en ändring i socialtjänstlagen. I dag garanteras människor inte rätt till eget boende utan endast tak över huvudet. Vi vill se en utredning som ska ha till uppgift att föreslå ändringar i socialtjänstlagen som innebär att rätten till bistånd också ska omfatta rätten till egen bostad. Vi menar också att det är dags att utforma förslag och stödåtgärder utifrån hemlösa kvinnors specifika situation för att minska hemlösheten bland dessa. Många hemlösa i Sverige har missbruksproblem eller är psykiskt sjuka. De är särskilt utsatta. Här krävs en resurssamordning så att de får den hjälp de behöver.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 17, som behandlar just de här delarna.

Våld mot kvinnor förekommer överallt i samhället. Kvinnojourerna har en central roll när det gäller att synliggöra och beskriva mäns våld mot kvinnor, sprida kunskap om våldets mekanismer och utveckla metoder för att hjälpa och stödja kvinnor som utsatts för misshandel och andra övergrepp.

I budgeten finns medel avsatta till kvinnojourer, till Rikskvinnocentrum och till en nationell jourtelefon, så visst finns det ett stöd för att utveckla arbetet. Men när det gäller finansieringen av de lokala kvinnojourerna ser det väldigt olika ut över landet. I en del kommuner saknas kvinnojourer helt, i andra är de helt klart underfinansierade. Jag har mött jourer som endast får bidrag till hyra. All verksamhet, inklusive telefonkostnader, ska betalas ideellt. Jag har mött andra jourer som har lagt ned sin verksamhet just på grund av bristande kommunalt stöd.

Vi menar att kommunerna i större utsträckning än tidigare måste ta ett ansvar för att hjälpa och stödja kvinnor som utsatts för misshandel och övergrepp. Hur en ökad finansiering till de lokala kvinnojourerna och ett stöd till uppbyggnad av jourer i de kommuner som i dag saknar jourer ska komma till stånd tycker vi ska utredas. Det här är ingen lätt uppgift. Det är förvisso ett kommunalt ansvar att stödja jourerna, men om vi på nationell nivå avser att ta ett initiativ i frågan, och det vill Vänsterpartiet, måste vi först kartlägga tekniken och de finansiella konsekvenserna av olika förslag. Vi har inte fått gehör för vår motion i den här delen. Vi har reserverat oss och kommer naturligtvis att återkomma i frågan. Vi är överens med Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att vi under mandatperioden ska förbättra skyddet för kvinnor och barn som riskerar att utsättas för våld och sexualbrott.

Jag kommer inte att yrka bifall till vår reservation. Men det är angeläget att lyfta fram den här frågan, för jag tror att socialutskottet som helhet behöver ta sig en funderare kring detta. Jag beklagar att vi i det här betänkandet inte har kunnat komma överens i frågan.

Herr talman! Vänsterpartiet har sex reservationer i detta betänkande, och jag står givetvis bakom alla. Men av tidsskäl nöjer jag mig med det yrkande som jag redan har gjort, och det handlar om reservation nr 17.

Anf. 49 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Herr talman. Ledamöter! Inledningsvis vill jag yrka bifall till vår reservation 8, som är gemensam med övriga borgerliga partier, och nämna att vi inte deltar i dagens beslut om budgeten eftersom budgetramarna

redan tidigare är beslutade. Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande i frågan samt till ett gemensamt borgerligt särskilt yttrande om vårdgarantin.

Frågan om funktionshindrade kommer att beröras närmare senare i debatten.

Jag beklagar att socialminister Lars Engqvist inte närvarar, då det i alla undersökningar visar sig att den fråga som berör oss allra mest är sjukvården. Det är inte konstigt, då vi ju alla förr eller senare kommer att behöva sjukvård i någon form. Därför är budgetfrågorna viktiga för sjukvården, kanske inte de absoluta siffrorna men väl hur satsningarna fördelas.

Detta speglar nämligen på vilket sätt vi moderater vill ge förutsättningar för en fungerande sjukvård: att läkare, sjukgymnaster och all övrig vårdpersonal får förutsättningar att utöva sitt yrke, att arbetsmiljöer och kreativitet kan blomstra, att vårdköerna kan kapas, att misstroende och pekpinnar ersätts med erkännande och yrkesstolthet och att patienterna sätts i centrum. Med detta, menar vi, har Socialdemokraterna misslyckats, trots flera år vid regeringsmakten.

Låt mig börja med vårdköerna och Norrlandslandstingen, som under förra mandatperioden, trots långa köer, avvisade fritt vårdsökande. Detta gjorde att initiativrika patienter flyttade till Stockholm för att få vård.

Herr talman! Man måste tydligen vara initiativrik och uppfinningsrik i Socialdemokraternas Sverige för att få vård.

Socialdemokraterna har också kategoriskt avvisat vårdgarantin som ett sätt att lösa problemet med köerna. Men nu börjar socialministern krypa till korset och vill införa en vårdgaranti.

Det har nyligen skett förhandlingar med landstingen om att införa en vårdgaranti, vars utformning och införande ska preciseras under nästa år. Därefter kommer garantin att införas tidigast den 1 januari 2004. Men några större resurser för detta har ännu inte tillförts.

Kan vi lita på Socialdemokraterna nu? Jag gör det i alla fall inte.

Herr talman! Vi tillför extra pengar direkt till verksamheterna för att få bort vårdköerna. Det är nya pengar som skulle underlätta för sjukvården och patienterna, men detta säger majoriteten nej till. Man säger nej, nej och åter nej, liksom man under förra mandatperioden vid ett flertal tillfällen avslög vårdgarantin. För år 2003 avsätter vi 2 miljarder kronor och ytterligare 1,5 miljarder kronor för 2004.

Herr talman! Sjukvården är en funktion och inte en indelning i olika nivåer eller bevarande av byggnader. Sjukvården kräver samarbete och nätverk. Vilka utövar detta bäst, politiker eller sjukvårdspersonal, de som arbetar inom sjukvården?

Vi vill ha en finansiering av sjukvården som följer patienten i dennes val av sjukvård. Finansieringen av vårdgarantin är ett första steg på denna väg.

Det finns också stora problem med stigande läkemedelskostnader i Socialdemokraternas Sverige, och på sedvanligt sätt vill man lösa detta med planekonomi. Det ena planekonomiska systemet avlöser det andra. Nu har vi fått en läkemedelsförmånsnämnd som ska prissätta ett nytt läkemedel och bestämma om detta ska ingå i läkemedelsförmånen eller inte. Detta säger vi nej till. Låt i stället subventionen bygga på den medicinska indikationen där läkaren i förskrivningsögonblicket tar ställning

till detta i sin patientkontakt. Låt marknaden bli prissättande, och avveckla apoteksmonopolet.

Apoteksmonopolet speglar på något sätt det socialistiska samhället och hur fort detta kan finna acceptans, när det historiskt sett är en kort period och förhoppningsvis blir en parentes i apotekens historia.

Herr talman! Apoteken förstatligades 1970 liksom sjukvården som då i övrigt socialiserades genom den så kallade sjukvårdsreformen. Har det blivit bättre nu? Det är snarast så att de som vill bevara systemet och monopolet ska stå till svars, inte vi som vill avveckla detta och utveckla verksamheten.

Herr talman! Detta är vårt budgetförslags inriktning: Utveckla verksamheterna, och försvåra inte detta genom att bibehålla monopoltänkandet!

Läkemedelskostnaderna måste också ses mot den bakgrunden att nya mediciner, om än dyra, ökar livskvalitet, minskar lidande och botar sjukdomar i en allt större utsträckning samtidigt som man sparar vård dagar på sjukhus och operationer, exempelvis för magsårssjuka. Det som kostar mer på ett ställe sparas in på andra ställen, och detta belyses knappast alls i debatten. Därför måste sjukvårdsbudget och läkemedelsbudget hanteras som en helhet, inte som olika delar.

Vår hälso- och sjukvårdsförsäkring är inget annat än denna helhet, och finansieras gemensamt via skattsedeln. Jag vill poängtera detta: den *skall* finansieras gemensamt via skattsedeln, fastän man ständigt får höra annat. Och den ger möjlighet till mångfald: alternativa och privata driftsformer.

Utöver detta är det viktigt att få bukt med läkemedelskostnaderna. Detta sker inte genom planekonomi och bevarande av monopol utan genom mer receptfrihet, egensjukvård och en friare marknad. Dessutom behövs – detta är nog den viktigaste punkten – ett bra förskrivarstöd, utbildning och en större följsamhet av patienterna. Startförpackningar och inte den största förpackningen ska skrivas ut från början, i synnerhet vid nyinsättning av läkemedel, och lämplig utformning av förpackningarna behövs.

Mer än 50 % av de patienter som står på långtidsmedicinering tar inte sin medicin som de ska. Den vanligaste orsaken till detta är att informationen om hur medicinen ska tas är för dålig, men även för stora tablettor och svåröppnade burkar kan hindra patienten från att ta sin medicin enligt ordinationen. Denna felaktiga användning av läkemedel kostar staten någonstans mellan 15 och 20 miljarder kronor om året och leder till terapimisslyckanden och därmed ökat lidande för patienten. Den främsta åtgärden måste vara att få en bättre samstämmighet i synen på sjukdomen och behandlingen läkaren och patienten emellan, inte planekonomi. Svenska Läkaresällskapets ordförande redovisade vid läkarstämman för någon månad sedan dessa siffror.

Därför, herr talman, är vårt förslag till besparingar år 2003 på 1,9 miljarder en liten blygsam början i förhållande till de belopp som man faktiskt kan hämta hem. Generika och utbyte till billigaste preparat är lösningar som vi för närvarande accepterar, men vi kommer att följa upp detta mycket noggrant. De eventuella positiva ekonomiska effekterna kan motverkas av att seriöst forskande läkemedelsföretag som utvecklar nya läkemedel berövas forskningskapital, då patenttiden inte alltid är

tillräckligt lång för att företagets kostnader ska täckas och återinvesteringar i ny forskning kan ske.

Herr talman! Vår budget är också en budget som ger ökad kvalitet i sjukvården. Vi vill stärka den verksamhet som Statens beredning för medicinsk utvärdering bedriver och som har stor betydelse för sjukvårdens utveckling. Vi avsätter 10 miljoner kronor årligen utöver vad regeringen föreslagit. Vi vill avbörda Socialstyrelsen uppgiften som kvalitetskontrollant. En särskild Medicinalstyrelse bör inrättas för detta ändamål. Den bör byggas upp under kommande år med medel från Socialstyrelsen.

Hand i hand, eller, herr talman, helst lite före, måste den förebyggande vården in, liksom folkhälsan. Institutioner måste träda tillbaka och arbetet förankras och ges möjlighet i mer lokala former.

Det räcker inte att höra från myndigheterna att vi ska röka mindre och dricka mindre. Detta når inte fram. Förankringen och insikten att det är skadligt för vår hälsa fungerar inte, inte heller när det gäller sjukdomar som exempelvis hiv/aids. Hit hör även narkotikamissbruket, och hit hör spelmissbruket, där det faktiskt finns ett tillkännagivande i dagens betänkande.

Andra former, lokalt förankrade i skolan och i samhället i övrigt där folk umgås och samtalar, måste få växa fram. Det är där som informationen kan nå fram: i sjukhusens väntrum, på mödravårdscentraler och barnvårdscentraler, på krogar och kasinon. Det är inte genom storslagna nationella handlingsprogram. Det är i lokalt förankrade grupper som arbetar med problemen som den största nyttan på sikt kan nås. Samtalsrum och arenor måste därför skapas där myndigheter träder tillbaka. Därför minskar vi anslaget till Folkhälsoinstitutet till förmån för andra lokalt arbetande grupper. Hit räknar vi även våra öronmärkta anslag till hiv/aids.

Vi kan också avskaffa Alkoholsortimentsnämnden och Systembolagets monopol. Nuvarande politik har ju inte minskat alkoholkonsumtionen. Detta om något måste väl vara ett bevis för att myndighetstänkandet misslyckats, och annat måste till i folkhälsans namn. Glädjande nog är vi överens om att avslå en motion om att stärka Systembolagets monopol, men medan majoriteten menar att det redan bedrivs en politik som stärker Systembolagets monopol har vi en annan motivering. Vi menar att denna politik nått vägs ände och att det behövs en annan politik som verkligen nu avskaffar försäljningsmonopolet. Konsumtionen minskar ju inte trots systembolagsmonopolet, trots höga priser och trots alla försök att minska tillgängligheten.

Herr talman! Det är attityder och livsstil som behöver påverkas genom information.

Avslutningsvis, herr talman, kan jag nämna två områden till där vi gör mer satsningar än vad Socialdemokraterna föreslår. Ett område är tandvården, där vi föreslår ökade satsningar och en annan uppbyggnad av tandvårdsförsäkringen som gör att alla får bättre råd att gå till tandläkare. Det är inte så att stort tandvårdsbehov endast föreligger hos de äldre. Även andra yngre, som inte uppnått pensionsåldern, kan ha detta. Vårt förslag till budget tillgodoser detta behov.

Det sista område som jag kort vill beröra är psykiatrin. Här finns mycket som måste förbättras, och därför föreslår vi som en blygsam start

ett särskilt stimulansbidrag till psykiatri på 200 miljoner kronor utöver det som finns i budgeten. Många psykiskt funktionshindrade har en passiv och sysslöslös tillvaro eftersom arbetslivsinriktad rehabilitering saknas. Vår politik för de funktionshindrade kommer, som sagt, att beröras i ett kommande anförande.

Härmed, herr talman, yrkar jag återigen bifall till reservation nr 8. Vi står ju bakom våra övriga reservationer men yrkar inte bifall till dessa.

Anf. 50 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Carl-Axel Johansson lyfter upp det borgerliga förslaget till vårdgaranti. För Vänsterpartiet är det viktigt att man kan förmå att behålla prioriteringsordningen inom ramen för en vårdgaranti. Det finns olika påståenden om hur mycket detta ska kosta. En del säger 20 miljarder, och andra säger 30 miljarder. Moderaterna har bestämt att det kostar 2 miljarder år ett.

Vänsterpartiet har tillsammans med regeringen och Miljöpartiet sagt att det kanske är bättre att ha samtal med Landstingsförbundet, med utförarna, om hur detta ska finansieras och vad det kostar om man vill säkra prioriteringsordningen.

Min fråga till Carl-Axel Johansson är då: Hur avser Moderaterna att säkra en prioriteringsordning med enbart ett bidrag på 2 miljarder så att de som faktiskt finns i prioriteringsgrupp 1 inte tvingas vänta i tre månader på sin behandling, därför att man är rädd att den som ska göra en mindre operation går till ett närliggande landsting och tar med sig pengarna, vilket ju Landstingsförbundet har uttryckt en stor oro för? Vilket underlag finns det när man säger att man klarar detta på just 2 miljarder? Det är den lägsta siffra jag i alla fall har hört när det gäller just detta att införa en vårdgaranti och också ta ett nationellt ansvar för kostnaden.

Anf. 51 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Om jag minns Ingrid Burmans anförande rätt fanns där inte en enda siffra när det gällde att införa vårdgarantin. Ni ville gå vägen genom landstingen och förmå landstingen att hantera detta.

I det särskilda yttrande som vi har avgivit tillsammans med övriga borgerliga åsidosätter vi inte en enda prioriteringsgrupp. Prioriteringsgrupp 1 har alltså tillgång till sjukvården som första prioriteringsgrupp. Vi koncentrerar vårdgarantin på prioriteringsgrupperna 2 och 3.

Siffran 2 miljarder har vi tagit fram med utgångspunkt i hur man hanterade kösituationen i Stockholm under föregående mandatperiod. Vi har gjort en kalkyl över vad det kan kosta i landet i övrigt och kommit på en godtagbar, rimlig nivå att starta upp med. Jag har inte hört någon bättre siffra från Vänsterpartiet.

Anf. 52 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Det är sant, Carl-Axel Johansson, att det inte finns någon bättre siffra hos Vänsterpartiet i dag. Vänsterpartiet har ställt sig bakom regeringens förslag att inleda samtal med Landstingsförbundet för att se vad som egentligen krävs i fråga om nationella insatser för att man inom ramen för en vårdgaranti också ska säkra prioriteringsordningen.

Det är intressant att Carl-Axel Johansson refererar till Stockholms läns landsting som bas för sina beräkningar. Där gick man 2,6 miljarder

back under förra mandatperioden. Att man då anslår 2 miljarder för att täcka vårdgarantin i hela landet tycker jag är anmärkningsvärt. Som jag sade i mitt anförande står vi bakom den väg som innebär att man nu genomför samtal med Landstingsförbundet för att se vilka resurser som kan krävas för att vi ska ha en vårdgaranti där vi också säkrar prioriteringsordningen.

Jag har en annan fråga till Carl-Axel Johansson, och den handlar om apoteken. Under förra mandatperioden antog vi en läkemedelsproposition som innebär att man kan byta ut läkemedel till det billigaste mest utbytbara liknande läkemedlet. Vilka incitament tror Carl-Axel Johansson att det skulle finnas om vi skulle avveckla Apoteksbolaget och lägga ut det på den privata marknaden, där en ICA-handlare eller någon annan som säljer läkemedel får byta ut läkemedlet mot det billigaste och därmed också minska sina vinstmarginaler?

Anf. 53 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag inleder med att svara på den första frågan om vårdgarantin och förhandlingar med Landstingsförbundet. Jag har här en debattartikel av Lars Engqvist från februari i år. Där skriver han som rubrik "Vårdgaranti är dyrt och skapar nya vårdköer". Om man bland Socialdemokraterna har den inställningen undrar jag hur man kan ha förtroende för att Socialdemokraterna i en förhandling med Landstingsförbundet och landstingen ska få fram en vårdgaranti som fungerar. Det är ju bra att Vänsterpartiet litar på Socialdemokraterna, men själv gör jag det som sagt inte.

När det gäller läkemedelskostnaden trodde jag att det i mitt anförande framkom att det stora problemet inte var kostnader för utbyte av generika. Jag har en tidning här där det talas om säljrekord trots byte till billigare medicin. Läkemedelskostnaderna ökar med drygt 10 %. Det har alltså inte gett någon större effekt.

Vad som kommer att ge effekt är patient-läkar-relationen, där man lär sig hantera medicineringen: Där har Läkaresällskapet visat på siffror som klart visar hur mycket det finns att spara. Det är den vägen vi måste gå – inte läkemedelsförmånsnämnder, myndigheter och planekonomi.

Anf. 54 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! I mitt anförande kommer jag att ta upp de övergripande frågorna som berör inriktningen på Folkpartiet liberalernas förslag under utgiftsområdet Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Eftersom vårt förslag till budget på det här området har fallit ber jag att få hänvisa till våra särskilda yttranden – dels yttrandet om budgeten, dels det särskilda yttrandet om vårdgarantin som finns i betänkandet. Senare under debatten kommer andra företrädare för Folkpartiet att ta upp de reservationer som vi har i betänkandet.

Herr talman! En sak kan jag nog påstå utan att bli emotsagd här i kammaren: Alla partier i den här riksdagen vill ha hälsovård, sjukvård och social omsorg och att den ska fungera bra för den enskilde. De som har behov av samhällets insatser ska få det. Det som skiljer oss åt är i första hand vilka områden vi prioriterar i förhållande till de medel som står till förfogande och hur vi vill att den service och det stöd som erbjuds ska kunna fungera.

Folkpartiet liberalerna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Ekonomiska framsteg och välfärd i ett modernt samhälle är möjliga bara om befolkningen i yrkesaktiv ålder i stort sett är frisk, arbetsför och i arbete. Detta blir ännu viktigare när de äldres andel av befolkningen ökar i förhållande till de yrkesverksamma. Vårt budgetalternativ måste alltså ses som en helhet, där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. Därför kommer vi inte heller att delta i de nu aktuella besluten om anslagsfördelning inom utgiftsområde 9.

Herr talman! Folkpartiet liberalerna har under många år lagt förslag och även under de borgerliga regeringsåren genomfört förslag som har gjort livet bättre för människor med funktionshinder. Men det finns fortfarande mycket som behöver göras. Därför hade vi i vårt budgetförslag omfattande satsningar, inte minst för att underlätta för funktionshindrade att delta i samhällslivet. Vi föreslog därför ytterligare en gång att de rättigheter som lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och lagen om assistansersättning ursprungligen har givit personer med svåra funktionshinder och deras anhöriga måste återinföras.

Inte minst kostnaderna för personliga assistenter och överförandet av kostnadsansvaret för de första 20 timmarna till kommunerna har gjort att många kommuner upplever att de ekonomiskt inte klarar av kostnaderna. I flera kommuner tas detta upp som ett jättestort problem i budgeten, och den diskussion som man för faller tyvärr ofta tillbaka på dem som verkligen behöver personliga assistenter. De får känna att de utgör ett problem och hotar övriga välfärdsområden. Det här är ju inte det som vi i riksdagen menade när vi införde handikappreformen.

Överförandet av kostnader till kommunerna var ett led i den besparing i statsbudgeten som gjordes av socialdemokrater och centerpartister. Vi tyckte då från Folkpartiet att det var en felaktig besparing, och så tycker vi nu också. Tyvärr fanns förslaget om ett överförande av dessa kostnader inte med i direktiven för den statliga utredning som nyligen har lämnat sitt förslag till nytt utjämningsystem för LSS-kostnader, SOU 2002:103. Folkpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet har i ett särskilt yttrande till den utredningen förordat en statlig finansiering, en uppfattning som också stöds av Kommunförbundet. Folkpartiet hade därför i sitt budgetförslag avsatt drygt 3 miljarder mer än regeringen till just detta område.

Tillgängligheten är ytterligare ett viktigt område. Det är inte rimligt att vi i Sverige i dag bygger upp hinder eller låter bli att ta bort hinder för människor med funktionshinder. Det är också ofta hinder som går att förhindra eller enkelt riva. Riksdagen har fattat beslut om att tillgängligheten ska förbättras till år 2010, men det har inte hänt speciellt mycket.

Vi föreslog redan då beslutet togs att riksdagen borde påskynda utvecklingen genom att fatta beslut om ett stimulansbidrag med i genomsnitt 1 miljard kronor per år under fem år. Vi har upprepat kraven, och vi gör det nu också, för vi har märkt att det behövs. Tidigare i år har jag rest runt i mitt eget län för att se hur det är ställt med tillgängligheten, och jag måste säga att det är förvånansvärt lite som har hänt. Det går inte att komma in i flera av de offentliga byggnaderna. Det behövs armkraft för att lyfta rullatorn uppför trottoarkanterna. Det går inte att gå på en konsert, för man kommer inte in eller det saknas hörselslingor. Exempelen

kunde vara många fler. Det visar att det behövs satsningar för att tillgänglighetsarbetet ska komma i gång. Det finns fortfarande kommuner som inte ens har ansett det viktigt att följa riksdagsbeslutet och upprätta handlingsplaner för tillgängligheten i den egna kommunen. Där är det inte i första hand pengar som saknas utan intresset eller viljan.

Herr talman! De höga sjukskrivningstalen oroar oss alla. Naturligtvis är det oroande att alltfler blir sjuka och dessutom långvarigt sjuka, men kostnaderna för ohälsan har stigit så kraftigt de senaste åren att det också är en stor samhällsekonomisk belastning. En del av sjukskrivningarna kan säkert hänföras till de långa väntetider som råder på många områden inom sjukvården.

Landstingsförbundets senaste undersökning nu i december visar på mycket långa väntetider för ett läkarbesök. Värst var det i Södermanland med 17 dagar, medan de allra flesta andra landsting låg kring 10 dagar för det som kallas icke akuta besök. Det är ett begrepp som inte betyder att patienten inte är i behov av vård, utan det betyder att det inte är så akut att man behöver komma direkt till läkare. Men en väntetid på 10 dagar eller mer kan ändå i värsta fall försämra ett sjukdomstillstånd och förlänga sjukskrivningstiden. Det är alltså långt kvar till det mål som Socialdemokraterna vill ha i sin vårdgaranti 0-7-90.

Folkpartiet har tillsammans med övriga borgerliga partier lämnat ett särskilt yttrande till betänkandet om ett gemensamt förslag till en vårdgaranti. Vi i Folkpartiet har i vårt budgetförslag avsatt 1 miljard kronor för införandet av en vårdgaranti, varav 750 miljoner för år 2003. Man kan alltid diskutera hur mycket pengar som behövs. Här finns det lite olika förslag. Det finns väl ingen som tror att en vårdgaranti som sätts i gång kan fylla behovet inom bara en kort tid, utan det är naturligtvis så att köerna måste arbetas av på lång sikt. Extra pengar behövs för att komma i gång med vårdgarantin. Men på längre sikt behövs det inte några extra pengar när man har kommit till rätta med köerna. Den tidigare vårdgarantin visade att så inte var fallet.

Den vårdgaranti de borgerliga partierna är överens om syftar till att korta vårdkedjans samtliga väntetider från patientens första kontakt med vården till dess han eller hon är slutbehandlad, och självfallet ska prioriteringsreglerna gälla. Det har vi fattat beslut om här i riksdagen, och inget parti har krävt att det ska upphävas. Om inte den vårdenhet som patienten valt kan ta hand om detta, ska man naturligtvis få söka en annan i eller utom landstinget. Nu finns det till och med fall som visat att om man har lång väntetid kan man få vård utomlands. Det ska bli intressant att följa detta. Att man får betala dyra kostnader för patienter utomlands kan kanske göra att det blir en större press på de svenska landstingen att ta krafttag för att få ned vårdkostnaden.

Folkpartiet står självfallet fortfarande fast vid att vård ska ges efter behov och att vården ska bekostas gemensamt med skattemedel. Men det måste absolut inte vara landstingsanställd personal som utför vården. Alternativa driftsformer är ofta föregångare när det gäller service och bemötande av patienter, medan landstingens olika vårdenheter alltför ofta lever kvar i gamla arbetssätt. Alternativa driftsformer kan på många sätt berika även landstingsvården. Olika undersökningar ger också vid handen att personalen trivs bättre. De upplever ofta att de har större möjlighet att påverka arbetsmiljö, arbetstider och annat som har stor betydelse

för hur man mår i sitt arbete. Det är alltså hälsofrämjande även för personalen.

Herr talman! Äldrepolitiken och inte minst omsorgen om äldre människor är viktig. Vi behöver bli ännu bättre på det här området. Det handlar inte bara om att vårda och ta hand om människor med behov av olika slag. Det handlar också om att se till att äldre människor kan behålla sin hälsa och bevara sina funktioner längre. Det blir en oerhört viktig uppgift inför framtiden då andelen äldre, och då menar jag mycket äldre, kommer att öka. Jag anser också att det behövs en omsorgsgaranti ute i kommunerna. Det ska vara en garanti som talar om vad jag som äldre kan få hjälp och stöd med och vilka krav jag kan ställa på min kommun. Garantin ska bland annat omfatta rätt till medicinsk kompetens, rätt till värdigt omhändertagande, rätt till en fungerande hemtjänst och rätt till hjälpmedel i tid. Omsorgsgarantin ska också ge valfrihet i boendet, rätt till eget rum och rätt att flytta. Tyngdpunkten i det kvalitetsarbete som också behöver utföras ska ligga lokalt med äldreombudsmän – inga äldreinspektörer – omsorgsgaranti och ett äldreomsorgscentrum.

Herr talman! De som vårdar anhöriga är, och har länge varit, en omistlig del i vården av sjuka äldre. Deras behov av stöd och hjälp har inte uppmärksamats tillräckligt. Ofta går det så långt att anhöriga inte längre orkar med eller själva blir sjuka. De stimulansmedel som har getts under ett antal år har visat att detta har fungerat bra. Det har hänt väldigt mycket, men det finns ju alltid en risk att verksamheterna upphör när de här medlen upphör. Vi kan vara skeptiska till sådana stimulansmedel, men eftersom det har hänt en del tyckte vi i Folkpartiet att det var synd att man slutade. Pengarna hade behövts ett år till för att de här verksamheterna skulle kunna slå rot.

Vi måste inse att kommuner och landsting inte klarar av att ta över de uppgifter som de anhöriga utför i dag. Det är ett faktum att de behöver hjälp och stöd för att orka med. De behöver kanske också få ett bevis på den uppskattning som de är värda för det arbete som de utför.

Herr talman! Jag har en fråga till Socialdemokraterna. Den gäller tillgängligheten för funktionshindrade. Har ni för avsikt att vänta till 2010 och bara låta det gå – nya hinder byggs och inga gamla hinder rivs – eller är ni beredda att ta till krafttag för att de här människorna också ska kunna ta del av samhällsarbetet?

Anf. 55 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag måste ställa samma fråga till Kerstin Heinemann som jag ställde till Carl-Axel Johansson. Låt mig börja så här. Jag tror inte att det finns någon som är emot en vårdgaranti. Det är precis som Kerstin säger så att alla partier nog delar ambitionerna när det gäller sjukvården. Det gäller säkert också att människor ska ha tillgång till god vård inom rimlig tid. Bekymret blir ju om man så att säga ger ut det politiska beslutet och sedan möts patienterna av en annan verklighet. Nu har ju Folkpartiet avsatt mindre pengar än vad Moderaterna har avsatt för samma vårdgaranti. Mina frågor är då: Vilken beräkningsgrund finns? Hur avser Folkpartiet att klara prioriteringsordningen inom ramen för detta belopp? Är det inte viktigt att vi, när vi fattar de politiska besluten, också har den dialog som regeringen nu har med Landstingsförbundet för att se till att de huvudmän som möter patienten i verkligheten också har

Prot. 2002/03:40
19 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

redskapen och resurserna för att de politiska besluten ska stämma överens med verkligheten?

Jag har ytterligare en fråga till Folkpartiet. Hur ser Folkpartiet på viktigheten av att klara detta med prioriteringsordningen inom ramen för vårdgarantin så att vi inte fattar beslut som gör att den sätts ur spel? Det skulle kunna innebära att de som bäst behöver vård, de som har en dödlig sjukdom eller är kroniskt sjuka, får vänta lika länge eller lika kort tid som de som kanske inte är i behov av den snabba insatsen.

Anf. 56 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Jag ska väl vara den förste att erkänna att jag inte tror att det enbart är vårdgarantin som löser köproblemen. Vi har i dag ett väldigt stort uppdämt behov. Men jag tycker också att en vårdgaranti är viktigt för patienten. Det är rimligt att en patient åtminstone ska kunna få veta om man kan få en behandling eller en operation inom tre månader eller inom ett och ett halvt år. Det är väldigt viktigt för patienten, och patienten ska väl ändå vara i centrum.

Sedan krävs det naturligtvis väldigt många andra åtgärder för att få bort köerna. Det handlar inte bara om de pengar man avsätter till en vårdgaranti. Det handlar till exempel om att vi skulle behöva få en helt annan uppslutning här i kammaren kring det som brukar kallas Finsam, det vill säga att man får möjlighet att flytta över pengar från sjukförsäkring till behandlingar och så vidare. Sjukhusen behöver se över rutinerna för hur man betar av köer och hur man kan arbeta på ett bättre sätt för att komma till rätta med köerna. Vårdgarantin löser inte ensam köproblemen.

Det ska naturligtvis vara en dialog med Landstingsförbundet. I det borgerliga förslaget till vårdgarantin står det ganska klart om detta med prioriteringsordningen. Det är självklart att en patient med en allvarlig cancersjukdom som behöver operation går före till exempel en patient som behöver få hjälp med en knäoperation. Då görs en medicinsk bedömning. Det gör inte vi, utan det gör läkarna. Jag tycker att detta är fullkomligt självklart. Jag tror inte att någon i svensk sjukvård skulle göra någonting annat heller.

Anf. 57 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning än Kerstin Heinemann i grundfrågan, det vill säga att det är rimligt att en patient får veta när en operation ska komma. Däremot hyser jag en större oro än Kerstin Heinemann för att införa en vårdgaranti utan att det tillförs resurser. Vårdgarantin ger undanträngningseffekter.

När jag har träffat representanter för Landstingsförbundet och landstingsråd har man sagt att detta i vissa landsting kommer att innebära att man sitter och räknar på att en patient som håller på att falla för en 90-dagarsgräns kommer att söka vård i ett annat landsting och då ta pengarna med sig. Det är klart att man kommer att satsa resurser för att behålla både patienten och pengarna i det egna landstinget.

Detta innebär att om vi inte ska få en resursfördelning utifrån vårdgarantin utan ska behålla en resursfördelning utifrån prioriteringsordningen, en grundsyn som jag tror att Kerstin Heinemann och jag är överens om, behöver man också se till att det finns ekonomiska ramar runt detta.

I detta perspektiv är jag lite förvånad över den borgerliga reservationen, de borgerliga beräkningsgrunderna och viljan att i dag fatta ett beslut utan att man har den här dialogen med och beräkningsunderlagen från de huvudmän som faktiskt sedan ska ta ansvar för ett framtida beslut i frågan.

När det gäller finansiell samordning är det bra att Kerstin Heinemann känner till att det för fullt pågår ett arbete med en sådan. Jag delar Kerstin Heinemanns uppfattning att det är många olika åtgärder som ska till för att vi både ska kunna stävja ohälsa och se till att patienter får den vård som de behöver.

Anf. 58 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Jag har lite svårt att följa Ingrid Burmans resonemang. Det verkar gå lite grann i rundgång. Jag har i mitt första replikskifte faktiskt berört de här olika punkterna. Vi har tillfört extrapengar, men det som jag har sagt är bara en viss del av det som behöver göras.

Jag undrar om man i landstingen sitter och räknar på att patienter som kommer att falla in under vårdgarantin kommer att söka sig någon annanstans. Är det så att man som politiker sitter och prissätter patienterna så? Jag har lite svårt att tro det, och gör man så tycker jag att det är ett väldigt konstigt sätt att göra bedömningen av människors vårdbehov. Jag tror att vi skulle tjäna väldigt mycket på att se till att människor snabbt blir friska. Jag tror också att man ute i landstingen resonerar så.

Carl-Axel Johansson var inne på läkemedelskostnaden. Vad kostar det i läkemedel och olika typer av behandlingar liksom för sjukskrivningen för en person med väldigt svåra smärtor som får vänta i ett och ett halvt år på en operation? Jag tror att man även i landstingen måste börja titta lite samhällsekonomiskt också på sådant som ligger utanför deras egna ramar.

Ingrid Burmans resonemang är intressant även på en annan punkt. Socialministern har tidigare i år här i kammaren berättat att han minsann ska jobba aktivt för att svenska patienter också ska få vård utomlands betalad av landstinget. Han har då inte talat om landstingens planeringsansvar för de patienterna. Det ska bli intressant att se om det kommer ett förslag och vad Vänsterpartiet säger då.

Anf. 59 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Så här dagarna före jul skulle jag vilja citera Viktor Rydberg:

”Midvinternattens köld är hård.
Stjärnorna gnistra och glimma.”

Jag tycker att man skulle kunna säga detta också när man läser regeringens budgetförslag:

”Midvinternattens köld är hård.
Stjärnorna gnistra och glimma.”

Det är några små stjärnor på himlen som ska trösta de frusna och de utsatta. En del av de stjärnorna är oerhört långt borta, och för varje dag kommer de allt längre bort.

Låt mig få exemplifiera detta med den vårdgaranti som åtminstone finns på himlen. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tycker nog att det är ett ganska bra förslag. Det var inte bra tidigare. Vi från de borgerliga partierna har ett par gånger blivit nedröstade här i kammaren när vi har lagt fram förslag om vårdgaranti.

Ingrid Burman, den värderade ordföranden i socialutskottet, känner ett jättestort bekymmer över att pengarna inte ska räcka. Det är klart att det är lite pinsamt, Ingrid Burman, men man skulle kunna ansluta sig till Kristdemokraterna, som faktiskt har anvisat mer pengar. Kanske är penningfrågan nyckeln till att det ska ordna sig.

Jag vill så här inledningsvis också konstatera att det har hänt oerhört mycket inom den svenska sjukvården, omsorgen och äldreården under de senaste årtiondena. Sådant som det förr inte fanns någon behandling för kan nu botas eller behandlas. Kroniska sjukdomar som gjort att människor hade det oerhört jobbigt 24 timmar varje dygn kan lindras. Vi får inte glömma att detta positiva har hänt. Men varför är det då så att det trots att vi har kommit så långt inte är möjligt för människor att få del av den här utvecklingen? Det verkar snarare bli så att väntetiderna ökar. Allt fler bland vårdpersonalen är stressade. De är brända och vänder faktiskt den svenska sjukvården ryggen.

Varför är det så att kommuneernas äldreården har stora brister? Trots att ädelreformen, genom vilken kommunerna tog över ansvaret för äldres sjukvård, har varit i kraft i tio år är fortfarande ungefär 40 % av personalen helt utbildad.

Varför känner allt fler svenskar otrygghet inför om de ska få den vård som de faktiskt har rätt till eftersom de via skattsedeln betalar för att den ska finnas? Ett symptom på den otryggheten är faktiskt att antalet privata försäkringar ökar. Det är i dag någonstans mellan 140 000 och 150 000 personer som har fått försäkringar beviljade. Ändå vet vi alla att de som bäst behöver försäkringarna inte får dem på grund av att de har för stora risker.

Varför ser också tandvården i dag ut att bli en rikemansmöjlighet? Allt fler har inte råd att gå till tandläkaren. Ändå hävdar jag fortfarande att tänderna och munhålan är en del kroppen.

Vi kan vara överens om att det är så här. Vad gör då Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet åt det? Göran Persson lovade i valrörelsen att det den 1 januari 2003 ska träda i kraft en nationell vårdgaranti. Lars Engqvist sade några månader senare först att den skulle komma 2004, men sedan sade han att det nog inte kan bli förrän *tidigast* 2004.

Några pengar finns inte heller anvisade då, utan de ligger tidigast i februari 2004. Det är väl inte att undra på att stjärnorna glimmar och att man inte riktigt tror på det här.

Mer pengar? Ja, men snälla nån! Här har nu vänstermajoriteten tillfört kommuner och landsting stora belopp. Då vill jag hänvisa till en annan skrift, som jag har här i min hand, som är en vecka gammal. Den är från Landstingsförbundet. För första gången har Kommunförbundet och Landstingsförbundet gjort en gemensam sammanställning av vad kom-

muner och landsting har vunnit respektive förlorat till följd av olika statliga beslut. De nominella tillskott som regeringen helst framhåller uppgår som jag sade till 24 miljarder kronor.

Det är mycket pengar. Det kan ju tyckas vara en sådan där klar stjärna som är nära. Men indragningarna uppgår samtidigt till 26 miljarder kronor. Redan räknat på detta sätt är det alltså fråga om att Socialdemokraterna tar ca 2 miljarder från kommunsektorn. Detta bekräftar den kritik som vi länge har framfört mot Socialdemokraternas dubbelspel med den kommunala ekonomin. Läger man därtill värdeurholkningen på ca 14 miljarder kronor som uppstår till följd av pris- och löneökningar blir den totala nettoförsämringen för kommunsektorn hela 16 miljarder.

Undra på att det finns åtskilliga kommun- och landstingspolitiker som inte sover på nätterna för att de inte vet hur de ska reda ut ekonomin – trots att man pläderar från Rosenbad för att regeringen har gjort storsatsningar och nu ger kommunerna mycket pengar.

Förbundets båda rapporter är faktiskt även i övrigt en dyster läsning. De ekonomiska obalanserna väntas öka trots att skattehöjningarna nästa år blir de största på 25 år. Den socialdemokratiska centralstyrningen fortsätter trots skarp och berättigad kritik både på det principiella och på det rent praktiska planet. Till detta kommer att effekterna av Socialdemokraternas ofinansierade barnomsorgsreformer fortsätter att förvärra situationen för såväl småbarnen som den kommunala ekonomin.

Herr talman! Kristdemokraternas politik, som vänstermajoriteten i riksdagen redan röstat ned, hade inneburit ett resurstillskott till kommunsektorn på fyra och en halv miljarder kronor de närmaste två åren. Fler alternativ inom barnomsorgen hade lett till minskat tryck och givit valfrihet till föräldrarna. Därtill hade centralstyrningen av skolpengarna slopats, och kommunerna hade fritt fått bestämma hur dessa pengar bäst skulle användas. Tyvärr har inte sakfrågan varit det viktigaste utan prestigefrågan.

Herr talman! Inte heller ett nytänkande inom vården vill Socialdemokraterna vara med om. Då vet jag inte om man har *något* förslag på lösning för att det ska bli bättre. Det finns ju inte ens på papperet.

Vi hör ganska ofta, och vi har även hört Ingrid Burman här i talarstolen i dag prata om det, om Stockholm och problemen med Stockholm. Det är också riktigt att det har varit problem. Men låt mig ta med er till mitt landsting, Kalmar län. Det har varit socialdemokratiskt styrt under många år.

Det blev faktiskt en borgerlig majoritet, den gamla renodlade, höll jag på att säga, borgerliga majoriteten med fyra partier. Det är de som nu innehar regeringsansvaret där. Vi tog över ett underskott på 140 miljoner kronor för nästa år. Det är mycket pengar i ett så litet landsting. Detta inträffade trots att det var vänsterstyrt.

Nu, när man håller på att lägga fram förslag om att få mångfald, vad händer då? Då kommer till och med statsråd ned till Kalmar och går runt med listor för att hitta så många namn att man ska kunna folkomrösta om att det ska finnas en mångfald i landstinget. Det är ju så man baxnar! Låt mig bara ta detta som exempel, för det är faktiskt så att det är på de lokala exemplen som man ser vilken etik man utgår ifrån. Och så tror man att det är en demokratifråga när samtliga borgerliga partier har gått ut och lovat detta: Får vi majoritet ska vi se till att det blir mångfald.

Herr talman! Jag har inte så många sekunders talartid kvar. Jag vill i alla fall yrka bifall till reservation 2. Den handlar om äldre vården, om en äldreombudsman och om kvaliteten. Jag tycker att det är en utomordentligt viktig reservation för att vi ska råda bot på problemen.

Jag är glad över att det i betänkandet finns två tillkännagivanden som är riktigt bra. Det ena handlar om en översyn av LSS. Det andra handlar om spelberoende och forskning om detta. Jag är också ganska glad, även om det är mycket ovanligt i Sverige, att Britt Bohlin som gruppleadare för Socialdemokraterna tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet faktiskt har lagt fram en viktig motion i riksdagen. Det är ju ganska ovanligt. Den har vi naturligtvis bifallit. Det handlar om ett tillskott på 186 miljoner. Men jag hoppas, herr talman, och jag ska avsluta med det, att nästa års budget kommer att vara bättre, att det inte blir så att "midvinternattens köld är hård" utan att det fortfarande finns en massa glimmande stjärnor.

Anf. 60 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Chatrine Pålsson bjöd upp till dans med Kristdemokraterna eftersom Kristdemokraterna är ett parti som avsätter mer pengar till kommuner och landsting. Det är också Vänsterpartiets ambition. Vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet under de år då vi har samverkat tillfört flera miljarder. Sedan är det också så, som Chatrine Pålsson säger, att bland annat kommunkontosystemet har tårt. Det pågår ett högaktivt arbete för att komma till rätta med den delen.

Men att jag fortsätter att dansa med Socialdemokraterna och Miljöpartiet beror, som jag sade från talarstolen, på att det också handlar om hur man finansierar sina förslag. Vänsterpartiet är inte ett parti som tycker att det är rimligt att man finansierar satsningar genom att ta från de sjuka, det vill säga försäkra sjukförsäkringen. Inte heller tycker vi att det är rimligt att vi finansierar välfärdssatsningar genom att ta från de arbetslösa genom att urholka arbetsmarknadspolitik och a-kassa. Det är vad kristdemokraterna gör. Om jag läser rätt handlar det om 5,9 miljarder när det gäller sjukförsäkringen och 8,3 miljarder när det gäller utgiftsområde 13.

Vänsterpartiet är inte heller det parti som tycker att det är rimligt att vi finansierar drift och nya satsningar genom engångsutförsäljningar av statliga bolag, vilket är den andra finansieringskällan för Kristdemokraterna. Vi tror att det gäller helheten i välfärden, och vi tror att vi långsiktigt ska bygga upp, tillsammans med just Socialdemokraterna och Miljöpartiet, satsningar på kommuner och landsting. Men det ska inte betalas av de sjuka och de arbetslösa.

Anf. 61 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! När jag bjuder upp till dans handlar det om att vara med på de här satsningarna, som verkligen är en förutsättning för att utsatta ska få det bra, för att sjuka ska få vård, för att landstingen och kommunerna faktiskt ska kunna uppfylla kraven, de skyldigheter de har att uppfylla enligt våra beslut.

Där tror jag inte det finns den minsta tveksamhet om att frånvaro av vård när man är sjuk, när man är kroniskt sjuk, när man är handikappad och behöver väldigt mycket stöd, skulle vara osolidariskt.

Det är riktigt att jag i mitt särskilda yttrande, nr 3, har påmint om att man ska se helheten. Det är helt rätt. Men det handlar om hur vi prioriterar i de utsatta lägena. Om man tror att kommunerna och landstingen är garanter när de mest utsatta behöver hjälp då borde man se till att rösta på det förslag där det finns mest pengar.

Anf. 62 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Chatrine Pålsson vet att vi fattar beslut om budgeten i ett sammanhang, och hon vet också att de satsningar som Kristdemokraterna gör på ett välfärdsområde betalas genom nedrustningar på ett annat. Det är alltså de arbetslösa och sjuka som betalar satsningen på kommuner och landsting. Enligt Vänsterpartiet är det inte en bra lösning, och därför kommer vi att fortsätta det samarbete som nu finns. Där finns ambitioner inom flera välfärdsområden.

Chatrine Pålsson nämnde också tandvården i sitt anförande. Jag kan konstatera att i den här budgeten finns 300 miljoner för att förstärka tandvårdsförsäkringen, vilket räcker en bit på vägen. Jag kan också konstatera att inte heller Kristdemokraterna har mer pengar. Därför vill jag understryka att det finns en ambition bland Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att gå vidare i nästkommande budgetar.

Det vore intressant att höra hur Kristdemokraterna ser på detta. Man har inte redovisat det i den här budgeten, och inte heller hur man avser att finansiera en fortsatt utbyggnad av tandvårdsförsäkringen. Det handlar ju om helheter, precis som Chatrine Pålsson underströk.

Den samarbetskonstellation som just nu finns har ambitionen att behålla försäkringssystem och arbetslöshetsersättning och att få till stånd en långsiktig uppbyggnad av kommunernas och landstingens ekonomi. Det handlar om hälsan och tandvården, och vi väljer alltså att inte ställa dem mot varandra.

Jag skulle gärna vilja höra Chatrine Pålssons kommentar kring detta.

Anf. 63 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! När det gäller arbetslöshetsförsäkringen och sjukskrivningarna räcker inte en repliktid till för att reda ut det. Men vår princip när det gäller de arbetslösa är att stimulera till arbete. Jag hoppas att vi delar oron för sjukskrivningsproblematiken. Det är ett jättestort ekonomiskt problem, men jag tror att det är ett ännu större humanitärt problem. Där kommer förslag, och jag tror att vi i all ödmjukhet ska försöka hitta lösningar.

Herr talman! Det är riktigt att Kristdemokraterna inte hade extra pengar för tandvården, utöver regeringens förslag, eftersom regeringen ökat beloppet. Och det ställer vi upp på. Här handlar det om principfrågan. Kristdemokraterna har under flera år krävt en utredning om att inkludera tandvården i den vanliga sjukförsäkringen. Vi tycker att tänderna är en del av kroppen.

Då är det mer intressant att fråga sig varför Ingrid Burman inte vill yrka bifall till det. Jag tycker fortfarande att det skulle vara den allra bästa lösningen. Det kan inte vara rätt att den vanliga sjukförsäkringen tar ansvar om jag blir sjuk på ett ställe av kroppen, samtidigt som jag ska ha höga kostnader om jag blir sjuk i en annan del. Jag hoppas när det gäller tandvården att vi på alla sätt ska hjälpa till.

Tandvården är ett jättestort problem, men i grunden måste vi ha ett högkostnadsskydd vårt namnet. När högkostnadsskyddet infördes, jag tror att det var på 50-talet, var drivkraften att ingen skulle behöva oroa sig för att kostnaderna blev för höga. Alla skulle veta vad den högsta egna kostnaden skulle bli om man blev sjuk. Just nu fungerar det inte eftersom vi har olika system, och detta medför att de mest utsatta och svaga oftast får stora kostnader totalt sett.

Anf. 64 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att ställa mig bakom mitt särskilda yttrande i betänkandet när det gäller utgiftsområde 9 och yrka bifall till reservationerna 11 och 18. Självfallet står jag också bakom övriga reservationer där Centerpartiet finns med. Min centerkollega Annika Qarllsson kommer att ta upp främst barn- och handikappfrågor.

Herr talman! Regeringens ”socialbudget” innehöll inte särskilt mycket nytt. Den största satsningen, 9 miljarder till vården och omsorgen, står dessutom Centerpartiet via försvarsuppgörelsen bakom. Vi har från Centerpartiet redovisat ett samlat ekonomiskt alternativ, en budget för lika villkor i hela landet. Finansieringen av välfärden förutsätter en uthållig tillväxt, där entreprenörskapet bejakas även för välfärdstjänster, och att vi radikalt lyckas minska ohälsan genom att satsa på en folkhälsopolitik som ser längre än till arbetsmiljön. Vi måste också klara av att minska den sociala, regionala och globala klyvningen.

Landsting och kommuner står inför stora utmaningar. Hur ska ökade behov klaras när ekonomin inte räcker till? Att höja skatten är den kortsiktiga och enkla lösning som nu tas till. Det handlar om en genomsnittlig skattehöjning med 48 öre för landstingen och 18 öre för kommunerna. Det är den största sammanlagda höjningen på 25 år! Vi måste gå en annan väg, och därför måste vi

- öka skatteintäkterna genom tillväxt och ökad sysselsättning,
- bredda skattebasen som ger resurser och lika villkor,
- få en jämnare befolkningsutveckling och livskraft i hela landet,
- garantera en solidarisk skatteutjämning för likvärdiga grundförutsättningar,
- stimulera nytänkande och ökad mångfald,
- sluta med statliga pekpinor, som försvårar möjligheterna att effektivisera verksamheter efter lokala förutsättningar,
- se till att regeringen slutar att vältra över kostnader genom ofinansierade reformer,
- rehabilitera i stället för att sjukskriva; ohälsa och sjukfrånvaro slår hårt mot den enskilde, men också mot kommuner och landsting,
- garantera en långsiktig personalförsörjning och uppvärdera vård- och omsorgsyrkena,
- satsa på en generell välfärdspolitik med en ordentlig grundtrygghet och särskilt värna de medmänniskor som har det allra svårast.

Detta är exempel på grundläggande förutsättningar och spelregler. De är av avgörande vikt om vi utan att ta bort egenansvaret ska klara av att skapa en livskraft och livskvalitet för alla människor runtom i vårt land. De behövs också om vi ska få en decentraliserad hälso- och sjukvård som är nära och utan köer, kunna bejaka den medicinska forskningen som ger nya möjligheter att förebygga, lindra och bota, kunna erbjuda trygghet på äldre dagar och se till att alla har tak över huvudet, kunna förebygga drogmissbruk och erbjuda vård och behandling till dem som så behöver.

Den lokala kraften och kunskapen är mycket viktigare än ”utspels- och pekpinnepolitik” från Rosenbad. Vi måste lägga ut ansvar och befogenheter, tro på lokalt ansvariga förtroendevalda, arbeta med nationella mål, uppföljningar och en effektiv tillsyn. Vi måste vidta åtgärder – och göra det med kraft om det är nödvändigt. Mycket mer av Centerpartiets decentraliseringspolitik behövs i alla avseenden.

Herr talman! Centerpartiet vill satsa mycket mer på prevention så att hälsoproblem inte ska behöva uppstå. Folkhälsopropositionen var aviserad till den 15 mars i år. Nu tycks den vara på väg, vilket verkligen är på tiden.

Vårdköerna är ett gissel för alla som väntar och har värk, för dem som går sjukskrivna och ställs utanför produktionen och arbetsgemenskapen och för äldre som lider av åldersbetingade sjukdomar och vars livskvalitet försämras. Med Centerpartiet i regeringsställning hade vi haft en nationell vårdgaranti. Vi hade haft en finansiell samordning som gett aktiva insatser till dem som står i vårdköer. Vi hade haft en annan situation i dag. Jag beklagar att situationen är som den är. Vi måste ta det som utgångspunkt för att öka ambitioner och insatser ytterligare.

Nu har regeringen och Landstingsförbundet enligt uppgifter gjort upp om någon form av vårdgaranti. Möjligen är en minivariant av finansiell samordning på gång. Det är steg i rätt riktigt. Det är mycket små steg. Men de kommer för sent och är av för liten art.

Nu börjar, som jag nämnde inledningsvis, alltfler av vård- eller centermiljarderna att ticka ut i kommuner och landsting. Avsikten är att lyfta fram och ge förutsättningar för utvecklingen inom främst fyra områden.

Det första är primärvården. Det är basen i svensk hälso- och sjukvård.

Det andra är ungdomar och vuxna med psykisk problematik och psykiskt funktionshindrade.

Det tredje är äldresjukvården i kommunerna. Det gäller den medicinska kompetensen, läkarmedverkan, fungerande vårdkedjor och inte minst det så otroligt viktiga stödet till anhöriga.

Det fjärde är att stimulera en ökad mångfald i form av fler verksamheter drivna i alternativa driftsformer.

Handlingsplaner finns antagna i regioner och landsting av blandad kvalitet och med olika ambitionsnivåer. Socialstyrelsen har avgett en första uppföljningsrapport. Jag har själv följt arbetet i flertalet landsting, och bilden är ganska klar.

Det har genomförts och det planeras en hel del åtgärder inom primärvården och psykiatrin, och det är bra. Inom kommunernas äldresjukvård är det sämre. De lokala ambitionerna att stimulera till ökad mångfald lyser med något undantag med sin frånvaro. Inom äldreområdet ser jag att åtgärder ändå är på gång från regeringens sida. Men oviljan att öka

valfriheten och mångfalden och släppa fram alternativt drivna verksamheter är uppenbar.

Med respekt för den kommunala självstyrelsen förpliktar dock den av riksdagen antagna handlingsplanen för hälso- och sjukvården. Jag vill direkt fråga Socialdemokraternas talesman vad ni ämnar göra för att kunna stå upp för riksdagens beslut och för övrigt vår överenskommelse att alternativa driftsformer ska stimuleras. Vad är det för någonting som ni ämnar göra för att det ska bli fallet?

Herr talman! Två tillkännagivanden föreslås av ett enigt utskott. Centerpartiet har åtminstone till viss del fått stöd beträffande assistansreformen, vilket Annika Qarlsson kommer att beröra senare. Vi har även fått delvis bifall till motionen av centerkollegerna Birgitta Sellén och Viviann Gerdin för åtgärder mot spelberoendet. Spelberoendet drabbar hela familjer och kan få förödande konsekvenser. Från Spelberoendes Riksförbund rapporteras till exempel en dramatisk ökning av ungdomar som söker hjälp på grund av att de fastnat i spel på till exempel Jack Vegasmaskiner. Statens folkhälsoinstitut presenterar ett förslag till handlingsplan i januari. Regeringen ska nu inför sina förslag även beakta behovet av ökad forskning om negativa konsekvenser av spel. Det är bra.

Tyvärre finns det, herr talman, även frågor där jag har tvingats att reservera mig. Det gäller bland annat apoteksmonopolet, som vi anser bör avvecklas, och att regeringen vägrar gå med på att utreda ett statligt kostnadsansvar för assistansverksamheten. Beträffande apoteksmonopolets avskaffande har vi såvitt jag kan förstå stöd från Konkurrensverket. Här hoppas jag på, åtminstone längre fram, ett stöd i sakfrågan av Miljöpartiet. Dess stöd skulle innebära en riksdagsmajoritet. I den frågan har jag inget större hopp att få stöd från s och v.

Motståndet mot att utreda ett statligt kostnadsansvar är egentligen oförståeligt. Jag vill ställa en fråga direkt till vår eminenta utskottsordförande Ingrid Burman. Varför är Ingrid Burman och Vänsterpartiet så otroligt rädda att se på för- och nackdelar av någonting som skulle kunna vara något av lösningen så att vi får ordning på assistansreformen? Det vore så enkelt att säga ja till att se på för- och nackdelar och utreda. Man behöver inte ta ställning. Det räcker med att ta fram underlag.

Herr talman! De senaste dagarna har vi påmint om att det finns stora revor i det sociala skyddsnätet. Samhällets minsta hamnar i kläm i socialdemokraternas Sverige. Det är vad vi från Centerpartiets sida protesterar mot. Vi kommer oförtröttligt att fortsätta att utveckla en politik som inte bara lappar och lagar på befintliga system och som inte ger mest åt dem som ropar högst utan till dem som har de största behoven, en politik som inte vrider åt skatteskruben ytterligare ett varv utan lättar på bördorna för dem med små inkomster så att fler kan lyfta sig ur bidragsberoendet och som inte avvisar nytänkande och nya kreativa aktörer i den offentliga verksamheten utan som i stället säger: Välkomna!

Hjälp oss att förbättra så att vi får ut så mycket som möjligt i solidaritet av skattebetalarnas pengar. Sist men inte minst måste vi inse att vi måste ha ett samhälle där människors växtkraft tas till vara. Människors självbestämmande och ekonomins tillväxt minskar på samma gång behovet av socialpolitiken och ökar de nödvändiga resurserna för att hjälpa samhällets minsta.

Anf. 65 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Kenneth Johansson ställde en fråga till mig. Jag ska försöka att svara på den.

LSS-reformen är en mycket viktig reform. Vi vet alla att den dessvärre inte har varit heltäckande. Under förra mandatperioden tog vi bort 65-årsgränsen. Det vet jag att både Kenneth och jag är mycket nöjda med.

Vi vet också att i det betänkande som nu debatteras fanns det flera motioner som handlade om att utreda och ta ett ganska stort grepp på LSS-reformen. Vänsterpartiet var ett parti som hade väckt en motion i den riktningen.

Ska man nå ett mål kan det finnas många stigar att gå. Vänsterpartiet har funderat runt detta. Ska vi tillsätta en stor heltäckande parlamentarisk utredning som sitter i några år? Sedan ska förslaget ut på remiss, och sedan ska det skrivas någon proposition och så kanske vi får ett beslut i bästa fall inom denna mandatperiod och i sämsta fall nästa mandatperiod. Eller ska vi välja den stig som nu är beträdd?

Vi gör ett tillkännagivande om några begränsade områden där i vart fall Vänsterpartiet sett att vi i dag har de största problemen. Det handlar om föräldraskap och hur man ska tolka det. Det handlar om äkta makeansvaret och hur det tolkas, eller misstolkas som en del säger. Det handlar om dem med psykiska funktionshinder och hur man tillgodoser deras rättigheter till daglig verksamhet.

Förhoppningsvis kommer den översynen att ske ganska snabbt. Vi kommer att ha någonting tillbaka till socialutskottets bord. Vi kanske också kan lämna denna mandatperiod och säga: Titta, vi nådde ett visst resultat. Det var i den bedömningen och det vägvalet som Vänsterpartiet för den här gången sade: Vi avvaktar med den övergripande översynen och försöker nå ett resultat på de områden som vi har prioriterat.

Anf. 66 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! I de delar som Ingrid Burman nu redogör för är utskottet överens. Det är flera, bland andra Centerpartiet, som har fått bifall till de yrkanden och krav som ligger till grund för det tillkännagivandet. Det är alldeles utmärkt, och det är inte det som jag pratar om.

Jag pratar i stället om att det finns ett problem som redovisas från Kommunförbundet och som de fyra borgerliga partierna tar upp, nämligen att det finns bekymmer i framför allt mindre kommuner. Där blir det hela sårbart, och det finns risk för att enskilda som har, och ska ha, rätt till LSS får problem med att få vad de har rätt till. Det är det som vi tycker att man borde utreda, och se vilka för- och nackdelar som det skulle innebära om vi fick ett statligt kostnadsansvar för LSS. Jag tror att det är flest fördelar i det här fallet. I en liten kommun med en liten budget kan ett enda ärende och en enda person innebära att budgeten spräcks. Det får den ju lov att göra, och det ska den göra, eftersom den enskilde har sin rätt. Men det blir problem, och det finns beslut som kommunen själv inte kan förfoga över.

Jag brukar inte vara den som talar för att man ska föra upp saker från kommuner och förstatliga dem, Ingrid Burman. Det är snarare Vänsterpartiet som brukar göra det. Men i det här fallet, för att värna rättstrygg-

heten och servicen för funktionshindrade, så tycker jag att man ska utreda och se för- och nackdelar. Där går saken före ideologin.

Anf. 67 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag ska först be om ursäkt om jag svarade på fel fråga eller en icke framställd fråga. Jag var väl inte tillräckligt uppmärksam, och jag ber om ursäkt för det.

Kenneth Johansson lyfter fram frågan om kostnadsansvar. Det finns två perspektiv på den. Det ena perspektivet har Kenneth Johansson presenterat. Det andra perspektivet står i varje fall delar av handikapprelsen för. Det innebär att man är kommunmedborgare i den kommun där man är född, och att kommunen därmed också har ett ansvar för varje medborgare oavsett om man föds med funktionshinder eller inte. Det uttrycks ibland som medborgarperspektivet, och det är grunden i den handikapplan som riksdagen antog härförleden.

Däremot pekar Kenneth Johansson på ett reellt problem – den kostnadsbild som finns. Det har nyss suttit en utredning, som förhoppningsvis ska ut på remiss, för att se hur vi kan se till att det finns ett utjämningsystem bland kommunerna.

Vänsterpartiet har sammanvägt de olika perspektiven och stannat för att medborgarperspektivet i kombination med ett utjämningsystem är vad vi väljer i stället för att förstatliga den delen.

Anf. 68 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Kostnadsutjämningsutredningen har nyligen presenterats och har – vad jag förstår – gjort ett bra arbete. Jag hoppas att det ska leda till resultat för att få lika villkor. Men vi ville att även den utredningen skulle få ett uppdrag att se på möjligheter och för- och nackdelar med ett förstatligande, vilket förvägrades av regeringen och riksdagsmajoriteten. Det beklagar jag. Därför har vi lyft fram frågan igen, och ställer samma krav. Vi pratar inte om att det behöver vara någon stor utredning, utan det räcker med en liten. Det räcker med en ensamutredare eller med ett uppdrag till regeringen för att se på för- och nackdelar.

Vi är helt överens om den principiella utgångspunkten att alla människor ska vara kommunmedborgare. Det är en riktig utgångspunkt. Men man kan inte blunda för de signaler som man får från många kommuner. Och när Kommunförbundet redovisar att detta är ett jätteproblem så måste man ta i det. Man måste göra någonting åt det.

Förutsättningarna är olika för en liten kommun med 6 000–7 000 invånare och för en stor kommun med många tusentals invånare. Det är stora skillnader. I den lilla kommunen, där det kanske rör sig om en handfull personer som har behov av stöd och insatser, finns det till och med exempel på sekretessproblem. Man pekas ut i det lilla området.

När man ser den typen av problematik hämtad från verkligheten så tycker jag att man måste lyssna. Då måste man ta till sig det och se vad som är för- och nackdelar och vad man kan göra utifrån kommunmedborgarprincipen för att vi ska kunna ha en rättssäker service så att alla våra medmänniskor har det bra i det här landet.

Anf. 69 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Detta är min första alldeles riktiga SoU-debatt. Jag vet att det är en budgetdebatt – det kallas i alla fall så ibland – men jag tänker ändå inte räkna upp de pengar som Miljöpartiet, Vänstern och Socialdemokraterna har förhandlat fram. Det har Ingrid Burman gjort så förtjänstfullt, och det får räcka med det. Jag tänker inte heller säga att alla ni andra är dumma som säger andra saker eller tycker annorlunda än vad jag tycker.

Jag vill i stället prata lite grann om annorlunda ekonomi. Jag vill till sist också sätta tummen på några områden som jag vill försöka bevaka framöver – gärna med hjälp av er andra här i salen.

Det var lite svårt med den här debatten, tycker jag, för jag hade inte fattat riktigt hur man skulle skriva motioner. Jag borde ha suttit med ett betänkande och skrivit motioner efter det för att få in dem i betänkandet, men det tänkte jag inte på. Jag skrev motioner om tandvård, om kvinnor och smärta, om socialbidrag, om barn och om allt möjligt som inte kom in här. Men de kommer ju sedan någon gång så småningom. Därför har jag inga yrkanden, men jag kanske ställer upp på något annat.

Jag är jätteglad över tillkännagivandena. Det gäller dels det om spelberoende, som härstammar från en ursprunglig motion från Miljöpartiet, dels tillkännagivandet om assistans.

Socialutskottet var efterlängtad för mig. Jag hade längtat efter att få sitta där. Men det blev mycket vända, för det finns ju inga pengar! För mig som vurmar för förebyggande arbete är det svårt. Nej, det går inte, för det finns inga pengar till det! säger man. Jag kan inte låta bli att undra över varför vi har så kortsiktiga budgetar. Jag tycker att de är kortsiktiga. Jag tycker att tre år också är kortsiktigt.

Jag har en bibel. Den heter *Barn och ekonomisk politik* och är skriven av Stefan de Vylder. Han är nationalekonom, och han skriver så här: I Sverige har det på senare år på löpande band inrättats nationalekonomiska professurer med specialinriktning. Det finns professurer i transportekonomi, fastighetsekonomi, skogsekonomi – ja, till och med turistekonomi. Men barn- och samhällsekonomi tycks vara ett för perifert ämne för att motivera speciella insatser. Förhoppningsvis kan detta förändras. Det finns ingen motsättning mellan god samhällsekonomi och omtanke om våra barn – tvärtom. En politik som gör att barn far illa är inte bara ondskefull i största allmänhet, utan den är rentav dålig för den framtida ekonomiska tillväxten.

Vi i Miljöpartiet brukar bli beskyllda för att vi inte vill ha tillväxt. Men naturligtvis vill vi ha tillväxt – vi måste ha tillväxt. Hela pensionsystemet bygger på tillväxt. Tar vi inte hand om våra barn så blir det ingen tillväxt. Miljöpartiet har motionerat flera gånger om en barnbilaga till budgetarna. Om man har en sådan barnbilaga så ser man vad som berör barnen och det hela blir tydligare.

Ett av de första uppdrag, fru talman, som jag var med på i mitt nya utskott var när vi besökte IFA, en intressegrupp för assistansberättigade. Efter det kan jag inte låta bli att fundera på det Kenneth Johansson sade om detta med LSS och statlighet. Det är klart att vi måste tänka på det och försöka reda ut det. Det är jätteviktigt.

Jag blev hemskt skakad av en sak på det här mötet. Alla som var där satt i rullstol, och alla hade sina assistenter med sig. Där fanns en myck-

et, mycket svårt handikappad man. Han kunde bara hålla huvudet uppe en liten stund, sedan ramlade han ihop. En sådan stund när han kunde hålla upp huvudet sade han: Jag är väldigt glad att jag är så svårt handikappad. Vad kan man mena då? Jo, han menade naturligtvis: Det syns så tydligt att jag behöver hjälp.

Samtidigt är detta fruktansvärt. Jag tycker inte att det är värdigt vårt samhälle att man ska behöva säga så. Det är inte värdigt en välfärdsstat, som vår minister Morgan Johansson sade i den allmänpolitiska debatten. Jag håller med om det uttrycket: Det är inte värdigt en välfärdsstat.

Jag hade som sagt längtat till socialutskottet. Det beror på mina erfarenheter från barnavårdscentraler, mödravårdscentraler, ungdomsmottagningar och landsting. Nu tycker jag att jag har hamnat rätt. Jag förringar inte socialförsäkringsutskottet, men detta var min stora grund när jag kom till riksdagen.

Många frågor ska vi alltså bevaka, måste vi bevaka, framöver. Den första är barnets bästa. Tänk vad ofta vi säger att barnets bästa ska genomsyra alla våra betänkanden och alla våra beslut! Hur många gånger är inte barnets bästa bara ord?

Jag tycker att det är väldigt viktigt och klädsamt att börja med att åtminstone erkänna att det finns problem. Det kom en skrivelse för över ett år sedan om barnpolitiken och hur man ska arbeta med att förverkliga FN:s barnkonvention om barnets rättigheter. Där har man skrivit:

I den ekonomiska obalans som rådde under 1990-talet var det nödvändigt att begränsa de offentliga utgifterna. Detta drabbade bland annat ett antal verksamheter helt eller delvis riktade till barn. Inte minst skars förebyggande verksamheter ned, med resultat att trycket ökat påtagligt på verksamheter som arbetar med behandlande verksamhet, exempelvis barn- och ungdomspsykiatri och vård inom socialtjänsten.

Det står där alldeles klart och tydligt. Jag tycker att det är bra att det står där, för då har man någonting att utgå från till skillnad från om man bara försöker sopa det under mattan.

Vi måste också bevaka mänskliga rättigheter. Det kommer också in i detta med barn. Mänskliga rättigheter är ju en lag. Barnkonventionen är ingen lag än så länge.

Det kommer också in i handikappfrågorna. Är det en mänsklig rättighet att säga: Det är tur att jag har ett så svårt handikapp att jag får hjälp?

Det kommer in i frågan om de hemlösa. Här skulle jag vilja stödja reservation 17 om hemlösa.

Mänskliga rättigheter kommer in när vi pratar om oss äldre. Jag säger numera vi äldre eftersom jag själv också är ganska gammal.

Jag har en mamma som är ännu äldre än jag, naturligtvis. Hon är 94 år. Genom henne får jag ganska bra insyn i hur det står till i äldreomsorgen. Hon är på ett ålderdomshem, och jag märker varenda gång jag är hos henne att personalen är för fåtalig. Det är för många åldringar, de är för dåliga för att kunna gå själva eller hitta på saker själva och de får alldeles för lite stimulans. Det är inte riktigt värdigt.

Jag märker också hur personalen mår. De får ingen handledning. De hinner inte prata så mycket med varandra och hjälpa varandra. De hinner absolut inte prata med de äldre. Arbetsmiljön är heller inte den allra bästa.

Här hänger det alltså ihop. Jag tänker naturligtvis på ohälsan och det vi pratade mycket om i mitt förra utskott. Jag tänker på garantier, som det har pratats mycket om här. Naturligtvis är garantier ingenting att ha om det inte finns resurser. Jag tänker på ädelreformen där vi har stjälpit över mycket på kommunerna utan att ge kommunerna de pengar de behöver. Jag tänker på sjukvården. Jag har mycket kontakt med mitt gamla lands-ting, och där kämpar man liksom i många andra landsting med bud- getunderskott som man aldrig kommer ur. Det blir bara en stor ond cir- kel. Jag tänker på Friskare Dalarna, där man nu ska försöka göra någon- ting åt arbetsplatserna – inte bara för att tjäna pengar på det utan för att folk inte ska bli sjuka, vilket man ju också kommer att tjäna pengar på så småningom. Jag tänker på psykiatrin, som vi måste bevaka.

För ett och ett halvt år sedan var jag i Nederländerna för att studera global och annorlunda ekonomi. Jag berättade om våra problem här med ohälsa och alla sjukskrivningar och fick då detta råd: Tänk på detta stora, enorma makroproblem som ett jättestort marmorbord. Du kan inte flytta på det. Men vad du kan göra är att bygga massor med små, bra bord. Visa dem, och gör fler och fler och visa dem, och man kan då likna varandra och ändå komma fram till någonting.

Jag har tänkt mycket på det här lilla bordet. När jag var på vårdcen- tralen i Gagnef hemma i Dalarna hade de ett litet bord där de satsade på personalen, på patienterna, på tid och på utbildning. Och i stället för att bara gnälla över att psykiatrin fungerade så dåligt såg man till att få egna psykiatriteam. Det var ett härligt bord! Jag rekommenderar ett besök på Gagnefs vårdcentral.

En sak till vi måste bevaka är specialistgrenarna. Det håller på att hända något alldeles hemskt, förfärligt, besvärligt, tråkigt och konstigt som vi måste titta på. Det pågår en utredning, och man vill minska på antalet specialiteter, bland annat på barnallergi. Det måste vi hålla ögo- nen på.

Jag tycker att vi tillsammans ska försöka hjälpas åt att övertyga Fi- nansdepartementet om vad det är som behövs när det gäller förebyg- gande åtgärder.

Jag läser lite mer – det får liksom bli min julläsning – av Stefan de Vylder:

”Ett samhälle som präglas av växande klassklyftor, och utslagning av ett stort antal människor redan vid unga år, är inte bara otillständigt. En utveckling i den riktningen minskar också den framtida ekonomiska tillväxten.”

Jag vill sluta med att stödja reservation 17 om hemlösa. Jag yrkar bi- fall till reservation 6 om kost, hälsa och miljö. Det handlar om ett upp- drag till Statens folkhälsoinstitut att se över sambandet mellan dessa saker och hur felaktigheter när det gäller kost, hälsa och miljö leder till negativa hälsoeffekter. Jag har ett yttrande som handlar om omskörelse av pojkar och ett som handlar om mansjourer. Det är från en motion i år.

God jul allihopa, skulle jag vilja säga!

Anf. 70 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill hälsa Kerstin-Maria Stalin välkommen till kam- mardebatten om de sociala frågorna, som ju är många och stora och väl- digt nära människor.

Jag blev också glad över att Kerstin-Maria Stalin tog upp barnen, att ha barnen i fokus. Barnbilagan har jag också både frågat efter och önskat under lång tid. Jag vill fråga vad Miljöpartiet i samarbetet med regeringen har fört fram för att lyfta fram barnens situation.

Enligt många folkhälsorapporter mår barn psykiskt dåligt i allt högre utsträckning. De är stressade långt ned i åldrarna. De har fått färre och färre vuxna kring sig på förskolan och i skolan. Barn har inte prioriterats i vårt land, enligt vad jag tycker.

Jag vill då fråga: Vad har Miljöpartiet gjort för att lyfta fram barnen i fokus i regeringsarbetet?

Anf. 71 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Det har bara gått någon månad sedan överenskommelsen. Jag vet inte om ni har hört talas om 121-programmet. Där står det mycket om barn och att vi ska lyfta de frågorna högt och främst. Det var en sådan bra skrivning i början av det programmet att jag ville ha in den i budgetpropositionen. Så blev det inte, men i överenskommelsen är detta en mycket viktig fråga. Det är det jag menar när jag säger att vi måste bearbeta Finansdepartementet så att de förstår det här.

Anf. 72 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag fick inget särskilt konkret svar, men jag kan också förstå att man inte är riktigt förberedd på alla frågor.

Men jag vill också ställa en fråga om valfrihet i barnomsorgen. Min uppfattning är att Miljöpartiet har tyckt att det är viktigt att man kan ha valfrihet i barnomsorgen. Bland annat vet jag att det gäller att en förälder även ska kunna vara kommunal dagmamma eller dagpappa till sitt barn.

Jag vill också här fråga: Vad anser Kerstin-Maria Stalin och vad avser Kerstin-Maria Stalin att göra för att förändra denna betongsyn på barnomsorgen, som verkligen är enfaldig från Socialdemokraternas håll, och stimulera till uppfattningen att det är föräldrarna som ska kunna se vad barnen och familjen bäst behöver när det gäller barnomsorg? Vilka åtgärder avser ni att vidta för att det ska bli valfrihet i barnomsorgen?

Anf. 73 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Först fick jag höra att jag inte svarade konkret på frågan. Jag kan inte säga att vi ska satsa så mycket pengar på det och så mycket pengar på det, utan vi ska utifrån barnkonventionen arbeta med de förebyggande frågorna och med det barn behöver. Vi vet att det kommer att kosta pengar och måste få göra det. Det är därför vi måste bearbeta Finansdepartementet, menar jag.

Vi har tillsatt en grupp därför att vi ska gå igenom hela vår familjepolitik. Vi vill ha en mångfald. Jag förstod inte riktigt vad Chatrine Pålsson menade med betongsyn. Menade du att alla barn ska vara på dagis? Vi menar att dagis kan vara bra, dagmammor kan vara bra och att vara hemma hos sitt eget barn kan vara bra. Det måste finnas en mångfald.

Anf. 74 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! En liten komplettering och två mindre frågor på detta stora område.

Jag vill för protokollets skull komplettera med att säga att tillkännagivandet om spelberoendet härstammar från Centerpartiets och Miljöpartiets motioner.

Den första frågan gäller LSS och förstatligandet som jag nyss debatterade med Vänsterpartiets företrädare. Kerstin-Maria Stalin och jag var på samma debatt. Den handlade om de assistansberättigade. Några dagar efter den debatten fick jag ett brev. Där framfördes: Driv frågan att vi bör få en översyn när det gäller ett statligt kostnadsansvar! Jag känner alltså att det finns ett stort stöd från de assistansberättigades förening i alla fall.

Om man läser reservation nr 11, som fyra borgerliga partier står bakom, ser man att det ganska snällt och vänligt står skrivet att vi föreslår att man ska utreda ett eventuellt statligt kostnadsansvar för LSS. Jag vill fråga Kerstin-Maria Stalin om inte Miljöpartiet efter lite eftertanke innan det är dags att votera skulle kunna tänka igenom detta en gång till och stödja ett enkelt utredande av den frågan.

Den sista frågan handlar om mångfalden. Miljöpartiet, Folkpartiet, Centerpartiet och regeringen står bakom handlingsplanen för hälso- och sjukvård. Där står mycket tydligt och klart att vi ska stimulera alternativa driftsformer inom den öppna vården. Om det nu går trögt, vilket jag anser att det gör, är Miljöpartiet och Kerstin-Maria Stalin intresserade av och beredda att tillsammans med bland annat Centerpartiet driva på även här så att det händer någonting?

Anf. 75 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! När jag sade att jag ville bevaka menade jag också driva på. I fråga om vissa saker går det inte att bara sitta med armarna i kors utan vi måste försöka se till att det händer någonting. Det menar jag också med bevaka – antingen se till att det händer någonting eller också se till att det som känns farligt inte händer. Det är också att driva på.

Ursäkta att jag inte visste att Centerpartiet var med på den motionen från början. Jag är som sagt var ny och kan inte hela historien. Men jag vet att Miljöpartiet har hållit på med den här motionen länge.

När det gäller LSS tror jag att det har pågått en utredning som inte lämnat sitt betänkande än. Vi har i vårt parti sagt att vi vill se vad den säger. Den handlar både om statligt övertagande och om utjämning mellan kommunerna, om jag har fattat saken rätt. Vi har sagt att vi vill diskutera igenom det.

Det låter väldigt ofarligt när Kenneth Johansson säger att er motion är en förfrågan om en liten utredning. Om du har motionen med dig kan jag få titta på den innan jag går.

Anf. 76 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Den utredning om LSS som vi har fått del av nu handlar om utjämning. Vi var flera som ville att den utredningen även skulle få titta närmare på för- och nackdelar med ett förstatligande. Men vi fick nej av den här riksdagen till det. Därför har vi lagt fram nya förslag.

Kerstin-Maria Stalin ska få se alla de underlag som finns. Jag tycker att man ska kunna ta fram för- och nackdelar och ha som underlag. Det är en åtgärd som är rimlig i det här fallet. Det förstår man om man lyssnar till brukarna och tar till sig de enskilda människornas behov.

När det gäller just mångfalden, alternativa driftsformer, att stimulera kooperativa, ideella och kanske också privata entreprenörer i en solidariskt finansierad hälso- och sjukvård, som jag tror att vi gemensamt är intresserade av att ha, går det trögt. Det är få exempel på senare tid där man från kommuner och landsting lägger ut verksamhet. Jag och Centerpartiet menar inte att man ska tvinga kommuner och landsting, absolut inte, men det finns morötter. Det finns stimulans. Det finns åtgärder man kan vidta för att puffa på, bevaka och driva på så att man får mer snurr och aktivitet som går i den riktning som handlingsplanen faktiskt säger. Det är det jag skulle vilja ha ett löfte om från Kerstin-Maria Stalin att hon med kraft, tillsammans med oss andra, ser till att det vi faktiskt har beslutat också blir verklighet.

Anf. 77 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Det var precis det jag värdjade till hela kammaren om. Tillsammans måste vi bevaka och driva på.

Orsa kompani lovar ingenting bestämt. Jag kan inte stå här och säga: Jada, nu gör jag som du. Men det Kenneth säger är intressant. Vi ska ju fortsätta att prata. Vår representant i LSS kommer tillbaka efter jul, och vi ska gå igenom det här igen. Så jag kan inte på stort lova att rösta med er reservation. Men jag hör vad du säger. Jag tycker att det är viktigt, och jag vill hemskt gärna se motionen igen. Jag borde ha sett den innan också, men jag kommer inte ihåg den så väl.

Anf. 78 CONNY ÖHMAN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på de reservationsyrkanden som finns.

I den här budgeten fullföljs de satsningar på vård och omsorg som vi socialdemokrater pratade om i valrörelsen. Vi gör det tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet. För sjukvårdens del handlar det om fortsatt satsning i enlighet med den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvård samt om de så kallade tillgänglighetssatsningarna. Sammantaget innebär de här båda besluten att vården under perioden 2001–2004 tillförs nästan 13 miljarder kronor.

Om man summerar landstingens och kommunernas kostnader för hälso- och sjukvård kan man säga att vi i Sverige i dag använder runt 8 ½ % av bruttonationalprodukten till hälso- och sjukvård. Det är en ökning jämfört med läget när svensk ekonomi mädde som sämst under delar av 90-talet.

Den stora frågan för framtiden är självfallet vilka resurser hälso- och sjukvården behöver framöver för att möta alla utmaningar som finns i form av förbättrad service, nya medicinska landvinningar och den demografiska utvecklingen. Om man tittar på befolkningsstatistiken kan man konstatera att antalet personer i åldrarna 65 år och äldre ökade kontinuerligt i Sverige under perioden 1970–1995 för att under de senaste åren minska något i antal. Men Statistiska centralbyråns befolkningsprognoser för åren framöver visar att vi återigen står inför en mycket snabb ökning av antalet äldre. Under perioden 2000–2030 kommer antalet pensionärer, människor 65 år och äldre, att öka med närmare 750 000 individer i landet. Av denna ökning utgör personer 80 år och äldre drygt 301 000. Vårdområdet står inför en gigantisk utmaning om vi tittar på bara befolk-

ningsammansättningen i landet. Som lite kuriosa kan jag säga att 1950 fanns 40 svenskar som uppnådde den aktningvärda åldern 100 år. För närvarande lär det finnas 1 040 svenskar som är över 100 år. Det säger sig självt att med de antalen ökar efterfrågan på och behoven av omsorg.

Fru talman! Kännetecknande för svensk sjukvård har under lång tid varit hög kvalitet i vården och en jämn vårdkvalitet över hela landet. Utomordentligt få människor är missnöjda med den vård som faktiskt ges. En del har förvisso förväntningar och förhoppningar på vården som ingen vård kan tillfredsställa med dagens kunskaper.

Det stora problemet under ett antal år har varit för långa väntetider till ett antal behandlingar. Nu pågår ett arbete i alla landsting med att bygga ut primärvården, förstärka psykiatrin och korta köer till sjukhusets specialiteter. Aldrig tidigare har antalet läkare, sjukgymnaster eller sjuksköterskor varit så stort som i dag. Förutsättningarna ser dock lite olika ut i olika delar av landet. På en del håll har man bekymmer med vakanser, med att rekrytera nyckelpersoner. Därför är frågan om rekrytering till olika vårdutbildningar för framtiden en oerhört viktig och central fråga för vårdens utveckling.

I en del landsting lämnar tidigare majoriteter efter sig stora budgetunderskott. I Stockholm är det för innevarande år ca 4 miljarder, och i Skåne är det ca 2 miljarder. Det är underskott som självfallet de nya majoriteterna måste hantera.

Riksdagens utskott ska i ökad utsträckning syssla med uppföljning av verksamheten inom sitt ansvarsområde. När socialutskottet fattade beslutet om den nationella handlingsplanen för sjukvården och om mer pengar för att öka tillgängligheten ingick också att uppföljning ska ske. För några veckor sedan redovisade Landstingsförbundet en kartläggning över väntetiderna för läkarbesök i primärvården. Av den undersökningen framgick att den genomsnittliga väntetiden för icke-akuta läkarbesök i landstingen är elva dagar. 82 % av alla patienter i landet som söker läkare på vårdcentral, men som inte är akut sjuka, får tid inom åtta dagar. Nästan 60 % får komma samma dag som de kontaktar vårdcentralen. Nio av tio patienter som är akut sjuka får vård samma dag. De siffrorna indikerar för mig att tillgängligheten till svensk primärvård håller på att öka. Det är en positiv utveckling på gång i den frågan.

Från den 1 januari, kommande årsskifte, får patienterna ett fritt vårdval över hela Sverige. För de patienter som har behov av primärvårdens resurser innebär det inga stora förändringar. De allra flesta vänder sig till närmaste vårdcentral. Men för en del människor som väntar på att få komma till en sjukhusspecialist innebär det en möjlighet att bättre utnyttja vårdens kapacitet i hela landet.

Nästa steg handlar om väntetiderna till sjukhusvården. Målsättningen är att behandling ska erbjudas inom 90 dagar. I valrörelsen gjorde de borgerliga partierna ett stort nummer av sitt utspel kring vårdgaranti. Jag minns själv hur man i våras ordnade gemensam presskonferens och talade om att man var helt överens i frågan. Men i reservationerna till dagens betänkande kan vi konstatera att det blev en överenskommelse i våras som inte stod sig över budgetjobbet under hösten. Moderaterna avsatte 2 miljarder för 2003 och 1 ½ för 2004. Folkpartiet nöjer sig med 750 miljoner kronor för nästa år och 250 miljoner kronor för 2004. Kristdemokraterna säger 2 miljarder. Centerpartiet säger 250 miljoner kronor

för nästa år. Det finns en totalt splittrad borgerlig bild över vilka resurser som man ska sätta in bakom frågan. Stolt presskonferens i våras: ”Vi är överens!” Nu kan vi avläsa i reservationerna till betänkandet att det spredade åt många olika håll när det gäller resurserna.

Läkemedelskostnaden ägnas alltmer uppmärksamhet. Den 1 oktober trädde den nya lagen om läkemedelsförmåner i kraft, och den nya nämnden påbörjade sitt arbete. Det är för tidigt att dra några slutsatser kring vilka effekter det här kan få, men det är ändå intressant att notera att hitintills har ca 600 prissänkningar skett på olika läkemedel. Hitintills finns inga tecken som talar för att det har varit några andra följdkonsekvenser av lagstiftningen som på något sätt bör inge oro.

Moderaterna fortsätter med sin politik på området. I årets budget säger man att man på två år kan spara över 3 miljarder kronor på kontot. Mot bakgrund av den utveckling vi har på läkemedelsområdet med nya preparat, med många fler äldre människor som behöver konsumera läkemedel, är det här moderata besparingsförslaget ett av de mest realistiska som finns över hela budgetområdet i år.

De borgerliga är överens om – det känner vi till sedan tidigare – att man ska privatisera Apoteksbolaget. En borgerlig regering gjorde det i Norge för något år sedan. Det har stått mycket i tidningarna om konsekvenserna av hur det gick i Norge. Det var prisökningar som var långt större än i andra jämförbara länder. Norrmännen är i dag allvarligt oroad över sin utomordentligt snabba ökning av läkemedelsnotan. Kring detta faktum talar de borgerliga inte alls. Här är det någon ideologi som ligger bakom och inte den faktiska verkligheten på det ställe där den operation man vill göra i Sverige har gjorts.

Lika verklighetsfrämmande är Moderaternas förslag om att avveckla Statens folkhälsoinstitut. I ett läge när vi har behov av att utveckla och stärka folkhälsoarbetet och vi står inför en proposition om nationella mål för folkhälsopolitiken, väljer Moderaterna att föreslå att vi ska avveckla Statens folkhälsoinstitut. De arbetsuppgifter som Statens folkhälsoinstitut har behövs inte enligt Moderaterna. Vi ska diskutera folkhälsopropositionen så småningom. Men Moderaterna fortsätter sin linje när det gäller folkhälsopolitik. Det är tydligen inte ett intressant område. För mig som socialdemokrat är det en av de viktigaste åtgärderna vi har att vidta åren framöver, det vill säga se till att vi har en kraftigt förstärkt och utvecklad folkhälsopolitik för att bädda för att människor i största möjliga utsträckning ska slippa de besvär och sjukdomar som de faktiskt kan påverka genom sitt sätt att leva och vara. Det är alldeles uppenbart att Moderaterna fortsätter att vara genuint ointresserade av folkhälsofrågor.

Vi står inför en behandling av en samverkansproposition i vårt utskott. Det är en proposition som innehåller förslag som kommer att leda till att kommuner och landsting kommer att kunna utveckla sin samverkan på en rad områden. Det är ytterligare en viktig tegelsten i att kunna motverka de problem som faktiskt fortfarande finns på en del håll i samarbetet mellan kommuner och landsting.

Anf. 79 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är alltid intressant att lyssna på genomgången av majoritetens företrädare. Det finns delar som jag håller med om, men det är två frågor som jag måste ta upp här.

Det första gäller nettotillskottet till kommuner och landsting. Jag har här en bok som kom förra veckan, och om det som står i den är osanning tycker jag att det är viktigt att Conny Öhman, som majoritetens företrädare, i så fall säger det. Jag saknar också alltid socialministern i sådana här viktiga debatter – han är inte här. Enligt den här boken, och enligt Lars Isaksson, som Socialdemokraternas ordförande här heter, är det inget nettotillskott till kommunerna, utan man tar från kommunerna. Hur kan då Conny Öhman stå och skryta om dessa miljarder igen?

Den andra frågan jag vill ta upp är att det sades att vi aldrig har haft så många läkare, sjuksköterskor och sjukgymnaster som vi har nu. Det är riktigt. Men vad gör de här personerna i jobbet? Det visar sig ju att alltfler av dem som är vårdutbildade sysslar med ren administration. Det finns förskräckliga siffror på detta. Vi borde åtminstone kunna minska det administrativa arbetet och se till att de som är utbildade för det sköter det jobbet – de gör det både bättre och billigare.

Jag vill då fråga: Vad avser majoriteten att göra när det gäller att se till att vi får in fler läkarsekreterare, fler undersköterskor och mer städpersonal för att frigöra resurser till vård och omsorg?

Anf. 80 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! De tillkommande människor som jobbar i vården i dag sysslar inte med administration rakt av. När det gäller siffrorna för vad de faktiskt producerar i form av utökad vård skulle vi kunna gå igenom diagnos för diagnos – gråstarrs-, höftleds- och hjärtoperationer – och se att antalet operationer och kirurgiska ingrepp hela tiden ökar och att det dessutom är ganska stora ökningar på en del områden. Det presteras alltså sjukvård av den här tillkommande personalen. Det är helt uppenbart.

Det är kanske inte vår sak här i riksdagen att diskutera hur många läkarsekreterare eller städerskor man ska ha på olika vårdinrättningar. Jag tror för min del att det är viktigt att det arbete som nu pågår med att ta till vara IT i vården, som ett hjälpmedel för att avlasta de administrativa rutinerna, kan drivas på ute hos de olika sjukvårdshuvudmännen. Det är ingen tvekan om att det verktyget rätt använt är en insats som sparar mycket administrativt arbete, och därmed frigörs resurser som kan användas för att producera vård i stället. Jag har tillit till att de olika huvudmännen kontinuerligt ser över sina olika bemanningsstrukturer. Jag anser inte att det är en fråga för riksdagen.

Anf. 81 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Då ställer jag min första fråga igen: Är det här en lögnrapport? I så fall tycker jag att Conny Öhman ska säga det. Det är alltså inga nettotillskott till kommuner och landsting, utan det är neddragningar i miljardklassen.

Det andra gäller personalen. Det är naturligtvis riktigt att det är landsting och kommuner som bestämmer det här. Men mycket är trender, och i så fall borde regeringen initiera ett samarbete på det här området för att ge riktlinjer. Vi gör ju handlingsplaner och går ibland in och rör vid kommuners och landstings egna ansvarsområden. Jag tycker att det är viktigt att lyfta fram det.

Anledningen till de köer som vi har i dag är inte att vi saknar operationssalar. Anledningen är inte heller att vi saknar de experter som kan operera. Problemet är att dessa personer oftast inte hinner med, att de har andra saker att göra. Det har gjorts utredningar som visar att väldigt många arbetar med administrativa uppgifter mer än hälften av sin tid, trots att man är utbildad för att operera och vårda människor.

Det är det jag tar fram som en resurs, som en möjlighet att få mera gjort. Trots att man opererar mer i dag står alldeles för många människor i väntan i en kö, vilket är både humanitärt och ekonomiskt kostsamt.

Anf. 82 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! På en del håll är det tyvärr så att man saknar den operationssköterska eller den narkosläkare som skulle behövas för att operera. Tyvärr är det så på en del kliniker i landet.

När det gäller administrationen vet Chatrine Pålsson liksom jag att Socialstyrelsen har ett uppdrag att se över kraven i journallagen för att se vad man skulle kunna göra på den fronten. Samtidigt handlar det om en avvägning mellan patientsäkerheten, vad som ska dokumenteras i journalen, och den tid det tar för personalen att se till att rätt saker står i journalerna. Det var ett litet exempel.

När det gäller Landstingsförbundets ekonomiska rapporter gör Landstingsförbundet sin prognos över den ekonomiska utvecklingen. Det är prognoser för framtiden som det handlar om. Där är det helt klart att Landstingsförbundet nu har redovisat att det under ett antal år har varit ganska hyggligt för den landstingskommunala sektorn. Men man ser, mot bakgrund av inte minst det jag själv tog upp, den demografiska utvecklingen framöver, att behoven kommer att öka. Man vill då tala om att landstingen ser ett behov framöver att få ta en ökad del av bruttonationalprodukten i anspråk för att klara de åtaganden som man har inom den sektorn. Det är en fråga som vi självfallet får återkomma till i kommande budgetar, att ständigt väga av vilka resurser man har möjlighet att ge till sjukvårdssektorn.

Anf. 83 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! När jag hör detta från Conny Öhman måste jag tro att han har suttit och sovit sig igenom hela mitt anförande eller att han har skrivit detta för någon vecka sedan.

Låt mig börja med läkemedelsbesparingarna. Ja, våra läkemedelsbesparingar är orealistiska – orealistiskt små, om man jämför med de siffror som Läkaresällskapet nyligen tagit fram. Där redovisar man besparingar på 15–20 miljarder. Våra besparingar är orealistiskt små. Men man menar att man uppnår de här besparingarna genom en bättre patient–läkarrelation.

I Jönköpings län slängdes 19 ton läkemedel 2001, beroende på den svårigheten att patienterna inte förstod hur de skulle ta dem. Det är den biten man måste attackera, det man ska lösa, inte genom planekonomiska system som Läke-medelsförmånsnämnden.

Vårdgarantin ska jag beröra mycket kort. Vi sätter patienten i centrum, medan Socialdemokraterna sätter landstinget i centrum och förhandlar sig fram och förväntar sig att de ska lösa problemet utan att

egentligen tillföra ett öre mer. Så har jag uppfattat det. Vi tillför pengar till patienterna för att de ska kunna få hjälp av vårdgarantin.

Vad gäller folkhälsan uppfattade jag det så att det är Socialdemokraterna som är genuint ointresserade, genom att springa bakom olika institutionslösningar. Det har ju misslyckats. Det har inte blivit bättre. Folkhälsoproblemen är större än någonsin. Institutionernas tid är förbi. Vi vill att medlen ska gå till lokalt förankrade grupper som bättre kan få fram information.

Den sista punkten jag ska ta upp är Riksdagens revisorers skrivelse, som visar att äldreomsorgen är under all kritik i Socialdemokraternas Sverige. Vad ska Socialdemokraterna göra åt detta?

Anf. 84 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! När det gäller läkemedelsbiten ligger er besparing på läkemedelsförmånen. Hur man sedan hanterar läkemedel har självfallet stor betydelse för övriga kostnader i samhället. Jag känner också till NEPI:s studier. Jag känner också till de diskussioner som förs om vikten av att läkare informerar patienten om rätt preparat och att man tar det på avsett sätt. Det är ett ganska stort spill. Det är bara det att en del av spillet inte hamnar på läkemedelsnotan. Det är ju där ni vill ta bort de här pengarna redan år 1. Jag anser att det är totalt orealistiskt att tro att det går.

När det sedan gäller folkhälsa fanns tidigare den moderate företrädaren Leif Carlson i vårt utskott och i Nationella folkhälsokommittén. Där kunde sex partier enas rakt av om allting, men inte Moderata samlingspartiet, som hade avvikande mening på punkt efter punkt när det gällde folkhälsoarbete. Det är mot bakgrund av det som jag säger att Moderaterna har ett genuint ointresse för den här frågan.

Riksdagens revisorers rapport handlar om den statliga styrningen av äldreomsorgen, ingenting annat.

Anf. 85 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag fick inte svar på hur man skulle hantera äldreomsorgen och äldreomsorgspolitik. Vi kommer att redovisa detta lite senare. Vi har ju äldrepengen, som kommer att hanteras på ett annat sätt och som till en del kommer att ge en kvalitetsökning.

Men hur ska man genom sjukvården, Conny Öhman, få en bättre kvalitetskontroll, kvalitetsutveckling och tillsyn? Vi vill tillföra SBU mer pengar för att utveckla verksamheterna. Det säger ni nej till. Vi vill egentligen utveckla Socialstyrelsen genom att befria den. Det kan låta konstigt, men de har så många andra uppgifter. Därför bör kvalitetstillsynen ligga på ett speciellt kvalitetsorgan, Medicinalstyrelsen, där det då blir en bättre tillsyn än vad man nu mäktar med. Varför säger ni nej till detta?

Anf. 86 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Problemet med er lösning är att den inte ger en enda ny krona till det systemet. Ni flyttar exakt på öret lika mycket från Socialstyrelsen till ett nytt organ som ni kallar Medicinalstyrelsen. Ingenting i övrigt händer ju. Det är samma pengar som ska användas under en ny myndighetsrubrik.

Sedan gäller det äldreomsorgen. Jag drog de här siffrorna om vilken faktisk utveckling vi har framför oss när det gäller antalet äldre i samhället därför att jag tror att äldreomsorgen kanske är en större utmaning för det här samhället framöver än vad sjukvården är. Några av oss sitter ju i en statlig utredning som heter Senior 2005 som bland annat har som huvudvärk att fundera över hur samhället framöver i ett lite längre perspektiv ska kunna klara det här åtagandet. Det handlar om vilken form av insatser som samhället ska stå för för de äldre och om den oerhörda anspänning som det kommer att innebära när vi får kanske 700 000 fler åldringar framöver. Det är en jättediskussion som jag verkligen tycker att vi ska vara många som deltar i framöver.

Anf. 87 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Det där sista vill jag gärna hålla med Conny Öhman om. Vi har en stor utmaning framför oss när det gäller att se till att vi klarar äldreomsorgen. Det handlar om att de äldre inte ska bli ett problem, utan att vi ska klara äldreomsorgen på ett bra sätt. Men jag har två frågor.

Den första gäller den vårdgaranti som Socialdemokraterna och samarbetspartierna tydligen är överens om. Ingrid Burman sade i ett replikskifte till mig att landstinget tittar på vilka patienter som nu faller ut under vårdgarantin, och man funderar över planeringsansvaret. Om nu landstingen och Landstingsförbundet säger att landstinget, om vi ska ha en vårdgaranti, inte klarar planeringsansvaret måste jag fråga Conny Öhman: Säger vi då att det inte blir någon vårdgaranti?

Jag har en fråga till. Conny Öhman sade alldeles riktigt att vi aldrig har haft så många läkare, sjuksköterskor och sjukgymnaster som i dag. Ändå har vi väldigt långa köer. Man bör fundera på vad det beror på. Vi vet att väldigt många fler får vård i dag, mer avancerad vård. Men kan det inte vara så att man i landstinget har föråldrade arbetsmetoder och att det har varit svårt att förnya sig? Är det kanske också så att människor inte lockas till exempel till primärvården, där vi har en stor brist? Bör man inte fundera på att släppa vårdpersonalen loss, låta dem driva de här verksamheterna i alternativa former? Det kan vara kooperativ. Det kan vara den enskilda företagaren som delvis finns i dag. Är det inte dags att titta lite grann på hur vi får människorna att arbeta och fungera bättre inom sjukvården? Då tänker jag inte bara på administration utan också på andra saker.

Anf. 88 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! När det gäller det sista är jag självfallet positivt inställd till alla utvecklingsinsatser som kan göras för att underlätta arbetet för de människor som jobbar inom vården. Vi ska titta på och välkomna alla blommor som kan blomma i den buketten. Det finns självfallet massor av rutiner inom sjukvården som man kan ifrågasätta och diskutera och som kan utvecklas på olika sätt. Det finns faktiskt ganska många sådana exempel. Det handlar kanske om att sprida de exemplen runtom i landet.

Vi har från socialdemokratins sida helt klart en målsättning att nå det tillstånd som vi kallar 0-7-90. 90 dagar ska vara den längsta tid som man ska behöva vänta på en behandling. Nu pågår det, som redan har sagts, diskussioner med Landstingsförbundet om hur en sådan här konstruktion

ska se ut. Det handlar om en resursbedömning omkring det här och kanske också om en nulägesbedömning: Hur långt ifrån detta är vi?

Vi vet att de informationssystem som Landstingsförbundet håller på att bygga upp omkring dagens väntetider ännu inte är helt perfekta. Det går inte att läsa ut helt klart hur läget är där. Det är ett antal frågor som hänger i luften som det pågår diskussioner omkring, men målsättningen från vår sida är självfallet att vi så snart som möjligt ska kunna nå det som vi kallar 0-7-90.

Anf. 89 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag hoppas att jag kan lita på det sista som Conny Öhman sade, för det här med vårdgaranti har det ju flaggats för så väldigt många gånger, och sedan har det inte blivit någonting.

Jag blev faktiskt väldigt orolig när jag fick höra att det här riskerar landstingens planering, att det kanske skulle falla på det och att vi skulle vara tillbaka på ruta noll igen när det gäller att människor ska kunna få reda på när de kan få sin vård och också att människor ska få vård och slippa gå sjukskrivna.

Det är bra att Conny Öhman säger att man ska låta många blommor blomma. Nu är det ju inte så i alla landsting, speciellt inte i de socialdemokratiskt styrda landstingen. Men när vi börjar behandla de mer konkreta motionerna längre fram på andra sidan årsskiftet har till exempel Folkpartiet en hel del bra förslag på det här området, inte minst när det gäller det som kallas husläkare eller familjeläkare. Man kan alltså få fler att välja det yrket till exempel genom att återinföra vår husläkarlag med fri etablering och annat. Då kanske vi också får tillbaka läkarna till primärvården.

Anf. 90 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Hur det där ska gå till får vi väl diskutera, men husläkarlagen var ju ingenting som vi tyckte var höjden av lycka för att lösa detta. Det vet Kerstin Heinemann sedan många år tillbaka i tiden, men det är helt klart att vi har en ambition att se till att primärvården måste stärkas. Primärvården måste byggas ut.

Jag tog faktiskt de siffror som Landstingsförbundet redovisade kring väntetiderna som en indikation på att det håller på att hända någonting positivt när det gäller tillgängligheten till vårdcentralerna. Jag tycker ändå att de här siffrorna kan tydas på det sättet att man håller på att krympa tiderna för att komma till en primärvårdsdoktor i Sverige. Den utvecklingen hoppas jag kan fortsätta ytterligare ett steg vidare.

Anf. 91 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Conny Öhman säger att vi ger en splittrad bild när det gäller den nationella vårdgarantin. Jag vill hänvisa till det särskilda yttrandet. Det är fyra partier som var med på presskonferensen i våras. Det är exakt samma lydelse i det gemensamma särskilda yttrandet. Det tycker jag är svaret på den frågan.

Att vi sedan har olika tidsplaner i ett läge då vårt ekonomiska alternativ har fallit är en annan sak. Jag vill påminna om Conny Öhman och hans parti som har rivit upp en vårdgaranti, sagt nej tolv gånger och nu diskuterar lite fram och tillbaka. Det är ingen splittrad bild, Conny Öh-

man; det är ingen bild alls. Jag hoppas att vi får fram den, så att vi har någonting att ta ställning till.

Min fråga handlade om handlingsplanen, som jag tog upp i mitt anförande, och mångfalden. Conny Öhman vet precis vad jag är ute efter, nämligen att vi har enats om, och riksdagen har beslutat, att stimulera alternativa driftsformer. Nu pratar jag om den öppna vården och omsorgen, inte den slutna vården. Där har man av flera skäl kommit till ett läge då det inte händer särskilt mycket. Det har flera rapporter visat. Då är min fråga: Vad avser Socialdemokraterna göra för att ändra på det och för att se till att det blir lite mer fart på att stimulera alternativa driftsformer?

Anf. 92 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Min kritik mot de borgerliga partierna när det gäller vårdgarantin handlade om att de i våras gick ut med en text med löfte om vilka pengar de skulle avsätta för detta. Det är på den senare punkten, Kenneth Johansson, som jag riktar kritik. De pengar ni i våras sade att ni skulle avsätta gemensamt avsätter ni inte gemensamt nu några månader efter valet. Nu framträder en bild där det spretar från 250 miljoner kronor till 2 miljarder kronor mellan de fyra borgerliga partierna. Ni var så överens om siffrorna i våras, men nu är ni tydligen inte alls överens om dem längre. Det var det jag konstaterade. Det står jag för.

När det gäller den nationella handlingsplanen vet Kenneth Johansson, som var med och förhandlade om den, att det finns fasta tidpunkter då vissa saker ska avläsas. Tidpunkter närmar sig då saker ska avläsas. Men innan vi har avläst kanske vi inte ska avge några slutomdömen. Jag vet att det på ett antal ställen i landet pågår diskussioner i riktning mot det som det talas om i planen. Den dystra bild som Kenneth Johansson målar stämmer inte med den bild jag har på denna punkt. Jag tycker att vi ska avvakta den tidpunkt då detta ska avläsas. Tidpunkten anges i en bilaga till den nationella handlingsplanen.

Anf. 93 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller den nationella vårdgarantin låg det som vi gjorde upp och har redovisat utöver regeringens finansiering på 2 ½ miljarder. Det handlar om ytterligare 1 miljard kronor under två år. I ett läge där vi inte ens får chansen att starta har vi lagt ut det på lite olika tidshorisonter beroende på när vi tror att det går att genomföra.

I fråga om handlingsplanen och mångfaldsarbetet tycker jag att om man under resans gång ser att något behöver bromsas eller skyndas på så ska man vidta åtgärder och inte sitta med armarna i kors och sedan bli ledsen när tiden är slut. Vi har fått en första rapport från Socialstyrelsen som har uppdraget. Den första rapporten är given. Den säger tydligt att det inom primärvård och psykiatri händer ganska mycket. Inom äldreområdet är det saker på gång som diskuteras. Men när det gäller alternativa driftsformer händer det väldigt lite.

Dagens Medicin hade en genomgång landsting för landsting. Jag har själv personligen gjort en genomgång av så gott som samtliga landsting. Det händer alldeles för lite. Det är min bestämda uppfattning. Om vi som står bakom handlingsplanen menar allvar med den och tror på valfrihet och mångfald för både patienter och anställda måste vi vidta åtgärder nu.

Vi måste skapa en positiv attityd, ge morötter och ordna rådslag för att visa att det finns fördelar med mångfald. Det måste naturligtvis visas respekt för den kommunala självstyrelsen. Det är i kommunerna besluten fattas.

Jag skulle vilja se mer aktivitet så att vi slipper vara besvikna när tiden har gått ut.

Anf. 94 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Kenneth Johansson konfirmerar det jag säger. De fyra borgerliga partierna har gjort olika bedömningar, med Kenneth Johanssons ord, av vilka resurser som ska sättas in för vårdgarantin. Det var precis det som min kritik gick ut på. Man kan just nu konstatera att det är så. Däremot gick ni i valrörelsen ut och sade att ni hade samma bedömning på varenda punkt och att ni hade samma bedömning av vilka resurser som skulle avsättas. Nu vidimerar Kenneth Johansson att ni några månader senare gör olika bedömningar i frågan. Det var min poäng, och den bekräftar Kenneth Johansson med uttrycket olika bedömning.

Som Kenneth Johansson mycket riktigt säger pågår det väldigt många positiva aktiviteter som följd av den nationella handlingsplanen. Jag tycker att det är en styrka i handlingsplanen att man på många områden kan se att det blir resultat. Eftersom det har varit ett val har vissa frågor i landstingen legat lite för träda. Det vet också Kenneth Johansson. Men låt oss se detta an. Jag är övertygad om att vi även på denna punkt kommer att kunna se en utveckling vid nästa redovisning. Om så inte är fallet får vi diskutera vad man ska göra.

Anf. 95 ANNE MARIE BRODÉN (m):

Fru talman! I mitt anförande kommer jag att ta upp området handikappolitik. Som ni hör är jag lite hes. Jag hoppas att det ska gå bra hela vägen.

Människor med funktionshinder är individer med varierade och särpräglade behov och önskemål. Det var den bärande tanken bakom den handikappreform som under första delen av 90-talet infördes av en moderatledd regering. Byggstenarna var valfrihet, självbestämmande och integritet.

Stödet riktades direkt till enskilda människor i stället för att gå omvägen över kommunerna. Att möjliggöra för människor med funktionshinder att så långt som möjligt delta i det vanliga samhällslivet är inte enbart en fråga för kommunerna. Det är ett gemensamt ansvar för oss alla. Vi har alla ett ansvar för att alla människor får samma möjlighet att vara med, inte minst i familjelivet, i arbetslivet och den offentliga debatten.

När det gäller handikappolitiken i Sverige råder det en stor samstämmighet om den allmänna övergripande inriktningen av hur tillgänglighetsfrågorna ska bedrivas. Utgångspunkten är att samhället ska utformas så att alla människor, oavsett funktionshinder, så långt som möjligt kan bli delaktiga i samhällets olika delar. Vi är överens om att människor med funktionshinder behöver olika former av stöd så att hinder i den dagliga tillvaron kan kompenseras genom personligt stöd, tekniska hjälpmedel och anpassning.

Under senare år har dock skillnaden mellan regeringen och oss moderater blivit allt tydligare, både när det gäller hur människors individuella

rättigheter ska stärkas och hur service och stöd ska organiseras så att varje person kan påverka utformningen av detta.

Vi moderater vill stärka människors möjligheter att hävda sin rätt gentemot myndigheter. Alla ska ges ett inflytande på utformningen och omfattningen av de stödinsatser som ges.

Fru talman! Utvecklingen går tyvärr i motsatt riktning. Kommunerna har till exempel fått ett ökat kostnadsansvar för stödet till människor med funktionshinder. Vi moderater har vid flera tillfällen pekat på den uppenbara risken att enskilda personer hamnar i kläm mellan försäkringskassan och kommunen.

Farhågorna har avfärdats, men nu tror jag att alla inser att vi hade rätt. Om man läser Riksförsäkringsverkets utgåva *Socialförsäkringsboken 2002, Idé och verklighet i handikappolitiken*, blir det oerhört tydligt att vi måste bättra oss på flera områden. Det är en mycket bra beskrivning över hur människor med funktionshinder upplever samhällets stöd och hur deras livssituation ser ut. 5 000 personer mellan 23 och 64 år har svarat på frågor om sina levnadsvillkor. Övervägande delen av svaren var klart negativa.

Det framgår att samhällets stöd till funktionshindrade ges först efter initiativ från den enskilde. Syftet är att värna den enskildes rätt till självbestämmande och självständighet, men konsekvensen blir att personer med funktionshinder behöver elitkunskap i konsten att vara medborgare, skriver man.

Vidare påtalas behovet av åtgärder för att leva upp till en väl fungerande handikappolitik med ledstjärnor som självbestämmande och integrering. Man pekar på följande:

- Det är svårt att hitta relevant information.
- Man måste kunna ta initiativ och formulera sig.
- Man måste kunna slåss för sin rätt och överklaga.
- Stödsystemet är krångligt och byråkratiskt.
- Samordningen brister.

Några röster säger så här:

- Myndigheterna bollar ansvaret mellan varandra för att om möjligt skjuta ifrån sig ansvaret på någon annan.
- Ingen har ansvar för mig. Alla skickar mig vidare.
- Jag har inga problem att själv ta vara på mina rättigheter, men jag kan ibland ändå bli trött på att det finns olika huvudmän för olika insatser. Det tar mycket kraft att få vardagen att fungera.

Fru talman! Vi moderater ser en klar kontrast mellan Socialdemokraternas ord om att stärka individens ställning och den verklighet som alltfler handikappade upplever i dag. Våra förslag till förbättringar är nödvändiga och viktiga. Vi vill införa ett stöd till funktionshindrade som är mångsidigt och anpassat till den enskildes särskilda förutsättningar. Man ska kunna påverka sin egen situation, till exempel genom att kunna välja vårdpersonal, omsorgsform och hjälpmedel.

Vi vill ge ett ökat stöd till handikapporganisationernas rekreativanslagningar med 1 miljon kronor. Detta är angeläget även för de anhöriga. Och vi vill ge ytterligare 2 miljoner kronor till handikapporganisationerna som ska riktas speciellt till de mindre organisationerna.

Vi vill även stötta kommunerna genom att införa ett särskilt bostadsstöd för funktionshindrade på 100 miljoner kronor. Här finns det uppenbara brister.

En viktig fråga som påverkar oerhört många är möjligheten till personlig assistans. Här finns det stora bekymmer, dels med de ökade kostnaderna för kommunerna – 53,6 % mellan 1997 och 2001 – dels med det delade ansvaret, vilket gör det extra svårt för den enskilde. Vi anser att rätten till personlig assistans under skoltid och vid vistelse på dagcenter ska återinföras och att schabloniseringen av assistansersättningen ska slopas. Rätten till personlig assistans bör även omfatta funktionshindrade som bor i gruppbostad.

För att funktionshindrades behov inte ska ställas mot andras behov i kommunerna utan gå direkt till dem som har rätt till stöd anser vi att det ekonomiska ansvaret för de 20 första timmarna bör överföras till staten. För att garantera detta tillför vi ytterligare nästan 2 miljarder kronor.

Vi vill införa en tydlig hjälpmedelsgaranti som skapar ökad delaktighet och självklara rättigheter till hjälpmedel utan onödiga köer. Här krävs det krafttag. Väntan på hjälpmedel riskerar att försvåra ett funktionshinder och kan även leda till stora svårigheter för dessa människor att vara med i samhället på lika villkor som andra.

Vi moderater är nöjda med att utskottet i ett tillkännagivande pekar på att det behövs en kartläggning och analys av hur tillämpningen ser ut inom området LSS, dels när det gäller hur barns rätt till personlig assistans har utvecklats, dels när det gäller makars rätt att gemensamt ta ansvar för hem och hushåll genom stöd.

Men den viktigaste delen som handlar om finansieringen av LSS saknas. Det är oerhört olyckligt eftersom de allra flesta i dag inser att staten bör ta över detta ansvar. Många motioner från olika partier vittnar om detta. Jag är övertygad om att utskottets majoritet kommer att ändra sig i denna fråga.

Vidare anser utskottet att det är värdefullt att kartlägga om psykiskt funktionshindrade har tillgång till daglig verksamhet, vilket är bra, men här behövs aktiva åtgärder för att snabbt förbättra och förstärka för personer med funktionshinder, inte minst med tanke på den verklighet som lyfts fram i *Socialförsäkringsboken 2002*.

Fru talman! Jag ställer mig bakom Carl-Axel Johanssons yrkande 8 samt samtliga reservationer från moderaterna i utskottet. Jag vill än en gång trycka på vikten att vi behöver gå från ord till handling i handikappolitiken. Att varje människa är unik är självklart för oss moderater. Tyvärr är det inte självklart när det gäller hur stödet till människor med funktionshinder i Sverige i dag utformas. Detta har Socialdemokraterna ett stort ansvar för.

Anf. 96 MARITA ARONSON (fp):

Fru talman! Liberal politik handlar om att undanröja hinder för människors fria val. Vi vill motverka utanförskap och vanmakt och skapa förutsättningar för människor att förverkliga sina drömmar. Det är ut-

gångspunkten för det som vi i Folkpartiet brukar kalla det glömda Sverige.

Vi har märkt att till exempel gamla och sjuka i långvården, barn som far illa och förföljda kvinnor sällan är med i den politiska debattens centrum. Det gäller också människor med funktionshinder och deras familjer som jag ska tala om under några minuter.

Under många år har jag jobbat med barn med funktionshinder och deras familjer. Jag har träffat förtvivlade föräldrar som har kämpat i en hård kamp mot kommuner och landsting för att få rätt hjälp för sina barn. Flera mammor har sagt att de har känt sig som en tigrinna när de ska kämpa för sina barns rätt. För deras friska barn har allting fungerat, men för deras handikappade barn har de fått kämpa mycket för att forcera alla regler och kämpa mot de personer som ibland kanske inte har rätt utbildning och inte förstår dessa barns svårigheter.

Det skedde en stor förändring för dessa barn och även för vuxna med funktionshinder när Bengt Westerberg tog initiativet till en rättighetslagstiftning som genomfördes i början av 90-talet. Handikappreformen med rätten till personlig assistans till personer med funktionshinder innebar en frihetsrevolution för dem som fick den hjälpen. Jag var med på den tiden och såg hur enormt mycket bättre det blev.

Tusentals funktionshindrade fick möjligheten att ta makten över sina egna liv och att kunna leva självständigt.

Jag har i färskt minne ett samtal som jag fick när jag var kommunpolitiker. En dam ringde och sade att hon antligen kan få duscha när hon själv vill och inte när kommunen vill. Det var små saker som gjorde att hela livet blev förändrat. De hade en personlig assistent som kunde hjälpa dem att duscha när de själva ville till exempel.

Men handikappreformen har sakta försämrats. Många funktionshindrade har fått sin rätt till personlig assistans omprövad.

Vi hade hoppats att regeringen skulle lägga fram ett förslag till återställande av tidigare regler enligt handikappreformen. Vi har tagit upp detta i motioner. Ett förslag där är att riksdagen ska fatta beslut om att snarast återinföra ansvaret för de första 20 assistanstimmarna enligt LASS från kommunerna till försäkringskassorna. År 1997 vältrades detta tillbaka till kommunerna. Detta har gjort att många handikappade har fått det sämre. De är helt beroende av den enskilda kommunens välvilja. Och kommunerna har haft svårt att hjälpa alla på grund av stora kostnader. Vi tror att det är viktigt att staten tar över kostnaderna. Samtidigt ska de tidigare rättigheterna vad gäller assistans återställas. Jag yrkar alltså bifall till vår reservation 11.

Kostnaderna för vissa personer med svåra funktionshinder är så stora att de kan vara svåra att bära för en enskild kommun eller kommundel. Det finns anledning att införa ett system där staten övertar det ekonomiska ansvaret för vissa grupper av flerhandikappade, till exempel dövblinda som kräver många insatser.

För vissa små grupper med speciella funktionshinder är det inte möjligt att ha expertis i varje kommun eller ens i varje landsting. Centrum med expertis måste samlas på ett eller några få ställen i landet. Några sådana centrum finns redan, till exempel Centrum för Retts syndrom i Östersund. Det skulle behövas flera sådana i samhället. Jag har till exempel motionerat om ett nationellt centrum för barn med fosterskador av

alkohol och narkotika, eftersom den kunskapen saknas på flera ställen i vårt land och eftersom det inte finns någon central plats för behandling av barnen.

Vi vill också att rätten till daglig verksamhet ska omfatta även de varaktigt psykiskt sjuka. Just den gruppen har det jobbigt i vårt samhälle i dag, och många av dem har ingen ordentlig verksamhet på dagarna. Detta bör ske successivt så att personalen hinner utbildas. Och en stegvis uppbyggnad ska kunna förenas med en rättighetslagstiftning så småningom. Det är glädjande att utskottet har ställt sig bakom detta. Vi hoppas att detta ska utredas vidare liksom hjälpmedelsgarantin som vi också ser över. Det är nämligen långa väntetider för att få hjälpmedel i dag.

En förbättring av bilstödet har vi också motionerat om och föreslagit pengar till. Men vi har tyvärr inte fått stöd för det. Utskottet har nu liksom tidigare påpekat att en översyn av regelsystemet har gjorts tidigare. Men ingenting har hänt, och vi hoppas att det händer saker framöver.

Fru talman! Våra handikapporganisationer arbetar på ett mycket förtjänstfullt sätt för att underlätta för olika grupper av funktionshindrade. Det finns dock brister i bidragssystemet till handikapporganisationerna. Vi tycker att det är angeläget att avgränsningen av vad som är en handikapporganisation inte blir så snäv att den utestänger de föreningar som består av anhöriga till personer som själva har så dålig hälsa att de inte förmår vara aktiva i några föreningar. Här bör en omarbetning ske, till exempel när det gäller Anhörigrådet och Demensförbundet som gör fantastiska insatser när det gäller utbildning, information och stöd till anhöriga.

Och visst ska de här kunna kvalificeras som handikapporganisationer och också få bidrag som sådana. Här har vi fått stöd från flera partier men jag skulle önska att alla partier kunde ställa sig bakom detta förslag. Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 8.

Kerstin Heinemann var inne på tillgänglighetsreformen nyss när hon talade här. Vi önskar att regeringen lägger fram ett förslag till en plan för att under de närmaste fem åren satsa sammanlagt 5 miljarder, precis som vi gör i vårt budgetförslag, på ett statligt stimulansbidrag till landsting, kommuner, fastighetsägare, kollektivtrafikbolag och så vidare för att anpassa samhället så att det blir tillgängligt också för de funktionshindrade.

Flera har varit inne på hur viktigt det är att vi har ett samhälle som är anpassat men så är det inte i dag. Det här arbetet går mycket långsamt. Vi måste på något sätt få fart på det. Nämnade stimulanspengar tror jag skulle ha varit väldigt bra för att starta upp det arbetet, för annars kan det gå som det har gjort när det gäller det beslut som vi fattat i denna kammare och som rör kollektivtrafiken. Lagen om handikappanpassning antogs faktiskt år 1979. Men särskilt mycket har inte hänt på 23 år, så det behövs krafttag här.

Under valrörelsen hade vi en dag i hemkommunen Mölndal då några av våra medlemmar som sitter i rullstol var ute i kommunen och prövade hur vår kommun skött sig. Jag måste säga att jag skämdes. Men det är inte bara jag som har styrt i vår kommun, utan de har varit många.

Det var mycket svårt att komma in på posten, och det var svårt att ta sig genom delar av centrum. En av de här personerna kunde inte ta ut pengar på banken och så vidare. Både Handikappombudsmannen och

Boverket har i rapporter visat att arbetet går alldeles för trögt. Här bör vi hjälpas åt med att göra insatser. Jag kan inte riktigt förstå att Socialdemokraterna inte har gjort mer åt detta, för det här är, menar jag, en stor fråga för en liten grupp men en grupp som har det jättejobbigt.

Jag har nyligen haft ena benet gipsat efter en fotoperation och måste säga att det på många ställen inte var lätt att ta sig fram. Bara att gå upp för trappan till talarstolen här i kammaren är inte så enkelt för den som har kryckor och som måste hoppa på en fot.

Slutligen några ord om kvinnojourerna och om barnens situation i vårt samhälle.

Vi vill ge extra resurser till kvinnojourernas verksamhet – en fantastisk bra verksamhet som sköts med kommunala medel och också genom mycket av frivilligkrafter. Men kvinnojourerna behöver på många ställen i landet kompenseras för att kunna ha en bra verksamhet.

Häromdagen sökte jag en plats åt en kvinna som jag känner och som skulle behöva komma in på en kvinnojour. Jag tror att jag fick ringa till åtta kvinnojourer i Göteborgsområdet innan jag kunde hitta en enda ledig plats.

Vad gäller barnen finns det nu ett stort behov av åtgärder för barn med funktionshinder och för barn med psykiska svårigheter. Vi vill att köerna till våra barnpsykiatriska kliniker ska kortas, för de köerna är mycket långa. När ni i dag är färdiga här i kammaren tycker jag att ni ska läsa en artikel som finns i Göteborgs-Posten och som medlemmar i Psykologförbundet har skrivit just om de mycket långa köerna till barnpsykiatrin.

Barn och ungdomar, som ju är inne i en utvecklingsfas, kan inte vänta halvårsvis på att få hjälp. Det är bra att vi som mål i barnpolitiken har skrivit in att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling, trygghet, delaktighet och inflytande. Det är vackra ord. Men vad görs?

När det gäller barnens situation upplever jag, som hela mitt vuxna liv har jobbat med barns utveckling, att smärtgränsen snart är nådd. Görs inget radikalt för att öka fokuseringen på dessa frågor blir jag orolig för nästa generation. Vi ser ju hur missbruk och våld ökar bland unga männskor. Mycket av detta arbete ligger på kommunerna men kommunerna behöver stöd och hjälp av staten.

Fru talman! Vi står, som sagt, bakom alla Folkpartiets reservationer men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 8 om bidrag till nationella anhörigorganisationer och till reservation nr 11 om statligt kostnadsansvar för assistansersättningen.

Anf. 97 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 10 om förändringar av bilstödet men naturligtvis står jag och kristdemokraterna i övrigt bakom alla våra reservationer.

Normaliseringsprincipen, att människor med funktionshinder ska kunna leva normalt, bejakar och hyllar vi allesammans. "Normalt" definierar vi ungefär som att vi ska ha rådighet över våra liv. Jag ska själv kunna bestämma exempelvis om jag på egen hand ska ta mig från min bostad till arbete eller fritidsaktivitet.

Vi vet att Välfärds-Sverige sviktar och att det till och med har blivit svårare att förverkliga normaliseringsprincipen. Jag tänker då på bilstödet och på LSS och det stödet.

För många är det en stor dröm som går i uppfyllelse när det trots en funktionsnedsättning blir möjligt att sätta sig i en bil och själv köra dit man vill – en dröm som för oss andra är en självklarhet.

Den här drömmen försvåras av att regeringen i sin budgetproposition väljer att minska bilstödet till handikappade. Trots ett ekonomiskt utfall på 226 miljoner kronor år 2001 minskades anslaget för år 2002 till 214 miljoner kronor och för år 2003 till blott 164 miljoner kronor.

Regeringen anför inget motiv för sänkningen. Antalet berörda personer är ungefär lika många år för år – ungefär 2 000 per år under de senaste fyra åren, enligt försäkringskassan. Det finns alltså ingen 25-procentig nedgång på behovssidan som motiverar minskningen av anslaget med 25 %.

Riksdagen gav hösten 2000 till känna att ”regeringen snarast bör vidta åtgärder för att effektivisera och förbättra tillämpningen av bilstöd samt under 2002 återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder som vidtas”. Två år senare, denna höst i december 2002, kan vi konstatera att det enda regeringen återkommer till riksdagen med är en 25-procentig minskning av anslaget – dessutom, som sagt, utan att ange något motiv för detta.

Ett möjligt motiv skulle kunna vara att kollektivtrafiken på sina håll blivit mer tillgänglig för funktionshindrade men än så länge är det förändringar på marginalen – en och annan buss har blivit anpassad.

Det som för två år sedan var ett uppdrag till regeringen att snarast återkomma om finns det ingen redovisning av, utan det finns endast en upplysning från socialutskottet om att ”regeringen avser att snarast återkomma i frågan”. Vi börjar kunna ordet ”snarast”.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att regeringen bör ges i uppdrag att utreda ett eventuellt statligt kostnadsansvar för LSS. För ett statligt kostnadsansvar i stället för ett med kommunerna delat kostnadsansvar talar att en rättighetslagstiftning som är så hårt reglerad via riksdagsbeslut som LSS också bör vara finansierad av riksdagen. De flesta i denna kammare brukar bekänna sig till den så kallade finansieringsprincipen: Om riksdagen beslutar om en reform ska den också finansiera reformen.

För alla oss som anser att lagen om stöd och service, LSS, är en mycket viktig lag för att förverkliga normaliseringsprincipen är det avgörande och viktigt att lagen är finansierad.

Vi som har kommunal bakgrund och som har de stackars kommunerna i färskt minne vet att deras ekonomiska situation innebär att konflikterna blir alltfler angående vad som ska göras för den enskilde inom ramen för lagstiftningen.

LSS är förvisso en rättighetslagstiftning men i takt med en kostnadsökning på 10 % eller mer per år har konflikterna blivit allt tätare mellan kommunen och dem som omfattas av lagstiftningen.

Vid överklaganden har det visat sig att inte heller rättsinstanserna är framme vid någon särskilt enhetlig rättspraxis. I snarlika ärenden avgör en rättsinstans till den enskildes fördel, medan en annan rättsinstans avgör till kommunens fördel.

Allt hänger förvisso inte på finansieringen. Kristdemokraterna har i motioner pekat på att de psykiskt funktionshindrade inte får hjälp i avsedd omfattning och att många med förvärvade hjärnskador inte har rätt till daglig verksamhet enligt LSS. Det finns därför skäl att göra en översyn av personkretsindelningen.

Kristdemokraterna har tidigare motionerat om vikten av bättre bemötande av psykiskt funktionshindrade. Kommunerna har även svårigheter med om en insats ska beviljas enligt socialtjänstlagen eller enligt LSS. Ett kompetensutvecklingsprogram för kommunens handläggare är därför av stor vikt. Och rättspraxis behöver ge mer vägledning så att parterna får klart för sig vad som gäller.

Men givetvis kommer man inte runt att även kommunernas allt trängre ekonomiska situation spelar stor roll.

Nu har vi fått skrivningar angående barns rätt till personlig assistans och psykiskt funktionshindrades behov, som vi välkomnar. Men de nya skrivningarna löser inte heller finansieringsfrågan. Tvärtom kan man ana att om åtagandena ökar, om större generositet visas i reviderad lagstiftning eller annat som kan komma, ökar förmodligen kostnaderna.

Livskvalitetshöjningen för den enskilde när bilstödet och LSS fungerar kan knappast överskattas. Utöver värdet för den enskilde kan jag konstatera att det även är mycket angeläget med ett förverkligande av normaliseringsprincipen med tanke på arbetskraftsbristen. Alla kommer att behövas. Både den nuvarande och framför allt den kommande svåra arbetskraftsbristen och alltför äldre som kommer att behöva en allt större andel av den tillgängliga arbetskraften gör det viktigt att så många som möjligt är med och delar arbetsgemenskapen.

På en fråga från Kenneth Johansson tidigare i debatten angående en utredning om eventuell statlig finansiering av LSS svarade Ingrid Burman att utredningen tar för lång tid. Om den nu tar för lång tid kan man underförstått tro att Vänsterpartiet därmed har något snabbare effekt att komma med för att värna de funktionshindrades rätt och värna den kommunala ekonomin. Nu tycks det som att Ingrid Burman har tagit en liten paus från dagens debatt, men åtminstone Elina Linna är här från Vänsterpartiet och kanske kan ge svar på vad Vänsterpartiet har att komma med av snabbare karaktär än utredning. Att hänvisa till förslaget om ett utjämningsystem mellan kommunerna ger inte mindre kostnader för kommunkollektivet. Det löser inte finansieringsfrågan mer än att en enskild kommun kan klara en kostnadstopp.

Kerstin-Maria Stalin har också talat väl om kommunernas svårigheter med bland annat LSS, med att hålla uppe kvaliteten. Frågan återstår. Vi fick inget riktigt klart besked tidigare i debatten, men det kanske kommer senast i voteringen om Miljöpartiet kommer att stödja reservation 11 om att utreda ett statligt kostnadsansvar för LSS.

Fru talman! Grunden för det goda samhället är att barnets allra närmaste relationer fungerar väl, att barnets föräldrar förmår ge den unge allt det stöd som krävs för ett liv i frihet och oberoende. Därför envisas Kristdemokraterna med att tala för en alternativ familjepolitik som myndig och ger föräldrarna förtroende att få vara föräldrar. När föräldrarna inte förmår, inte har resurser att stötta sina barn måste vi övriga i samhällskollektivet träda till. Att i tid göra barnet sett och stötta barnets föräldrar är avgörande viktigt för välfärdsbygget. Där är det i huvudsak

kommunerna som kommer in. Kommunerna är välfärdens vagga och verkstad. Den som säger sig vara för en generell välfärdspolitik måste därför konsekvent tala för kommunerna så att de får möjlighet till ett aktivt och engagerat socialt arbete.

Utöver vad kommunerna kan åstadkomma är det viktigt att anlita frivilligorganisationerna. En sådan är kvinnojourerna i landet. Kristdemokraterna föreslår i år ytterligare 10 miljoner kronor till denna viktiga organisation. Vi vet att om kommunerna tvingades ta över uppgifterna som i dag kvinnojourerna sköter skulle kostnaderna med stor sannolikhet vara högre.

Ingrid Burman talade om kommunernas svårigheter att ekonomiskt bidra till kvinnojourernas finansiering men kommer likväl i utskottet fram till att det inte finns skäl till ett särskilt anslag. Vänsterpartiet är välkommet att stödja Kristdemokraterna i fråga om dessa 10 miljoner kronor till kvinnojourer, som är ett viktigt steg i att förbättra möjligheterna för kvinnojourerna att verka. Det betyder att kvinnojourerna ute i landet skulle kunna få en del av dessa 10 miljoner om vi fördelar dessa till den centrala organisationen.

Anf. 98 ELINA LINNA (v):

Fru talman! I mitt anförande kommer jag att uppehålla mig vid politikområdena folkhälsa och handikappolitik.

Det har talats mycket om hälsa, eller rättare sagt om ohälsa, här i kammaren de senaste dagarna. Jag ska fortsätta med det.

Hela befolkningens hälsa, det vill säga folkhälsan, borde vara ett av de mest angelägna politiska målen. Vänsterpartiet anser att en av de största orättvisorna i dagens Sverige är ohälsan, som är starkt kopplad till den sneda fördelningen av makt och pengar. Detta innebär att folkhälspolitikerna måste få en mer framskjuten position.

Trots att Sverige är ett rikt, välmående land och trots en god generell folkhälsa i Sverige, har vi fortfarande stora hälsoklyftor. I vissa fall är skillnaden i medellivslängd för befolkningen i olika kommuner häpnadsväckande stor. Medellivslängden för män i Danderyd är 79 år, i Arjeplog drygt 72 år. Den disponibla medelinkomsten för ett par med barn i Danderyd är 53 000 kr och i Arjeplog 29 000 kr. Det finns med andra ord en klart rådande ojämlikhet och ojämställdhet vad avser hälsa. Människors ekonomiska och sociala förhållanden samt kön spelar stor roll för hälsan och välbefinnandet. Enligt undersökningar har länder med små klasskillnader bättre folkhälsa i alla samhällsklasser. Trots detta uppmärksammas socioekonomiska skillnaders betydelse för hälsan alltför sällan.

Fru talman! Vänsterpartiet anser att kvinnors situation bör särskilt beaktas ur ett folkhälsoperspektiv. Kvinnors hälsoproblem osynliggörs ofta, kvinnors livsvillkor och livslopp, graviditet, menstruation och klimakterium beskrivs i termer av hälsa eller sjuklighet. Om vi vill ha en mer jämställd hälsa måste genusperspektivet lyftas fram. Vi måste se på maktfördelningen i samhället, på ekonomiska resurser och jämställdhet. Konkreta åtgärder måste utformas med hänsyn till mäns och kvinnors olika behov och förutsättningar. En studie av den ojämlika hälsan kräver en särskild metodik och ansats.

Fru talman! Vänsterpartiet har motionerat om att Statens folkhälsoinstitut bör ges i uppdrag att fördjupat analysera de klassmässiga och köns-

relaterade hälsoskillnaderna. Vi fick inte majoritet för vårt yrkande i utskottet, bland annat med motiveringen att regeringen kommer med propositionen *Mål för folkhälsan*. Det gör regeringen, men Vänsterpartiet ser inte något hinder för riksdagen att i dag besluta enligt vårt förslag. Alltså yrkar jag bifall till reservation 3 under punkt 16. Beträffande de övriga reservationer Vänsterpartiet har i socialutskottets betänkande står jag självklart bakom dem, men av tidsskäl yrkar jag endast bifall till reservation 3.

Vi lär få anledning att återkomma till folkhälsofrågor i samband med behandlingen av den kommande propositionen. Det välkomnar jag.

Fru talman! För några månader sedan gav Statens Folkhälsoinstitut ut en intressant rapport, *Födelselandets betydelse*, om hälsan hos olika invandrargrupper i Sverige. Det är tolv grupper av invandrare som har studerats i rapporten. Varför vill jag då att ni här i kammaren blir intresserade av denna rapport? Jo, jag vill med några ord beröra frågan om skillnader i hälsa mellan svenskfödda och vissa invandrargrupper och vad det kan bero på.

I en annan rapport, *Integration till svensk välfärd*, av Joachim Vogel med flera som Arbetslivsinstitutet för en tid sedan presenterade, framgår det att välfärdsskillnaderna mellan invandrare och svenskfödda ökade påtagligt under 90-talet. Dessa har sannolikt medverkat till att vissa invandrargrupper i många avseenden har en sämre hälsa än genomsnittsbefolkningen.

Det som är anmärkningsvärt är att flera invandrargrupper och speciellt kvinnor hade sämre psykisk hälsa än svenskfödda. Förutom levnadsvanor är återigen de socioekonomiska faktorerna viktiga för hälsan och förklarar en del av skillnaderna. Arbetslöshet är ett exempel på sådana förhållanden som leder till sämre hälsa. Invandrare har som regel lägre sysselsättningsgrad än svenskar.

Fru talman! Den största invandrargruppen, finska invandrare, som jag själv tillhör, hade betydligt sämre psykisk hälsa än svenskfödda. Jag exemplifierar detta förhållande med antalet självmord. Självmordstalet bland svenskfödda män var ungefär 38 per 100 000 invånare och år. Motsvarande siffra för män från Finland var 71 per 100 000. Motsvarande siffra för kvinnor var 16 för svenskfödda och 27 för kvinnor från Finland.

Det är bra att Folkhälsoinstitutet har gjort denna undersökning. Nu är min förhoppning att olika myndigheter och maktbärare studerar och diskuterar rapporten och vidtar åtgärder för att förebygga ohälsa, som tydligt finns hos vissa invandrargrupper i större utsträckning än bland svenskfödda. Många av de faktorer som tycks ha en avgörande roll för sämre hälsa bland många invandrargrupper är möjliga att påverka. Men då krävs kraftfulla insatser från samhällets sida. Bland annat måste vi minska arbetslösheten och bostadssegregationen.

Fru talman! Nu några synpunkter på handikappolitiken och tillkännagivandet om LSS som ett enigt utskott står bakom.

Ulrik Lindgren frågade här i talarstolen vad vi i Vänsterpartiet har för åtgärder av snabbare karaktär beträffande LSS. Vi anser att analysen och kartläggningen som kommer att göras när det gäller psykiskt funktionshinder är en åtgärd som kommer att ge snabba resultat, och det är likadant när det gäller personlig assistans.

Det är glädjande att utskottet anser att det finns skäl att kartlägga och analysera hur psykiskt funktionshindrades behov av någon form av sysselsättning i realiteten tillgodoses och huruvida de psykiskt funktionshindrade får daglig verksamhet enligt lagen om stöd och service till funktionshindrade.

Själv har jag engagerat mig i frågor kring psykiskt funktionshindrades livsvillkor under flera år och har goda kunskaper om sörmländska förhållanden. I mitt län skiljer sig möjligheterna till sysselsättning stort mellan kommunerna. Vissa kommuner erbjuder sysselsättning en halv dag medan andra har större utbud, och det finns personer som saknar sysselsättning totalt. Jag ser fram emot kartläggningen och förslagen till åtgärder.

Fru talman! Budgeten har debatterats under många och långa dagar och kvällar här i kammaren. I dag har vi kommit till utgiftsområde 9. För oss som deltar i den här debatten är det ett mycket viktigt område: hälso- och sjukvård, socialvård, vård av äldre och barn.

Jag vill avsluta med att citera ur överenskommelsen mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, som kallas för 121 punkter: ”Vård ska fördelas efter behov och betalas efter förmåga. Då behöver ingen oroas för att inte ha råd med vården eller omsorgen när den väl behövs.”

Anf. 99 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Elina Linna nämner analys och kartläggning som svar på min fråga om varför Vänsterpartiet inte stöder ett krav på eventuell statlig finansiering av LSS. Vi välkomnar som jag sade en analys och kartläggning, men det löser ju inte finansieringsproblematiken. Förmodligen kommer det i stället att öka trycket på mer omfattande insatser på det kommunala planet. Därför kvarstår min fråga till Elina om varför Vänsterpartiet inte kan ställa upp på utredningskravet som vi i minoriteten i utskottet har ställt.

Elina Linna avstod också från att besvara och kommentera min fråga om varför ni inte stöder vårt förslag om 10 miljoner till kvinnojourerna, trots att ni själva säger att kommunerna har stora svårigheter att bidra ekonomiskt till kvinnojourernas verksamhet och trots att ni också, precis som Kristdemokraterna, värderar kvinnojourernas arbete oerhört högt.

Anf. 100 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Självklart respekterar jag Ulrik Lindgrens uppfattning att kartläggningen inte kommer att innebära några förbättringar, utan att det kommer att bli ännu besvärligare med finansieringen. Men Vänsterpartiet gör en annan bedömning i den här frågan och ser fram emot den analys som kommer att göras.

Det är riktigt att jag inte besvarade frågan om 10 miljoner till kvinnojourerna. Det ska jag göra nu. Kristdemokraternas budget bygger på en annan fördelning av den totala budgetramen. Vänsterpartiet är inte berett att minska anslaget till arbetsmarknadsområdet och stödet för arbetslösa.

Anf. 101 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Elina Linna hänvisar bara till en annan bedömning men redovisar inte vilken bedömning det egentligen är som ligger till grund

för ett nej till utredning. Jag tycker att frågan hänger kvar i luften och inte låter sig besvaras i vare sig Ingrid Burmans eller Elina Linnas inlägg, tyvärr.

Sedan beträffande omöjligheten att stödja vårt förslag om 10 miljoner till kvinnojourerna talar Elina Linna om att ni inte kan stödja den fördelning som vi totalt sett har gjort i budgetramen. Det är ju *en* sak, och det kan jag ha förståelse för. Men det anmärkningsvärda är att trots att ni talar om svårigheterna för kommunerna att finansiera kvinnojournerna, säger ni i ert utskottsytttrande att det inte finns skäl till ett särskilt anslag. Det är någonting annat än att ha budgettekniska svårigheter. Ni säger att det inte finns skäl till ett särskilt stöd till kvinnojournerna, trots att ni samtidigt säger i anföranden här i kammaren att kvinnojournernas finansiering varierar och är svår att genomföra ute i kommunerna.

Anf. 102 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Först vill jag kommentera den fråga som hänger kvar i luften. Den får hänga kvar i luften här då, om inte mitt svar tillfredsställer Ulrik Lindgren. Jag kan ju inte upprepa svaret hur många gånger som helst.

Vad gäller de 10 miljonerna till kvinnojournerna: Det är ju så att vissa kommuner har svårigheter. Det är självklart. Men det handlar ju om den totala finansieringen av politikområdet också, och där är vi inte beredda att ändra fördelningen.

Anf. 103 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Kenneth har redan varit uppe och talat om vissa grunder. Jag ska gå in lite mer på barn- och handikappolitiken.

Centerpartiet står bakom utskottets förslag till nytt mål i barnpolitiken. Barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Men det är ett mål som förpliktar. En strategi och framför allt åtgärder för hur det målet ska nås måste fram, men först måste man också känna till utgångsläget. Hur ser verkligheten ut i dag?

Många barn har det bra i dag. De lever med engagerade föräldrar som ger dem kärlek, husrum och en god materiell standard. Men det finns också en välfärdens baksida. Vi kunde se på nyheterna i tisdags om alla de barn som bara i Malmö var rotlösa, flyttade runt mellan hotell och släktingar och inte hade någon fast punkt i livet. Det är *en* verklighet. Vi har kunnat läsa i tidningarna sista veckan om hur många som måste ta hjälp av våra frivilliga organisationer för att kunna fira en riktig jul, en jul som för många av oss är självklar, med både julmat och julklappar till barnen. Det är en annan verklighet.

Sedan hör man ansvarig barn- och familjeminister på Ekot i tisdags medge att hon inte har någon klar bild av hur verkligheten ser ut i Sverige. Men den växande barnfattigdomen är ingen nyhet. Rädda Barnen har tidigare i år kommit med en väldigt klargörande rapport, och Centerpartiet har under lång tid kritiserat regeringens handlingsförlamning.

Sanningen är ju den att regeringen under flera års tid prioriterat satsningar på familjer med de höga inkomsterna, och för mig har det varit svårt att förstå varför Socialdemokraterna inte har börjat med de grupper i samhället som verkligen hade behövt den här förstärkningen.

Men nu ska ansvarig minister samla experter för att höra hur det är i verkligheten. Hon säger också att hon ska se till att de bidrag som vi har från samhällets sida verkligen går till dem som behöver dem bäst. Ja, det kanske är dags att se hela verkligheten!

Fru talman! I Centerpartiet är vi väldigt nöjda med att få medverka till ett tillkännagivande som rör den personliga assistansen. Där ger vi regeringen i uppdrag att göra en kartläggning och analys av

- makars och sambors gemensamma ansvar för hem och hushåll när den ene är funktionshindrad,
- hur barns rätt till personlig assistans tillämpas,
- hur psykiskt funktionshindrades behov av sysselsättning tillgodoses och
- huruvida psykiskt funktionshindrade får daglig verksamhet enligt lag.

Regeringen har sedan att återkomma med en redovisning av resultaten och med förslag till åtgärder.

Det som vi från Centerpartiet saknar i det här tillkännagivandet är att man även skulle ha tagit med dem som har kognitiva funktionsnedsättningar. Vi har noterat att det finns många personer med förvärvade hjärnskador som inte har rätt till daglig verksamhet enligt LSS. Hjärnskador kan ge både fysiska, psykiska och kognitiva funktionshinder. Kognitiva funktionsnedsättningar kan innebära nedsatt förmåga vad gäller till exempel minne, kommunikation, initiativ, vakenhet, inlärning, planering, omvärldsuppfattning, omdöme och koncentration. Det innebär en bredare definition, och den omfattar personer med normal IQ men med skador som hindrar att denna intelligens kan användas på ett rationellt sätt.

Det är viktigt att få besked av utskottsmajoriteten om varför inte denna grupp fick ingå i kartläggningen. Vilka argument har man att anföra för att inte ta med de kognitiva funktionsnedsättningarna? Inte minst till Riksföreningen Hjämkraft, patientföreningen för hjärnskadade, som aktivt drivit den här frågan skulle det vara bra med ett svar.

Klyftan är fortfarande stor mellan funktionshindrade och andra. Det är långt kvar till jämlikhet i levnadsvillkoren. En slutsats som bygger på en enkät till funktionshindrade lyder: ”Det kan konstateras att personer med funktionshinder som grupp utestängs från flera av de sektorer av en människas liv som genererar hennes självständighet. Analogt med detta gäller att de personer som utestängs från utbildning och arbetsmarknad inte heller kommer att kunna leva som andra på ett reellt sätt.”

Förutom sitt funktionshinder för de en kamp mot byråkrati och krångliga beslutsvägar. ”Samhällsapparaten är för oss en labyrint där vi oftast går vilse och ger upp. Kanske det också är meningen?” Det var ett svar i enkäten.

Centerpartiet föreslår bland annat ändring i förvaltningslagen just kring bemötandefrågor, rätten till rehabilitering för alla människor och att vi måste säkra framtida personalförsörjning vad gäller personliga assistenter.

Fru talman! Vi måste oförtrutet gå vidare, steg för steg, mot ett samhälle som är tillgängligt för alla. Det är vad vi i Centerpartiet vill medverka till.

Jag vill också stödja Kenneth Johanssons yrkande och ställer mig bakom Centerpartiets reservationer.

Anf. 104 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! ”Från patient till medborgare”, det är rubriken på den nationella handlingsplanen för handikappolitiken som vi beslutade om i riksdagen för några år sedan. Har vi nått det målet? Nej, det har vi inte. Jag vet att det finns alltför många personer med funktionshinder som inte direkt tycker att omgivningen betraktar dem som patienter, men däremot upplever de att omgivningen inte ser och bemöter dem som fullvärdiga medborgare.

Jag ska ta tre exempel.

Det första exemplet är en kvinna som är synskadad och som ofta föreläser runt om i landet. När hon kommer till en konferenslokal blir hon nästan alltid betraktad som en passiv åhörare, och många blir lite förvånade när det är hon som är talaren och huvudattraktionen för konferensen.

Det andra exemplet är en man som berättat att han sett massor av restaurangkök, och det beror inte på att han arbetat i många olika restauranger utan på att han ofta tvingas åka i varuhissen för att komma in i olika restauranger.

Det tredje exemplet är en ung kvinna som beskrivit att hennes vänner på anställningsintervjuer ombeds berätta vad de är bra på, medan hon alltid får frågor om vad hon inte klarar av. Den kvinnan är hörselskadad.

Jag vill också gärna delge er den påfyllnad av erfarenheter som jag det senaste halvåret fått, då jag i egenskap av särskild utredare arrangerat regionala konferenser runt om i landet om hjälpmedel och ”LSS – råd och stöd”. Ofta är det något som inte fungerar. Det kan vara ett trappsteg som konferensanläggningen glömt att berätta om, specialbeställd mat som blivit fel eller att vi glömmer att ta paus så att skrivtolkarna orkar med. Det mest klassiska och vanligast förekommande är krånglande mikrofoner och söndriga högtalare och hörselslingor. När jag då påtalar det för konferensvärdinnor eller tekniker så säger de lite hurtigt till mig: Börja ni så länge, så kommer vi sedan och ser om vi kan fixa så att ljudet blir bättre, eller också får ni försöka prata lite högre. Alla har hittills blivit lika förvånade när jag brukar säga att vi inte kan börja konferensen förrän det är fixat – alla hör ju inte annars. Det räcker inte med att 83 av 85 hör.

Även om det här beteendet oftast inte beror på illvilja utan på bristande kunskap och på attityder så är det inte svårt att förstå att känslan av utanförskap uppstår när man möter dessa erfarenheter och får ta del av dessa berättelser. Det bekräftar också att vi har en bit kvar innan det demokratiska medborgarskapet i praktiken fungerar.

Fru talman! Är det här då den enda bilden, och är allt negativt? Nej, verkligen inte. Många vittnar om att oerhört mycket har förändrats till det bättre över tiden, även om det ibland inte går tillräckligt snabbt – som många tidigare har beskrivit.

Sverige har också på många sätt ett oerhört gott utgångsläge när det gäller ett ur alla aspekter mera tillgängligt samhälle för alla. Den bästa förutsättningen är att vi årtionde efter årtionde har utvecklat den generella välfärden. Vi har satsat på utbud riktat till alla, kompletterat med

individuella insatser när så behövs, och vi ser till att det är gemensamt finansierat av oss alla efter förmåga.

Detta har såväl allmänt som vad gäller handikappolitiken inneburit att vi har gått från välgörenhet till välfärdspolitik. Att vi har gått från välgörenhet till välfärdspolitik har inneburit förbättrade förutsättningar för oss alla och därmed också för personer med funktionshinder.

Den socialdemokratiska handikappolitiken har sin absoluta bas i den generella välfärdspolitik. Det vill jag betona, då en del partier inte verkar se de negativa konsekvenser deras förslag skulle innebära, särskilt för oss som har någon form av funktionshinder – till exempel försäkringar när det gäller sjukpenning och karensdagar.

Fru talman! Vi har i Sverige också visat att vi verkligen vill byta perspektiv genom den nationella handlingsplanen Från patient till medborgare. De nationella målen är:

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund
- att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhället
- jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder.

Det är mycket tydliga mål. Men det är också mål som förpliktar. Vi måste de kommande åren särskilt fokusera på en del områden.

Sverige ska bli tillgängligt för alla. Staten ska vara ett föredöme. Det innebär att myndigheter har ett uppdrag att göra sina verksamheter tillgängliga på olika sätt – det kan gälla lokaler och information.

Alla ska kunna resa. Det gäller förbättringar för kollektivtrafiken.

Diskriminering ska inte få förekomma. På detta område har det nyligen tillsatts en utredning för att analysera möjligheterna till en samlad diskrimineringslagstiftning.

Möjligheten till högskolestudier ska förbättras. Här har nyligen en lag om lika behandling i högskolan trätt i kraft.

Fler ska få arbete. Ett par utredningar tittar på att öka möjligheterna för funktionshindrade att få ett arbete.

Mer personal behövs. Här finns uppdrag utlagda för att till exempel se hur vi kan rekrytera till vård och omsorg.

Det behövs mer kunskap för bättre bemötande. Här pågår också omfattande kompetensutvecklingsprogram inom olika områden.

De som behöver vård och omsorg ska skyddas mot höga avgifter. Här har vi nyligen infört en maxtaxa inom äldre- och handikappomsorgen.

Stopp för domstolstrotset. Vi har nyligen skärpt lagstiftningen igen, med möjligheter till sanktioner när man inte följer lagstiftningen.

Funktionshindrades ställning ska stärkas i hela världen. Sverige har tillsammans med andra startat ett arbete för en FN-konvention om funktionshindrades rättigheter.

Det här innebär att vi alla måste anstränga oss för att vi verkligen ska kunna riva de hinder som finns för funktionshindrades fulla delaktighet i samhället, och för detta krävs engagemang, attitydförändringar och insatser av alla medborgare och inom alla sektorer.

Fru talman! Även om vi har gått från välgörenhet till välfärdspolitik finns det fortfarande mer att önska och att göra för att personer med funktionshinder ska ha lika möjligheter. Det är en stor utmaning för oss alla. Tack och lov upplever jag i dag betydligt större intresse och engagemang i många olika samhällssektorer. Jag tror också att många av utgångspunkterna i den nationella handlingsplanen skapar mycket goda förutsättningar för att successivt nå målsättningarna.

Jag upplever också att handikappolitiken står på en mycket stabil grund. Genom att vi har ordning på statsfinanserna finns inte ständigt hotet om akut brist på pengar och därmed snabba beslut som kan påverka den enskilde negativt. Vi som har varit med några år vet väl hur det var på den tiden då vi varje år hade underskott i assistansreformen.

Särskilt viktigt är det att kunna trygga reformen med personlig assistans, som betyder att många personer med funktionshinder av omfattande karaktär får möjlighet till ett liv med ökad valfrihet, större inflytande och bättre livskvalitet. Regeringen föreslår därför att anslagen till personlig assistans ska öka med ca 1 miljard kronor 2003.

Möjligheten till personlig assistans kräver naturligtvis också att det finns assistenter tillgängliga. Det är därför positivt att det har gjorts en översyn bland annat vad gäller förutsättningar för den framtida rekryteringen. Regeringen arbetar med den avlämnade rapporten sedan tidigare.

Samtidigt ska sägas att det finns en del frågor inom ramen för LSS och LASS som behöver ses över ytterligare. Tidigare talare har nämnt att utskottet därför anser att regeringen bör göra en kartläggning och analys av hur tillämpningen ser ut vad gäller makars och sambors gemensamma ansvar för hem och hushåll när den ene är funktionshindrad och har rätt till personlig assistans. Utskottet anser också att det behövs en kartläggning och analys av hur barns rätt till personlig assistans utvecklats i tillämpningen. Regeringen bör också återkomma till riksdagen med en redovisning av resultaten i dessa båda avseenden samt, om det behövs, även med förslag till åtgärder.

Vidare anser utskottet att det mot bakgrund av bestämmelserna i socialtjänstlagen finns skäl att kartlägga och analysera hur psykiskt funktionshindrades behov av någon form av sysselsättning i realiteten tillgodoses. Utskottet anser det också värdefullt att kartlägga och analysera huruvida psykiskt funktionshindrade får daglig verksamhet enligt lagen om särskild service till vissa funktionshindrade. Regeringen bör även i dessa båda avseenden återkomma till riksdagen med redovisning av resultaten och förslag till åtgärder. Detta innebär att en del motioner delvis bifalls.

Herr talman! Det behövs åtgärder för att förbättra tillämpningen av bilstöd till personer med funktionshinder. Av det skälet lämnade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen i samband med behandlingen av 2002 års budgetproposition. Flera har också tagit upp detta i sina anföranden. Frågan om effektiviseringar och förbättringar av tillämpningen av bilstöd bereds för närvarande i Regeringskansliet, och utskottet kan konstatera att regeringen har för avsikt att snarast återkomma i frågan.

Jag vill också kommentera bidrag till handikapporganisationer. Det stödet fördelas av Socialstyrelsen enligt en ny förordning. Sedan den nya förordningen trädde i kraft har anslaget höjts med 28 miljoner kronor per år. Övervägande delen av handikapporganisationerna anser att det nya

regelsystemet är bättre och mer rättvist än det tidigare, men ett fåtal gamla organisationer har fått kraftigt minskade bidrag. Jag kan då tillsammans med utskottet i övrigt konstatera att regeringen anser att dessa negativa effekter bör begränsas. Regeringen har för avsikt att återkomma i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2003. Jag kan också säga att det ska utgå fortsatt stöd till nationella anhörigorganisationer.

Herr talman! Jag ska också kommentera de reservationer som anser att LSS och LASS helt ska förstatligas. Jag är inte beredd att biträda den åsikten. Min uppfattning är att alla i grunden ska ha rätt att behandlas som vilken kommuninvånare som helst. Jag kan inte se varför vi ska skilja ut behov i skolan eller äldreomsorgen från behov till följd av ett funktionshinder. Däremot är det oerhört angeläget att, precis som för övriga kostnader i till exempel en kommun, ha ett utjämningsystem som balanserar olika skillnader. Jag har själv tillsammans med andra ledamöter i en kommitté ganska nyligen till regeringen överlämnat ett betänkande som föreslår ett utjämningsystem för LSS-kostnader. Låt oss hoppas att det kan bli ett fungerande utjämningsystem. Om det i framtiden visar sig att vi inte klarar av att utjämna kostnadsskillnader mellan kommuner låter vi det sista alternativet bli att ta en diskussion om ett förändrat huvudmannaskap eller en annan finansiering av LSS.

Mycket kort ska jag kommentera en del frågor. Jag förstår inte moderaternas anförande över huvud taget. Moderaterna har på flera punkter massor av förslag, och de har inte en spänn i budgeten för detta! Men det kanske inte är så ovanligt. Återigen: Det går bra att prata, men när förslagen ska finansieras finns det inte så mycket kvar.

Herr talman! Till sist vill jag yrka bifall till förslagen i socialutskottets betänkande SoU1 samt avslag på samtliga reservationer och motioner.

Anf. 105 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Mycket har hänt under de senaste åren när det gäller de funktionshindrade. Jag håller med Catherine Persson om detta. Men det finns fortfarande en viss skillnad mellan dem som har handikapp som tydligt syns och dem som bär det inombords. Jag tog upp en fråga i mitt anförande som gäller den grupp som har kognitiva funktionsnedsättningar. Jag skulle gärna vilja höra vad det finns för argument för att den här gruppen inte fick vara med i kartläggningen i det tillkännagivande som har gjorts.

Anf. 106 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan mycket väl förstå Annika Carlssons synpunkt på behovet av att diskutera en utvidgning av personkretsen, och därmed också föra ett resonemang om huruvida personer med kognitiva funktionshinder ska tillhöra personkretsen eller ej. Jag bedömer dock i dag, tillsammans med en del andra, att det inte bara är de människorna med den typen av funktionshinder som borde tillhöra personkretsen. Vi bedömer därför att vi i dag inte skulle orka med att göra en översyn av alla grupper eftersom frågan då skulle bli väldigt vid.

Det är lite gulligt att höra när Kenneth Johansson ibland säger att han bara vill ha en liten utredning som inte behöver innebära så mycket. Jag tror inte att det är så enkelt. Jag har utrett detta och följt det några år. Om

vi verkligen skulle tillsätta den utredningen och stoppa in ganska många frågor skulle det bli en jättelik utredning som skulle omfatta oerhört stora delar av LSS och LASS. Därför bedömer jag i dagsläget att det mest smakliga som kan få snabbast effekt är de tillkännagivanden som vi nu har kommit överens om i utskottet.

Anf. 107 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det är väldigt positivt att vi har kommit så långt på väg. Jag känner också att det skulle vara en så otroligt viktig signal till de här grupperna att det inte bara är de synliga handikappen som räknas. Om vi går tillbaka historiskt gick benbrott och ryggbesvär före de psykiska bekymrena. I dag vet vi att man kan ha samma bekymmer även om det inte syns utanpå.

Kommer ni att fortsätta att bevaka detta? Kommer det att finnas med längre fram? Eller är det en grupp som får klara sig på egen hand? Kommer de att finnas med i tankarna längre fram? Vi från vårt håll kommer att driva att de ska finnas med.

Anf. 108 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Annika Qarlsson att alla människor med olika typer av funktionshinder finns med, i alla fall i mina tankar. Det finns ett värde i att vi ser till att alla får sina behov tillgodosedda. Alla får det inte i dag inom ramen för LSS. En del får det i stället inom ramen för socialtjänstlagen. En del får det tyvärr inte där heller. Vi måste naturligtvis fortsätta att arbeta med de här frågorna.

Jag vill inte lura funktionshindrade, och därför måste vi se till att vi har pengar att betala för de reformer som vi vill genomföra. Jag anser inte att vi kan göra det i dag utan att det blir en underfinansierad reform.

Sedan hoppas jag också att Centern biträder oss om det nu blir ett förslag i enlighet med den utredning som gäller för LSS kostnadsutjämning. I dag är det faktiskt väldigt stora kostnadsskillnader i vissa kommuner. Ett sätt att nå en snabbare förändring för att lösa de stora kostnadsskillnaderna är faktiskt att ha ett mellankommunalt kostnadsutjämningsystem. Det skulle också innebära att människor som ibland måste flytta till en annan kommun för att få en specifik verksamhet som inte finns i hemkommunen har möjlighet till detta eftersom pengarna kommer att tillfalla den kommun där man bor, vilket inte är fallet i dag eftersom folkbokföringen inte alltid fungerar, om jag får uttrycka det så.

Centerns representant i utredningen delade vår uppfattning. Vi hoppas att det kan bli så här i kammaren också när det väl blir en proposition, om det nu blir det. Låt oss återkomma till det. Vi har ett förslag på gång som gäller kostnadsskillnaderna. Utredningen har också skrivit i betänkandet att det måste föras en diskussion om de kostnadsökningar som finns. Det går inte att säga att vi med automatik ska ha ett direktuttag från statskassan, som en del av de andra borgerliga partierna gjorde. Om alla utredningar skulle göra det har vi snart tömt den generella påsen.

Anf. 109 ANNE MARIE BRODÉN (m) replik:

Herr talman! Jag undrar om Catherine Persson har läst *Idé och verklighet i handikappolitiken* som jag hänvisade till i mitt anförande. Där pekar man på de bekymmer som finns i den svenska handikappolitiken i

dag. Det finns många vackra mål, och vi är överens om många av dem, men det är lite svårare att hitta konkreta saker som är genomförda och kan följas upp. Detta med att slåss, rätten att överklaga och den enskildes rätt att få den hjälp som man har rätt att få har du inte pratat så mycket om i ditt anförande. Hur ser ni på att införa mer rättigheter direkt riktade till den enskilde personen?

Anf. 110 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att jag har läst delar av den rapporten, men jag är inte säker på det. Man läser hemskt många olika rapporter. Jag vände mig inte emot att verklighetsbilden kanske inte stämmer överens. Det jag var lite frågande inför var den politik som Anne Marie Brodén framförde som Moderaternas. Det lät ungefär som om Moderaterna hade väldigt många förslag på lösningar. Men vad jag kan se har Moderaterna inte avsatt medel på något annat sätt än regeringen för att komma med dessa lösningar. Då tycker jag inte att det finns så mycket substans i det som Anne Marie Brodén framförde i sitt anförande.

Moderaterna skriver i sitt budgetförslag att man vill satsa 1,9 miljarder mer än regeringen på assistansersättningen. Det är endast en flytt mellan olika konton. Det är kostnader som i dag innehas av kommunerna. Moderaterna skriver i sin reservation, eller om det var det särskilda yttrandet, att man har för avsikt att utöka assistansreformen och beräknar den till ca 1 miljard kronor. 900 miljoner skulle gå till att ersätta staten för de kostnader man får ta över från kommunerna. Men kommunernas kostnader beräknas i dag till 1,9 miljarder. Antingen skulle detta innebära att det saknas pengar eller också har ni helt enkelt tänkt fel. Då blir min fråga till Anne Marie Brodén: Menar ni på fullt allvar att ni ska underfinansiera assistansreformen igen som ni gjorde under de år då ni hade regeringsmakten? Eller är det bara en taskig ekonomisk bedömning?

Anf. 111 ANNE MARIE BRODÉN (m) replik:

Herr talman! Jag förstår att Catherine Persson inte vill svara på min fråga om vad man tycker om alla de 5 000 personer som har gett besked om hur de upplever handikappolitiken i dag. Det är en intressant läsning. Det är en alldeles nyutgiven rapport om hur man faktiskt upplever handikappolitiken i dagens Sverige.

När det gäller assistansersättningen hörde jag Catherine säga att hon kommer ihåg den tiden när man hade underskott här i riksdagen, och det är skönt att slippa det. Men då finns ju underskotten i kommunerna i stället, precis som du pekar på. Det är förändrade kostnader på 6,7 miljarder ute i kommunerna. Det leder till stora bekymmer. Om den enda lösningen är att skapa en omfördelning mellan kommunerna eller om det vore bättre att låta pengarna följa den enskilde vill vi ta reda på genom den utredning om LSS som vi vill se. Jag tror att det vore angeläget att vi kunde enas om detta.

Anf. 112 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att jag inte fick något svar på min fråga om hur Moderaterna hade tänkt sköta finansieringen av det förändrade huvudmannskapet när det gäller assistansreformen.

Sedan minns jag också mycket väl att den borgerliga regeringen uppskattade kostnaden för reformen till 2 miljarder en gång i tiden. I dag ligger den på minst 8 ½ miljard. Jag vill nog påstå att den socialdemokratiska regeringen har tillskjutit rätt så mycket pengar. Våldigt många kommuner har naturligtvis också tillskjutit pengar under den här tiden.

Som jag sade till centerpartisten i mitt tidigare anförande har samtliga partier en uppgift att ta en diskussion om hur vi ska klara den gemensamma välfärden. Jag tror inte att Moderaternas enorma skattesänkningar på flera hundra miljarder skulle underlätta detta.

Sedan gällde det dessa 5 000 personer. Jag har kanske inte läst just den rapport som Anne Marie Brodén hänvisar till. Min uppfattning är att vi på olika sätt ska driva den nationella handlingsplanen så mycket vi bara kan. Men det handlar också om att vi alla ska hjälpas åt att göra det. Och återigen: Vi får inte mer av insatser till personer med funktionshinder genom att införa en rättighetslagstiftning, om vi samtidigt automatiskt sänker skatterna, som Moderaterna vill göra i det här avseendet.

Våldigt många av de 5 000 funktionshindrade skulle sannolikt drabbas av Moderaternas förslag om extra karensdag och sjukpenning som baseras på den tidigare inkomsten. Är man sjuk får man lägre inkomst, och det innebär att ju sjukare man blir, desto fattigare blir man. Jag tror inte att de 5 000 personerna skulle uppskatta en sådan åtgärd.

Anf. 113 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Catherine Persson talade så väl och så varmt om bättre tillgänglighet för våra handikappade, och du gav många exempel på de svårigheter som de utsätts för. Du talar om att ni vill byta perspektiv och riva hinder och att vi behöver mer engagemang i de här frågorna för att skapa en bättre tillgänglighet. Jag tror inte att det bara gäller ett engagemang. Jag kan inte riktigt förstå varför ni säger nej till vårt förslag om att under en femårsperiod ge en miljard per år i stimulansbidrag för en bättre tillgänglighet. Jag tror att det skulle vara ett bra sätt att få i gång det här arbetet, så att det går lite snabbare. Som vi har hört från flera talare och som du själv har sagt går det nu alldeles för långsamt.

Jag vill därför fråga varför ni inte kan säga ja till ett sådant bra förslag.

Anf. 114 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Här gör Folkpartiet och de andra partierna olika bedömningar. Jag ska inte bombsäkert säga att Folkpartiets modell inte skulle kunna genomföras. Jag tror dock inte att det är den rätta vägen. Vi har under långa tider och på många olika sätt försökt stimulera till en bättre tillgänglighet, men min erfarenhet är att man på myndigheter, ute i kommuner och i företag sitter och väntar på extra pengar. Man fortsätter att säga att någon måste tillrättalägga sin verksamhet för att passa alla likaväl som separata insatser som ska passa funktionshindrade. Då missar man poängen med funktionshinder.

Jag vill naturligtvis inte utesluta att vi skulle kunna få en eller annan hiss lite snabbare, men hissarna är kanske inte det viktigaste resultat som vi måste uppnå på lång sikt, utan då gäller det attitydförändringar.

Herr talman! Vi har gjort olika bedömningar av hur vi ska fördela pengarna. Folkpartiet lägger en del pengar på sin tillgänglighetsreform

men väljer att i stället sänka anslaget till exempel till arbetsmarknadspolitiken. Jag måste i det sammanhanget också säga att folkpartisterna har en del borgerliga kolleger vilka, som jag nyss sade, har för avsikt att sänka sjukpenningen och lägga till en karensdag. Vi har bedömt att det inte skulle gynna personer med funktionshinder. Tillgänglighet handlar inte bara om trappor och hissar utan också om att ibland faktiskt kunna få vara borta från arbetet när man är sjuk, något som man kanske är lite oftare om man är funktionshindrad. Karensdag och försämrade sjukpenning är därför oerhört kännbara för de här människorna. Vi har alltså gjort olika bedömningar i det avseendet.

Anf. 115 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Jag känner att Catherine Persson börjar vackla något och att hon kanske kan tänka över det här förslaget. Jag tror att det är ett bra förslag.

Jag tycker vidare att du inte ska blanda ihop vårt partis uppfattning med andra partiers. Nu gäller det Folkpartiets politik, och vi tycker att frågan om tillgängligheten är jätteviktig. Gå alltså hem och fundera!

Anf. 116 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har lärt mig att man som politiker aldrig ska utesluta någonting eftersom omgivning och förutsättningar kan förändras. Men jag tror fortfarande att den väg vi ska följa är den som vi hittills har gått in på. Vi får väl se huruvida det kan komma till kompletterande åtgärder framöver. Jag vill ändå betona att jag tror att den politik som Folkpartiet i övrigt har valt med enorma skattesänkningar och indragningar på en del andra områden skulle slå betydligt hårdare mot personer med funktionshinder. Jag ser hellre att vi inte har de här tillgänglighetsmiljarderna utan försöker jobba med de här frågorna på det sätt som vi redan har börjat göra.

Anf. 117 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Catherine Persson har talat väl om den generella välfärdspolitiken. Jag och Kristdemokraterna kan i allt väsentligt hålla med, och vi ska kämpa för den. Inte minst gäller det de funktionshindrades rätt till den gemensamma välfärden.

Frågan är dock hur Catherine Persson ser på möjligheterna för kommunerna att under den nuvarande nationella politiken förbli en bra verkstad för välfärdspolitiken. Vi har tidigare i debatten i dag redogjort för Landstingsförbundets och Kommunförbundets gemensamma redovisning där det anges att nettotillskottet till kommunsektorn är på minus 2 miljarder kronor. Om även värdeurholkningen och bristande kompensation för pris- och löneökning räknas in överstiger indragningarna tillskotten med 16 miljarder. Samtidigt får vi hela tiden – senast också i dag i kammaren – umgås med den socialdemokratiska nysvenskan om ”att det satsas”.

Vi vet att spelvillkoren för kommunerna har blivit allt tuffare. Nu har vi också fått i svart på vitt redovisat av Landstingsförbundet och Kommunförbundet att det ekonomiskt blir allt tuffare. Nettobidraget till kommunerna minskar undan för undan.

Hur ser Catherine Persson på kommunernas möjlighet att förbli en bra verkstad för välfärdspolitiken?

Anf. 118 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Hur vi ska klara den framtida välfärden beror inte bara på det arbete som vi bedriver i socialutskottet, utan det är en angelägenhet som är beroende av hela landet och hela världen. Det går inte att i alla stycken sja om vår ekonomis framtid.

Jag tror dock att vi skapar de absolut bästa förutsättningarna om vi fortsätter att bedriva en generell välfärdspolitik och inte börjar dela upp den till exempel i olika försäkringslösningar eller dylikt, som man ibland förespråkar. Jag tror också att vi måste ha täckning för de reformer som vi på skilda sätt förespråkar från de olika partierna.

Jag tycker vidare att det är lite märkligt att Kristdemokraterna till exempel i det här fallet går fram med förslag om en hjälpmedelsgaranti, något som jag som hjälpmedelsutredare vet skulle innebära kraftigt ökade kostnader för kommuner och landsting eftersom Kristdemokraterna inte tillför några extra medel.

Jag skulle gärna vilja höra hur Kristdemokraterna vill klara den situationen.

Anf. 119 ULRİK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Visst tillför vi resurser. I ärlighetens namn ska dock sägas att de naturligtvis inte är tillräckliga för kommunernas framtida uppgifter. Vi är övertygade om att det också måste till olika prioriteringar.

Dock kvarstår frågan hur ni kan fortsätta med nysvenskan med tal om ”satsning” när ni i själva verket tillför mindre pengar till kommuner och landsting. Värdeurholkning och så vidare gör att kommuner och landsting under de senaste åren i själva verket har fått tackla dramatiska svårigheter, och den utvecklingen fortsätter.

Anf. 120 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har läst Kristdemokraternas budgetmotioner för de senaste åren och konstaterat att ni ofta använder samma pengar flera gånger på olika utgiftsområden. Det brukar inte vara särskilt lyckosamt när man i slutändan ska försöka få det att gå i hop.

Jag förstår vidare inte riktigt vad Ulrik Lindgren menade när han talade om nysvenska och satsning. Om vi inte för sex till sju år sedan hade givit pengar till kommunerna hade situationen i dag varit helt anorlunda. Det tillskottet berodde naturligtvis på den ekonomiska kris som vi hade under mitten av 90-talet.

Jag vill också fråga Kristdemokraterna eftersom vi nu primärt har att behandla handikappolitiken: Tror Kristdemokraterna att funktionshindrade får det bättre i sin vardag med fler karensdagar och sänkt sjukpenning? Tyvärr har Ulrik Lindgren dock inte någon replik kvar för att svara på detta.

Anf. 121 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Förr i världen, när herr förste vice talmannen påbörjade sin långa parlamentariska bana, var det en hederssak för statsråden att vara närvarande i riksdagen när propositioner inom deras ansvarsområde behandlades, särskilt naturligtvis när budgeten debatterades.

Såvitt jag har kunnat upptäcka finns inget av de tre statsråden i Socialdepartementet här, vilket förmodligen får tolkas som att de har något

viktigare för sig. Jag har svårt att veta vad det är som kan vara viktigare för en regering än att få igenom sina budgetförslag i riksdagen. Men vi kanske så småningom får en förklaring.

Jag har begärt ordet, herr talman, för att säga några ord om det som på det politiska språket numera kallas för ”politikområdet folkhälsa”. Det som är typiskt för det här området är att man vill arbeta förebyggande. Det är självklart mer humant, och också mer ekonomiskt, att förebygga sjukdom, ohälsa och skador än att vänta tills de här problemen har uppstått och då försöka reparera dem.

I det förebyggande arbetet talar man ju ofta om information och program av olika slag. Men det är viktigt att också komma ihåg att det i förbyggande arbete ofta är ännu mer effektivt att förändra miljön i vid mening, förändra den lagstiftning som gäller till exempel kommersiell aktivitet inom olika sektorer. Enligt uppgift fattar regeringen i dag beslut om den proposition om folkhälsoarbetet som sedan länge har varit aviserad och efterlängtd. Nu är det inte den nuvarande folkhälsoministerns fel att det här har tagit tid, och det viktigaste är naturligtvis att propositionen är bra när den kommer, inte huruvida den kommer sent. Om den *är* bra eller inte får vi se. Det får vi återkomma till.

Inom det här området finns det flera myndigheter. En av de viktiga myndigheterna är Folkhälsoinstitutet. När Folkhälsoinstitutet kom till för tio år sedan tillhörde jag dem som inte var helt övertygade om att man behövde en särskild myndighet. Det kunde kanske ha klarats av Socialstyrelsen. Men när man ser på de gångna tio åren tycker jag att det är lätt att slå fast att Folkhälsoinstitutet har gjort ett bra arbete. Det har gjort mycket nytta just för att lyfta fram det förebyggande perspektivet på folkhälsan.

Nu har Folkhälsoinstitutet blivit föremål för en omorganisation. Det är kanske inte helt ovanligt att regeringen, när den inte riktigt vet vad den ska göra och ser problemen torna upp sig, i alla fall vill visa musklerna genom att organisera om myndigheterna. Värdet av den här omorganisationen är såvitt jag kan se mycket tveksamt. Det Folkhälsoinstitutet ska göra framöver är egentligen samma uppdrag som man hade från början. Det kännetecknande för den här omorganisationen är väl framför allt att det talas om vad man *inte* ska göra. Man ska inte bedriva program. Man ska inte vända sig direkt till allmänheten. Sedan sägs det i nästa andetag att jodå, man kan visst bedriva program. Men då ska det vara efter uppdrag från regeringen i varje särskilt fall. Och så lämnas det ett antal sådana uppdrag, inom hiv/aids och på en del andra områden.

Egentligen är det väl så att kärnan i den där omorganisationen är att regeringen och Regeringskansliet ska ha ett starkare grepp om detaljerna och detaljstyrningen av Folkhälsoinstitutet – man kan undra till vilket värde. Dessutom har man genomfört ett namnbyte. Man kallar det numera för Statens folkhälsoinstitut. Jag vet inte om man tror att institutet blir mer populärt på det sättet. Då skulle man kanske ha kallat det för Kungliga Folkhälsoinstitutet i stället, men det har man lyckligtvis avstått ifrån.

Enligt min uppfattning bör Folkhälsoinstitutet få ytterligare utvidgade uppdrag på en del områden, bland annat inom det så kallade HBT-området, som nämns i reservation 4. Jag stöder även reservation 7, även

om jag för att vinna tid avstår från att yrka bifall till den. Den gäller ju också den så kallade HBT-problematiken.

På de områden där den här programverksamheten har avvecklats har man ibland varit lite dålig på att tala om vad som ska komma i stället. Det gäller till exempel det viktiga området allergi. Olika allergier är ett av våra absolut största folkhälsoproblem. Där har vi tyvärr inte fått klart för oss hur Folkhälsoinstitutets verksamhet ska ersättas. Man har bara skingrat den kompetens som fanns samlad inom Folkhälsoinstitutet.

Till de allvarligaste hoten mot folkhälsan hör alkohol- och narkotika-problemen och beroendeproblemen i vidare mening. Vi dricker mer i Sverige nu än vi har gjort på hundra år. Narkotikaanvändningen ökar också. Det här beror inte på att den restriktiva svenska politiken på de här områdena skulle ha varit misslyckad. Tvärtom ligger den väl i linje med modern forskning. Det beror i stället på att vi inte längre kan föra den politik som vi vill på grund av inflytande utifrån, som vi alla känner till.

Nu har riksdagen antagit handlingsplaner både när det gäller alkohol och narkotika, och det är bra. Det är inget fel på de där planerna. Det man kan undra över är den mycket speciella organisation som har byggts upp. Dels är det en nationell ledningsgrupp, dels två olika organ inom Regeringskansliet, en alkoholkommitté och en så kallad narkotikasamordnare. Egentligen skulle väl de där två kunna samordnas inom samma organ. Jag kan förstå om man inom regeringen ibland, när det är ett akut läge, vill lyfta upp vissa frågor genom att bygga upp en organisation inom Regeringskansliet. Men det bör alltid vara tillfälliga åtgärder om vi ska ha det system som vi har i Sverige med självständiga myndigheter. Det var ju tänkt att Folkhälsoinstitutet skulle ha en sådan här samordnande funktion inom olika folkhälsosektorer. Inom en inte alltför lång framtid är det önskvärt att man överför de här organens arbete till Folkhälsoinstitutet och gör det till en reguljär verksamhet igen.

Vi får som sagt tillfälle att återkomma till folkhälsofrågorna när propositionen läggs fram. Jag vill bara nämna en liten fråga, som kan verka som en detalj, men det är en viktig fråga. Det gäller vårt stöd till alkoholarbetet inom Världshälsoorganisationens Europaregion. Jag har nämnt det förut här, och folkhälsoministern reagerade positivt.

Det är viktigt att det här arbetet inte läggs ned utan att det får resurser så att de länder som nu också blir med i EU, och som verkligen plågas av stora alkoholproblem, kan få hjälp från Världshälsoorganisationens Europaregion. Det är också ett svenskt intresse eftersom Världshälsoorganisationen har en nyckelroll både i arbetet med de här frågorna i Öst- och Centraleuropa och när det gäller EU:s arbete för att bygga upp en ny alkoholstrategi, vilket man ska göra på svenskt initiativ. Då behövs Världshälsoorganisationens kapacitet, och det är alltså ett stort intresse för oss.

När det gäller spelfrågorna kan man inte med den bästa vilja i världen säga att Sverige har en bra politik. Tvärtom har de statliga bolagen förmodligen förvärrat problemen genom en intensiv marknadsföring och genom att introducera nya, beroendeskapande spelformer. Nu ska vi eventuellt få en spelpolitik. Folkhälsoinstitutet ska snart redovisa ett uppdrag. Det gäller naturligtvis inte bara att ta hand om dem som skadas av för mycket spelande, utan det gäller framför allt också här att arbeta förebyggande. Här föreslår utskottet att riksdagen ska göra ett tillkänna-

givande. Det får ses som ett uttryck för, har jag uppfattat det som, en oro inom socialutskottet över de här frågornas allvar och över det faktum att vi ännu inte har fått någon ordentlig spelpolitik.

Herr talman! Den svenska folkhälsan är god. Men som Elina Linna var inne på är den ojämnt fördelad. Dessutom är det allvarliga hot vid horisonten. Det är viktigt att det förebyggande arbetet får tillräckliga resurser. Från Folkpartiets sida ansåg vi att man borde ha reserverat medel för den nya folkhälsopropositionen. Det är överspelat nu. Jag hoppas bara att propositionen verkligen anvisar hur vi ska arbeta framöver på ett mer effektivt sätt.

Jag har inga yrkanden. Jag stöder de reservationer där Folkpartiets representanter är med utom reservation 18. Jag anser nämligen att läkemedel, liksom en del andra riskabla varor, lämpligen bör säljas utan konkurrens och privat vinstintresse.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag önska förste vice talmannen en god jul och också ett gott nytt år med nya stimulerande arbetsuppgifter.

Anf. 122 LENNART AXELSSON (s):

Herr talman! Jag är inte döv. Uppenbarligen är inte heller herr talman döv. Ingen av socialutskottets ledamöter är döv, i alla fall inte som jag känner till.

Vi har alla förmånen av att ha utrustats med en någorlunda väl fungerande hörsel. Men när statsbidragen till tolktjänster för döva ska fördelas betraktas även vi som döva.

Vi socialdemokrater från Örebro län tycker att det är ett tokigt sätt att fördela dessa pengar på. Om vi i stället valde att fördela resurserna efter hur många verkligt döva som bor i varje län skulle alla pengarna gå till det som var meningen med statsbidraget, nämligen till tolktjänster åt hörselskadade och döva.

Herr talman! När riksdagen 1993 fattade beslut om att inrätta särskilda statsbidrag till tolktjänster för döva gjordes detta dels för att kompensera landstingen för deras kostnader för ett utökat uppdrag, dels som en stimulans till fortsatt utveckling av tolktjänsten. I avvaktan på andra fördelningsnycklar fördelades bidragen helt i relation till folkmängden. Det innebar en allvarlig snedfördelning av bidragen. Vissa län har ett fåtal döva invånare medan andra har ett stort antal. Det gör att några landsting får mer i bidrag än de har kostnader för, och hos andra räcker pengarna inte till. I slutändan drabbar detta naturligtvis de döva.

Örebro län har utvecklats till ett centrum i Sverige vad gäller utbildningsmöjligheter för döva och hörselskadade. Det har inneburit att en så stor andel som 15 % av landets döva valt att bosätta sig där. Ser man däremot till det totala antalet invånare i landet har endast 3 % valt Örebro.

Sedan bidraget infördes 1993 har riksdagen, efter ett initiativ från Örebro, gjort en smärre förändring av fördelningen, men även efter denna förändring får de döva i Örebro län bara tillgång till 5 % av anslaget trots att de alltså utgör 15 % av det totala antalet döva i landet.

Herr talman! Om man tittar på Socialstyrelsens senaste sammanställning av antalet beställda och utförda tolkuppdrag i landet visar den, inte särskilt överraskande, att det i Örebro län även i detta avseende handlar om runt 15 % av det totala antalet.

Utskottet skriver i sitt ställningstagande till vår motion, So389, att man finner den föreslagna medelsfördelningen väl avvägd. Det har inte gått att i betänkandet läsa sig till vilka grunder detta ställningstagande bygger på. Mot bakgrund av de argument jag anfört har jag svårt att förstå vilka sakliga skäl som skulle kunna vara tillräckligt starka för att ge stöd åt en sådan slutsats.

Herr talman! I Örebro län är vi stolta över att kunna erbjuda döva och hörselskadade en god miljö, och vi har en stark vilja och ambition att ytterligare förbättra den. Vi kommer att fortsätta det arbetet, men vi vänder oss emot att de statsbidrag som i dag är avsatta för att göra det lättare att vara döv i Sverige har så dålig träffsäkerhet att de inte gör den nytta som de skulle kunna göra.

Jag har inget yrkande, men jag hoppas att utskottet tar till sig våra synpunkter. Vi lovar att återkomma i frågan så länge vi anser att pengarna kan användas bättre än vad fallet är i dag.

I detta anförande instämde Matilda Ernrans, Nils-Göran Holmqvist, Ameer Sachet och Helena Zakariasén (alla s).

Anf. 123 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Herr talman! Jag vill tacka för den tekniska hjälpen här. Jag tillhör gruppen hörselskadade, men det finns teknik för allt.

Jag vill gärna tala för min motion So285 om fler vårdplatser för kriminella och missbrukande ungdomar, samt för att monopolet för SIS, Statens institutionsstyrelse, ska upphävas.

Jag inser att mitt förslag inte kommer att vinna bifall här i kammaren, i alla fall inte i år. Därför kommer jag heller inte att yrka något denna gång. Däremot vill jag ta chansen att plädera för min motion, som förmodligen återkommer vid nästa motionsperiod. Situationen inom tvångsvården lär inte vara så mycket annorlunda då.

I Sverige är det inte särskilt kontroversiellt att tala om narkotikans förödande verkan på människors hälsa och sociala liv. En absolut majoritet av såväl svenska folket i gemen som politikerna är eniga om att målet måste vara ett narkotikafritt samhälle. Så är det som bekant inte överallt i Europa. På många håll har man helt enkelt kapitulerat, och knarkandet sker tämligen öppet.

Därför är jag glad över den nya socialtjänstministern Morgan Johanssons uttalanden om att missbrukarvården måste förbättras. Hur det ska gå till kommer vi att få många chanser att prata om, både i och utanför denna kammare. Sannolikt är den restriktiva inställningen ett viktigt skäl till att ungdomar i Sverige trots allt testar narkotika i mindre utsträckning än jämnåriga kamrater på andra håll i Europa.

Men situationen är allvarlig nog ändå. Alltför många lockas att testa narkotika och fastnar. Det handlar då inte bara om lidande, utan även om stora pengar. Enligt BRÅ kostar en kriminell narkoman ungefär 19 000 kr om dagen, och Sverige har redan i dag minst 26 000 tunga narkomaner. Experter på det så kallade fältet talar dessutom om stora mörkertal.

Den traditionella missbrukarkarriären som gick via cannabis till tyngre droger, och som förr kunde ta upp till ett par år, är i dag helt förändrad. Nu är det inte längre ovanligt att unga människor går direkt på

heroin eller amfetamin. Det är en ny situation för alla som arbetar inom missbrukarvården. Många ungdomar får lättare tag på droger än alkohol. Beställningar kan till exempel tas upp i skolan, vilket många av oss tonårsföräldrar kan vittna om.

Herr talman! När förebyggande arbete eller öppenvård inte räcker för att bryta missbruket eller en destruktiv livsstil återstår dessvärre endast tvåång. LVU och LVM är två verktyg. Men nyttan av länsrättens domar om omhändertagande enligt LVU eller LVM begränsas av att det saknas behandlingsplatser. Det har såväl många kommuner som Riksrevisionsverket påpekat.

I RRV:s rapport 2002:13 *Ingen plats för ungdomar* skriver man redan på första sidan: ”RRV har funnit att platsbristen får allvarliga konsekvenser för både ungdomar och personal, inte bara under väntetiden i kommunerna utan även under vårdtiden på ungdomshemmen. Även rättssäkerheten riskeras på olika sätt.”

Statens institutionsstyrelse driver ett 50-tal institutioner och har monopol på den slutna ungdomsvården. Att de har för få behandlingsplatser – och väntetiderna därmed kan bli långa – är allvarligt nog. Många socialsekreterare anser, fortfarande enligt Riksrevisionsverket, att de tvingas låta tillgången på platser, i stället för ungdomarnas behov av vård, styra beslutet om omhändertagande. Det innebär alltså att socialtjänsten kollar om det finns någon plats *innan* de beslutar att ansöka om omhändertagande.

Lika illa är det att Statens institutionsstyrelse, SIS, tillåts sätta sina egna priser och själv får avgöra på vilket behandlingshem ungdomarna ska placeras. Dessutom utvärderar SIS sin egen verksamhet.

För mig låter detta orimligt. Det har emellertid inte tagits upp i Riksrevisionsverkets i övrigt kritiska rapport. Jag har i alla fall inte kunnat hitta något stycke som handlar om detta. För mig räcker det därför inte att ”avvakta det pågående arbetet”, som det står i utskottets ställningstagande på s. 85.

Vad gör då de kommuner som inte kan få plats för de ungdomar som länsrätten har dömt till slutna vård? Teoretiskt sett har de möjlighet att få dispens för att själva driva ett LVU- eller LVM-hem i syfte att snabbt kunna inleda vården. Men det är fortfarande SIS som avgör vilka som ska placeras där. Detta görs inte av kommunens egen socialtjänst. I praktiken kan det innebära att kommunen Y måste ge förtur för tvångsomhändertagna ungdomar från kommunen X.

Herr talman! Ett annat problem med SIS för kommunernas del är att många ungdomar rymmer från de slutna behandlingshemmen och kan ibland hålla sig gömda i både dagar och veckor. Men kommunerna tvingas ändå betala vårdkostnaden, som för var och en kan uppgå till drygt 5 000 kr per dygn.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att SIS under 2003 ska få mer resurser, det vill säga pengar, för att kunna öka antalet platser på de särskilda ungdomshemmen. Därtill uttalar man en förhoppning om att kvaliteten ska öka.

Frågan är bara hur långt det räcker. Ett grundläggande problem är monopoliet i sig. Monopol gagnar aldrig utveckling och kvalitet. Att en enda aktör ska ha ensamrätt till marknaden, om man får uttrycka det så, ska ha såväl placerings- som vårdansvar, sätta priser och därtill själv

utvärdera verksamheten tycker jag i grunden är fel. Det gagnar inte heller de missbrukande ungdomarna eller deras familjer som redan har det tufft nog.

Anf. 124 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Nästan sist på talarlistan är jag, men jag kan inte låta bli att ta tillfället i akt för att uttrycka några angelägna saker inom ett av socialpolitikens områden. Jag hoppas att alla ni som var före mig på talarlistan kan gå in med eventuella svar och repliker på dessa viktiga punkter som handlar om den före detta svenska alkoholpolitiken.

Ett nyktert folk byggde landet, och ett alkoholskadat folk kommer att se välfärden sjunka i dyn. Om några dagar kommer nästa stora spritkran att öppnas för Sverige. Införselkvoterna, dikterade av EU-medlemskapet, stiger nu till fabulösa volymer.

Vår klassiska svenska alkoholpolitik har blad för blad blivit avlövad. Öppettiderna har rykt, och lördagsöppet är ett faktum. Införselkvoterna har gradvis ökats, och skatten sänkts ett steg. Reklamreglerna har luckrats upp. Antalet utskänkningstillstånd har ökat med 79 % under 1990-talet. Våldet har ökat. Polisen räknar med att tre av fyra våldsbrott i dag är alkoholrelaterade.

Så spriten flödar, och vinet rinner till som aldrig förr. Starkölsförsäljningen är i topp med en ökning på över 100 % bara under detta år. Vi har samtidigt också tagit del av larmrapporter om skadeverkningar av den ökade konsumtionen. Det är sjunkande skadeåldrar, sjunkande debutålder, sjukdomar och skadestatistik som fullkomligt skjuter i höjden alltsedan EU-inträdet.

Fritz Bolkestein, ansvarig kommissionär inom EU, säger att vår alkohollag strider mot EG-rätten. Där har sprit nämligen bara med jordbruk att göra. Därför handlar det inte om rätten till folkhälsa eller rätten till omsorg om skadeverkningarna. Det handlar inte om de i Sverige 200 000 barn som växer upp i alkoholmiljöer med några av de 10 % av de svenska vuxna som inte klarar av alkoholen. En bra tumregel är att själv räkna med att var tionde person man möter inte kan klara av att själv bestämma hur mycket och när man dricker. Det är värt att betänka.

Nej, i EU handlar det om skador för handel och för konkurrens. Det är ideologi det.

Herr talman! Jag hävdar här och nu och med bestämdhet att vi nog kommer att få ge upp allting av det som har konstituerat vår framgångsrika alkoholpolitik från efterkrigstiden fram till år 1995. Det blir precis som vi dysterkvistar förutspådde och varnade för inför den dåvarande folkomröstningen, om inte vi i riksdagen reagerar.

Skatten kommer annars att sänkas igen, detta det viktigaste av instrument vid sidan av öppettider och systembolagsmonopol. Danmark visar vägen. Spritkrängarna kommer nog att få vatten på sin sänkskatten-kvarn genom att peka på hur många som dels reser dit och handlar billigt, dels smugglar och dels själva importerar. Att sänkt skatt sänker priset utan att sänka samvetet talar de tyst om. Fler kommer att köpa mer. Det är enkelt, och det är logiskt.

I det här läget kommer den gamle arbetarrörelseekonomen P-O Edin med sina makalösa förslag att just sänka skatten med 45 % med argument som intill förblandning liknar vin- och spritleverantörernas. Men i

hans utredning missar han helt folkhälsoaspekterna och samhällskostnaderna. Lägre skatt kommer att ”skapa rättvisa” menar han. För vem, undrar jag? För arbetarklassen? För barnen i drabbade familjer? För utländer, kanske, som kämpar förtvivlat för att inte i postkolonialismens era också fångas av Europas och Nordamerikas degenererade dryckesmönster? Skatteintäkterna kommer ändå att kunna öka, menar han. Men skadekostnaderna i samhället, hur mycket mer ökar de, menar Edin?

Jag frågar nu socialutskottet och regeringen i den mån regeringen har någon representant i kammaren, men det konstaterade vi att vi inte hade: Kommer man att beakta den utredningen och rättfärdiga de groteska skattesänkningar som rekommenderas, och därmed visa att man inte längre bryr sig om hur mycket alkohol som konsumeras? Kommer man att öppna kranarna och blunda för vad det kostar bakvägen?

Alkohol är inte bra för hjärtat eller blodomloppet. Det argumentet är nys. Jag kan meddela alla er som omhuldar detta lilla spridda men ogrundade argumentet att det är vederlagt. Det är för alkoholindustrin som det är bra.

I det här läget säger en ung, nyttillträdd och kanske aningslös folkhälsominister att det nog inte finns några samband mellan ökad totalkonsumtion av alkohol och ett ökat narkotikamissbruk. Ser han inte att det rör sig om gift som gift, om samma flyktmekanismer och samma försvagning av samhällets stopp- och varningssignalssystem? Är han för oerfaren eller för opåläst?

Allt kemiskt beroende, menar jag, har samma biokemiska grund, samma samhällliga grund och samma psykologiska grund. Det ska han vara på det klara med i sin ämbetsutövning, anser jag. Annars kommer båda våra alkoholpolitiska och narkotikapolitiska handlingsplaner nu och i framtiden att vara helt verkningslösa. Människor super och drogar för att de mår dåligt, och människor mår dåligt för att de super och drogar. Vi i riksdagen måste och kan hejda eländet. Vi måste ta bättre tag inför nästa års budgetproposition.

Tyvärr finns det i dag på delområdet alkohol bara en reservation. Den tänker jag inte yrka bifall till. Det är Moderaterna som lider av marknadsföringsförblindelsesyndromet. De reserverar sig för att avskaffa systembolagsmonopolet. Det är mycket tråkigt.

En enkel men tydlig åtgärd vore i stället att införa en kort varningsrad på varje alkoholprodukt om dess farlighet, precis som vi har på kemikalier och tobaksprodukter. Alkohol, herr talman, är ett starkt gift.

Anf. 125 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Lotta N Hedström ställde frågor till regeringen och socialutskottet. Jag kan naturligtvis inte svara för regeringen. Det har Lotta N Hedström själv närmare till genom Miljöpartiets samarbete med Socialdemokraterna. Jag skulle vilja föreslå: Använd ert inflytande till att påverka alkoholpolitiken i den riktning som Miljöpartiet står för.

Jag tror inte att folkhälsoministern är omedveten om att det finns ett samband mellan alkoholproblem och narkotikaproblem. Det sambandet är att när det ena ökar tenderar det andra också i regel att öka och inte tvärtom.

När det gäller P-O Edins förslag framgår det av hans utredning att han över huvud taget inte har beaktat folkhälsofrågorna. De anser han sig

inte vara någon expert på. Det sistnämnda kan vara riktigt. Detta med att det skulle vara en rättvisefråga att alla ska kunna bli alkoholberoende lika billigt är ett något perverst rättvisebegrepp, måste man säga.

Jag skulle ändå på en punkt vilja lugna Lotta N Hedström i hennes oro. Det är inte så att vår alkohollag strider mot EG-rätten. Tvärtom är det så att EG-domstolen mycket tydligt har uttalat att i varje fall den delen av alkohollagen som handlar om detaljhandelsmonopolet är förenlig med EG-rätten. Den frågan är prövad.

När det gäller skattesänkningar kan det vara så att vi kan tvingas till det. Men i år är det så, och det är en källa till oro, att Systembolagets försäljning ligger ungefär 10 % över förra årets försäljning. Det betyder att gränshandeln i varje fall inte ännu har lett till att svenskarna åker utomlands i stället för att gå på Systemet. Det otäcka är att både gränshandeln och Systembolagets försäljning ökar. Det är inte grund för att man ska sänka skatterna. Då blir det ännu värre i hela landet.

Anf. 126 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Det var relevanta och intressanta påpekanden. Jag håller med Gabriel Romanus om att vi har eventuellt en möjlighet att påverka regeringen. Vi gjorde det häromåret när det första steget i skattesänkningen togs. Det var intensiva förhandlingar. Vi fick i utbyte mot den sänkning som då gjordes igenom vissa kompensatoriska åtgärder just inom socialpolitiken som handlade om detta.

Jag minns att det var tre punkter. En handlade om barn, och de andra två har jag glömt. Vi kommer självfallet att fortsätta dialogen, och jag menar att vi har ett gemensamt opinionstryck att driva mot regeringen i kommande budgetar.

Vad gäller folkhälsoministern så var det så som han uttryckte sig i en intervju i tidningen Alkohol & Narkotika. Han trodde inte att det var ett kausalt samband, utan han tvivlade på det.

När det gäller Edin så är problemet just att man gör en sådan här utredning bara i ett strikt finansiellt perspektiv och att man inte har en samhällskonsekvensanalys i ett större sammanhang, där man ser samhällskostnaderna även i andra och tredje led. Det går att leda vad som helst i bevis utifrån numerära siffermässiga och statistiska uppgifter. Det är så man bedrar sig själv. Man måste ha en enhetligare analys. Jag menar därför att Edins utredning har en fundamental brist, som diskvalificerar den som underlag.

Det var naturligtvis skatterna som Bolkestein inte tyckte var förenliga med EU och konkurrensreglerna. Vi har som sagt redan tagit ett steg, och förväntas säkert ta fler.

Till sist håller jag med om det som Romanus sade – det största problemet är naturligtvis att både Systembolagsförsäljningen, gränshandeln och eventuellt den illegala införseln samtidigt ökar. Det är det sambandet som vi måste ta ett totalt ansvar för, och inte köpa argumentet att Systembolaget är hotat om vi inte sänker skatterna.

Anf. 127 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Med anledning av att Edins utredning inte har beaktat folkhälsosynpunkten kan den i detta avseende helt läggas åt sidan, enligt

min uppfattning. Jag hoppas att också folkhälsoministern, även om han inte är här, tar till sig den synpunkten.

Jag skulle vilja föreslå att ni som samarbetar med Socialdemokraterna utöver att ni använder ert inflytande i skattefrågan försöker ingjuta lite mod i regeringen när det gäller att ta en fight med kommissionen, till och med om det behöver gå till domstol. Finansministern gav ju en signal i samband med att man gav upp Sveriges ståndpunkt beträffande införselreglerna: om kommissionen hotar med att gå till domstol får den som den vill. Det är det säkraste sättet för oss att i längden inte kunna ha något inflytande. Om man inte är beredd att någon gång sätta emot, bara därför att man får ett råd av försiktiga jurister, som hatar att förlora, att inte ta en fight, så är man ju såld.

Jag säger bara: Använd ert inflytande! EG-domstolen är inte bara en legalistisk instans, utan den är också en instans som tar viss hänsyn till de politiska realiteterna. Det är inte meningen att EU-samarbetet ska få till effekt att alkoholskadorna ökar i medlemsländerna. Det tror jag att man kan få domstolen att förstå. Jag säger alltså: Ingjut lite *fighting spirit* i era samarbetspartner! Det går mycket väl att förena med att ni är lite friare i ställningen i en del andra frågor här i riksdagen.

Anf. 128 LÖTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag tackar för de goda råden, och jag noterar med tillfredsställelse att vi är synnerligen eniga på alla tre punkterna.

Jag tycker också att vi ska lägga bort Edins förslag helt och hållet – tack för det!

Jag tycker självfallet att vi ska våga driva saker till EU-domstol och få dem prövade i både ett legalistiskt och ett politiskt perspektiv. Det är mycket bra.

När det gäller den tredje punkten så kommer vi att utöva det inflytande som vi har på regeringen, vi har utövat det, och vi ska utöva det utan att för den skull binda upp oss.

Anf. 129 BERIT HÖGMAN (s):

Herr talman! Få områden i samhället engagerar så många människor som just sjukvården. Det beror väl på att vi egentligen alla vet att vi någon gång kommer att behöva den.

Sjukvården har genomgått en fantastisk utveckling, som har gett oss människor liv till åren men också år till livet. Men framför oss ligger denna stora utmaning – att åtgärda ohälsan och de många sjukskrivningarna. Det gäller sjukvården både som arbetsplats och som en viktig aktör för att åtgärda ohälsan.

Vi är politiskt överens om att vi behöver en vårdgaranti – en tillgänglig vård för alla. Men det är klart att jag häpnar när jag läser Moderaternas förslag, som går ut på att vårdgarantin ska vara ett faktum med ett resurstillskott på knappt två miljarder kronor. Dessa slantar räcker inte ens till att rätta till en liten del av det ekonomiska kaos som man har ställt till med i Stockholm och Skåne. Och så har vi ett 20-tal lansting till – alla med personalbrist och många också med underskott.

Visst behövs det ett resurstillskott i vården för att klara en vårdgaranti på riktigt i framtiden, men det behövs också en hel del annat. Allt färre medarbetare kan inte i en framtid göra allt det som de gör i dag och lite

mer därtill. Det är nämligen det som våra systrar i vården har försökt de senaste åren, och det är också det som syns i sjukskrivningssiffrorna.

Nej, jag tror att vi behöver kraftfulla satsningar på förnyelse och på utveckling i vården med ett mycket starkt patientfokus och med patienten som en aktiv medaktör.

Som politiker måste vi ge personalen och vårdens ledare mandat och förtroende att organisera vården utifrån ett patientperspektiv. Bypolitiken och värnandet om byggnader måste stå tillbaka för värnandet om patienten och vårdens innehåll så att vården får ut mesta möjliga resultat för de resurser som faktiskt finns.

Det som vi vet – det som finns av dokumenterad kunskap – måste omsättas i handling. Som jag skriver i motion 433 så räcker det inte att göra saker rätt, för det är vården bra på. Det gäller att också göra rätt saker!

Över hela vårt land börjar det hända spännande saker i den riktningen. Allt fler vårdcentraler och kliniker utrotar sina långa väntetider och mer än halverar dem på många håll. Ögonkliniken i Sunderbyn, kvinnokliniken i Skellefteå, kirurgin i Värmland, medicinkliniken på Höglands sjukhuset, flera kliniker på Ackis i Uppsala och på Universitetssjukhuset i Malmö, Anderstorps, Herrgårdets och Knivstas vårdcentraler – ja, listan skulle kunna göras lång över engagerade medarbetare som tänker och gör på nya sätt för att få en effektivare och ännu bättre sjukvård. De får också åka ut i Europa och till USA för att delge andra denna kunskap och det framgångsrika arbetet.

Det är dessa människor som behöver vårt stöd. De behöver inte höra om en tärande och dyr offentlig sektor. De behöver höra att de kan och vill och att det är modigt och bra att tänka nytt. Det är bra att jobba i team, över huvudmannaskapsgränser i flera fall, att mäta sina resultat och framför allt att lägga bort det arbete som inte leder till resultat för patienten.

Då handlar det inte om några stora organisatoriska förändringar, inte om någon ny, stor privatiseringsvåg och inte om privat eller offentligt. Det handlar om att se varje medarbetare och att varje medarbetare får en viktig roll i vårdprocessen. Det bygger på att man ser patienten som en tillgång och inte som en belastning.

Detta leder inte bara till en tillgängligare vård, utan det leder också till en mycket större tillfredsställelse och arbetsglädje hos medarbetarna. Det är viktiga friskhetsfaktorer för våra systrar och bröder i vården. Så, Kerstin Heinemann med flera: Detta tycker *jag* är att låta tusen blommor blomma!

Jag är glad och tacksam för att utskottet delar synen på vikten av utvecklingsarbete inom sjukvården och att utskottet också tillstyrker den trepartimotion som har väckts av s, v och mp och dess tredje punkt. Den innebär just stöd till vårdens utvecklingsarbete.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 130 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag vill börja med att ställa mig bakom reservationerna 4 och 7. Däremot har jag av tidsskäl inte för avsikt att yrka bifall till dem.

Riksdagen gav redan 1986 Socialstyrelsen i uppdrag att särskilt följa utvecklingen av homosexuellas situation, att ansvara för övergripande

insatser för homosexuellas situation, att vidta egna åtgärder och följa andra myndigheters informationsinsatser samt att följa forskningen om homosexualitet och homosexuellas förhållanden. Uppdraget har sedan övergått till Folkhälsoinstitutet, då man fått ändrade uppgifter på Socialstyrelsen.

I motion So512, som utarbetats av riksdagens HBT-grupp och där bland andra jag är undertecknare, pekas på att detta uppdrag ska utvidgas till att gälla även bisexuella och transpersoner.

Bisexuella har en särskilt utsatt situation. Vi har ofta sett bisexuella som en grupp som möjligen kan betraktas som en utsatt grupp på grund av sin homosexuella sida men inte för att de är just bisexuella. Bisexuellas situation är mer komplex än så. De blir ofta osynliggjorda för att de väljer att bejaka sin kärlek till såväl män som kvinnor, ibland samtidigt och ibland i olika skeden i livet.

När det gäller transpersoner kan man med fog säga att när uppdraget gavs till Socialstyrelsen under 1980-talet så visste få om denna grupps problem. Man kan nog säga att de har kommit ut, inte i spektakulära dragshower eller vid enstaka tillfällen utan som grupp och för att få en bättre situation för sina problem. Det finns med andra ord starka skäl för att det ska finnas ett särskilt uppdrag att bevaka denna grupps utveckling.

Fru talman! Det är med stor förvåning jag kan konstatera att en majoritet av utskottet har avstyrkt detta yrkande. Det borde vara en självklarhet att detta uppdrag med fördel kan utvidgas så att man tar ett helhetsgrepp över detta område. Att överföra stora delar av detta uppdrag till HomO gör att HomO inte blir den tillsynsmyndighet som det var tänkt från början utan även en myndighet som ska fördela medel med mera. Detta är inte acceptabelt, och jag har svårt att se varför denna nyordning ska ske. Det deklarerar snarare riksdagens uppfattning att bara speciella myndigheter ska syssla med HBT-frågor och att andra som har näraliggande frågor slipper ta itu med dessa frågor. Det kan inte vara acceptabelt.

Dessutom, fru talman, fick faktiskt FHI så sent som i förra veckan särskilda medel för att utreda HBT-elevers särskilda situation i skolan. Jag förstår alltså inte vad utskottet menar med detta.

Jag har svårt att se varför Miljöpartiet, Centern, Moderaterna och Socialdemokraterna har gjort på det här sättet. FHI ska ju enligt regleringsbrevet särskilt följa frågor som har med kön, etnicitet och en rad andra frågor att göra. Då kan man ställa sig frågan: Varför ska inte alla frågor som har med kön att göra ligga på JämO eller alla frågor som har med etnicitet att göra på DO? Jag tycker att den frågan bör ställas i detta sammanhang. Jag tycker att det vore väldigt orimligt om det skulle vara så, men jag tycker att det är lika orimligt att HomO skulle ha hela uppdraget att bevaka situationen för HBT-personer som att JämO skulle ha hela könsbiten.

Min tolkning är att det fina FHI ska slippa hålla på med HBT-frågor. Det visar vad utskottets majoritet har för syn på de här frågorna.

När det gäller Kristdemokraterna är jag mindre förvånad. De har aldrig gjort någonting för att förbättra för HBT-personer. Möjligen har de gått med på att vi inte ska bli ihjälslagna, men det är väl ungefär där gränsen för deras solidaritet går.

Fru talman! Jag har också väckt en motion, So469, som handlar om transpersoner. Jag kan inse att just den motionen är ganska detaljerad och svår att tillgodose i ett beslut. Jag väljer i stället att ställa mig bakom reservation 7.

Det ändrar dock ingenting i sak. Denna riksdag avser med utskottsmajoritetens förslag att inte göra ett jota för att förbättra transpersoners situation. Tvärtom vill majoriteten även i fortsättningen betrakta transpersoner som en grupp som samhället fullständigt struntar i och lämnar åt sitt öde. Det är mycket allvarligt.

Kravet i reservationen är relativt hovsamt. Det krävs att man ska se över lagen – inte att man ska tillsätta någon parlamentarisk utredning, inte att man ska ändra lagstiftningen så att den skulle inkräkta på andra gruppers situation. Det handlar enbart om att förbättra transpersoners situation. Min motion, som har samma anda men är något mer detaljerad, nämner till exempel att om någon vill byta kön ska man inte behöva skilja sig bara för att man byter kön. Man ska inte behöva sterilisera sig. Låt mig ta frågan om att man ska vara ogift. Om någon vill fortsätta att vara gift med sin make eller maka under sitt könsbyte för att ha stöd och för att man fortfarande älskar varandra förnekar svenska staten detta. Det kan aldrig vara acceptabelt i ett land som Sverige.

Fru talman! Utskottets ställningstagande handlar i huvudsak om att man inte vill göra någonting. Det finns inget arbete som pågår. Det finns inget intresse. Jag kan konstatera att det har tagit 50 år för oss homosexuella att få våra rättigheter. Låt det inte ta 50 år för transpersoner att få sina behov tillfredsställda!

Slutligen, fru talman, vill jag kommentera vår motion om hivprevention. Det är möjligt att det behövs en översyn av hivanslagen, men det förtar inte det faktum att det arbete som görs i såväl storstäder som ideella organisationer på detta område är viktigt. Men man behöver arbetsro. Man ska inte med förskräckelse i blicken behöva avvakta riksdagens beslut om medelstildelning. Det måste till en mer långsiktig planering för detta arbete.

Sverige har varit mycket framgångsrikt i sin hivprevention. Det gäller alla grupper. Antalet nysmittade håller sig på en relativt låg och jämn nivå. Ett av skälen till detta är att man har haft en central statlig tilldelning av medel till såväl storstäder som frivilligorganisationer, detta för att garantera att medlen verkligen går till hivprevention och inte till någonting annat.

Jag ställer mig som sagt bakom reservationerna 4 och 7 men yrkar inte bifall till dem.

Anf. 131 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Det är glädjande att utskottet föreslår en kartläggning och analys av LSS. I min motion So275 tar jag upp frågor som rör psykiskt funktionshindrade.

Psykiskt funktionshindrade är en grupp som på flera sätt inte får sina behov tillgodosedda. Människor med detta funktionshinder kan oftast inte göra sina röster hörda och är utlämnade till att kommunerna lever upp till sitt ansvar. Detta gäller särskilt den dagliga sysselsättningen, som uppvisar brister på flera håll i landet, för att inte säga på alla håll. 60 %

av de psykiskt funktionshindrade har ingenting att göra på dagarna. Detta är oacceptabelt!

Många kommuner har en ekonomi i obalans, vilket leder till svåra avväganden mellan olika i och för sig behjärtansvärda verksamheter och problem med att leva upp till ställda krav. Kommunförbundet förordar liksom Kristdemokraterna ett statligt ansvarstagande för LSS, vilket på ett bättre sätt kan garantera människor med behov av stöd en bättre livssituation.

Fru talman! Bilstöd för funktionshindrade är för många med funktionshinder en förutsättning för ett normaliserat liv. Det finns dock behov av en översyn av reglerna. Detta har utskottet också påtalat för flera år sedan. Därefter har utskottets majoritet vid varje tillfälle och vid varje därpå följande motionsbehandling hänvisat till en pågående utredning. I två år har nu extra pengar fått skjutas till i innevarande års tilläggsbudget på grund av en underfinansiering. I min motion So305 påtalar jag att utskottet borde ge regeringen detta till känna.

Jag har förmånen att träffa företrädare för lokala handikappföreningar i Halmstad fyra gånger om året och varje gång undrar dessa om det hänt något i frågan om bilstöd. Varje gång måste jag meddela att så inte är fallet. Handikappföreningarna uttrycker oro för vad som kommer att hända med bilstödet, och flera av deras medlemmar känner stor osäkerhet inför framtida försämringar av stödet.

Fru talman! Jag förväntar mig att regeringen inom kort lägger fram ett förslag för riksdagen så att funktionshindrade med behov av bilstöd kan få klart besked och slippa gå i osäkerhet längre.

Till slut, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 10.

Anf. 132 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! I flera tidigare riksdagsdebatter har jag från denna talarstol och i motionsform tagit upp de trafikskadades problem och det rättsliga läge som de trafikskadade har efter det att de har blivit skadade. I flera sådana debatter har jag påpekat det ojämlika förhållande som råder mellan den skadade å ena sidan och försäkringsbolagen å andra sidan.

I motion So500, som socialutskottet behandlar tillsammans med ett antal andra motioner, är själva utgångspunkten en artikel som publicerades i Svenska Dagbladet den 15 oktober denna höst. Den är undertecknad av ett antal advokater, professorer, sakkunniga i övrigt och organisationsföreträdare för de trafikskadade. Där konstaterar de följande: "Är man trafikskadad och tvingas pröva sin sak i domstol bör man ha gott om pengar. Är man fattig eller en vanlig löntagare har man små utsikter till framgång mot försäkringsbolagen i domstol." Detta skriver elva stycken professorer, läkare och advokater med stor erfarenhet av den här typen av processer.

Förhållandet är ännu mer anmärkningsvärt då försäkringsbolagen äger rätt att anlita så kallade sakkunnigläkare precis efter behag, precis efter plånbokens storlek, medan däremot den andra parten, som är föremål för prövning, bara har sitt egenskydd i den egna försäkringen att ta till för att bekosta juridisk hjälp upp till max 75 000 kr.

Dessutom är det så, säger dessa debattörer, att sakkunnigläkarna inte behöver stå under Socialstyrelsens tillsyn. De kan vara helt utanför den tillsynsvärld som den statliga myndigheten har på sitt ansvar. Det räcker

att de har en akademisk titel. Det räcker att de har haft erfarenhet av att vara läkare någon gång. De kan tjäna sin brödföda på detta. Och de behöver heller inte för sitt utlåtande ens träffa den trafikskadade.

Det är alltså precis samma förhållande som gäller för arbetsskadade inom försäkringskassans område. De behöver heller inte anlita av Socialstyrelsen kontrollerade förtroendeläkare. Det är dessutom så att förtroendeläkaren i fråga inte behöver träffa den arbetsskadade när han avger sitt omdöme.

Detta är ingen bra situation. Det är ett rysligt dåligt rättsligt förhållande. Vilka som har skapat detta kan man diskutera. Många har varit med och beslutat under många olika epoker. Senast 1997 berövades de trafikskadade rätten att föra processtalan med mer än just egenskyddet i sin trafikförsäkring. Det var en del av budgetsaneringen, men det var ingen klok politik, för den ger en fullständig ojämlikhet i det här avseendet.

Därför är jag mycket tillfreds med att socialutskottet enhälligt har ställt sig bakom själva tanken i de motioner som handlar om just det här förhållandet. Men, och jag ska läsa högt: Utskottet förutsätter att regeringen skyndsamt låter den här frågan bli föremål för en översyn. Det är mycket bra att ni tycker så. Men hur ska ni kontrollera att det blir gjort? Vad har ni satt för tidsgräns? Har ni dessutom i utskottet tänkt er att även kontrollera de ekonomiska ojämlikheter som råder mellan den trafikskadade och försäkringsbolagen? Det är en lika stor fråga som den om sakkunnigläkarna och deras ansvar gentemot Socialstyrelsen. Det är bra att ni gör detta, men det är viktigt att tala om hur och när ni sätter in kontrollen av att regeringen verkligen gör någonting.

Får jag också avsluta mitt sista anförande i denna kammare denna höst med att ge fru talman en eloge för premiären som talman och hälsa Anders Björck, som ska avtackas i morgon, att jag har tyckt att han har svingat klubban fantastiskt bra under de här åren.

Anf. 133 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Helt kort vill jag säga till Kenth Högström som lyfter fram det här angelägna problemet att jag är glad att Kenth Högström har noterat att utskottet delar uppfattningen och andemeningen i motionerna, för det är ju flera motioner från ett antal partier vi hanterar.

Diskussionen i socialutskottet utgick från att socialministern redan från riksdagens talarstol har sagt att denna fråga kommer att bli föremål för en översyn. Därför kände inte vi ett akut behov av att omvandla vår syn, som också är socialministerns syn enligt det refererade uttalandet, till ett skarpt tillkännagivande.

Socialutskottet har under den mandatperiod jag har suttit där, det vill säga den förra, haft för vana när vi vet att det pågår eller har aviserats ett arbete att avvakta ett halvår eller något sådant för att se om detta ger resultat. Gör det inte det brukar vi återkomma med det skarpa tillkännagivandet.

Det var ett försök att svara på Kenth Högströms fråga till socialutskottet.

När det gäller den andra delen – det ojämlika ekonomiska förhållande som Kenth Högström har påtalat – måste jag dessvärre säga att den inte

har varit uppe till en särskild diskussion i socialutskottet. Det tror jag att både Kenth Högström och socialutskottet får återkomma till.

Prot. 2002/03:40
19 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Anf. 134 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Tack Ingrid Burman för svaret! Jag uppskattar särskilt att ni menar att det ni nu skriver är nästan ett tillkännagivande. Det innebär att ni egentligen ger ministern eller departementet ungefär ett halvt år i tid för att komma tillbaka till riksdagen med en redovisning. Det är utomordentligt att det är så. Men jag förutsätter att om inte ministern gör det kommer ni att ge ett riktigt tillkännagivande, för så här får det inte fortsätta, enligt mitt sätt att se det.

Jag har följt trafikskadefrågorna under nästan hela min förra riksdagsperiod, fyra år. Jag kan bara konstatera att det blir sämre och sämre. Det rättsliga läget för de trafikskadade är sämre nu än det var i mitten av 90-talet. De har inte samma rätt till rättslig hjälp. De har inte samma ekonomiska möjligheter att få sin sak prövad. Ni förstår ju var och en som känner en trafikskadad eller ser en svårt rörelsehindrad, funktionsnedsatt person agera att de inte alltid kan uttrycka saker på det sätt som kanske vi andra i den här kammaren kan. De måste ha juridiskt bistånd. Och det måste få kosta därför att det är enda chansen i livet de har att få sin rätt prövad.

Det handlar alltså dels om att sakkunnigläkarna och förtroendeläkarna ska ställas under Socialstyrelsens ansvar och spela samma roll som alla andra läkare med samma sorts ansvarsförhållande. Dels handlar det om ekonomin. De trafikskadade och arbetsskadade ska icke vara berövade sin fulla rätt att föra talan.

Jag förstår att socialutskottet inte har lagt sig vinn om att behandla just det sista, det ekonomiska. Men jag hoppas att ni fortsätter att följa den frågan, för jag kommer att följa er och hur ni hanterar just den frågan. Det lovar jag.

Anf. 135 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! För tydlighets skull begär jag ordet igen, eftersom Kenth Högström tolkade mitt försök till svar som att socialutskottet skulle återkomma om ett halvår.

Vad jag sade och vad jag kan referera till är hur socialutskottet arbetade under förra mandatperioden. Jag har än inte sett några tecken på att vi ska byta arbetssätt. I de fall tydliga uttalanden som socialutskottet har gjort i betänkanden inte leder till åtgärd brukar utskottet återkomma. Jag ser ingen diskussion i socialutskottet att ändra arbetssätt.

Det gläder mig att Kenth Högström avser att bevaka just de ekonomiska frågorna och orättviseaspekten, det vill säga de ojämlika förhållanden i de här frågorna. Jag tror att socialutskottet har all anledning att återkomma till den frågan.

Anf. 136 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Det är väl ingen replik att säga att vi är helt överens. Jag är tacksam över det Ingrid Burman, socialutskottets ordförande, har sagt. Jag kan inte tolka stämmingsläget annat än att ingen har någon erinran mot det du nu gjorde dig till talesman för. Det verkar inte vara så. Det är väl en sorts "drottningssord" som du har framfört.

Det innebär ungefär ett halvt år i tid. Det innebär att ni kommer att följa frågan, och, som ett tips, ni kommer säkert att kunna genomföra hearingar, vissa undersökande åtgärder, inte minst mot bakgrund av artikeln i Svenska Dagbladet den 15 oktober – med sådana undertecknare, med sådana erfarenheter, att de har lagt fram en sak för er av stor rättvissekaraktär som socialutskottet i riksdagen bör pröva mycket noga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

15 § Allmän miljö- och naturvård

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2002/03:MJU1
Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (prop. 2002/03:1 delvis).

Anf. 137 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! En god livsmiljö och att naturen långsiktigt mår bra är en viktig fråga för de allra flesta människor. Det är viktigt att vi i riksdagen formulerar en politik som uppnår en bättre och renare värld. Men vi är inte ensamma. Vi i Sverige kan vara lyckliga över att vi har en av världens mest miljömedvetna befolkningar och ett av världens mest miljövänliga företagande. Det är viktigt att samhällets olika aktörer spelar tillsammans. Då får vi bästa möjliga effekt för miljö och natur.

Sambandet mellan miljö och välbefinnande och därmed miljö och ekonomi är grundläggande. Man kan aldrig långsiktigt isolera miljöpolitiken från ekonomins verklighet. Sätter vi alltför stora begränsningar för eller lägger alltför stora ekonomiska bördor på företag och människor sparkar man undan benen för den framtida miljöutvecklingen. Endast välmående människor, företag och länder klarar av att satsa på en bättre miljö. Marknadsekonomin har visat sig vara ett klart överlägset system även för miljön framför plantänkandet.

För Moderaterna tillhör miljöpolitiken de väsentliga delarna av samhällets uppgifter, det vill säga att sätta ramar och stifta lagar för att nå en bättre miljö tillsammans med miljöforskning, miljöövervakning och ansvaret att uppfylla nationella och inte minst internationella överenskommelser.

Däremot skiljer sig vår syn på miljöpolitiken från de tre samarbetspartierna, som nu lägger fram sin gemensamma budget. Jag får intrycket av en budget som har karaktären av att staten tar på sig ett för stort ansvar från det civila samhället. Över till det civila samhället finns bara uppgifter som att administrera regeringens politik. En för stor andel av miljöpolitiken finansieras genom att man går omvägen via statskassan. Exempel på detta är anslagen för marksanering, det så kallade stödet till klimatinvesteringar, och finansieringen av vädermyndigheten SMHI.

Dessutom har budgeten karaktären av utsmetning. Man pytsar ut pengar till verksamheter hit och dit. Exempel på det är när Miljöpartiet i sin förhandling med regeringen lyckades öka på anslagen med några miljoner till biologisk mångfald och en mångmiljonpytsning till marksanering.

Vidare tycker vi illa om när statliga myndigheter blir kampanjorgan för majoritetens politik. Naturvårdsverket har med sina anslag blivit lite mer av en *public relations*-byrå snarare än en myndighet med kontrollfunktion och uppdrag att fullfölja lagstiftningen. Inte för att jag tror att man inte sköter sina kärnuppgifter, man jag blir lite orolig när myndighetsutövningen mixas med informationsanslag av politisk karaktär. Min oro handlar snarare om Naturvårdsverkets trovärdighet.

Låt mig ge några exempel. Varje år ger Naturvårdsverket ut en svensk översättning av den amerikanska boken med titeln *The State of the World*, på svenska *Tillståndet i världen*. Boken är ett debattinlägg från organisationen World Watch Institute. Denna årligen återkommande bok har blivit kraftfullt kritiserad i den amerikanska miljödebatten, och i Danmark har det varit en mycket intensiv debatt i medierna om bokens slutsatser. Statistikern Bjørn Lomborg har gett ut en bok som heter *Verdens sande tilstand* för att bemöta den amerikanska bokens slutsatser, och han har levererat förödande kritik mot World Watch Institute's slutsatser. Trots att detta verk anses så kontroversiellt ger den svenska myndigheten Naturvårdsverket ut boken i Sverige. Myndigheter ska inte delta i politiska debatter – de ska hålla sig till myndighetsutövning och vetenskapsbaserad information.

Ett andra exempel är det anslag om klimatinformation som nu återfinns i budgeten. Regeringen vill anslå 30 miljoner kronor år 2003 för en kampanj om klimatfrågor. För det första tycker vi att denna information borde inrymmas i den ordinarie informationsbudgeten för verket. För det andra kan man ha vissa synpunkter på hur Naturvårdsverket informerar. På verkets hemsida hittar man klimatinformation som snarare skulle passa på Svenska Naturskyddsföreningens eller Greenpeace hemsidor. Det är inte bra när myndigheter blir PR-byråer eller kampanjorganisationer. Myndigheter ska vara myndigheter.

När det gäller klimatfrågan skulle jag vilja fortsätta med att lyfta fram ett annat problem. För tidigare budgetår återfinns ett konto i bostadsutskottets budget som kallades för lokala investeringsprogram, LIP. Nu döper man om dessa pengar – 300 miljoner kronor – och riktar in dem mot klimatåtgärder, det så kallade stödet till klimatinvesteringar. LIP-pengarna kritiserades mycket starkt av olika kontrollinstanser, till exempel Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket. Kritiken handlade om såväl tveksamma miljöeffekter som inte minst en mycket låg kostnadseffektivitet. Klimatpengarna har i princip samma karaktär som LIP, vilket troligen återigen kommer att leda till en mångmiljonflopp. Med Naturvårdsverkets nya uppdaterade statistik på klimatområdet har Sverige redan uppfyllt målsättningen att sänka koldioxidutsläppen med 4 %. Då kan vi likaväl slänga 300 miljoner kronor i sjön – målet är ändå uppnått.

Det hade, fru talman, varit mycket bättre om pengarna hade gått till stöd för teknikutveckling. Den modell vi har skissat på liknar det sätt på vilket katalysatorrening i bilar infördes stegvis. Staten understödde med bidrag dem som satsade på att köpa en ny katalysatorrenad bil eller att modifiera sin gamla bil. Då får man en mycket effektivare miljöstyrning än om pengarna smetas ut över kommuner för mer eller mindre diffusa projekt, till exempel de lokala investeringsprogrammen.

På ett ställe i budgeten har något märkligt inträffat. AB Svenska Miljöstyrningsrådet är en viktig kompetensbank och pådrivare vad gäller

näringslivets frivilliga miljöarbete. Rådet ägs gemensamt av Miljödepartementet, Föreningen Svenskt Näringsliv och Svenska Kommunförbundet. Mot bakgrund av hur väl verksamheten fungerar samt att staten är huvudägare är det olyckligt att det saknas precisering av det statliga anslaget i utgiftsområdet. Vi förutsätter att denna viktiga verksamhet ryms i budgeten med staten som delfinansiär, vilket vi också tog upp i vår motion från i höstas. I utskottsbetänkandet finns mycket tydliga skrivningar om detta, vilket vi förutsätter att regeringen hörsammar.

Fru talman! Den moderata miljöpolitiken handlar om att samhället måste få ta ett större ansvar för miljöpolitiken och att staten måste få större kostnadseffektivitet i sitt handlande. En åtgärd är att myndigheten SMHI tvingas avgiftsfinansiera sin verksamhet i större utsträckning än i dag när man servar samhälle och myndigheter med information om bland annat vädret.

Men vårt anslag är bredare. Därför ligger den moderata budgeten lägre än regeringens budget. Ibland har vi andra lösningar. I finansieringen av arbetet med biologisk mångfald har vi föreslagit en fond som ska ge arbetet mera långsiktiga spelregler än vad budgetanslagen medför.

Vi har inga reservationer till betänkandet men väl ett särskilt yttrande som visar på hur vi tycker att budgetområdet allmän miljö- och naturvård borde ha disponerats i stället.

Anf. 138 MARIE WAHLGREN (fp):

Fru talman! Det är egentligen fantastiskt att få tillhöra dem som får arbeta lite extra med miljöfrågorna i kammaren. Samtidigt som miljöproblemen kanske är vår generations allvarligaste utmaning finns det i nuläget all anledning att känna hopp om att vi tillsammans kan göra en skillnad.

Trots att fokus i den allmänna debatten kanske är lite mindre på miljöfrågorna än vad det var under 70- och 80-talet, tror jag att de i den realpolitiska sfären i dag har en större tyngd, framför allt inom det internationella samarbetet. Det tror jag kommer att göra en skillnad.

Varje gång jag ser rovfågeln sväva över den skånska slätten känner jag att miljöarbete har en betydelse, för de var mycket färre när jag var barn än vad de är nu. Det är det arbete som folk i denna kammare har gjort före mig som har haft en betydelse.

Fru talman! En liberal miljöpolitik bygger på framtidsoptimism. Vi tror att teknisk utveckling kombinerad med kloka politiska beslut har en möjlighet att leda till ett samhälle där vi har både tillväxt och en god miljö.

Hur driver vi då en politik som just tar teknikutvecklingen i miljöns tjänst? Ja, en av de viktigaste grunderna är naturligtvis att generera nya idéer, och för det krävs en fri och oberoende forskning men också möjlighet för småföretagare och andra att realisera goda idéer. I går tog vi därför ett steg mot en bättre miljö genom att påskynda arbetet med mindre krångliga regler för företagandet.

Det räcker naturligtvis inte bara med teknikutveckling, utan den måste också vara miljövänlig. För det krävs dels att vi väcker människors entusiasm för detta arbete, dels att bra miljö ska löna sig.

Folkpartiet liberalerna har länge drivit tesen att förorenaren betalar och på så sätt, vilket är naturligt för en liberal, tar de positiva krafterna i

marknadsekonomi i miljöns tjänst. På senare tid har vi också till vår glädje fått allt fler att ansluta sig till denna grundtanke.

En av de viktigaste delarna i att driva utvecklingen framåt är att skapa tydliga och förankrade regelverk på miljöområdet. Folkpartiet föreslår därför en hållbarhetskommision, som får i uppgift just att skapa de här nya regelverken – regelverk som gynnar, inte missgynnar, arbetet mot ett hållbart samhälle. Mina kolleger Sverker Thorén och Lennart Fremling kommer senare under denna debatt att precisera lite mer vad vi menar med en hållbarhetskommision.

Samtidigt är det viktigt att de regler som vi stiftar också följs upp. Därför känner jag stor oro över de signaler som går ut på att miljöåklagarna inte hinner med sitt arbete. Jag är glad att miljöministern nu aviserar åtgärder för att minska den här bördan, men jag känner ändå en stor oro för att miljöbrott inte följs upp på det sätt som är avsikten. Jag tror att vi på sikt kan komma åt det här bara genom att ge åklagarna större resurser.

Fru talman! Både regler och deras uppföljning får väldigt lite genomslag om de inte är förankrade hos de människor som påverkas av dessa. Min erfarenhet är att många människor är beredda att göra stora uppoffringar i den egna vardagen för att uppnå en bättre miljö så länge de känner och vet att det inte är en tom symbolhandling utan har en faktisk effekt.

Ett sådant exempel är den nu mycket flitigt diskuterade fiskeripolitiken. Flera fiskare som jag har träffat har sagt till mig att de är villiga att gå med på både sänkta kvoter och hårdare regler. De är till och med villiga att gå med på ett totalstopp. Men då måste man känna att det är någonting som har en faktisk effekt på torskbeståndet.

Folkpartiet vill ha en fiskeripolitik som bygger på samförstånd mellan forskare, fiskare och politiker. I nuläget ser vi inte att det skulle innebära ett ensidigt totalstopp för torskfisket. Vi tror att ett antal åtgärder, bland annat en hårdare kontroll av svartfisket men också stopp för fiske på särskilt känsliga områden, skulle ha en långt mycket större effekt.

Det är också så man ska se de ökade satsningar på miljöforskning som vi liberaler föreslår i vår budget. De ska användas för att på rationell grund kunna ta fram förslag som leder till en bättre miljö. Det är viktigt att miljöarbetet är långsiktigt så att man förankrar frågorna inte bara i kort utan också i långt perspektiv.

Fru talman! Miljöpolitiken är internationell, och inom inget område är det så tydligt som när det gäller klimatfrågan. Därför var det synd att utskottets majoritet inte gick med på de ökade satsningar på internationellt miljösamarbete som vi liberaler föreslog.

När det gäller klimatfrågan måste vi nu påbörja marschen inte bara mot ett avstannande av ökningstakten i utsläppen av växthusgaser, utan också mot en faktisk minskning inte bara i Sverige utan också internationellt. Detta gör man bara tillsammans, och vi tror att samarbetet inom EU är en hörnsten i detta arbete. Som folkpartist är jag glad att handeln med utsläppsrätter nu kan bli verklighet. Men jag är också orolig för att systemet inte får en utformning på det sättet att den driver en faktisk minskning av utsläppen.

Om vi återgår till det inhemska läget, tycker jag att det är synd att majoriteten i riksdagen inte kan frigöra sig från de energipolitiska lås-

ningar som man har. Det är inte rimligt att i nuläget stänga Barsebäck 2. Det är inte rimligt att ersätta el från kärnkraftverk som existerar med smutsig kol- och oljeel från Danmark och Polen.

Havsmiljön är en annan fråga som den senaste tiden har kommit upp till ytan – möjligtvis på grund av att ett antal fartyg har gått under ytan. I går tog ett enat miljöutskott det första steget mot en snabbare hantering i arbetet att få Östersjön klassad som särskilt skyddat område. Det är mycket glädjande, men nu måste vi också fylla detta beslut med ett innehåll. Folkpartiet har till exempel föreslagit att ett miljölottssystem införs i Östersjön, det vill säga att kvalificerad personal kan hjälpa till och också kontrollera transporter av miljöfarligt gods i detta känsliga innanhav. Vidare vill Folkpartiet att alla hamnar ska kunna ta emot förorenat vatten. En tredje åtgärd är att inrätta marina reservat täckande Östersjöns alla huvudbiotoper.

Det finns ett område där varje land har ett viktigt nationellt ansvar, och det är kampen för att bevara den biologiska mångfalden. Vi blir aldrig trovärdiga när vi kräver att fattiga länder ska skydda regnskog och savann om vi inte samtidigt skyddar lövskog, urskog och den svenska fjällvärlden. Skyddet av hotade arter, om det gäller varg eller lövgroda, kräver många åtgärder. Det är viktigt att vi bär de kostnaderna solidariskt.

Fru talman! Det är därför som Folkpartiet vill ha mer pengar till exempel till naturreservat, och vi vill därför ha en ökad satsning jämfört med regeringen på just biologisk mångfald.

Folkpartiet har valt att inte lägga någon reservation vad gäller miljöpolitiken. Detta beror inte på att vi inte har ett bättre alternativ inom miljöpolitiken än regeringen, utan snarare på att inom detta område kanske mer än något annat måste hela politiken hänga samman. Precis som den ekonomiska politiken utgör en helhet utgör också miljöpolitiken något som måste genomsyra varje enskilt politikområde.

Den liberala miljöpolitiken finns till exempel inom försvarsbudgeten, där vi kräver mer pengar till Kustbevakningen för att kunna skydda våra vatten mot både utfiskning och oljeutsläpp. Den finns i stödet till den fria forskningen, vilket vi tror driver fram nya tekniska hållbara lösningar på många av dagens miljöproblem. Den finns i synen på skattelagstiftningen, där Folkpartiet länge drivit frågorna om den gröna skatteväxlingen. Och inte minst syns den i den internationella politiken, där vi liberaler genom att vara pådrivande för internationella lösningar inom miljöpolitiken, kombinerat med vårt långa engagemang för frihandel och rättvisa villkor för utvecklingsländerna, ser till att miljöpolitiken är en del av det internationella arbetet.

Fru talman! Folkpartiet hade under någon valrörelse devisen att det behövs både hjärta och hjärna i politiken. Detta är extra sant när det gäller miljöpolitiken. Frågorna kräver att vi drivs av ett starkt känslomässigt engagemang men att vi hittar lösningarna på miljöproblemen på en rationell och saklig grund. Fru talman! Sverige behöver en liberal miljöpolitik.

Anf. 139 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 2. Jag står naturligtvis även bakom övriga reservationer med kristdemokratiska

förtecken. Vi kristdemokrater avstår från att delta i beslut om anslag, eftersom förslaget till budget har fallit för vår del.

Glädjande nog finns det en tämligen stor samstämmighet mellan partierna om de 15 miljö kvalitetsmål som riksdagen antagit och som i mycket är styrande för det politiska arbetet på området. Även målet att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta samlar de allra flesta. Vi kan ha lite olika uppfattningar om vilka budgetsatsningar som behövs och vilka metoder som är bäst för att nå målen, men den gemensamma inriktningen är kanske viktigare än vad vi i förstone kan tro. För vi tror väl inte att det enbart är de anslag som finns inom ramen för det betänkande som vi nu diskuterar som avgör om målen kommer att nås?

Betänkandetexter, anslagsnivåer och riksdagsdebatter är mycket viktiga – absolut. Det är jag den förste att skriva under på. Men en gemensam politisk beslutsamhet i att steg för steg driva utvecklingen åt rätt håll är avgörande för att man ska få en uppslutning av alla som måste bidra för att målen ska nås. Det klarar vi inte från talarstolen här eller i utskott eller i korridorer. Medvetenheten om vilka förändringar som måste till växer sakta men säkert hos konsumenter, producenter, forskare och investerare. Det tar tid, och det kommer att ta tid innan vi alla fullt ut i vår vardag tänker och handlar i perspektivet av långsiktigt hållbar utveckling.

Fru talman! Jag vill peka på ett par områden där vi kristdemokrater inte är riktigt nöjda med utskottsmajoritetens ambitioner. Det gäller först och främst insatserna för att begränsa utsläppen av växthusgaser. Att begränsa klimatpåverkan är den kanske viktigaste punkten på den miljöpolitiska agendan. Regeringens eget miljömålsråd pekar på att med nuvarande utveckling och med hittills beslutade åtgärdsstrategier kommer inte målen att nås på detta område. Det har visat sig att en del av de lokala investeringsprogrammen, där man särskilt gjort insatser för att minska klimatpåverkan, har nått väldigt bra resultat. De har varit effektiva. Därför vill vi kristdemokrater öka anslaget Stöd till klimatinvesteringar med 50 miljoner kronor utöver majoritetens förslag.

Ett område där regeringen och utskottsmajoriteten är för sena i steget handlar om att stimulera fram alternativ till fossila drivmedel. För att nya miljövänliga drivmedel ska kunna bli verkligt konkurrenskraftiga måste de under en övergångsperiod befrias från både koldioxid- och energiskatt. Likaså måste fler pilotanläggningar för produktion av biobränslen släppas fram genom tillstånd och skattebefrielse. Varför vill majoriteten i denna kammare fortsätta att söla på det här området?

Fru talman! Kristdemokraterna har högre ambitioner än majoriteten när det gäller kalkningsverksamheten. Självklart gäller det i första hand att begränsa de utsläpp som förorsakar försurning av mark och vattendrag. Men för mark och vatten som redan är starkt påverkade krävs omfattande kalkning för att minska den befintliga försurningen. En långsiktig strategi för sjöar och vattendrag bör omfatta mer än bara åtgärder direkt i vattnet, eftersom tillståndet i sjöar och vattendrag bland annat är en följd av att omgivande mark försurats.

Vi har tidigare kritiserat att det varit svårt att utläsa ur regeringens budgetförslag hur mycket pengar som anslås till kalkning. Vi anser att kalkningsanslaget ska redovisas separat. Skogskalkning bör inledningsvis

tas med som ett nytt anslag. Så småningom bör hela den samlade kalkningsinsatsen sammanföras till ett gemensamt anslag, eftersom en strategi med sammanslagen sjö- och skogskalkning kan komma att minska resursbehovet totalt sett.

Skogsstyrelsen har arbetat fram ett åtgärdsprogram för en sammanslagen sjö- och skogskalkning som skulle vara effektivare än nuvarande system ur både praktisk och ekonomisk synvinkel. Kristdemokraterna har tidigare föreslagit, och står fast vid, att åtgärdsprogrammet från Skogsstyrelsen bör genomföras, och vi anslår under en treårig förberedelsefas 30 miljoner kronor per år för detta ändamål.

Fru talman! I betänkandet talas det om en utredning om ett nationellt förbud mot användningen av bromerade flamskyddsmedel i varor och produkter samt användningen av farliga HA-oljor vid tillverkning av bildäck. I måndags kom uppgifter från Kemikalieinspektionen, som gör den här utredningen, om att man inte förordar ett svenskt förbud. Det är djupt oroande.

Bromerade flamskyddsmedel används för att förhindra att brand uppkommer i produkter som plast, gummi, textilier och elektroniskt material. De är svåra att bryta ned och påträffas därför högst upp i näringskedjan, där människan än så länge befinner sig. Halterna av bromerade flamskyddsmedel i bland annat bröstmjök ökar. Förbudet mot PCB och DDT, som tidigare har beslutats, har inneburit att halterna av dessa miljögifter har minskat i bröstmjök. Förbuden har varit verkningsfulla. Bromerade flamskyddsmedel måste förbjudas, såväl i produktion som när det kommer genom import. Regeringen bör också inom ramen för EU-samarbetet verka för att ett sådant förbud kommer till stånd i hela unionen. Med anledning av vad som sagts från Kemikalieinspektionen vill jag fråga Socialdemokraternas företrädare här i debatten om man är beredd att fullfölja ett förbud eller om man ska fega och vänta på EU.

Fru talman! Låt mig avsluta med att uttrycka min glädje över att utskottet i går kunde enas om ett tillkännagivande om att vi vill att regeringen snarast ska ansöka hos IMO om att klassa den svenska delen av Östersjön som särskilt känsligt havsområde. Det var ett viktigt steg som tillgodoser de förslag som Kristdemokraterna har fört fram i sin partimotion om miljöpolitiken.

Anf. 140 ROGER KARLSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att ställa mig bakom Centerpartiets reservation under punkt 3, men jag yrkar för tids vinnande inte bifall till den.

Det här betänkandet behandlar anslagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, men miljöpolitiken är så mycket mer än anslag i en budget. En bra miljöpolitik handlar om att man stimulerar så att miljöfrågor blir en naturlig del i näringslivet, i kommuners strategiska utveckling och i individers konsumtionsval. En sådan miljöpolitik underbyggs av fri och självständig forskning, information, styrmedel och framför allt långsiktighet i beslut.

Fru talman! Jag ska bara säga något kort om anslagen. Centerpartiet har i sitt budgetalternativ anslagit 853 miljoner mer än regeringen till internationellt bistånd som ett första steg för att inom två år uppnå enprocentmålet i biståndet. Av detta ökade anslag har vi öronmärkt 353 mil-

joner till miljöbistånd. Inom utgiftsområdet har vi också anslagit 50 miljoner ytterligare för att inrätta en miljöfond för kostnadseffektiva investeringar kring Östersjön samt 10 miljoner ytterligare till miljöforskning.

Nu har riksdagen antagit ramarna för nästa års budget, och vårt budgetalternativ har fallit. Men jag vill ändå framhålla den sammanhållna strategin bakom våra satsningar som jag har nämnt, satsningar på miljöbistånd, fond för miljöinvesteringar i Östersjöområdet och miljöforskning.

Allt detta handlar om satsningar som ger mer än vad de kostar. Det är satsningar som förmerar sig och stimulerar en miljödriven utveckling. Det är viktigt att åtgärder inom miljöområdet inte ställs mot andra angelägena satsningar. Åtgärderna måste vara kostnadseffektiva. Den enda satsning av detta strategiska slag som regeringen och dess samarbetspartier gör är att satsa 7 miljoner på att främja svensk miljöteknikexport. Satsningen ligger inte inom detta utgiftsområde, men den är bra om än lite senkommen. Centerpartiet har länge drivit frågan. Det känns bra om vi till slut på något sätt har påverkat regeringen.

Hur det nu är med vem som satsar först och mest på anslag är det nog så, fru talman, att det inte är så mycket via anslagen i sig utan via en tydlig inriktning som vi bäst styr samhällsutvecklingen mot hållbarhet. Det är därför det egentligen inte finns någon större oenighet kring anslagen inom miljö- och naturvårdsområdet.

Under hösten har det största och för miljön viktigaste arbete som miljö- och jordbruksutskottet har ägnat sig åt varit att ta ett initiativ till att snabbbehandla motionerna som rör Östersjön och att förebygga oljeutsläpp och oljeolyckor. Utgångspunkten för vårt arbete har varit att en olycka liknande den som hände utanför Spaniens kust inte ska få hända i Östersjön. Det skulle få katastrofala konsekvenser för Östersjöns känsliga ekosystem.

Fru talman! Jag är mycket glad åt att ett enigt utskott i går ställde sig bakom ett tillkännagivande till regeringen som innebär att regeringen så snart som möjligt ska ansöka hos IMO om att svenska vatten i Östersjön ska klassas som särskilt känsligt havsområde och att regeringen också parallellt med detta ska påskynda arbetet inom HELCOM för att om möjligt få övriga delar av Östersjön klassade som känsligt havsområde så snabbt som möjligt. Man ska också tydligt prioritera utarbetande av förslag om skyddsåtgärder, till exempel i form av miljölots, som har nämnts här, och dubbelskrov eller att man flyttar farleder från känsliga marina områden. Det är åtgärder som skulle kunna följa på en klassning som särskilt känsligt havsområde.

Fru talman! Vi i utskottet har gjort vad vi har kunnat för att så snart som möjligt skydda åtminstone våra svenska vatten i Östersjön från oljeutsläpp och oljeolyckor. Jag vill passa på att tacka alla partier i utskottet och utskottets kansli för det goda arbete som vi har gjort med att snabbbehandla frågan.

Klimatfrågan är en annan stor miljöfråga som måste hanteras, inte bara inom miljö- och jordbruksutskottet utan av flera av riksdagens utskott och framför allt av regeringen. Även inom detta område är det viktigt med långsiktighet i politiken. Det är stora system som måste ändras, exempelvis transportsystemet. Men det är inte genom anslag på utgiftsområde 20 som vi förändrar världen. Det är snarare genom ett tydligt

ledarskap och långsiktiga beslut. Då får vi företagen med oss, de företag som ska ta fram produkter och tjänster med tekniska lösningar som innebär en mindre miljöpåverkan än de gamla teknikerna.

Det är lite paradoxalt att samtidigt som regeringen satsar 7 miljoner på att främja export av miljöteknik förmår man inte ha en långsiktighet inom skattepolitiken så att vi kan utveckla alternativa drivmedel och stimulera användningen av alternativa drivmedel i Sverige. Nästa år lägger Scania ned sin tillverkning av etanolmotorer för bussar. Det beror på att alltför få bussbolag köper eller är intresserade av att köpa etanol-drivna bussar. Det beror i sin tur på att spelreglerna helt enkelt inte har varit tillräckligt långsiktiga. Centerpartiet har länge drivit frågan om en långsiktig skattebefrielse för biodrivmedel. Det skulle öppna möjligheter för svensk miljöteknikexport. Det gäller att få åtgärderna att hänga ihop.

Fru talman! Min poäng är att vi, för att få en hållbar utveckling, måste förstå och se helheten. Insatser inom miljöområdet får inte motverkas av skattepolitiken eller andra politikområden. Centerpartiet står för en sådan helhetssyn. Vi kommer därför att fortsätta att driva på regeringen för att få en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling. (forts. 17 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SkU5 Utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning vid vissa andelsbyten, m.m.

Punkt 2 (Utvidgning av det skatterättsliga andelsbyttessystemet)

1. utskottet

2. res. (fp, m, kd, c)

Votering:

169 för utskottet

138 för res.

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v, 16 mp

För res.: 48 m, 42 fp, 30 kd, 18c

Frånvarande: 15 s, 7 m, 6 fp, 3 kd, 6 v, 4 c, 1 mp

Övriga punkter

SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Punkt 12 (Äldreombudsman m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (kd)

Votering:

280 för utskottet

29 för res. 2

1 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 47 m, 42 fp, 2 kd, 25 v, 18 c, 16 mp

För res. 2: 1 m, 28 kd

Avstod: 1 s

Frånvarande: 13 s, 7 m, 6 fp, 3 kd, 5 v, 4 c, 1 mp

Punkt 16 (Klass- och könsmissiga hälsoskillnader)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

285 för utskottet

26 för res. 3

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 132 s, 48 m, 42 fp, 30 kd, 18 c, 15 mp

För res. 3: 25 v, 1 mp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 fp, 3 kd, 5 v, 4 c, 1 mp

Punkt 19 (Kost, hälsa och miljö)

1. utskottet

2. res. 6 (v, mp)

Votering:

271 för utskottet

40 för res. 6

1 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 132 s, 48 m, 43 fp, 30 kd, 18 c

För res. 6: 25 v, 15 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 4 c, 1 mp

Leif Björnlod (mp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 26 (Bidrag till nationella anhörigorganisationer)

1. utskottet
2. res. 8 (kd, m, fp, c)

Votering:

173 för utskottet

137 för res. 8

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 132 s, 25 v, 16 mp

För res. 8: 48 m, 42 fp, 30 kd, 17 c

Frånvarande: 12 s, 7 m, 6 fp, 3 kd, 5 v, 5 c, 1 mp

Punkt 27 (Förändringar i bilstödet)

1. utskottet
2. res. 10 (kd, c)

Votering:

213 för utskottet

51 för res. 10

48 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 132 s, 40 fp, 25 v, 16 mp

För res. 10: 1 m, 2 fp, 30 kd, 18 c

Avstod: 47 m, 1 fp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 4 c, 1 mp

Punkt 30 (Statligt kostnadsansvar för assistansersättningen m.m.)

1. utskottet
2. res. 11 (kd, m, fp, c)

Votering:

173 för utskottet

139 för res. 11

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 132 s, 25 v, 16 mp

För res. 11: 48 m, 43 fp, 30 kd, 18 c

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 4 c, 1 mp

Punkt 37 (Insatser för hemlösa)

1. utskottet
2. res. 17 (v)

Votering:

242 för utskottet

40 för res. 17

29 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 132 s, 48 m, 43 fp, 1 kd, 18 c
För res. 17: 25 v, 15 mp
Avstod: 29 kd
Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 4 c, 2 mp

Prot. 2002/03:40
19 december

Punkt 38 (Apoteksmonopolet)

1. utskottet
2. res. 18 (kd, m, fp, c)

Votering:

173 för utskottet

139 för res. 18

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 132 s, 2 fp, 24 v, 15 mp

För res. 18: 48 m, 41 fp, 30 kd, 1 v, 18 c, 1 mp

Frånvarande: 12 s, 7 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 4 c, 1 mp

Ingrid Burman (v) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

17 § (forts. från 15 §) **Allmän miljö- och naturvård** (forts. MJU1)

Allmän miljö- och naturvård

Anf. 141 ALF ERIKSSON (s):

Fru talman! Även denna höst har vi drabbats av en miljökatastrof som har ställt till väldiga skador på miljön. Stränder motsvarande sträckan Stockholm–Ystad har förorenats av olja efter Prestiges förlisning utanför Spanien. Massvis med människor har förlorat sina möjligheter till försörjning, och den marina miljön har tagit väldigt stor skada. Händelser av det här slaget påminner oss om sårbarheten i det system som vi har byggt upp för vårt välstånd, och det kunde ha hänt utanför våra kuster.

Sommarens översvämningar i Mellaneuropa har vi nästan glömt men de är också ett tecken på att vi håller på att få en klimatförändring orsakad av vårt sätt att producera och konsumera.

Det här är två exempel som påminner oss om nödvändigheten att skapa ett ekologiskt hållbart samhälle. Sverige är ett föregångsland på området, och det blir vi som har möjlighet att besöka representanter för andra länder ganska ofta påminna om. De ser ofta Sverige som ett föredöme, och den rollen tycker jag att vi ska leva upp till och också behålla.

Som flera tidigare sagt beslutade ett enligt miljö- och jordbruksutskott i onsdags att Sverige snarast ska ansöka om att Östersjön blir klassad som ett särskilt miljö känsligt område. Detta är viktigt, för om FN-organet IMO beviljar en sådan ansökan kan vi ställa krav bland annat på ytterligare säkerhet för sjöfarten.

Vi kan dock inte i alla sammanhang gå före så långt att vi straffar ut oss själva, utan vi måste kunna visa att det vi föreslår är möjligt liksom

att vi gör som vi säger och att det är vetenskapligt befogat. I annat fall förlorar vi vår trovärdighet.

Det är här som den svenska miljöbudgeten för nästa år kommer in i bilden. Vi har fastställt 15 övergripande miljö kvalitetsmål – mål för miljöpolitiken som ska vara uppnådda till år 2020. De fastställda delmålen ska vi ha uppnått tidigare. Vi tillför stegvis ökade resurser för att kunna förverkliga den här målsättningen.

Miljömålsrådet avlämnade för en tid sedan sin första rapport om läget. Av den rapporten framgår att utvecklingen ser positiv ut för sju av de nationella miljö kvalitetsmålen. För ytterligare sju av målen går utvecklingen inte i en entydigt positiv riktning. I endast ett fall pekar det i negativ riktning, nämligen när det gäller målet om hav i balans och om en levande kust och skärgård.

Miljön i våra hav och kustområden – det gäller då Östersjön och västerhavet – är hotad av övergödning, giftutsläpp, ett alltför hårt fiske och oljeutsläpp. Havets ekosystem är i obalans. Därför ges havsmiljöfrågorna en central roll i miljöpolitiken under de kommande åren.

Om vi med egna ögon hade kunnat se vad som gömmer sig under havsytan skulle vi, det är jag övertygad om, ha haft ett betydligt större engagemang för att komma till rätta med havsmiljöproblemen. För att återställa havsmiljöerna måste vi vidta en mängd åtgärder, främst på land. Det är nämligen från land som de flesta föroreningarna kommer.

Det handlar om sopor. Det handlar om att minska övergödningen beträffande våra odlingar. Det handlar om att ta bort giftiga utsläpp. Det handlar om att minska luftföroreningarna, som till stor del hamnar på havets yta. Listan kan göras längre.

Till detta kommer åtgärder i fråga om havet genom att upprätta förvaltningsplaner för fisket så att vi kan nå upp till det mål om att återställa fiskarterna som antogs i Johannesburg i augusti. Det handlar också om att inrätta marina reservat och om att för framtiden skydda känsliga strandmiljöer.

Fru talman! Det räcker dock inte med enbart budgetmedel och ett fullgott system för hur vi ska kunna uppnå den hållbara utvecklingen. Vi måste också få till stånd ett engagemang hos alla, kanske allra mest hos den enskilda individen. För att det ska kunna bli möjligt måste alla ha kunskap och känna delaktighet – ha möjlighet att bidra med sina kunskaper för att forma det hållbara samhället. Detta är grunden för att vi ska kunna bli framgångsrika.

På det området har de lokala investeringsprogrammen varit lyckade. Det bygger på underifrånperspektivet, att ta till vara lokala kunskaper och initiativ och skapa en delaktighet i miljöpolitiken.

De beräkningar som kommunerna har gjort visar att det hittills beviljats 6,2 miljarder kronor till investeringar som har blivit 20,7 miljarder när kommuner och andra intressenter skjutit till sina medel.

Dessa medel och det lokala engagemanget bedöms medföra en minskning av energiförbrukningen med 2,3 terawattimmar per år, och fossila bränslen motsvarande 1,8 terawattimmar ersätts med förnybara energislag. Den första delen är mer än hälften av Barsebäck 2:s kapacitet. Koldioxidutsläppen minskar med 2,8 % av de totala svenska utsläppen. Det visar att vi kan komma långt med lokala engagemang. Nu avlöses de lokala investeringsprogrammen med ett klimatinvesteringsprogram. Det

får en något annan inriktning för målet, för programmet är koncentrat just till klimatinvesteringar.

Moderaterna har i sitt budgetalternativ tagit bort dessa stimulanser och hävdar att informationsinsatserna ska skötas från Naturvårdsverkets ordinarie anslag och inte med de informationsmedel som majoriteten vill tillföra. Det handlar, Lars Lindblad, om att öka kunskapen hos allmänheten, som är grunden för att vi ska kunna bygga samhället underifrån. Är det en besparing för att finansiera era skattesänkningar, eller är det en syn som innebär att klimatmålet ska nås med central styrning?

Jag kan också konstatera med tanke på det moderata särskilda yttrandet att kärnuppgifterna på miljöområdet i den moderata ideologin är miljöforskning, övervakning, kalkning och uppfyllandet av internationella överenskommelser. Jag är inte speciellt imponerad. På forskningsområdet föreslår ni lägre anslag än majoriteten, och kalkningen är inte en åtgärd som botar. Vill ni göra någonting åt orsaken kommer ni att få lägga pengar på kalkning, denna medicin som bara lindrar, i all evinnerlig tid.

När det gäller internationella överenskommelser tycker jag att det ni säger är märkligt. Det innebär att vi ska komma efter och genomföra det andra har bestämt i stället för att gå före och utnyttja de fördelar som detta ger exempelvis genom att sälja kunskap och utrustning.

Till betänkandet har fogats tre reservationer, alla från Kristdemokraterna. De två första handlar om kalkning. Kalkningen sker nu enligt den nationella kalkningsplanen, och det gör att det har blivit betydligt mer effektivt. I år kalkas för 213 miljoner kronor. Det räcker till 90 % av de försurade sjöarnas totala yta. Det är viktigt att vi använder denna medicin, men den är inget medel för att åtgärda försurningsproblemen. Det är orsakerna till försurning som måste angripas, och det gör vi med hjälp av miljömålsarbetet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 142 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill fråga i anslutning till att Alf Eriksson tar upp frågan om kalkning: Är Socialdemokraterna beredda att också titta närmare på Skogsstyrelsens plan för skogsmarkskalkning?

Sedan vill jag höra, Alf Eriksson, om utredningen om bromerade flamskyddsmedel. Folk från Kemikalieinspektionen har sagt att de farligaste flamskyddsmedlen utreds inom EU just nu, och man ser ingen fördel med att springa i förväg. Det är bättre att låta EU-bollen rulla. På så vis blir det ett större genomslag på sikt, menar man. Delar Alf Eriksson den uppfattningen, eller är han beredd att här i kammaren ge besked för den socialdemokratiska riksdagsgruppens räkning att han står bakom ett svenskt förbud mot användning och import av produkter där bromerade flamskyddsmedel ingår?

Anf. 143 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Det pågår ett projekt som Skogsstyrelsen bedriver med skogskalkning. Den är inte oomtvistad, eftersom det ger en chockverkan när man lägger kalk på mark som successivt under flera år har försurats och pH-värdet återställs oerhört snabbt. Det innebär en chockverkan som

vissa växter inte tål. Det man hittills har kommit fram till visar att det inte har speciellt stor betydelse för våra sjöar och vattendrag vad man lägger ut i skogen.

Men sista ordet är inte sagt i denna fråga. Det finns vissa skogsområden som behöver kalkas.

När det gäller bromerade flamskyddsmedel har vi i miljö kvalitetsmålen antagit att den typen av gifter ska fasas ut. Frågan är hur. Den frågan har regeringen ställt till Kemikalieinspektionen, och den har lämnat sin syn på frågan. Nu återstår att lyssna på alla samlade synpunkter innan vi tar ställning i denna fråga.

Anf. 144 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Fru talman! Tack för svaret så långt. Socialdemokratiska ministrar har i högtidstal och bland annat inför SNF:s kongress i Sundsvall där jag deltog för något år sedan stått för ett svenskt förbud. Bland annat Räddningsverket har sagt att bromerade flamskyddsmedel inte behövs ur brandsäkerhetssynpunkt, det finns fullgoda alternativ. Jag hoppas att Socialdemokraterna vill stå på vår sida som vill förbjuda dessa mycket farliga och starkt cancerframkallande ämnen.

Om skogsmarkskalkningen vill jag säga att det i Skogsstyrelsens material, i den nya rapport som kom för någon månad sedan, finns en mer positiv ton när det gäller skogsmarkskalkning. Även Naturvårdsverket har visat en mer positiv syn på den här typen av åtgärder, inte minst i förebyggande syfte, för sjöar så att försurade ämnen inte kommer ut i sjöar utan stannar i marken.

Anf. 145 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Vi har i miljö kvalitetsmålen antagit att vi ska få bort de bromerade flamskyddsmedlen. Frågan är hur vi ska bete oss. Som bekant florerar det massor av varor vid våra gränser med detta innehåll. Det handlar mer om metoden hur det ska kunna ske. Vi är säkert överens om att det ska ske så fort som möjligt. Jag har ingen annan uppfattning.

Skogsmarkskalkningen kan man naturligtvis diskutera. Det väsentligaste i försurningsproblematiken är att angripa problemen vid källan, att få ned utsläppen. Vi har varit lyckosamma på detta område. Vi ser på skogen att de försurade nedsläppen har minskat radikalt. Låt oss fortsätta med det arbetet så behöver vi inte diskutera kalk i framtiden.

Anf. 146 ROGER KARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Alf Eriksson i sitt anförande lyfte fram det initiativ och det betänkande som vi ställde oss bakom i utskottet i går om Östersjön och om att ge ett tydligt tillkännagivande till regeringen om att vi ska gå före och ansöka om att de svenska delarna av Östersjön ska klassas som särskilt känsligt havsområde.

Jag skulle vilja ställa en fråga i samma härad, om detta med att gå före. Det gäller återigen bromerade flamskyddsmedel. Alf sade i ett tidigare replikskifte att det är fråga om metoden, men det handlar också om tiden. Ett svenskt förbud går otvivelaktigt fortare. Vad är acceptabelt i tidshänseende för att man ska uppnå miljö kvalitetsmålet om en giftfri miljö?

Anf. 147 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Att gå före i frågor av den här typen har alltid vissa komplikationer. Vi är kanske det land i västvärlden som är mest beroende av handel. Det är massvis av varor som strömmar in över våra gränser. Vi måste komma till rätta med den problematiken. Det låter kanske enkelt med ett snabbt ensidigt svenskt förbud, men då stänger vi ute hela den varuhandel som i många fall är nödvändig eftersom vi behöver dessa produkter.

Därför måste vi hitta en väg som vi utan någon större tidsutdräkt kan komma fram till målet om en utfasning. Tydligare går det inte att vara i dag. Regeringen ska ju utvärdera de synpunkter som nu kommer in.

Anf. 148 ROGER KARLSSON (c) replik:

Fru talman! Alf Eriksson tog i sin replik upp komplikationer koppelade till handel. I det miljömöte som hölls under hösten i Johannesburg handlade det dels om en utveckling, en hållbar utveckling, dels om att handelsöverenskommelser och regler på handelsområdet inte ska vara överordnade regler och överenskommelser på miljöområdet. De ska alltså tillämpas parallellt och samverka. Det handlar alltså om att vi i Sverige vågar gå före och inte ser handelshinder som problem. De bromerade flamskyddsmedlen betraktas som handelsvara. De behövs inte. Vi kan skydda oss mot brand på annat sätt.

Anf. 149 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, det är möjligt att de inte behövs. Men det gäller ju för oss att övertyga alla tillverkare av de produkter som vi köper att de inte behövs. Först då kan vi nå fram till den punkt då de bromerade flamskyddsmedlen är borta. Låt oss anta den utmaningen att få omvärlden att förstå att det går. Som jag antydde i mitt anförande är det med kunskap och engagemang som vi ska bygga det hållbara samhället.

Anf. 150 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Inledningsvis kritiserade Alf Eriksson Moderaterna och mig för att vilja dra in pengarna till klimatinformation. Jag var rätt tydlig i mitt anförande när jag talade om det olämpliga i att myndigheterna för politisk kampanj för skattepengar. Det är en sak att man informerar sakligt. Men den här typen av kampanjåtgärder för att övertyga folk om en politisk riktning är inte lämpligt. Jag anser att det kan täckas genom den ordinarie budgeten som verket har.

För det andra imponerades jag av att Alf Eriksson kunde stå och tala om de lokala investeringsprogrammen som en lyckad åtgärd under de år då dessa program löpte. Alf Eriksson ignorerar helt den mycket skarpa kritik som har kommit från Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket. Där slog man fast att de lokala investeringsprogrammen hade oklara miljöeffekter och låg kostnadseffektivitet. Om detta hörde vi ingenting alls från Alf Eriksson.

För det tredje blev jag också imponerad när Alf Eriksson talade varmt om att riksdagens miljö- och jordbruksutskott har bestämt sig för att lägga fram ett förslag om att skydda Östersjön. Bilden från utskottet är snarare att vi i de övriga partierna fick släpa regeringspartiet efter oss för

att komma fram till det. Men det gläder mig att regeringspartiet har ändrat ståndpunkt så pass mycket att man kan tala varmt om den här frågan.

Anf. 151 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Det är viktigt att någon håller i informationsinsatserna när det gäller de forskningsrön och den kunskap som finns på miljöområdet. Det är väl naturligt att Naturvårdsverket är en av aktörerna på det området. Dessutom har Moderaterna i sitt budgetförslag dragit ned också på anslaget till Naturvårdsverkets ordinarie budget.

Visst har vi hört kritik mot de lokala investeringsprogrammen. De första 30–40 projekten har nu utvärderats, och det visar sig att utfallet har varit bättre än förväntat. Så då tror jag inte att de lokala investeringsprogrammen är så dåliga. Varför skulle då företrädare för kommuner satsa 70 % av pengarna – de har satsat närmare 14 miljarder kronor i sådana här projekt – om de inte hade trott på dem? Jag finner den tanken ganska orimlig.

Från min hemkommun som styrs av ett moderat kommunalråd har man till exempel ett projekt för att ta till vara spillvärme som nu har bytt ut olja och en hel del annan energi i ett fjärrvärmenät. Detta projekt applåderas och användes till och med i valrörelsen av det moderata kommunalrådet som en mycket lyckad moderat satsning.

När det till sist gäller Östersjön var det nog inte så mycket med det där släpandet. Det har tagits initiativ från regeringen långt innan vi tog upp den frågan i utskottet.

Anf. 152 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Man kan ha olika uppfattningar om olika saker, det är helt klart.

Bara för att informera om vad besparingarna hos Naturvårdsverket egentligen handlar om är det rovdjursinformation. Vi har en annan rovdjurspolitik än vad regeringen har. Därför anser vi att den typen av specialdestinerade informationspengar inte behövs. Det rör sig om 2,5 miljoner, vilket väl får anses vara rätt så lite pengar i Naturvårdsverkets totala budget.

När det gäller de lokala investeringsprogrammen förnekar jag inte att det har funnits ett och annat projekt som har varit lyckat, det är jag helt övertygad om. Men frågan är om ifall den summa pengar som nu satsas – 300 miljoner kronor under 2003 som ska betalas ut till kommunerna – för att åtgärda klimatproblemen är en bra metod kontra vad vi i stället skulle kunna göra för 300 miljoner kronor.

Beträffande kritiken från Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer är det viktigt att titta på helheten. Man har alltså dömt ut dessa satsningar. De har haft låg kostnadseffektivitet och oklara miljöeffekter. Därför tycker jag inte att det är ett bra sätt att hantera dessa budgetmedel. Som jag sade i mitt anförande hade jag hellre sett att man hade lagt pengarna på olika typer av incitament för teknikutveckling för att åstadkomma en bättre utveckling när det gäller koldioxidproblemen.

Det är vad det handlar om. Därför kan jag inte tycka att det är en bra lösning att föra lokala investeringsprogrammen till klimatpolitiken.

Anf. 153 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Nu är det inte så att det bara är ett och annat projekt som man kan peka på, utan den utvärdering som hittills har gjorts visar att på det stora hela har man lyckats bättre i förhållande till vad som fanns i ansökan.

Sedan håller jag med om att man inte bara ska titta på det resultatet. Man ska titta på helheten, och i helheten ligger att också ta vara på den kunskap som finns ute i landet och låta kunskapen spridas. Det finns en sajt på nätet där man sprider sina projekt så att alla kan ta del av dem. Det är också en teknikutveckling som vi inte nog kan värdera. Den får vi på köpet.

Kritiken som har varit har främst varit inriktad på att det är flera mål med investeringsprogrammet, bland annat sysselsättningsmål. Men på sysselsättningsidan har det skapat 19 600 jobb.

Anf. 154 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag vill fortsätta med frågor som gäller LIP-pengarna och klimatinvesteringarna. Vill Alf Eriksson på fullt allvar påstå att ingen av de här investeringarna skulle kommit till stånd om inte LIP-pengarna hade funnits?

Anf. 155 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt att något hade kommit till stånd. Men de allra flesta av projekten var sådana som man hade gått och funderat på runt om i landet, men man kunde inte räkna hem någon lönsamhet i dem med en full egeninvestering. Med det i genomsnitt runt 30-procentiga tillskottet fick man en lönsamhet i investeringarna. På så sätt har man kunnat skapa de resultat som vi nu börjar se när det gäller att fasa ut både olja och el, och det ger framför allt energibesparingar.

Anf. 156 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att här är kärnan i det som är problemet med den här typen av investeringar. En del av de investeringar som görs och många av dem som är bra är sådana som skulle gjorts ändå. Det finns till exempel företag som har fått LIP-pengar för att investera i snålspolande toaletter. Det är självklart så att alla andra investeringar i snålspolande toaletter utan LIP-pengar visar att investeringarna skulle skett ändå.

Samtidigt finns det ett antal olönsamma förslag som går igenom, investeringar som inte skulle gjorts och därför egentligen inte är kloka investeringar. De pengar som kommunerna har lagt ut skulle kunnat användas till någonting annat, och de hade kanske valt att göra någonting klokare för pengarna i så fall. I stället för att försöka locka kommunerna med lite gottepåsar i form av olika investeringsbidrag måste man skapa regelverk som gör det lönsamt att göra den här typen av investeringar, för då sker de i vilket fall som helst.

Anf. 157 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Om det vore så att man kunde göra investeringarna ändå, varför har man då inte gjort det? Man gjorde ju inte de här investeringarna. De kom till stånd därför att man fick ett stöd.

Sedan är det inte så att någon har bestämt över framför allt kommunernas huvuden i den här frågan. Det är de själva som har beslutat om de 70 % eller 14 miljarder som de har satsat, så initiativet ligger på det lokala planet.

När vi nu har satt ett instrument i sjön som är till för att stimulera till ett lokalt engagemang kan jag inte förstå att det möter en sådan frustration. Avsikten är ju att vi ska bygga ett hållbart samhälle underifrån, och de lokala investeringsprogrammen har varit ett instrument för att få i gång ett engagemang ute i landet. Jag är fullständigt övertygad om att det inte hade blivit tillnärmelsevis så starkt engagemang på miljöområdet om inte dessa program hade funnits.

Anf. 158 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Detta betänkande bygger på den gemensamma budget som vi tre samarbetspartier varit överens om. Utgiftsområde 20, som vi nu ska behandla, omfattar i ekonomiska medel ca 3,36 miljarder. Det är en ganska ansevärd summa pengar som det gäller att få ut bästa möjliga miljöpolitik av – en miljöpolitik som ska leda till att vi närmar oss våra 15 stora nationella miljömål. Jag säger ”närmar oss”, för vi har långt kvar till att nå upp till dem.

För att nå upp till våra miljömål, eller i första hand våra delmål, behövs det en kraftfull politik på miljöområdet på både central, regional och lokal nivå. Med en kraftfull politik menar jag inte minskade resurser, som vissa partier vill ge, utan ökade resurser i kunskap, personellt och ekonomiskt.

Men framför allt behövs det en vilja från oss alla, inte bara i ord utan även i handling, både från er och från mig. Ska vi nå resultat måste vi alla dra vårt strå till stacken. Men ska det bli en stack som kan klara olika påfrestningar, krävs det organisation och planering. Då behöver vi politiska beslut men även myndigheter och organisationer som tar sitt sektorsansvar på allvar.

Fru talman! Miljön behöver återigen komma upp på agendan i vårt samhällsliv. Eftersom de flesta av oss varit överens om miljömålen, anser jag att det är vår skyldighet att fatta sådana beslut som gör att vi når fram i tid. Tidtabellen måste hållas om vi ska hålla generationsperspektivet och lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta.

Men vårt agerande i miljöfrågor får inte enbart stanna utanför eller innanför vår egen dörr. Vi behöver ett engagemang i frågorna, ett engagemang som även sträcker sig utanför dessa kammardiskussioner och utanför våra gränser.

Fru talman! Jag ser kemikaliesamhällets utveckling som en stor fara, både med gamla gifter och ännu ouppmärksammade gifter. När konkreta åtgärder ska vidtas för miljön gäller det att vidta rätt åtgärd för att nå resultat. Jag tänker då på situationen i våra vatten. Om det som nu sker under ytan i våra vattendrag, sjöar och hav hade skett på land, där vi alla kunde se vad som skedde eller sker, så är jag säker på att det skulle varit ett mycket upprört och högt tonläge hos de flesta människor i landet.

Vad som sker är att vi håller på att skapa en situation under vattenytan, där fisken i vissa områden slås ut av olika faktorer – miljöfaktorer samt överutnyttjande av havets resurser. Situationen som beskrevs redan

1962 i boken *Tyst vår* av Carson, men som då beskrev situationen på land och rörde kemikalier samt fågelpopulationerna, går igen.

Den gången gällde det främst de oreglerade besprutningarna av åkermarker som producerar vårt dagliga bröd och med avsikten att minska insekternas angrepp och därmed böndernas nettoproduktion av spannmål. Bland annat betades utsädet med ett av de giftigaste ämnen som vi känner till, nämligen kvicksilver. Fortfarande har vi alltför stor tilltro till besprutning samt en ökad kemikalieanvändning. Och kvicksilverfrågan har vi inte löst.

Tyst vår var en kraftfull varning för de kemiska bekämpningsmedlens risker. Som vi vet hittades de ökända ämnena DDT, PCB och dioxin på mycket avlägsna platser där de inte borde finnas.

Fru talman! Jag ska med några korta exempel illustrera den utveckling som har skett historiskt på området. Det är bra att känna till historien om man vill göra någonting för framtiden.

På 50-talet upptäckte man att den vithövdade havsörnen plötsligt hade förlorat sin naturliga instinkt att para sig och föda upp ungar. Det konstaterades att 80 % av örnnarna var sterila. Misstankarna riktades mot PCB.

På 60-talet uppdagades det att minkuppfödare hade problem med minkhonorna, som fick hälften så många ungar och slutligen inte fick några alls. Något var fel eller gick fel i fortplantningen. Minkarna hade utfodrats med kycklingar som hade tillförts ett konstgjort kvinnligt hormon som hade fått kycklingarna att växa snabbare.

På 70-talet upptäckte biologer att gråtrutarna övergav sina bon, och man fann mängder av döda trutungar. 80 % av ungarna hade dött innan de kläcktes. Det var samma symtom som hade visat sig hos kycklingar till höns som exponerats för dioxin i laboratoriemiljö.

Fortfarande på 2000-talet har vi processer som genererar dioxin. Då vi deponerar avfall eller restprodukter så kommer det vidare ut i naturen. Jag tänker då på avfallsförbränningen och dess aska.

På 80-talet pågick säldebatten, som alla kommer ihåg. Var det infektion, virus eller miljöpåverkan? Därom tvistade man.

På 90-talet upptäckte forskarna medicinska data som tydde på att det hos män under de senaste 50 åren har skett en mycket onormal könsutveckling. Man påpekar att någon miljöfaktor kan ligga bakom dessa förändringar.

Jag är rädd för att de oroande problem med fortplantningen som nu har påvisats hos vilda djur även har spritt sig, eller kan sprida sig, till människan. Framtiden kommer att ge sina svar, men det är nu vi måste vidta åtgärderna för att få en framtid där det övergripande målet är att nästa generation ska kunna leva i ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

När det gäller att anslå medel för att nå våra mål på miljöområdet spretar det en hel del mellan majoritetens och oppositionens anslag, men även mellan oppositionspartierna.

Vad gäller Naturvårdsverket vill två borgerliga partier minska anslagen medan två är nöjda med majoritetens förslag.

Anslaget Åtgärder för biologisk mångfald vill vissa sänka och något parti höja. Skillnaden mellan partierna är ungefär 200 miljoner.

När det gäller sanerings- och återställandeanslaget vill något parti höja och något parti minska. Skillnaden där är 210 miljoner.

Vad gäller den brännande frågan om klimatet och klimatinvesteringar är skillnaden mellan partierna i oppositionen ca 350 miljoner.

Med den bilden av oppositionen vill jag yrka bifall till betänkandet MJU1, och jag önskar er alla en välbehövlig god jul.

Anf. 159 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Kjell-Erik Karlsson berörde i sitt anförande lite av de miljöproblem som ligger bakom det betänkande som vi har att diskutera. Det är alltså det betänkande som handlar om de resurser som vi vill anslå för att angripa miljöproblemen i landet.

Det är ett betänkande som jag tror att många gläds över. Det handlar om en budget som omspannar i stort sett 3,4 miljarder kronor, pengar som används för direkta åtgärder för att åstadkomma till exempel kalkning, som togs upp här, och det gäller skyddsvärda skogsområden och annat – direkta åtgärder alltså. Det gäller också sådana saker som miljöforskning och miljöövervakning och naturligtvis att hålla de myndigheter och organisationer i gång som ska utföra det här arbetet.

Det har hänt mycket under den förra mandatperioden. Jag kan nämna någonting om det eftersom det ger perspektiv på det betänkande som vi har att ta ställning till nu.

Vid förra mandatperiodens början, när samverkan mellan Miljöpartiet, Vänsterpartiet och regeringen och Socialdemokraterna påbörjades, var budgeten ungefär en tredjedel av den som finns nu. Under den här perioden har det skett en uppbyggnad av möjligheterna till ett gott miljöarbete som jag skulle vilja säga har varit alldeles exceptionell, inte bara när det gäller pengarna. Det har också funnits stora framsteg på till exempel lagstiftningssidan. Vi har fått lagar och regler som vi kan stödja oss på i miljöarbetet, miljöbalken till exempel. Vi har fått miljödomstolarna som ger oss möjlighet till en rättslig prövning och där man så småningom kommer att utveckla praxis och kunskap på det här området som tidigare har varit mycket utvecklad.

Vi har också fått en målsättning för arbetet för första gången, som finns i betänkandet i form av de 15 miljö kvalitetsmålen med delmål inom målen. Där står det uttalat vad det är vi strävar mot och vad vi ska uppnå till år 2020, och i vissa fall tidigare. Vi har alltså fått en kartering av miljöproblemen och målen. Kartan är fastlagd och målen för vad vi ska uppnå är utsatta.

Det är första gången som man i ett betänkande inleder med en utvärdering av hur långt man har kommit i de 15 målen. Den är gjord av Miljömålsrådet som i juni i år har givit sin första utvärdering. Den utvärderingen – för att återgå till det som Kjell-Erik Karlsson beskrev, miljöproblemen – är mycket dystert. Det låter naturligtvis bra när man säger att i sju av de 15 målen har utvecklingen gått i positiv riktning under de fyra senaste åren, men det är mycket små steg, och det är alldeles otillräckligt. Med den takten kommer vi inte att nå delmålen. I sju andra ser man inte någon direkt rörelse i rätt riktning ens, och i ett mål, havet, är det en direkt negativ utveckling.

Ändå kan man glädjas över det här betänkandet. Det är alltså här verktygen ligger för arbetet. Kartan är lagd, och vi kommer varje år att få se en redovisning av hur arbetet fortskrider vartefter vi närmar oss målet. Vi ser väl alla fram emot den dagen eller det året då vi här i kammaren kan få ett betänkande som inleds med en beskrivning som talar om att nu är målen uppnådda. Förutsättningarna finns här. Arbetet ska fortsätta. Det är naturligtvis ett stort arbete som ligger framför oss. Problemen är långt ifrån lösta.

Jag vill sluta med att för Miljöpartiets del yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande i sin helhet.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.58 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

17 § (forts.) Allmän miljö- och naturvård (forts. MJU1)

Anf. 160 SVERKER THORÉN (fp):

Herr talman! Naturhänsyn, utvecklingsoptimism och internationalism är grunderna för Folkpartiets miljöpolitik. Vi liberaler har en i grunden optimistisk syn på framtiden och en tilltro till varje generations förmåga att finna lösningar på sin tids problem. Vi har också en positiv, teknikvänlig syn på verkligheten. Kopplingen mellan ekologiskt, ekonomiskt och socialt ansvarstagande är för oss en nödvändig utgångspunkt för miljöarbetet.

Hållbar utveckling är och har varit nyckelord i miljösammanhang länge nu. Vi har hört orden uttalas ofta och med stort engagemang. Men var står vi egentligen i dag, 30 år efter Stockholmskonferensen, tio år efter Riomötet och med FN-konferensen i Johannesburg nyligen avslutad?

Framtidens ödesfrågor måste hanteras med nya strategier. Vi kan inte använda gamla tiders organisation, regelverk och styrmedel för att hantera den mycket genomgripande utveckling som krävs. Hållbar utveckling nås inte genom att orden likt ett mantra upprepas av regeringsföreträdare vid högtidliga tillfällen.

Vi försöker i dag föra in ett hållbart perspektiv i myndigheter och organisationer som skapats i en helt annan tid och med helt andra utgångslägen. Det går inte att klara 2000-talets utmaningar med en struktur som har utvecklats under efterkrigstiden och präglats av 1970- och 1980-talets frågeställningar. Vi ser att samhället inte klarar att stimulera en hållbar utveckling med gamla koncept och organisatoriska modeller.

Politiken har inte lyckats överbrygga vallgravarna mellan de olika delarna av samhället, något som är helt nödvändigt om vi ska få en samlad utvecklingskraft. Politiken och de offentliga institutionerna arbetar med sina agendor. Näringslivet har sina. Alla har dessutom olika tidsskalor: politiken har fyraåriga mandatperioder, näringslivet har kvartalsrapporter och medborgarna sin egen livscykel. Det finns få överlappande och gemensamma strategier. Därför kommer mycket kraft att ägnas åt att få andra att acceptera de egna förslagen eller motivera varför den egna samhällssektorn inte kan acceptera vissa förslag.

Herr talman! Vi vill ta initiativ till en djupgående analys av vilka organisatoriska, legala och ekonomiska förändringar som behövs för att samhället bättre ska kunna hantera en hållbar utveckling. I detta arbete bör särskilt behoven av tvärdisciplinärt arbete över olika områdes- eller sektorsgränser betonas. Analysen bör lämna förslag på vilka organisatoriska förändringar i vid mening som bör genomföras för att skapa ett modernt, effektivt och rationellt fungerande, hållbart Sverige. Det är dags att nu äntligen lämna lapptäckesmetodiken!

Folkpartiet liberalerna föreslår därför i vår motion *Liberal miljöpolitik* att en hållbarhetskommision tillsätts med uppgift att se över vilka effektiviseringar och moderniseringar av samhällets regelverk, styrmedel och upplysningsverksamhet som behöver göras, inte minst för att undvika att samhället motverkar goda initiativ från företag och enskilda. I dag finns fortfarande många kontraproduktiva inslag, till exempel vad gäller styrmedel. Exempelen är många; det klassiska exemplet med fastighetstaxeringen och treglasfönster hör hemma här.

Låt oss lära av den Lindbeckkommission för ekonomin som tillsattes i början av 90-talet. Den diskuterade inte bara traditionell ekonomisk politik utan också institutioner och beslutsprocesser som till exempel budgetbehandlingen i riksdagen. Även på miljöområdet måste nu analysen breddas på motsvarande sätt.

Inför årets valrörelse presenterades undersökningar som sade att miljöfrågorna låg långt ned på väljarnas lista över viktiga frågor. Det var inte den bild jag fick i mötet med väljarna i Kalmar län. Bortser man ett ögonblick från torsk, kustfisket och oljeutsläppen, som naturligtvis dominerade, dök ändå frågor om miljö och hållbar utveckling upp. Efter att under årtionden ha försetts med information, utbildning och pekpinningar från stat, politiska partier och intresseorganisationer väntar sig nu företag och en välutbildad och engagerad allmänhet att vi politiker ska leverera. Vi ska leverera reella möjligheter att välja och agera på ett långsiktigt hållbart sätt utan att detta motverkas av samhället.

För att miljöpolitiken ska vara genomförbar måste den ha folklig acceptans, finna och åtgärda systemfel och diskutera i ett mycket långsiktigt perspektiv. Ska vi nå en hållbar utveckling måste miljöpolitiska slagord och opportunistisk symbolpolitik överges.

Folkpartiet liberalerna ser fram emot övriga partiers reaktion på vårt förslag om en hållbarhetskommision när frågan under våren kommer att behandlas.

Anf. 161 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Folkpartiet föreslår att en hållbarhetskommision får i uppdrag att arbeta bredare och långsiktigt med miljöfrågorna. Samhället

klaras inte av att effektivt lyfta fram angeläget nytänkande med nuvarande fastlåsta administrativa struktur.

Vi budgeterar för ett år och tänker ofta bara i fyraårsperioder. En del mål sätts för år 2010, men vi behöver ha ännu längre perspektiv. Vilken livsstil är rimlig för mänskligheten om 50 år och om 100 år? Miljöfrågorna måste också i särskild grad behandlas internationellt. Här har vi stor nytta av Europeiska unionen, men många frågor är till sin natur globala och måste därför behandlas globalt. Ekonomiska styrmedel måste utvecklas och användas i praktiken. Ett glädjande genombrott håller på att ske med överlåtbara utsläppsrätter inom EU, även om det föreslagna systemet tyvärr innehåller vissa principiella brister.

Liberal miljöpolitik bygger alltså på långsiktighet, internationalism och optimism över nya möjligheter. Tre områden skapar särskilt stora problem, nämligen trafiken, jordbruket och energiförsörjningen. Jag tänker nu ägna ett par minuter åt trafiken.

Gällande trafikpolitiska principer tar stor miljöhänsyn men dessa principer har inte genomförts i praktiken. Vi måste resonera mer i samhällsekonomiska termer. Den grundläggande principen om att konsumenten bör betala den samhällsekonomiska marginalkostnaden har ju tyvärr inte slagit igenom ännu. Här krävs politiskt mod från regeringen att komma med konkreta förslag. Tydligt behöver man hjälp från den hållbarhetskommision som Folkpartiet vill inrätta.

Vi måste bättre beakta miljökostnaderna. Då begränsas de fysiska transporterna och den teletekniska utvecklingen stimuleras. En del människor kommer säkert att uppfatta denna förändring som uppoffringar i vår levnadsstandard, men det finns inget moraliskt hållbart alternativ. Dagens livsstil vältrar ju faktiskt över flera kända problem på kommande generationer. Jag tänker då inte bara på växthuseffekten utan även på förorening, övergödning, spridning av farliga kemikalier och ozonhållet.

Dagens trafiksystem ger stor rörelsefrihet åt människorna i den rika världen. Det är dock uppenbart att trafikens totala miljöpåverkan kraftigt överskrider vad naturen tål. Järnvägstrafik måste därför få möjlighet att hävda sig bättre på marknaden gentemot vägtrafik och flygtrafik.

Det är klokt att fortsätta att satsa på infrastrukturen, men det gäller att satsa rätt. Det behövs ett mycket bättre underlag och en bättre procedur för att fatta beslut om avvägningar mellan de olika trafikslagen. Med stöd av gårdagens bedömningar håller vi i dag på att i snabb takt minska morgondagens möjligheter till mindre miljöskadliga transporter.

Herr talman! Det är vår generation som måste besluta att utveckla ny teknik, en annorlunda organisation och nya regler och därigenom skapa ett långsiktigt hållbart samhälle.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2002/03:MJU2
Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar
(prop. 2002/03:1 delvis).

Anf. 162 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Herr talman! När det gäller budgetyrkandena vill jag bara hänvisa till vad vi tidigare har stått för här i kammaren och i övrigt till det särskilda yttrande vi har i detta betänkande.

Miljö- och jordbruksutskottet är kanske det allra viktigaste utskottet i riksdagen med tanke på att det är dessa frågor som är grunden för medborgarnas överlevnad och fortlevnad. Vi har fått förtroendet att skapa de förutsättningar som gör det möjligt för varje enskild medborgare att få sitt dagliga bröd, andas acceptabelt ren luft och vistas i en miljö som långsiktigt är uthållig.

Livsmedel är som affärsidé den ojämförligt bästa alla kategorier eftersom varje människa måste inta mat åtminstone två gånger per dygn. Ingen annan produkt kan uppvisa en sådan marknadsförutsättning. Trots detta är just denna näring alldeles speciellt genomsyrad av stödsystem som på grund av vårt EU-inträde utgör det kanske mest omfattande på marknaden.

Eftersom just jordbrukspolitiken är den mest harmoniserade inom EU innebär det att skillnaderna i konkurrensförutsättningar blir speciellt tydliga och påverkar denna näring. Den ryggsäck som det svenska jord- och skogsbruket tvingas bära innebär därmed egentligen denna signal till de svenska utövarna: Vi anser att ni ska lyckas sämre än era kolleger i Europa eller att ni måste arbeta ännu hårdare. Ansvaret är i båda fallen regeringens.

Är det dessutom så, som statsministern lät meddela här i kammaren i tisdags, att den svenska regeringen redan nu flaggar för en möjlig re-nationalisering av jordbrukspolitiken efter 2006 på grund av de svårigheter man just nu ser, är det stor risk att de svenska bönderna kommer att bli utkonkurrerade på grund av de nationella skattestöd som man i andra länder är beredd att ge. Detta, kära vänner, kommer att innebära det största svenska fiaskot i Europapolitiken någonsin. Detta är primärt regeringens ansvar.

Det som präglar de areella näringarna är att de i alla avseenden är långsiktiga och att de på grund av sina areella behov är skilda från tätbebyggda områden. Detta skapar i sig speciella bekymmer för dem som utövar dessa näringar. Det gäller transporter av förnödenheter och produkter och inte minst förflyttningen av de människor som bor i anslutning till eller verkar i de areella näringarna.

När man emellanåt hör vad vissa partiets företrädare tror om allmänna kommunikationers tillgänglighet kan man ibland få uppfattningen att det finns tunnelbanor eller bussar på alla bostadsorter runtom i landet. För att ta kammarens ledamöter ur denna missuppfattning kan jag intyga att det än så länge varken har funnits någon tunnelbana eller några reguljära bussar i Slåthult där jag bor. Där, och på tusentals andra kvadrat-

kilometer, är det endast bilen som ger en rimlig möjlighet till ett socialt liv.

Jord- och skogsbruksföretagare är att betrakta som småföretagare. Det innebär att alla de hinder och hot mot nystartande, utveckling och generationsskiften som kännetecknar dessa också omfattar företagen i de areella näringarna. Detta är återigen regeringens ansvar.

Den svenska transportinfrastrukturen, som i grunden är en mycket viktig del av de areella näringarnas grundförutsättningar, har å det grövsta åsidosatts sedan regeringen tillträdde 1994. Miljöpartiet och Vänstern har utövat utpressning mot regeringen, och regeringen har medvetet satt vägunderhåll och vägbyggnad i strykklasse för att klamra sig fast vid regeringsmakten. Detta har skapat stora bekymmer för de transportberoende näringarna. Inte minst enskilda vägar har fått stå tillbaka. Detta är också, herr talman, regeringens ansvar.

Mycket nära förknippad med transporterna, oavsett om det gäller varor eller personer, kollektivt eller enskilt, är och förblir beskattningen av drivmedel en central fråga. När man först beskattar så hårt man kan, sedan lägger på moms och som grädde på moset dessutom inte är beredd att ge fullt avdrag för exempelvis resor till och från arbetet, då är signalen tydlig: Vi socialdemokrater tycker inte att folk ska bo på landsbygden! Återigen är det regeringens ansvar.

Herr talman! Det jag hittills uppehållit mig vid ligger inte direkt under miljö- och jordbruksutskottets ansvarsområde. Men det går inte att undvika att peka på det beroende som de areella näringarna har. När det gäller de moderata yrkandena inom ovannämnda områden vill jag bara framhålla deras betydelse för framtiden och hoppas att kammaren anammar dem för att skapa grunden för en livsmedelsförsörjning med rimliga priser.

Skogen, herr talman, intar en alldeles speciell del av de areella näringarna. Det är den som har bidragit mest till den svenska nettoexporten under överskådlig tid – inte, som många tror, gruv- och stålnäringen. Skogsnäringen är fortfarande ett lok i den svenska ekonomin. Dessvärre avspeglas inte detta i regeringens engagemang för denna fråga. I stället har man valt att lägga ansvaret för skogsfrågorna på olika departement och på olika företrädare och handläggare i ett för en utomstående obegripligt pussel. Detta skapar för näringen oacceptabla förhållanden. Den ena handen vet inte vad den andra handen gör. Ansvaret är regeringens.

Vi moderater menar att vi måste skapa en ökad värdeskapande vidareförädling i en starkare träteknisk industri där annars marginalerna hotar att krympa ytterligare. Regeringen måste därför ta ett ökat ansvar för en kraftsamling av forskningen inom den trätekniska industrin.

Skogsnäringen har haft svårt att i ungdomars ögon framstå som en framtidsbransch där ekonomi, teknik och miljö möts i spännande utmaningar inför framtiden. Utbildningsinsatserna på alla nivåer måste därför öka.

Konkurrenskraften för den svenska skogsnäringen urholkas bland annat av att stora moderna sågverk i forna Östeuropa byggts med stora statliga subventioner. Detta spår den svenska regeringen på genom att dessutom beskatta bränslet högre än konkurrentländerna. För exempelvis en svensk skogsmaskin som går i tvåskift, vilket är en förutsättning för att man över huvud taget ska överleva, får man betala ungefär 120 000 kr

Prot. 2002/03:40
19 december

*Jord- och skogsbruk,
fiske med anslutande
näringar*

mer i bränsleskatt per år än en motsvarande finsk kollega. Ändå ska de konkurrera på samma marknad. Detta är regeringens ansvar.

I betänkandet uttalas att uttaget i den svenska skogen skulle kunna öka med 25 % de närmaste hundra åren. Förutsättningen för att detta ska lyckas är att man inte sätter ytterligare käppar i hjulen. En uppkommande käpp kan vara de markavsättningar som för närvarande sker. Vi har satt av ca 4 % av den produktiva skogsmarken till naturreservat. Med nuvarande och pågående markavsättningar kommer denna siffra att stiga med ca 11 procentenheter. Det innebär en nettoproduktborttagning från skogens möjligheter på mellan 3 och 4 miljarder per år. Därför, herr talman, är det viktigt att vi återför balansfrågan till riksdagen för att få en bättre balans.

När det gäller djurfrågorna ska jag inte nu ta upp tid med att prata om den nya djurskyddsmyndigheten. Jag kan bara säga att trots att det står i vårt betänkande att det goda svenska djurhålsoläget har kunnat behållas under 2001 är man i full färd med att tillskapa denna. Vi anser att man ska lägga resurserna på tillsyn i stället för på byråkrati.

I burhönsfrågan har regeringens schabbel i olika avseenden också skapat en situation där man kan konstatera att det saknas nya burar. Den oginhet man har visat när det gäller möjligheten att få dispenser har skapat ett hot mot vissa äggproducenter som kan stå inför konkurs. Dessutom säljs de svenska burar som man nu utransporterar till underpris till Finland som sedan ska konkurrera med de svenska äggproducenterna. Detta är naturligtvis inte rimligt.

Vi har, herr talman, haft lite olika uppfattning om GMO-tillsynen. Livsmedelstillsynen vill vi generellt öka på, men inte preciserat till GMO. Vi tycker att Livsmedelsekonomiska institutet har en viss överlappande funktion i förhållande till Jordbruksverket och vill därför utfasa det på två års sikt. Vi tycker inte heller att det är rimligt att vi ska ge stöd för att man ska introducera ekologiska livsmedel inom storhushåll och i den offentliga sektorn eftersom vi anser att marknaden mycket väl kan hantera detta.

När det sedan gäller det svenska fisket vill jag bara säga att den frågan kommer upp senare i vår. Jag vill bara konstatera i nuläget att återigen är regeringens spel med den svenska fiskenäringen ett vågspel där man vill visa upp sig som Bror Duktig på den europeiska planen. Det gör att en stor näring just nu hotas.

Trots detta, herr talman, har vi i Sverige ännu så länge ett rationellt och väl fungerande jordbruk tack vare duktiga bönder och skogsbrukare som mest bedriver sin verksamhet som familjejordbruk. Svenska bönder har satt en ära i att producera livsmedel under miljömässigt och djurhållningsmässigt goda former och betingelser. Detta har man gjort av egen insikt och utan nämnvärda pekpinnar från politikerna.

Det största hotet mot den ariella näringen är, visar det sig på område efter område, den svenska regeringen.

Anf. 163 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Det ska vara en bonde i år. Denna slogan finns att läsa i LRF:s almanacka för år 2003. För att det framdeles också ska finnas bönder som brukar jord och skog, producerar mat samt tillhandahåller ett

öppet odlings- och kulturlandskap behövs ett nytänkande både nationellt och internationellt.

Det krävs livskraftiga företag, men det krävs också ett miljömässigt uthålligt företagande. Livskraftiga jord- och skogsbruk är tillsammans med goda kommunikationer en förutsättning för en levande landsbygd. I linje med vår företagsansyn anser vi därför att företagarfrågorna inom jordbruket ska hanteras under näringsutskottet. Det handlar om att till skapa ett bra företagar klimat, att befrias från onödigt krångel och byråkrati samt att genom förenklingar i regelverk underlätta kombinationsverksamheter.

Det är viktigt att svenska bönder ges förutsättningar att konkurrera på likvärdiga villkor.

Livsmedelsfrågorna vill Folkpartiet sortera under ett konsumentutskott. Vi vill lyfta fram konsumentintresset. För att tryggt kunna välja den vara man önskar krävs korrekt märkning och information. Liberaler arbetar ihärdigt med att få säkrare och sundare livsmedel i hela EU. Livsmedelspolitiken måste baseras på principerna om öppenhet, spårbarhet, redlighet och renlighet. Det gäller en livsmedelssäkerhet från jord till bord. Därför är vi tacksamma att vår motion om ökade anslag till Livsmedelsverket vunnit gehör. Vi vill dessutom införa en europeisk livsmedelssäkerhetsmyndighet, ett matens FBI.

Folkpartiet har i långa tider pläderat för en avreglerad jordbrukspolitik. Det gäller dock att vara självkritisk och inse att en avreglering inte kan ske ensidigt utan i samklang med USA och EU. Vårt mål är en avreglerad marknad till 70 %. Vi vill skapa förutsättningar att på likvärdiga villkor konkurrera med produkter på en konkurrensutsatt marknad. Vi anser att halvtidsöversynen inom EU vad gäller moduleringsförslaget är positiv. Det är rätt och riktigt att så kallade kollektiva nyttigheter som arbetet med bevarandet av ett odlings- och kulturlandskap samt biologisk mångfald ska ersättas. Vi anser att den delen dessutom ska öka från det liggande förslaget på 20 % upp till 30 %. Här bör dessutom Sverige vara aktivt i att ta hem moduleringspengar.

Folkpartiet liberalerna är däremot mer skeptiskt till det så kallade decouplingsförslaget eftersom vi i det förslaget ser en framtida avreglering som alltför avlägsen. Vi ser en lösning i ett nytt bidragsberoende, denna gång knutet till varje enskild gård och byggt på historiska bidragsmeriter.

Värre är de sidoförhandlingar som förts mellan Tyskland och Frankrike. EU:s jordbrukspolitik bör hanteras av parlamentet, inte av ministerrådet eller i bilaterala förhandlingar som nu exempelvis skett mellan herrarna Schröder och Chirac. Vår absoluta strävan måste nu vara att påverka ministerrådet i en riktning som innebär en kraftfull reformering av jordbrukspolitiken med en gemensam avreglering av jordbrukssubventionerna. En åternationalisering skulle vara ett avsteg från grundbulsten om en gemensam inre marknad.

Folkpartiet är däremot kritiskt till det stödsystem som utarbetats, och EU:s arealersättningar har inneburit negativa konsekvenser för miljön. Kväveläckaget till Östersjön, för att nämna ett aktuellt exempel, har med all sannolikhet ökat på grund av den generösa arealersättningen för spannmålsproduktionen. Vi är också kritiska till trögheten och vill skynda på själva processen.

Prot. 2002/03:40
19 december

*Jord- och skogsbruk,
fiske med anslutande
näringar*

Liberaler vill slå vakt om mångfalden. Det gäller även sättet att odla. Regeringen har beslutat om målsättningen att ekologisk odling ska utgöra 20 % av den totala odlingen från år 2005. Det är värdefullt och har säkert inspirerat den konventionella odlingen att arbeta med miljöfrågor. Det är dock viktigt att fortsatt forskning på detta område sker. Problem med stor drivmedelsåtgång och växtnäringssläckage behöver man även där komma till rätta med.

Den övriga andelen utgörs av mer än 80 % som odlas konventionellt.

Folkpartiet liberalerna vill också uppmärksamma det stora engagemang som finns i en miljömässigt hållbar konventionell odling. Vi har i flera olika sammanhang nämnt Odling i balans som exempel. Ett antal pilotgårdar i Sverige och i övriga EU visar genom dokumentation miljömässiga framsteg när näringen och forskningsvärlden samverkar. Detta är goda exempel på proaktiva företag som med all sannolikhet kommer att ha betydelse för att, för att citera en del av målsättningen, ”visa på åtgärder som kan genomföras på flertalet gårdar och som därmed ger väsentliga förbättringar”. Ekologiskt och miljöanpassat konventionellt jordbruk ska gå hand i hand.

Folkpartiets princip är också principen att förorenaren betalar. Det är därför ur vår synvinkel oerhört intressant att följa utvärderingen av den växtodlingsbalans som prövas i Holland och Danmark. Det innebär att bonden beskattas på vad jorden lämnar ifrån sig, inte vad som tillförs jorden. Skatt på utsläpp ej på insats med andra ord.

Vi ökar anslaget till Statens lantbruksuniversitet och FORMAS. Det är viktigt att inte urholka utbildnings-, utvecklings- och forskningsresurserna. I dagarna tvingas exempelvis SLU till drastiska neddragningar av ett djursjukhus vilket hade kunnat undvikas om ramtilldelningen varit på en rimlig nivå och i paritet med andra universitet.

Folkpartiet liberalerna anser att mycket arbete måste till för att garantera en god djurhållning. Det är viktigt att fortsätta kampen för att minimera tiden för slakttransporter. Sverige bör inom EU verka för ett borttagande av exportbidragen. Ansenliga belopp betalas ut i bidrag till export av levande djur. Som ett första steg bör samtliga medlemsstater kontrollera att EU:s djurskydds- och transportdirektiv följs innan bidrag utbetalas. Vårt egna svenska regelverk behöver också ändras för att underlätta etablering av småskaliga slakterier och avsättning av närproducerade livsmedel.

I dag finns ingen obligatorisk utbildning eller krav på utbildning för kommunernas djurskyddsinspektörer. Folkpartiet vill stärka kravet på utbildning samtidigt som vi vill se en ökad samverkan över kommungränserna. Liberalerna ökar anslaget till djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder i budgeten.

Skogens ekosystem utgör grunden för många arters överlevnad. Skogen är vår lunga men också en synnerligen ekonomiskt viktig näringsgren. Nationalekonomiskt svarar skogen för ett nettoexportvärde på ca 100 miljarder kronor årligen. All svensk skog bör vara internationellt certifierad. Offentligt ägd mark ska kunna användas som utbyte mot den mark som den enskilde skogsbonden avsätter som naturreservat. Principen ska vara att brukaren ska hållas skadeslös, och intrångsersättning ska utgå.

Jord och skog utgör en stor energipotential. Mycket forskning har redan bedrivits vad gäller alternativa drivmedel och energiförsörjning. Ekonomiska styrmedel kan behövas för att stimulera igångsättandet av alternativ energi. Praktisk utveckling kring småskalig biogasproduktion och biobränsle är ur många aspekter mycket intressant och bör följas upp.

En annan viktig näringsgren är fisket. För att denna näringsgren inte ska slås ut måste samma förutsättningar och regler gälla för länder som utövar fiske i Västerhavet och Östersjön. Hotet mot bland annat torsken måste snabbt lösas med hjälp av internationella överenskommelser. Det är inte det traditionella kustfisket som hotar – eller till och med utplånar – fiskebeståndet längs de svenska kusterna. Problemet är den storskaliga industriella rovdriften. Det är viktigt att forskare och näring nationellt och internationellt beslutar om en uthållig fiskepolitik.

Herr talman! Sist men inte minst: För att tredje världen ska ha en chans att resa sig ur sin fattigdom behövs mottagarländer att exportera till. EU:s höga tullmurar måste sänkas. EU:s handelsministrar har visserligen beslutat att successivt avskaffa tullhinder för import av varor från de 48 minst utvecklade länderna i världen. Men först år 2009 ska importen för samtliga jordbruksvaror vara tullfri, och överenskommelsen innefattade inte alla u-länder.

Dumpningen av överskottsprodukter på världsmarknaden måste dessutom upphöra. De dumpade världsmarknadspriserna slår ut jordbruk i u-världen och omöjliggör framväxten av en livsmedelsproduktion för lokal försäljning och export. Ett exempel är de dumpade sockerpriserna, som har inneburit att några av de minst utvecklade länderna – de så kallade MUL-länderna, Moçambique, Malawi och Zambia – har torpederats på sina försörjningsmöjligheter. Vi ska vara helt på det klara med att det så kallade världsmarknadspriset till stor del sätts av EU själv. Att låta en FN-fond hantera överskottet skulle kunna vara en intressant väg att gå. Eftersom det nuvarande dumpningssystemet inte fungerar måste nya vägar prövas för att hitta ett system att hantera ett överskott till reserv och fördelning utan att slå ut tredje världens möjligheter.

Herr talman! Med denna högtidliga uppmaning att fördela delar av jordens resurser vill jag hänvisa till Folkpartiet liberalernas särskilda yttrande i MJU2 *Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar*.

Anf. 164 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 2 även om jag naturligtvis står bakom övriga reservationer med kristdemokratiska förtecken. Även i detta betänkande avstår Kristdemokraterna från att delta i beslut om anslag eftersom vårt budgetförslag till min stora sorg och smärta har fallit.

Det betänkande som vi nu ska debattera behandlar områdena jord- och skogsbruk, fiske och anslutande näringar. Jag har valt att i mitt anförande koncentrera mig på jordbrukspolitiken.

Herr talman! För oss kristdemokrater är jordbruket inte vilken näring som helst. Det handlar om förvaltarskap, att vårda, bevara och utveckla grundläggande livsbetingelser. Det är livsbetingelser som berör oss alla varje dag. Här talar vi om ”livsmedel” i verklig mening.

Jordbruket är också kulturbärare och förmedlare av viktiga värden – att bruka jorden, att odla och producera mat, att hålla landskapet öppet, att ta till vara det naturen ger och att vårda miljön. Kristdemokraterna ser livskraftiga jordbruksföretag och familj jordbruk som en bas för en levande landsbygd, där ett ekologiskt uthålligt brukande av jorden och produktion av högkvalitativa och fullvärdiga livsmedel är huvuduppgiften.

Denna grundsyn leder oss till slutsatser som presenteras i vår partimotion och i det särskilda yttrande som bifogas utskottets betänkande. Sammantaget innebär Kristdemokraternas förslag att ytterligare 295 miljoner kronor skulle tillföras utgiftsområdet om vi hade fått bestämma.

Herr talman! På grund av regeringens tidigare försumlighet att ta till vara de möjligheter som EU-medlemskapet ger har resurserna till miljö- och landsbygdsprogrammet minskat, vilket bland annat drabbar svensk lantbruksnäring hårt. Kompensation med nationella medel är nödvändig. Annars riskerar trovärdigheten i arbetet med att få ett mer miljöanpassat jordbruk och förutsättningarna för att hålla landskapet öppet att minska drastiskt. Vi hade sådana pengar i vårt förslag.

I skogs- och mellanbygder är det nu stora bekymmer att upprätthålla mjölkproduktionen. Det finns därför anledning att överväga om det behövs särskilda stödinsatser utifrån behovet av fortsatt näringsverksamhet i dessa bygder, verksamhet som bland annat bidrar till öppna landskap. Stöden kan förhoppningsvis inrymmas i kommande miljö- och landsbygdsutvecklingsprogram.

Även om årets skördesäsong uppvisade mycket bra resultat har väderleken de senaste åren för många lantbruksföretag inneburit stora svårigheter att bärga skörden, och många har fått avsevärt lägre ekonomiskt utbyte av det som har varit möjligt att bärga. Man måste nu ställa sig frågan om det är de enskilda företagen som ska bära förlusterna när väderleksrelaterade katastrofsituationer uppstår.

I dagsläget föreligger en betydande osäkerhet om avgränsningen av det statliga ansvaret för skördebortfall till följd av naturkatastrofliknande händelser. Det finns anledning att närmare utreda förutsättningarna för skördeskadeskydd, det vill säga om det finns förutsättningar för försäkringslösningar eller andra modeller. Regeringen bör snarast möjligt återkomma till riksdagen med förslag på det området. I väntan på att det ska bli något bra åt det hållet anslår vi pengar i vårt budgetförslag.

Herr talman! Trots vackert tal om överenskommelse med bönderna om dieselskattesänkningar ser vi ingenting av detta i budgetpropositionen. Det är återigen ett stort svek gentemot hela jordbruksnäringen. Kristdemokraterna vill betona att detta löfte måste hållas. Om inte aktuella skatter harmoniseras med övriga EU-länder innebär det att fler svenska lantbruk läggs ned och arbetslösheten ökar såväl inom jordbruksnäringen som inom livsmedelsindustrin. Vi föreslår en stegvis sänkning av dieselskatten så att priset blir 53 öre per liter.

Herr talman! Kristdemokraterna anser att regeringens neddragningar på anslaget till miljöförbättrande åtgärder i jordbruket visar brist på insikt om vilka åtgärder som krävs för att man ska nå de uppsatta målen. Detta anslag används till många viktiga saker och ting, bland annat forskning för att minska växtnäringsläckage, ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av bekämpningsmedel. Dessutom ingår forskning och

utveckling kring bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden, ökad andel ekologisk produktion liksom marknadsstödjande åtgärder för ekologisk produktion. Kristdemokraterna ville inte medverka till dessa nedskärningar utan satsade mer pengar på området.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis få uttrycka min förvåning och oro över de utfall som statsministern bestått oss med, senast i denna kammare i tisdags. EU:s jordbrukspolitik, som i hög grad också styr den svenska jordbrukspolitiken, är inte vatten värd. Nu ordas om åternationalisering, att ländernas kapprustning när det gäller nationella stöd ska ta ny fart. Eller är det möjligen så att statsministern framför sig ser möjligheten att mer eller mindre drastiskt försämra förutsättningarna för svensk jordbruksproduktion? Med tanke på sveket i dieselskattefrågan kan inte den möjligheten uteslutas.

Samtidigt som statsministern står här i kammaren åker jordbruksministern och medarbetare till henne i skytteltrafik till Bryssel för att diskutera halvtidsöversynen och reformeringen av CAP utan att den parlamentariska kommitté som riksdagen begärt i ett tillkännagivande i våras har tillsatts – en kommitté vars uppgift ska vara att ta fram svenska positioner i reformarbetet.

Jag hoppas att vi under denna debatt kan få ett klargörande om vad Socialdemokraterna vill med jordbrukspolitiken bakom alla dessa utspel. Ska det vara möjligt att driva jordbruksföretag också i mindre skala med produktion av livsmedel med hög kvalitet i hela vårt land? På vilka villkor ska det i så fall ske? Vad får statsministerns förslag, om det blir verkligt, för konsekvenser? Är det förankrat i den socialdemokratiska riksdagsgruppen? Frågan kvarstår, herr talman: Vad vilja Socialdemokraterna med svenskt jordbruk?

Anf. 165 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ska börja med att det finns en mängd positiva saker att säga om den sektor som vi nu debatterar. En positiv sak är att det finns en god investeringsvilja ute i landet när det gäller dessa sektorer. För andra näringar är det så, precis som för företagen i den här sektorn, att en låg och stabil ränta är viktig. Det gäller att vi för en politik som ger förutsättningar att ha det i fortsättningen.

En annan positiv faktor är de ökade kunskaper som vi har i dessa sektorer, som ger förutsättningar för en bra miljöutveckling. Goda kunskaper ger också förutsättningar att producera en bra och säker mat som är av god kvalitet.

En tredje intressant framtidsaspekt är de utvecklingsmöjligheter som finns när det gäller grödor för industriråvara och energiråvara. Ett ytterligare intressant område är *functional food*, där vi bara har sett början av utvecklingen.

Det finns alltså stora framtids- och utvecklingsmöjligheter inom området.

Men, herr talman, de areella näringarna är utan tvekan de näringsgrenar där den politiska styrningen är som störst och starkast. Därför är det oerhört viktigt att de politiska signalerna genomsyras av långsiktighet och tydlighet. Det är för att ge utövarna bra förutsättningar att planera sin framtid.

*Jord- och skogsbruk,
fiske med anslutande
näringar*

Hur ser då signalerna ut? Jag ska ge ett rätt beklämmande exempel. Jag tänker alltså på de signaler som går till utövarna. Det gäller utbetalningen av EU-stöden, där regeringen ännu en gång bollar utbetalningen mellan åren för att klara budgettak. Man struntar i hur det berör utövarna. Är det inte rimligt att man som företagare ska veta vilket år man får ut sin ersättning från samhället i det fall man ska ha samhällsersättning?

Ett annat exempel som rör signalsystemen är vårt förhållande till den gemensamma jordbrukspolitiken i EU. Socialdemokraterna signalerar att den ska brytas ur den gemensamma europeiska politiken. Med tanke på att s-regeringen inte tidigare har visat någon större vilja att skapa lika villkor för svenska företag som för företagen i våra grannländer inger det en stark oro ute i vårt land.

Därför är min fråga till Sinikka Bohlin, som jag vet kommer upp här sedan: Kommer Socialdemokraterna att driva som Sveriges linje att jordbrukspolitiken ska brytas ur EU:s gemensamma politik?

Ett levande jord- och skogsbruk är grundläggande för att hela Sverige ska kunna leva och för att vi ska kunna hävda en av de äldsta kulturskatter vi har, nämligen kulturlandskapet. För att kunna ha ett långsiktigt livskraftigt jord- och skogsbruk krävs det, som jag sade tidigare, att vi har lika förutsättningar när det gäller skatter och kan konkurrera på lika villkor som övriga Europa. Jag tycker att det är en självklarhet att vi ska rättvrida den snedvridning som finns, framför allt genom beskattningen på diesel för jord- och skogsbruket.

Hur ser då Centerpartiets alternativ till budget ut? Ja, jag kan i det stora hela säga att när vi har sorterat bort tekniska överföringar och liknande satsar vi mer pengar än de flesta andra på det här området. Det finns olika anledningar till det.

Det första är, som jag har sagt, att vi vill ge lika förutsättningar för våra företag som för grannländernas.

Det andra är att vi tror att här ger pengarna miljömässigt bra effekter när vi satsar dem.

Det tredje är att man som företagare i dessa sektorer ska kunna ha en viktig ersättning för insatt kapital och arbete.

Mer specifikt ökar vi resurserna för bekämpande av djursjukdomar. Däri ligger BSE-kontroller och bättre ersättningar vid epizootiutbrott. Vi ökar anslaget för djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder. Det är bland annat för att kunna möta krav på bättre burar när det gäller våra pälsfarmar.

Vi vill öka Livsmedelsverkets resurser för att kunna hålla en hög nivå när det gäller salmonellakontrollerna.

Under anslaget för miljö- och strukturfonder för landsbygden satsar vi på återskapande av våtmarker och konkurrensstärkande åtgärder i de bygder där vi redan nu ser att markerna växer igen. Det gäller framför allt Norrland, skärgården och sydsvenska höglandet.

Vi har givetvis förslag om att lyfta av ryggsäcken. Det ligger inte under vårt utskott, utan det har vi lagt i ett annat utskott som hanterar skatterna.

På skogsområdet gäller det att öka forskningen, inte minst med tanke på greminellaangreppen, som vi alla säkert känner till. Vi vill också se till att sätta bättre fart på planteringen av lövskog.

Sammanfattningsvis kan jag säga att huvudsyftet med Centerpartiets politik är att det svenska fisket, jord- och skogsbruket ska kunna producera produkter som är miljömässigt bra och som är säkra för konsumenterna. Till de produkterna räknar jag även ett öppet landskap och en skog med biologisk mångfald.

Slutligen, herr talman, står jag bakom samtliga reservationer, men för att vara sparsam med kammarens tid yrkar jag bifall till reservation 1 under punkt 5.

Anf. 166 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Det budgetförslag som vi nu har att ta ställning till är ett förslag med mycket små frihetsgrader, som alla vet. Det mesta är alltså bestämt av EU, och vi har små möjligheter att i utskott, regering eller här i kammaren påverka budgetens utseende. Den har en mycket styrande karaktär för de areella näringarna, jord- och skogsbruk, fiske och anslutande näringar.

Det som vi är inriktade på, och som alla föregående talare har tagit upp, är att få den verksamhet som vi nu har – hårt reglerad, som den är – att bedrivas på ett långsiktigt ekologiskt hållbart sätt. Många av de satsningar som nu görs i budgeten är inriktade åt det hållet. Det gäller stöd för ekologiskt jordbruk. Det gäller också forskning och utveckling inom området. Det går särskilda medel till både de forskningsfinansierande myndigheterna och SLU och andra.

Det som är baksidan av den här finansieringen, med stora bidrag som kommer från EU, är naturligtvis regelverken. Det är alltså inte bara pengarna som strömmar in utan också hårda regleringar. Anita Brodén och Sven Gunnar har tagit upp småjordbrukarnas problem när det gäller att utveckla, förändra och anpassa verksamheterna. Man är alltså bunden av till exempel kvoter som påverkar möjligheten att utvidga produktionen på ett visst område. Det handlar till exempel om mjölkkvoter som ett hinder för osttillverkning. Det gäller bidragsrätterna. Man har alltså bara rättighet att hålla ett visst antal djur. Sedan får man försöka köpa bidragsrätter från andra lantbrukare och så vidare. Det är alltså en rad hinder för en naturlig marknadsmässig utveckling av svenskt jordbruk.

Anita Brodén sade att EU:s jordbrukspolitik skulle tas från ministerrådet och föras över till EU:s parlament. Vi i Miljöpartiet tycker någonting i liknande riktning men vill gå betydligt längre och tycker att jordbrukspolitiken ska återföras till de nationella parlamenten. Det skulle lösa många av de här problemen.

Det är naturligtvis en hämmande faktor när man ska diskutera det här betänkandet. Frihetsgraderna är mycket små, och rader av tokigheter är inbyggda i systemet.

Vi har från Miljöpartiets sida i samverkan med s och v väckt en motion där vi ytterligare stärker miljöforskningen genom ett anslag till Sveriges lantbruksuniversitet. Vi har också ett litet tillägg till Livsmedelsverket när det gäller arbetet med livsmedelssäkerheten, och vi vill att ersättningarna för viltskador ska ligga kvar där de har legat tidigare – vi har en liten post för det.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag i sin helhet i betänkandet. Där inkluderas då de delar som den här motionen från s, v och mp tar upp.

Miljöpartiet och Centern har en liten reservation när det gäller den ekologiska forskningen. Det är reservation 5. Där har vi uppmärksammat Stiftelsen Biodynamiska Forskningsinstitutet i Järna som alltså är en av banbrytarna när det gäller ekologisk odling. Det startade väl sin verksamhet för över 50 år sedan. Den pågår fortfarande, och de har svårigheter med basfinansieringen. Vi anser det vara viktigt att de kommer med bland dem som fortsätter att arbeta med forskning inom det här området och att de har möjligheter att dels stå på egna ben, dels knyta sig till den forskning som pågår vid landets universitet och statliga myndigheter.

Jag yrkar bifall till reservation 5 under punkt 9.

När det gäller djurskyddet har Miljöpartiet många åsikter. Jag avstår från att gå in i detalj på dem. Jag noterar bara med glädje att det nu finns medel för den nya djurskyddsmyndigheten, som säkert kommer att betyda mycket när det gäller djurskyddets utveckling framöver.

Miljöpartiet står alltså bakom förslaget i betänkandet och yrkar bifall till förslaget i sin helhet.

Anf. 167 SINIKKA BOHLIN (s):

Herr talman! Detta är ett budgetbetänkande som omfattar 39 anslag fördelade på sju politikområden, vilka även omfattar tio myndigheter. Det är sammanlagt 10,5 miljarder, varav ungefär 51 % finansieras från EU-budgeten.

Det största området är livsmedelspolitiken, men det räcker inte för detta utskott, utan vi ska klara av trafikutskottet, skatteutskottet, näringsutskottet och skapa ett nytt utskott, konsumentutskottet, som i dag ligger i lagutskottet.

Ibland saknar jag faktiskt i de här debatterna prat om den framtida jordbrukspolitiken, den framtida livsmedelspolitiken.

Vi sitter fast i EU:s jordbrukspolitik. Det kan vara bra eller dåligt. Det var säkert bra för 50 år sedan när man skapade EU:s jordbrukspolitik efter andra världskriget. Människorna behövde ha mat, livsmedel. Människor behövdes i jordbruksföretagen, men det har gått många år efter det. Världen har blivit mindre. Vi kommunicerar mer med andra länder. Vi använder andra typer av livsmedel i dag än vi gjorde tidigare. Våra värderingar har förändrats väldigt mycket under de här 50 åren. Kunskapen ökar, och vi ställer andra krav på våra livsmedel i dag än vi gjorde när det egentligen bara var nödvändigt att överleva. Då kanske också politiken måste förändras. De närmaste åren kommer att handla väldigt mycket om det.

Naturligtvis kommer vi att ha en livsmedelspolitik, inklusive den produktion som vi har även i framtiden, eftersom 90 % av vår föda fortfarande kommer från jordbruket. Vi har skapat ett ekosystem – det är alltså ett skapat ekosystem – som vi kommer att ha även i framtiden, som vi ska vara rädda om. Det är också därför som det är väldigt viktigt att vi kommer ifrån en diskussion enbart om produktion och att vi samtidigt börjar diskutera mig som konsument och dig som konsument, miljöfrågorna, djurhälsan, regional utveckling, EU:s utvidgning och globalisering. Det är ju samma fråga hela tiden.

Runtom i Europa diskuteras nu framtidens jordbrukspolitik inom EU. Att den här diskussionen har kommit i gång så fort beror kanske på många negativa saker som har hänt de senaste åren – galna ko-sjukan,

mul- och klövsjukan, dioxinskandaler. Men det finns naturligtvis också positiva tecken, och det är utvidgningen, som hände alldeles nyligen.

De allra flesta är överens om att vi måste ändra EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Jag har nu lyssnat i denna debatt och läst era särskilda yttranden. Ni säger att regeringen har fel i alla frågor. Då väntade jag mig faktiskt att det skulle finnas ett borgerligt alternativ.

Men det finns det inte. Jag är ändå glad att Folkpartiet i dag kunde redovisa en helhetsbild på jordbruks- och livsmedelspolitiken. Jag kanske inte delar den i allt, men de hade i alla fall en helhetsbild. Jag är väldigt glad att Centerpartiet såg de positiva sakerna i en väldigt viktig näring. Det finns naturligtvis problem i alla näringar. Men det finns en ansats till något som jag tror kan bli bättre.

Vi har tidigare från Socialdemokraterna redovisat fem utgångspunkter som är viktiga för oss när det gäller livsmedelspolitiken. Den mat som vi ska producera i Sverige ska vara säker och sund. Jordbruket med hela livsmedelssidan, från ax till limpa, ska vara ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart. Vi ska ha jordbruk i hela landet. Det handlar inte enbart om matproduktion. Det finns också andra värden. Människor vill ha ett öppet landskap. Jordbrukspolitikerna ska också vara solidarisk globalt. Dessa fem punkter är grunden för den tanke som vi vill föra vidare.

Kommissionen har begärt in halvtidsöversynen. Vi har lämnat den från Sveriges sida. Det som hände efter det var kanske lite överraskande. De förslag som kom från kommissionär Fischler var mycket mer långtgående än någon hade väntat sig. Det är i och för sig bra. Det skapar en diskussion. EU är ju en trög diskussionsklubb. Det är bra att man väcker tankar. Sedan får vi se vad som händer.

Jag tror att det finns en sak som vi är överens om i den här riksdagen. Vi ska försöka avskaffa de stöd som snedvrider handeln. Det är en punkt som vi kan gå vidare på tillsammans.

Det finns också andra stöttestenar på vägen, och det är WTO-förhandlingarna till hösten. Fischler har lovat att ta upp frågorna i WTO. Den stora diskussionen handlar om u-ländernas utveckling och den jordbrukspolitik som finns inom EU, USA, Australien och Nya Zeeland och som hindrar de fattigaste länderna att över huvud taget producera sina egna livsmedel.

Jag tror inte på en total avreglering på en gång. Vi får tillsammans försöka att fundera ut hur vi ska använda de resurser vi har så att konsumentens, bondens och hela samhällets behov ses i ett vidare perspektiv. Vi har en möjlighet nu om vi vill.

Jag ser tre nyckelord för framtiden vad gäller livsmedelspolitiken. Den ska vara säker, hållbar och etisk. Jag går nu inte in mer på vad vi har gjort för säkerheten. Vi är väldigt medvetna om den. Vi har gjort mycket i landet för den ekologiska sidan. Mycket av det som återstår är något som vi bara kan göra inom EU. Det är den etiska diskussionen om den globala handeln. Den klarar vi kanske inte själva.

Jag har också lyssnat väldigt noga på vad ni har sagt. Det är bara ett parti som har nämnt ordet "konsument". Det är Folkpartiet. Jag får tacka för det. Man måste komma ihåg att det som vi producerar inte har ett egenvärde. Det är vi konsumenterna som ska efterfråga det. Det är väldigt viktigt att vi i framtiden inte bara tar med producenterna i diskussionen utan att vi också har konsumenten med. Konsumenten kan styra mark-

naden. Det är till exempel mina önskemål att bli 20 % ekologisk konsument och styra den produktion som vi ska ha.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 168 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tackar för ett intressant och framåtsyftande anförande. Jag hoppas att vi kommer att få många spännande diskussioner om den framtida jordbrukspolitiken framöver.

Men vreden är stor hos de jordbrukare som litade på statsminister Göran Perssons handslag när det gällde sänkningen av dieselskatten. Hur ser Sinikka Bohlin på detta svek? Är det rimligt att svenska jordbrukare på viktiga områden har väsentligt sämre förutsättningar för sin verksamhet än vad konkurrerande länder har? Hur går talet om jordbruket som en framtidsnäring ihop med ett sådant agerande?

Jag vill också fråga Sinikka Bohlin om hon är nöjd med att riksdagen snällt får sitta vid sidan om när statsministern utlyser nya svenska positioner och jordbruksministern och hennes medarbetare turnerar till Bryssel för att reformera den europeiska jordbrukspolitiken. Tycker utskottets vice ordförande att det är att visa respekt för riksdagen att man dröjer med att tillsätta den parlamentariska kommitté som ska ha till uppgift att forma de svenska positionerna i detta reformarbete?

Anf. 169 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Låt oss börja med dieselskatten. Det var en av de tegelstenar som jag fick i ryggsäcken för några år sedan. Det fanns flera där som vi har klarat av. Dieselskatten finns kvar.

Det är kanske inte så roligt att säga, men det finns en utredning som heter Vägtrafikskatteutredningen. Den lämnade en PM om skatten på drivmedel för ett halvår sedan, tror jag. Frågan har nu varit på remiss och bereds. Jag kan tyvärr inte säga mer om dieselskatten.

Men jag är ändå väldigt glad att man nu har klarat av en av de andra tegelstenarna, den som gällde skatt på bekämpningsmedel och handelsgödsel. Det har gjorts en principöverenskommelse om att återföringen kommer att användas till ett nationellt miljöstöd för växtodlingsplaner. En stor del kommer att föras till näringen i form av miljöinriktad rådgivning, utveckling och forskning. Även miljö- och landsbygdsprogrammet kommer att förstärkas. Det finns inga siffror än på detta eftersom det måste notifieras i Bryssel. Jordbruksministern måste kanske åka dit och göra det också. Så är ju livet när man är medlemsstat i EU.

Vi ser ändå att det finns en utveckling. Jag beklagar att vi inte har klarat av dieselskatten. Jag får väl försöka arbeta med det.

Anf. 170 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det låter förhoppningsfullt. Jag har under denna korta tid i utskottet lärt känna Sinikka Bohlin som en mycket kraftfull och duktig riksdagsledamot. Hon kommer säkert att lyckas bra med detta.

Så sent som i augusti bekräftade statsministern i tidningen Land att det fanns en uppgörelse med LRF om dieselskatten motsvarande minst 400 miljoner kronor. Där finns det definitivt en uppgift.

Det är ett ganska rejält hackande på EU:s gemensamma jordbrukspolitik om hur den stänger ute andra länder och så vidare. Jag vill fråga dig och andra som hävdar det hela tiden: Hur stor del av importen från u-länderna svarar EU för när det gäller jordbruksprodukter? Hur stor del av jordbruksexporten från Afrika går till EU? Hur stor del av de tullavgifter som u-länderna betalar är tullavgifter mellan länderna? Har EU:s nettoexport till u-länderna ökat eller minskat de senaste åren?

Det verkar som om ni är tvärsäkra på hur utvecklingen ser ut. Jag är inte säker på att svaren på de frågor som jag har ställt är de som ni har tänkt er.

Anf. 171 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att jag ska svara på frågorna. Man kan läsa i *Det internationella perspektivet* som kommer att ges ut av LRF. Där kommer alla svar att finnas.

Fischler säger också att CAP har mer handelsstödande inslag än det borde ha. De nya förslagen ska ju försöka minska snedvridningen i den internationella jordbrukspolitiken och speciellt i den som är inriktad mot de fattigaste länderna. Jag svarar inte på dessa frågor, men jag kanske ska svara på den fråga som jag förra gången inte hann svara på och som gällde varför inte den parlamentariska utredningen är tillsatt.

Direktiven var skrivna, men sedan kom utvidgningen. Eftersom det var väldigt oklart med förhandlingarna om de nya ländernas stöd, till exempel i fråga om Polen, var man tvungen att vänta på att kunna skriva in vilka förutsättningar vi kommer att ha inom EU i den totala budgeten för utvidgningen. Det måste vi veta om vi i den parlamentariska kommittén ska kunna arbeta för de svenska delarna och göra en översyn av våra landsbygdsutvecklingsprogram.

Innehåller det bra saker? Har vi gjort de rätta sakerna? Ska vi förändra? Men samtidigt måste vi också försöka följa vad som händer vid förhandlingarna mellan medlemsstaternas regeringar. Där har vi i utskottet naturligtvis en utmaning i att hitta ett arbetssätt. Hur kan vi följa detta? Den svenska delen är enkel – att ha en parlamentarisk kommitté. Den råar vi själva över. Den andra är mycket svårare, eftersom parlamentet har en annan roll än tidigare när det gäller jordbrukspolitiken.

Anf. 172 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Sinikka Bohlin inledde med att säga att vi sitter fast i EU:s jordbrukspolitik. Det kan man tolka som att det inte går att göra någonting åt det. Men Sven Gunnar Persson har på ett förtjänstfullt sätt lyft fram drivmedelsskatten. Och jag tolkar trots allt Sinikka Bohlins utfästelse, som jag vill tolka positivt, som att en sänkning av drivmedelsskatten är på gång.

För att göra det enkelt för det regeringsbärande partiet vore det väl en stilla nåd att bedja om att regeringen ansluter sig till Moderaternas och Kristdemokraternas nivå, nämligen 53 öre i skatt per liter diesel. Då behöver ni inte utreda så mycket, och så får vi majoritet i kammaren utan en massa tjafsande i Regeringskansliet.

Herr talman! Jag vill ställa en fråga när det gäller bilen på landsbygden. Jag tog upp det lite grann i mitt anförande. Bilen är en viktig del för de sociala möjligheterna. Skulle Sinikka Bohlin möjligen kunna med-

verka till att öka reseavdragen, inte minst för att landsbygden fortsatt ska kunna vara levande?

Anf. 173 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Om jag nu avslutar diskussionen angående dieselskatten ska vi också komma ihåg historiken. När vi började diskutera dessa tegelstenar handlade diskussionen om nedsättning av dieselskatten bara om jordbrukets arbetsmaskiner. Sedan fick vi in skogsbrukets arbetsmaskiner. Och eftersom det nu handlar om arbetsmaskiner så är det fråga om alla arbetsmaskiner. Då är vi också i en EU-djungel där vi måste gå och fråga vad EU tycker. Då handlar det till och med om de arbetsmaskiner som Vägverket använder vid asfaltering. Vi har komplicerat frågan ganska mycket eftersom man hela tiden har utvidgat detta.

Jag tänker inte debattera reseavdragen. Jag reagerade naturligtvis lite grann när Bengt-Anders Johansson höll sitt anförande. Han tog då upp alla möjliga politikområden. Jag är lite förvånad efter gårdagens debatt i näringsutskottet då man egentligen ville förändra eller avskaffa strukturfonderna som har en väldigt stor betydelse för landsbygdens utveckling i det här landet. Där är man alltså beredd att avveckla väldigt mycket. Men å andra sidan vill man från många håll ha mer pengar till andra saker inom jordbruket till exempel.

Anf. 174 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag och väldigt många som jobbar i näringen är oerhört nyfikna på vårt förhållande till den gemensamma jordbrukspolitiken. Kommer Socialdemokraterna att driva att den ska brytas ut ur EU:s gemensamma politik och nationaliseras?

Anf. 175 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag gjorde en tolkning när jag lyssnade på statsministern. Han sade att man behöver reformera EU:s jordbrukspolitik. Det tror jag att vi är ganska överens om i denna kammare. Vi vet inte riktigt hur vi ska göra. Men han sade att om man inte klarar av en reformering som är bra för konsumenterna, för miljön och för globaliseringen kanske vi måste börja fundera på om vi måste göra något mer drastiskt. Det är den tolkning som jag gjorde av den debatten. Han höll alla dörrar öppna. Det kanske är dessa dörrar som jag också vill ha öppna när jag har lyssnat på er här i dag. Det finns många saker som vi kan göra för att på ett bra sätt bygga vidare på en framtida livsmedelspolitik inom EU om vi vill.

Anf. 176 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Man kan då ställa sig frågan: Om statsministern inte tycker att vi kommer tillräckligt långt i det gemensamma forumet, kommer ni då att driva att vi ensidigt från svensk sida ska bryta ut detta? Och tror ni att vi kommer att få en nedsättning av medlemsavgiften för att sedan kunna kompensera det nationellt för att ha likställiga villkor länderna emellan?

Anf. 177 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att det är väldigt svårt att inom EU driva något ensidigt. Jag kanske inte tillhör de personer som tycker om dessa ensidiga förslag som nu cirkulerar, vare sig de är från Centerpartiet eller från några andra partier.

Detta är en stor fråga som handlar om många människor och om väldigt mycket pengar. Jag tror därför att det finns alla möjligheter att diskutera denna fråga i parlamentet och att försöka se möjligheterna. Det är faktiskt vi som är förtroendevalda. Som jag sade från början kommer vi att behöva jordbrukspolitik och livsmedelspolitik eftersom 90 % av det som vi konsumenter äter ändå kommer därifrån. Jag tror därför inte att det går att provocera något i denna fråga, utan jag tror mer på ett samarbete. Och jag tror fortfarande på samarbetet med Centerpartiet som jag har haft ganska goda erfarenheter av. Och eftersom jag har lyssnat på er alla så kanske det finns något som man kan bygga vidare på som blir bra.

Anf. 178 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag har redan fått svar på en av mina frågor som rörde renationalisering. Därför har jag bara en kommentar.

Sinikka Bohlin nämnde i sitt anförande att en avreglering inte kan ske på en gång. Och jag vill bara nämna att det också är Folkpartiets syn. Vi vill göra det tillsammans med EU och USA, och hela tiden måste det ske på sikt.

Anf. 179 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Herr talman! Vi måste naturligtvis göra det inom EU. Men jag tror att det är väldigt viktigt att man inom EU och inom Sverige tittar på de olika förutsättningar som olika länder har. Det handlar mycket om regionalpolitik för mig. Det är andra förutsättningar att odla i Pajala än i Grekland.

Vi har naturligtvis även de andra stora länderna. Det är inte bara USA, utan det är Australien, Nya Zeeland och Sydamerika som vi importerar mycket från. Det är alltså en mycket större fråga. Men jag tror faktiskt att man kan hitta vägar om man så vill.

Anf. 180 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Om alla människor på jorden skulle leva med samma livsstil och konsumtionsnivå som vi i den rika världen skulle det krävas fem jordklot. Eftersom det bara finns ett jordklot finns det uppenbart en konflikt om begränsade ytor och ändliga resurser. Vår livsstil tillägnar oss livsutrymme från människor i andra världsdelar och hotar vår egen och andras existens.

Jordbruket, skogsbruket och fisket är de näringar där vi tydligast kan se samspelet mellan vårt utnyttjande och naturens reaktioner. En förutsättning för att dessa näringar ska kunna nyttjas och utvecklas är att det sker i samspel med naturen.

Målet med vårt jordbruk måste vara att vi producerar säkra livsmedel av god kvalitet med stor hänsyn till miljön och till djurens välbefinnande. I dag gör vi inte alltid det, och detta måste vi försöka ändra på. Vi måste förena ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt uthålligt jordbruk i hela landet.

Vi i Vänsterpartiet står bakom utskottets hemställan när det gäller anslag inom utgiftsområde 23. Ramen för utgiftsområdet är över 10 miljarder. Men detta utgiftsområde står för betydligt större värden. Det samlade värdet av exporten av skogsindustriprodukter var 109 miljarder 2001. Det är drygt 14 % av det totala exportvärdet för landet. Och även om den totala produktionsvolymen för jordbruket har minskat något beräknas den till 42 miljarder för 2001. Vi kan också konstatera att Sveriges handel med jordbruksvaror och livsmedel ökar. Ungefär 51 % av utgifterna på vårt område finansieras från EU-budgeten. Detta område styrs till stor del av EU:s regelverk och kan påverkas endast genom förändringar av den gemensamma jordbrukspolitiken. Och här finns det mycket att göra.

EU:s jordbrukspolitik har gynnat ett intensivt storskaligt och specialiserat jordbruk. 80 % av EU:s jordbrukarstöd går till 20 % av jordbrukarna inom EU.

Strukturrationaliseringen leder till att djuruppfödningen intensifieras, och uppfödningens formerna kräver att man tar mindre hänsyn till djurens naturliga beteende.

En skattebetalare och konsument betalar jordbruksstödet först via de olika prisstöden, som gynnar intensivproduktion, och sedan via direktstöd och miljöstöd som ska minska intensiteten och få lantbrukarna att avstå från att producera. Det säger sig självt att denna metod inte är särskilt effektiv.

Under nästa år kommer vi med all säkerhet att här i kammaren mer detaljerat diskutera EU:s halvtidsöversyn. Inte minst för att klara av utvidgningen är det nödvändigt att reformeringen av jordbruket fortsätter. Inriktningen ska vara att mer av stöden går till miljöåtgärder och landsbygdsutveckling. Besluten om hur dessa stöd ska användas måste i större utsträckning fattas på nationell nivå.

Herr talman! Det är mycket glädjande att anslutningen till de miljöåtgärder vars syfte är att bevara odlingslandskapets biologiska mångfald och kulturmiljövärden är mycket god. Ersättningar till betesmarker, slåtterängar, natur- och kulturmiljöer samt ett öppet och varierat odlingslandskap har alla en måluppfyllelse på 75–100 % när det gäller de mål som har satts upp i programmen.

En annan mycket positiv utvecklingstrend är att anslutningen till ekologisk produktion uppgår till ca 15 % av den odlade arealen, och denna areal ökar kontinuerligt. Riksdagen har fastställt att till år 2005 ska 20 % vara ekologiskt odlat. Detta mål kommer med stor sannolikhet att uppnås. Vi i Vänsterpartiet strävar ännu längre och driver därför frågan om att 30 % ska läggas om till ekologisk odling senast år 2010.

För havet är övergödningen ett av de allvarligaste hoten. Växtnäringen tillförs åkermarken genom gödselmedel, utsäde, nedfall från luften och kvävefixering och förs bort med skörden och skörderesterna. Det som förs bort är mindre än det som tillförs. Risker är då mycket stora att överskottet läcker ut från åkermarken till vattendragen och hamnar i sjöar och hav, där problemen med övergödning uppstår.

En åtgärd för att minska påverkan av näringsämnen från jordbruket är att anlägga våtmarker. Men det allra bästa är att vara restriktiv med användandet av kväve och fosfor och att sträva efter en produktion som så mycket som möjligt bygger på lokala förnybara resurser och på en balans

mellan djurhållning och växtodling och där så många näringsämnen som möjligt cirkulerar. Då skulle överanvändningen av handelsgödsel i dagens konventionella jordbruk minska och miljön successivt förbättras.

Under senare år har djurens situation i samhället blivit en mycket viktig fråga för alltfler, kanske särskilt för unga människor. Fler och fler tar till sig fakta om de förhållanden i vårt samhälle som djur lever och dör under.

Djurtransporter, pälsdjurens förhållanden och försöksdjurens lidande är några exempel som upprör. I dag är djurrättsrörelsen en växande rörelse. Alltfler kämpar på olika sätt för djurs rättigheter. Vänsterpartiet är en del av denna rörelse och vill se en utveckling där djurs rättigheter accepteras och stärks.

I mitt parti välkomnar vi regeringens förslag om att en särskild djurskyddsmyndighet inrättas för att djurskyddet ska stärkas, och ytterligare fokus ska läggas på djurskyddsfrågorna. Men debatten om denna nya djurskyddsmyndighet får vänta till efter vår välbehövliga julledighet.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 181 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Mitt korta inlägg här är föranlett av den växande oro som jag och flera med mig känner för skillnaden mellan de skrivningar som finns i utskottets betänkande. Det finns skrivningar som man kan instämna i. Som Gunnar Goude sade finns det många bra skrivningar, och det är en god ambition som utskottet signalerar. Jag avser då satsningen på ekologisk odling och på ekologisk forskning.

Men det som oroar mig och många fler och som också kommer fram i flera av de centermotioner som utskottet här behandlar är att riksdagen säger en sak – vi talar ju om en 20-procentig omfattning av den ekologiska odlingen fram till år 2005. Men sett till hur det ser ut när det gäller de satsningar som görs på forskning och utbildning på området är det en avveckling som man kan iaktta, till exempel vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Riksdagen medverkade till att det här fick lite fart för ett tiotal år sedan. Jag menar att det nu är så att riksdagens mål om 20 % ekologisk produktion riskerar att urholkas om ingenting görs åt nuvarande situation.

Vad som väldigt tydligt saknas är en satsning på universitetsfinansierade lärar- och forskartjänster, såsom professors-, lektors-, forskarassistent- och doktorandtjänster.

I början av 1990-talet initierade regeringen, på riksdagens initiativ, en professur i alternativa produktionsformer i jordbruket och trädgårdsnäringen – särskilt i alternativ odling, som senare döpts om till ekologisk odling. Sedan dess har inte mycket hänt på området trots att riksdagens ambitioner skruvats upp ordentligt och i politisk enighet.

Den enda professorn på området som finns vid SLU i Uppsala går i pension nästa år. Ingen vet vad som då händer. Har man ambitionen om en 20-procentig omfattning vad gäller ekologisk odling borde naturligtvis ambitionerna på området när det gäller forskning och utveckling ordentligt skruvas upp.

Numera finns Centrum för uthålligt lantbruk vid SLU, och nu plussar vi på med pengar till det. Det är gott och väl men det handlar bara om ett

Prot. 2002/03:40
19 december

*Jord- och skogsbruk,
fiske med anslutande
näringar*

centrum, inte om en institution eller enhet som kan initiera forskning och som kan gå i spetsen för en rejäl utveckling av det här området. Därför känner jag oro för att detta kommer att innebära att vi inte kan klara målet om 20 % ekologisk odling inom den tidsram som finns. Forskning och utveckling samt doktorandtjänster och professorer är en viktig förutsättning för att detta ska fungera.

Samtidigt som jag yrkar bifall till reservation nr 5 skulle jag vilja skicka med till utskottet att det är oerhört viktigt att utskottet noga arbetar med uppföljning och utvärdering också av forskningssidan när det gäller ekologisk odling och inte bara skriver vackra saker i sina betänkanden. Jag tror alltså att det är angeläget att miljö- och jordbruksutskottet noga tittar på detta så att man om ett år eller två inte står där med skägget i brevlådan och noterar: Jaha, vi har en ambition om 20 % ekologisk odling men vi har alls inte grundlagt den med forskning och utbildning och med en utveckling vid Sveriges lantbruksuniversitet, som ju är grunden för att detta ska kunna bli någonting bra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

19 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Skrivelse

2002/03:30 Uppföljning av den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken

Motion

med anledning av skr. 2002/03:23 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2001

2002/03:Ju1 av Johan Pehrson m.fl. (fp)

20 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 19 december

2002/03:103 av *Yvonne Andersson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Bouppteckningsförfarandet

2002/03:104 av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Mord på barn

2002/03:105 av *Jörgen Johansson* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Råndrabbade näringsidkare

2002/03:106 av *Anna Grönlund* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Etablering av förskolor
2002/03:107 av *Yvonne Andersson* (kd) till
utbildningsminister Thomas Östros
Särskolekommittén
2002/03:108 av *Yvonne Andersson* (kd) till utbildningsminister Thomas
Östros
Skola för bokstavsbarne
2002/03:109 av *Axel Darvik* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Likvärdig utbildning
2002/03:110 av *Yvonne Andersson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Bidrag till handikapporganisationer
2002/03:111 av *Yvonne Andersson* (kd) till näringsminister Leif Pagrot-
sky
Telia som inkassoföretag
2002/03:112 av *Yvonne Andersson* (kd) till vice statsminister Margareta
Winberg
Pensionsförsäkringskostnader för kvinnor och män

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 21 januari 2003.

21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 december

2002/03:341 av *Ronny Olander* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Skattesubvention för friskvård
2002/03:342 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till finansminister Bosse Ring-
holm
Företagarnas rättssäkerhet
2002/03:343 av *Lennart Kollmats* (fp) till kulturminister Marita Ulvskog
Fyrplatsernas kulturhistoriska värde
2002/03:344 av *Anna Grönlund* (fp) till statsrådet Mona Sahlin
Läraryrket och arbetslösa invandrade lärare
2002/03:345 av *Anna Grönlund* (fp) till vice statsminister Margareta
Winberg (s)
Jämställdhet i näringslivet
2002/03:346 av *Ingela Thalén* (s) till miljöminister Lena Sommestad
Omprövning av vattendomar

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 21 januari 2003.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 13 §
anf. 6 (delvis),
av talmannen därefter till och med anf. 29 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 69 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 104 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med anf. 129 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.54,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.58 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Val av förste vice talman	1
Anf. 1 FREDRIK REINFELDT (m)	1
2 § Val av tre riksrevisorer	1
Anf. 2 PER UNCKEL (m).....	1
3 § Utökning av antalet extra suppleanter i vissa utskott.....	3
4 § Val av extra suppleanter i vissa utskott	3
5 § Nya riksdagsledamöter, m.m.	3
6 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott.....	4
7 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	4
8 § Justering av protokoll.....	4
9 § Meddelande om statistiska uppgifter om riksdagsarbetet	5
10 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	5
11 § Förnyad bordläggning.....	5
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 december.....	5
AU1 Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad.....	5
AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsliv	7
13 § Utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning vid vissa andelsbyten m.m.	8
Skatteutskottets betänkande 2002/03:SkU5	8
Anf. 3 ANNE-MARIE PÅLSSON (m)	8
Anf. 4 GUNNAR ANDRÉN (fp)	11
Anf. 5 PER LANDGREN (kd).....	13
Anf. 6 ROGER KARLSSON (c).....	15
Anf. 7 ARNE KJÖRNSBERG (s).....	16
Anf. 8 PER LANDGREN (kd) replik.....	19
Anf. 9 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik	19
Anf. 10 PER LANDGREN (kd) replik.....	20
Anf. 11 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik	20
Anf. 12 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	20
Anf. 13 TALMANNEN.....	21
Anf. 14 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	21
Anf. 15 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	21
Anf. 16 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	22
Anf. 17 ROGER KARLSSON (c) replik.....	22
Anf. 18 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik	22
Anf. 19 ROGER KARLSSON (c) replik.....	23
Anf. 20 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik	23
Anf. 21 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	23
Anf. 22 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik	24
Anf. 23 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	24
Anf. 24 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik	24
Anf. 25 PER ROSENGREN (v).....	25
Anf. 26 TALMANNEN.....	28
Anf. 27 PER ROSENGREN (v).....	28

Anf. 28 PER LANDGREN (kd) replik	29
Anf. 29 PER ROSENGREN (v) replik	29
Anf. 30 PER LANDGREN (kd) replik	30
Anf. 31 PER ROSENGREN (v) replik	30
Anf. 32 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik.....	30
Anf. 33 PER ROSENGREN (v) replik	30
Anf. 34 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik.....	31
Anf. 35 PER ROSENGREN (v) replik	31
Anf. 36 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	32
Anf. 37 PER ROSENGREN (v) replik	32
Anf. 38 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	33
Anf. 39 PER ROSENGREN (v) replik	33
Anf. 40 ROGER KARLSSON (c) replik	33
Anf. 41 PER ROSENGREN (v) replik	34
Anf. 42 ROGER KARLSSON (c) replik	34
Anf. 43 PER ROSENGREN (v) replik	34
Anf. 44 BARBRO FELTZING (mp)	35
Anf. 45 PER ROSENGREN (v).....	36
Anf. 46 ARNE KJÖRNSBERG (s).....	36
Anf. 47 PER ROSENGREN (v).....	36
(Beslut fattades under 16 §.)	36
14 § Hälsovård, sjukvård och social omsorg	37
Socialutskottets betänkande 2002/03:SoU1	37
Anf. 48 INGRID BURMAN (v).....	37
Anf. 49 CARL-AXEL JOHANSSON (m)	39
Anf. 50 INGRID BURMAN (v) replik	43
Anf. 51 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik.....	43
Anf. 52 INGRID BURMAN (v) replik	43
Anf. 53 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik.....	44
Anf. 54 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp)	44
Anf. 55 INGRID BURMAN (v) replik	47
Anf. 56 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	48
Anf. 57 INGRID BURMAN (v) replik	48
Anf. 58 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	49
Anf. 59 CHATRINE PÅLSSON (kd)	49
Anf. 60 INGRID BURMAN (v) replik	52
Anf. 61 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	52
Anf. 62 INGRID BURMAN (v) replik	53
Anf. 63 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	53
Anf. 64 KENNETH JOHANSSON (c)	54
Anf. 65 INGRID BURMAN (v) replik	57
Anf. 66 KENNETH JOHANSSON (c) replik.....	57
Anf. 67 INGRID BURMAN (v) replik	58
Anf. 68 KENNETH JOHANSSON (c) replik.....	58
Anf. 69 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	58
Anf. 70 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	61
Anf. 71 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik.....	62

Anf. 72	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	62
Anf. 73	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	62
Anf. 74	KENNETH JOHANSSON (c) replik	62
Anf. 75	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	63
Anf. 76	KENNETH JOHANSSON (c) replik	63
Anf. 77	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	64
Anf. 78	CONNY ÖHMAN (s)	64
Anf. 79	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	66
Anf. 80	CONNY ÖHMAN (s) replik	67
Anf. 81	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	67
Anf. 82	CONNY ÖHMAN (s) replik	68
Anf. 83	CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	68
Anf. 84	CONNY ÖHMAN (s) replik	69
Anf. 85	CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	69
Anf. 86	CONNY ÖHMAN (s) replik	69
Anf. 87	Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	70
Anf. 88	CONNY ÖHMAN (s) replik	70
Anf. 89	Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	71
Anf. 90	CONNY ÖHMAN (s) replik	71
Anf. 91	KENNETH JOHANSSON (c) replik	71
Anf. 92	CONNY ÖHMAN (s) replik	72
Anf. 93	KENNETH JOHANSSON (c) replik	72
Anf. 94	CONNY ÖHMAN (s) replik	73
Anf. 95	ANNE MARIE BRODÉN (m).....	73
Anf. 96	MARITA ARONSON (fp).....	75
Anf. 97	ULRIK LINDGREN (kd).....	78
Anf. 98	ELINA LINNA (v).....	81
Anf. 99	ULRIK LINDGREN (kd) replik	83
Anf. 100	ELINA LINNA (v) replik.....	83
Anf. 101	ULRIK LINDGREN (kd) replik	83
Anf. 102	ELINA LINNA (v) replik.....	84
Anf. 103	ANNIKA QARLSSON (c).....	84
Anf. 104	CATHERINE PERSSON (s).....	86
Anf. 105	ANNIKA QARLSSON (c) replik	89
Anf. 106	CATHERINE PERSSON (s) replik	89
Anf. 107	ANNIKA QARLSSON (c) replik	90
Anf. 108	CATHERINE PERSSON (s) replik	90
Anf. 109	ANNE MARIE BRODÉN (m) replik.....	90
Anf. 110	CATHERINE PERSSON (s) replik	91
Anf. 111	ANNE MARIE BRODÉN (m) replik.....	91
Anf. 112	CATHERINE PERSSON (s) replik	91
Anf. 113	MARITA ARONSON (fp) replik.....	92
Anf. 114	CATHERINE PERSSON (s) replik	92
Anf. 115	MARITA ARONSON (fp) replik.....	93
Anf. 116	CATHERINE PERSSON (s) replik	93
Anf. 117	ULRIK LINDGREN (kd) replik	93
Anf. 118	CATHERINE PERSSON (s) replik	94

Anf. 119	ULRIK LINDGREN (kd) replik	94
Anf. 120	CATHERINE PERSSON (s) replik	94
Anf. 121	GABRIEL ROMANUS (fp)	94
Anf. 122	LENNART AXELSSON (s)	97
Anf. 123	LENA ADELSON LILJEROTH (m)	98
Anf. 124	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	100
Anf. 125	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	101
Anf. 126	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	102
Anf. 127	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	102
Anf. 128	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	103
Anf. 129	BERIT HÖGMAN (s)	103
Anf. 130	BÖRJE VESTLUND (s)	104
Anf. 131	LARS GUSTAFSSON (kd)	106
Anf. 132	KENTH HÖGSTRÖM (s)	107
Anf. 133	INGRID BURMAN (v)	108
Anf. 134	KENTH HÖGSTRÖM (s)	109
Anf. 135	INGRID BURMAN (v)	109
Anf. 136	KENTH HÖGSTRÖM (s)	109
	(Beslut fattades under 16 §.)	110
15 §	Allmän miljö- och naturvård.....	110
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2002/03:MJU1	110
Anf. 137	LARS LINDBLAD (m)	110
Anf. 138	MARIE WAHLGREN (fp)	112
Anf. 139	SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	114
Anf. 140	ROGER KARLSSON (c)	116
	(forts. 17 §)	118
	Ajournering.....	118
	Återupptagna förhandlingar	118
16 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	118
	SkU5 Utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning vid vissa andelsbyten, m.m.	118
	SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	119
17 §	(forts. från 15 §) Allmän miljö- och naturvård (forts. MJU1).....	121
Anf. 141	ALF ERIKSSON (s)	121
Anf. 142	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	123
Anf. 143	ALF ERIKSSON (s) replik	123
Anf. 144	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	124
Anf. 145	ALF ERIKSSON (s) replik	124
Anf. 146	ROGER KARLSSON (c) replik	124
Anf. 147	ALF ERIKSSON (s) replik	125
Anf. 148	ROGER KARLSSON (c) replik	125
Anf. 149	ALF ERIKSSON (s) replik	125
Anf. 150	LARS LINDBLAD (m) replik	125
Anf. 151	ALF ERIKSSON (s) replik	126
Anf. 152	LARS LINDBLAD (m) replik	126
Anf. 153	ALF ERIKSSON (s) replik	127

Anf. 154 MARIE WAHLGREN (fp) replik	127
Anf. 155 ALF ERIKSSON (s) replik	127
Anf. 156 MARIE WAHLGREN (fp) replik	127
Anf. 157 ALF ERIKSSON (s) replik	127
Anf. 158 KJELL-ERIK KARLSSON (v)	128
Anf. 159 GUNNAR GOUDE (mp)	130
(forts.)	131
Ajournering	131
Återupptagna förhandlingar	131
17 § (forts.) Allmän miljö- och naturvård (forts. MJU1)	131
Anf. 160 SVERKER THORÉN (fp)	131
Anf. 161 LENNART FREMLING (fp)	132
(Beslut skulle fattas den 20 december.)	133
18 § Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	134
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2002/03:MJU2	134
Anf. 162 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	134
Anf. 163 ANITA BRODÉN (fp)	136
Anf. 164 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	139
Anf. 165 JAN ANDERSSON (c)	141
Anf. 166 GUNNAR GOUDE (mp)	143
Anf. 167 SINIKKA BOHLIN (s)	144
Anf. 168 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	146
Anf. 169 SINIKKA BOHLIN (s) replik	146
Anf. 170 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	146
Anf. 171 SINIKKA BOHLIN (s) replik	147
Anf. 172 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	147
Anf. 173 SINIKKA BOHLIN (s) replik	148
Anf. 174 JAN ANDERSSON (c) replik	148
Anf. 175 SINIKKA BOHLIN (s) replik	148
Anf. 176 JAN ANDERSSON (c) replik	148
Anf. 177 SINIKKA BOHLIN (s) replik	149
Anf. 178 ANITA BRODÉN (fp) replik	149
Anf. 179 SINIKKA BOHLIN (s) replik	149
Anf. 180 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	149
Anf. 181 SVEN BERGSTRÖM (c)	151
(Beslut skulle fattas den 20 december.)	152
19 § Bordläggning	152
20 § Anmälan om interpellationer	152
21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	153
22 § Kammaren åtskildes kl. 20.28	154

Prot. 2002/03:40
19 december

Elanders Gotab, Stockholm 2003